ORMANCILIK POLİTİKASI

Prof. Dr. Avni Yücel ERYILMAZ
Haliç Üniversitesi
Mühendislik Fakültesi
Endüstri Mühendisliği Bölümü

Prof. Dr. Ahmet TOLUNAY
Süleyman Demirel Üniversitesi
Orman Fakültesi
Orman Mühendisliği Bölümü

Fakülte Kitabevi Yayınları: 165
Ormancılık Dizisi: 1

ORMANCILIK POLİTİKASI

Prof. Dr. Avni Yücel ERYILMAZ

Prof. Dr. Ahmet TOLUNAY

1.Baskı: **Kasım 2015**

Genel Koordinatör: İbrahim ÖZDEMİR
Kapak Tasarım: Erdoğan ÜNSER
Baskı ve Cilt: Fakülte Kitabevi Baskı Merkezi

Yayıncı Sertifika No:15770

ISBN: 978 – 605 – 4324 – 65 – 1

©Bu kitabın her hakkı saklıdır. Herhangi bir teknikle (elektronik, mekanik, fotokopi, mikrofilm kayıt, vd) tamamen veya kısmen çoğaltılması ve metindeki bilgilerin kullanılması, yazarlardan yazılı izin alınmadıkça yapılamaz. Bilimsel araştırma, tez, makale, kitap ve benzeri eserlerde, bilimsel kurallar çerçevesinde kaynak gösterilerek atıf yapılabilir.

Yayınevi

FAKÜLTE KİTABEVİ YAYINLARI

Yayıncı

Fakülte Kitabevi Yayın Dağıtım Pazarlama Ltd. Şti.
Yeni Çarşamba Pazarı Kompleksi D Blok No: 6-7-9
(Yeni Köy Garajı Yanı) Davraz Mahallesi / ISPARTA
Tel & Fax: (246) 233 03 74 Gsm:0 505 218 39 53
Web: fakultekitabevi.com
e-mail: fakultekitabevi@gmail.com

ORMANCILIK POLİTİKASI

Prof. Dr. Avni Yücel ERYILMAZ
Haliç Üniversitesi
Mühendislik Fakültesi
Endüstri Mühendisliği Bölümü

Prof. Dr. Ahmet TOLUNAY
Süleyman Demirel Üniversitesi
Orman Fakültesi
Orman Mühendisliği Bölümü

FAKÜLTE KİTABEVİ
ISPARTA - 2015

Rahmetli Annem Fatma Eryılmaz
ve Babam Zekeriya Eryılmaz 'a
A.Y.E.
Rahmetli Annem Fadime Tolunay 'a
A.T.

ÖNSÖZ

Bu kitap "Ormancılık Politikası" konusunun, öğrenciler tarafından daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunmak amacıyla hazırlanmıştır.

Gerçi, ormancılık politikası konusunun kaynak, kapsam ve içerik yönlerinden tüm ayrıntılarıyla ele alınarak bir kitap kapsamı içerisinde işlenmesi oldukça güçtür. Bu nedenle söz konusu olabilecek bazı eksikliklerin hoş görüleceğini umarız.

Kitabın kaynağını, Prof. Dr. Avni Yücel Eryılmaz'ın uzun yıllar Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi'nde vermiş olduğu ders deneyimleri ve bu konuda hazırlamış olduğu ders notu oluşturmaktadır.

Bu kitap, belirtilen ders notu esas alınarak günümüz koşullarına göre güncelleştirilmiş olup, kitabın devamı olarak da en kısa süre içerisinde; Dünya ve Az Gelişmiş Ülkeler Ormancılığı, Avrupa Birliği Ormancılığı, Ormancılıkta Süreçler, İklim Değişikliği ve Ormancılık, Sürdürülebilir Orman Yönetimi, Orman Kaynaklarının Sertifikasyon ve Akreditasyonu, Ormancılıkta Karbon Politikaları, Ormancılıkta Kırsal Kalkınma Politikaları ve Güncel Değişimler, gibi yeni bölümlerin yer alacağı ve adının "Orman Kaynakları Politikası" olacağı yeni bir kitabın yayınlanması düşünülmektedir.

Kitabın hazırlanmasında, Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Öğretim Üyeleri Doç. Dr. Mehmet Korkmaz ve Yrd. Doç. Dr. Ayhan Akyol, MuğlaSıtkı Koçman Üniversitesi Köyceğiz Meslek Yüksekokulu Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Türkay Türkoğlu, Gıda ve Tarım Teşkilatı Ortadoğu Bölgesel Ofisinde uzman olarak çalışan Dr. Çağlar Başsüllü ve Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans öğrencisi Orman Mühendisi Mehmet Özmış önemli katkılar sağlamış olup, kendilerine bu katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

Bu kitabın yazım sürecinde sabırları, anlayışları ve özendirici destekleri ile yanımızda olan eşlerimiz Beyhan ERYILMAZ ve Gülay TOLUNAY 'a teşekkürü borç biliriz.

Kitabın basımında "Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Merkez Birliği" maddi destek sağlamıştır. Bu desteklerinden dolayı Birlik Başkanı Prof. Dr. Veysel AYHAN'a teşekkürlerimizi sunarız. Ayrıca, kitabın basımını gerçekleştiren Fakülte Kitabevine teşekkürü borç biliriz.

Kitabın öğrencilere ve ilgilenenlere yaralı olması temennimizdir.

Isparta 2015

Prof. Dr. Avni Yücel ERYILMAZ
Prof. Dr. Ahmet TOLUNAY

Prof. Dr. Avni Yücel ERYILMAZ

Prof. Dr. Avni Yücel ERYILMAZ, 1943 yılında Balıkesir'de doğmuş ve ilk, orta ve lise öğrenimini Balıkesir Lisesinde tamamlamıştır.

1962 yılında girdiği İ. Ü. Orman Fakültesi 'den, 1967 yılı Şubat döneminde mezun olmuştur.

Mezuniyeti takiben 18 ay "Teknik Asistan" olarak İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesinde çalışmış, daha sonra askerlik hizmetini tamamlamıştır.

Askerlik hizmeti sonrasında 1971 yılında "Ankara Ormancılık Araştırma Enstitüsü" nde çalışmağa başlamıştır.

Ankara Ormancılık Araştırma Enstitüsü'nde çalışırken girdiği asistanlık sınavını kazanmış ve 1972 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi (KTÜ) Orman Fakültesi Orman Ekonomisi Anabilim Dalında asistan olarak göreve başlamıştır.

1977 yılında Doktor, 1982 yılında Doçent, 1989 yılında da profesör unvanlarını almıştır.

KTÜ'de görev yaptığı süre içerisinde Orman Fakültesinde; Ormancılık Politikası, Orman Yönetim Bilgisi, Orman Ürünleri Pazarlaması, Araştırma Planlaması, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde (İİBF); Yönetim ve Organizasyon ile Kooperatifçilik derslerini okutmuştur.

KTÜ'de Anabilim Dalı Başkanlığı, Senatörlük, Fakülte Yönetim Kurulu Üyeliği, Fakülte Kurulu Üyeliği, Beden Eğitimi Bölüm Başkanlığı, Anabilim Dalı Başkanlığı görevlerini üstlenmiştir.

1994 yılında davet aldığı Kocaeli Üniversitesi (KOU) Endüstri Mühendisliği Bölümüne geçmiştir. KOÜ'de Bölüm Başkanlığı, Çevre Sorunları Araştırma Merkez Müdürlüğü, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdür Yardımcılığı görevlerinde bulunmuştur.

KOÜ'de Görev üstlendiği Endüstri Mühendisliği Bölümü'nde, İİBF' de, Mühendislik Fakültesinin İnşaat Mühendisliği, Elektrik-Elektronik Mühendisliği ile Kullar Meslek Yüksek Okulu, Fen Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsünde Yönetim ve Organizasyon, Araştırma Planlaması, İnsan Kaynakları Yönetimi, İşletme Yönetimi, Pazarlama, Çevre Koruma, Kooperatifçilik derslerinin sorumluluğunu üstlenmiştir.

2009 yılında ise aldığı davet üzerine Haliç Üniversitesi Endüstri Mühendisliği Bölümüne geçmiştir. Bu üniversitede de Bölüm Başkanlığı, Senatörlük, Fakülte Yönetim Kurulu Üyeliği, Fakülte Kurulu Üyeliği yapmış/yapmakta ve Mühendislik Fakültesinin Endüstri Mühendisliği, Bilgisayar Mühendisliği, Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümlerinde ve Fen Bilimleri Enstitüsü'nde Yönetim ve Organizasyon, İnsan Kaynakları Yönetimi, İşletme Yönetimi, Stratejik Yönetim, Pazarlama, Hizmet Sistemleri, Araştırma Planlaması ve Yöntemleri derslerini okutmaktadır.

Kendisinin üç kitabı, dört tez ve araştırması, bir projesi, orijinal makale ile tebliğ olarak kırktan fazla yayını bulunmaktadır.

Halen Haliç Üniversitesi Endüstri Mühendisliği Bölümünde öğretim üyeliği görevine devam etmektedir.

Prof. Dr. Ahmet TOLUNAY

Prof. Dr. Ahmet Tolunay; 1963 yılı, Manisa İli, Sarıgöl İlçesi doğumludur. İlk, orta ve lise öğrenimini Manisa'da tamamlamıştır.

1981 yılında girdiği İ. Ü. Orman Fakültesi'den, 1985 yılında "Orman Köylerinin Sosyoekonomik Durumu (Balıkesir-Edremit Örneği)" konulu bitirme tezini hazırlayarak Orman Mühendisi unvanı ile mezun olmuştur.İkinci lisans eğitimi olarak Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Bölümünü bitirmiştir.

1987 yılında, İ. Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Ekonomisi Yüksek Lisans Programı'nı "Özel Orman İşletmeciliği ve Özel Ağaçlandırmalar (Çal Örneği)" konulu teziyle bitirmiş ve Orman Yüksek Mühendisi unvanını almıştır.

1992 yılında İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü'nde doktora eğitimine başlamış ve bu eğitimini "Sosyal Ormancılık ve Türkiye Açısından Önemi" konulu doktora tezi ile 1998 yılında bitirerek Orman Ekonomisi Bilim Dalı'nda doktor unvanını almıştır.

1985-1987 yılları arasında İzmir Orman Bölge Müdürlüğü ve bünyesindeki işletmelerde "mühendis" olarak çalışmıştır.

1987–1989 yıllarında yedek subay olarak vatani görevini ifa etmiştir.

1989-1990 yıllarında merkezi Elazığ'da bulunan Güneydoğu Anadolu Ormancılık Araştırma Müdürlüğü'nde görev yapmıştır. 1990–1991 yıllarında Zonguldak Orman Bölge Müdürlüğü'nde uygulanmakta olan, Türk-Alman Ormancılık Projesi, Sosyal Ormancılık Bölümü 'nde uzman olarak çalışmıştır.

1992–1994 yılları arasında, merkezi Bolu da bulunan, Batı Karadeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü 'nde araştırma uzmanı olarak görev yapmıştır.

1994–1999 yılları arasında, Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolu Genel Müdürlüğü'nde, Alaşehir Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolu Mühendisi olarak çalışmıştır.

1999 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi'ne öğretim üyesi olarak atanmıştır. 2000–2003 yılları arasında Isparta-Atabey Meslek Yüksek Okulu'nun kuruluş çalışmalarında İktisadi ve İdari Programlar Bölüm Başkanlığı, Yüksekokul Yönetim Kurulu Üyeliği ve Yüksekokul Kurulu Üyeliği görevlerini yürütmüştür.

2003–2006 yılları arasında Orman Fakültesi Dekan Yardımcılığı ve Fakülte Kurulu üyeliği yapmıştır.

2010 yılında Üniversitelerarası Kurul tarafından Doçent unvanı verilmiştir.

ABD, Avusturya, Çek Cumhuriyeti, Fas, İsveç, Litvanya, Slovakya, Tayland ve Yunanistan gibi ülkelerde mesleği ile ilgili araştırma ve incelemelerde bulunmuş, konferanslar ve dersler vermiştir.

Ulusal ve uluslararası alanda yayınlanmış bilimsel eserleri bulunmaktadır.

1999 yılından beri Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi'nde Orman Ekonomisi Anabilim Dalı Başkanlığı ve 2012 yılından itibaren Süleyman Demirel Üniversitesi, Ormancılık Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü görevlerini yürütmektedir.

Evli ve bir çocukludur. İngilizce bilmektedir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ…… i
TABLO LİSTESİ …….... xiii
ŞEKİL LİSTESİ……..…… xıv
GİRİŞ……..……. xv

BİRİNCİ BÖLÜM
ORMANCILIK POLİTİKASI

1.1.Politika…… 3
1.2. Politika Bilimi……... 3
1.3. Ormancılık Politikası……..……... 5
1.3.1. Ormancılık Politikasının Özellikleri…… 6
1.3.2. Ormancılık Politikasının Diğer Bilimlerle İlişkisi……..……. 7
1.3.2.1. Ormancılık Politikasının Ekonomi İle İlişkisi……. 7
1.3.2.2. Ormancılık Politikasının Ormancılık Yönetim Bilgisi İle İlişkisi….. 8
1.3.2.3. Ormancılık Politikasının Orman Amenajmanı İle İlişkisi……..….. 8
1.3.2.4. Ormancılık Politikasının Orman İşletme Ekonomisi İle İlişkisi…….. 9
1.3.2.5. Ormancılık Politikasının Silvikültür ve Ağaçlandırma İle İlişkisi….. 9
1.3.2.6.Ormancılık Politikasının Diğer Ormancılık Bilimleriyle İlişkisinin Şematik Görünümü…… 10
1.3.3. Ormancılık Politikasının Kaynakları…… 12
1.3.4. Ormancılık Politikasının Yöntemi…… 12
Kaynaklar……... 15

İKİNCİ BÖLÜM
ORMANIN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ

2.1. Ormanın Tanımı…… 19
2.1.1. Bilimsel Açıdan Orman Tanımı……... 19
2.1.2. Yasal Açıdan Orman Tanımı…… 20
2.1.2.1. Orman Sayılan Yerler…….. 21
2.1.2.1.1. 1937 Yılından Öncesi Dönemin Yasalarına Göre……... 21
2.1.2.1.2. 3116 Sayılı Orman Yasasına Göre…….. 22
2.1.2.1.3. 4785 Sayılı Orman Yasasına Göre…….. 22
2.1.2.1.4. 5653 Sayılı Orman Yasasına Göre…….. 22
2.1.2.1.5. 6831 Sayılı Orman Yasasına Göre…….. 22
2.1.2.1.6.Yasalardaki Tanımların Toplu Olarak Değerlendirilmesi…… 22
2.1.2.2. Orman Sayılmayan Yerler……... 24
2.1.2.2.1. 1937 Yılı Öncesi Dönemi Yasalarına Göre……. 24

2.1.2.2.2. 3116 Sayılı Orman Yasasına Göre…… 24
2.1.2.2.3. 4785 Sayılı Orman Yasasına Göre…….. 25
2.1.2.2.4. 5653 Sayılı Orman Yasasına Göre……. 25
2.1.2.2.5. 6831 Sayılı Orman Yasasına Göre……. 27
2.1.2.2.6. 6831 Sayılı Orman Yasasının İkinci Maddesine Göre……... 31
2.1.2.2.7. Özel Yasalar Uyarınca Orman Sayılmayan Yerler……. 36
2.2. Ormanın Yararları……. 37
2.2.1. Orman Ürünlerinin Kaynağını Oluşturması……. 38
2.2.2. İklim Üzerinde Olumlu Etkide Bulunması…….. 40
2.2.2.1. Ormanın Hava Sıcaklığına Etkisi……. 40
2.2.2.2. Ormanın Rutubet Üzerindeki Etkisi…… 41
2.2.2.3. Ormanın Yağışlara Etkisi……. 41
2.2.2.4. Ormanların Rüzgârlara Etkisi…… 41
2.2.3. Su Sağlaması ve Suları Düzenlemesi…….. 41
2.2.4. Toprağı ve Verimliliği Koruması…… 44
2.2.5. Sosyo - Ekonomik Katkıda Bulunması…… 46
2.2.6. Toplum Sağlığına Hizmet Etmesi…… 47
2.2.7. Estetik, Turistik ve Sportif Hizmetlerde Bulunması…… 48
2.2.8. Ulusal Savunmaya Hizmet Etmesi…….. 49
2.2.9. Ekonomik Güç ve Politik Güven Kaynağı Olması…….. 50
Kaynaklar……. 51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ORMANCILIK VE ORMAN İŞLETMESİ

3.1. Ormancılık……. 57
3.1.1. Ormancılığın Tanımı…… 57
3.1.2. Ormancılığın Karakteri……. 58
3.1.2.1. Ormancılığın Biyolojik Karakteri…… 58
3.1.2.2. Ormancılığın Ekonomik Karakteri……... 58
3.1.2.3. Ormancılığın Sosyal Karakteri……. 59
3.1.2.4. Ormancılığın Teknik Karakteri…… 60
3.1.3. Ormancılığın Etkinlik Alanı……. 61
3.1.3.1. Dar Anlamda Ormancılık…… 61
3.1.3.2. Geniş Anlamda Ormancılık……. 61
3.1.4. Ormancılığın Doğuşu ve Gelişimi…… 62
3.1.5. Ormancılığın Diğer Sektörlerle İlişkileri…….. 65
3.1.5.1. Ormancılık Tarım İlişkisi…… 65
3.1.5.2. Ormancılık - Hayvancılık İlişkisi……. 66

3.1.5.3. Ormancılık-Endüstri İlişkileri…….. 67
3.1.5.4. Ormancılık-Turizm İlişkileri…… 68
3.1.5.5. Ormancılık - Çevre İlişkileri…… 69
3.2. Ormancılık İşletmesi…… 70
3.2.1. Genel Anlamda İşletme…… 70
3.2.2. Ormancılık İşletmesi…… 72
3.2.3. Ormancılık İşletmesinin Özellikleri…… 74
3.2.4. Ormancılık İşletmesinin Kuruluş ve Çalışma Koşulları……... 77
3.2.4.1. Amaç…… 77
3.2.4.2. Ekonomik Ortam…… 77
3.2.4.3. Doğal Ortam (Yetişme Muhiti)……... 78
3.2.4.4. Hukuk Düzeni…….. 78
3.2.4.5. Mülkiyet Durumu…… 79
3.2.4.6. İşletmenin Büyüklüğü…….. 79
3.2.4.7. İşletmenin Haritası……... 79
3.2.4.8. Yönetim (Sevk ve İdare)…….. 80
3.2.4.9. Plan……... 81
3.2.4.10. İşgücü…… 81
3.2.4.11. Sermaye…….. 82
3.2.4.12. Yeterli Yol Şebekesi……..…… 83
Kaynaklar…… 85

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ORMANCILIKTA AMAÇLAR, İLKELER VE SİSTEMLER

4.1 Amaçlar…….. 89
4.1.1. Ormancılık Politikası (Ulusal Ormancılık) Amaçları……... 89
4.1.2. İdare Amaçları…….. 90
4.1.3. İşletme (Silvikültür) Amaçları……... 91
4.2. Ormancılıktaki İlkeler…….. 92
4.2.1. Süreklilik (Devamlılık) İlkesi……... 92
4.2.2. İktisadilik (Rasyonalite)…… 93
4.2.3. Verimlilik (Prodüktivite) İlkesi…… 94
4.2.4. Çok Yönlü Yararlanma İlkesi……... 95
4.3. Ormancılıkta Sistemler…… 95
4.3.1. Liberalizm…… 95
4.3.2. Kolektivizm…… 96
4.3.3. Devletçilik……..…….. 96
Kaynaklar…… 97

BEŞİNCİ BÖLÜM
ORMANCILIK POLİTİKASININ OLUŞTURULMASINDA GÖZETİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR

5.1. Genel Mevzuat…….. 101
5.2. Politik Örgüt…… 101
5.3. Sosyal, Politik, Kültürel Durum…… 101
5.4. Ekonomik Durum…….. 102
5.5. Bölgelerarası Doğal, Ekonomik ve Sosyal Ayrıcalıklar…….. 103
Kaynaklar……. 104

ALTINCI BÖLÜM
TÜRKİYE ORMANCILIK POLİTİKASI

6.1. Türkiye Ormancılığının Tarihsel Gelişimi…… 107
6.1.1. Mevzuat ve Örgüt Yönünden Gelişim…….. 107
6.1.1.1. Mevzuat Yönünden Gelişim…… 107
6.1.1.2. Örgüt Yönünden Gelişim……. 124
6.1.2. Öğretim Yönünden Gelişim…… 129
6.1.2.1. Ormancılık Yüksek Öğretimi……... 129
6.1.2.2. Ormancılık Orta Öğretimi…… 130
6.1.2.3. Ormancılıkta İlkokula Dayalı Öğretim……... 132
6.1.3. Araştırma Yönünden Gelişim……... 132
6.2. Türkiye Ormancılık Politikasının Amaçları…….. 134
6.3. Ormancılık Politikasının Organları……... 139
6.3.1. Yasama Organı……. 139
6.3.2. Yürütme Organları…… 139
6.3.3. Danışma Organı…… 140
6.3.4. Teknik Organlar…… 140
6.3.5. Bilimsel Organlar……..141
6.3.6. Özel Kuruluşlar……141
6.4. Türkiye'de Ormancılık Politikası Amaçlarının Uygulama ve Gerçekleştirme Sistemi……. 141
Kaynaklar……. 145

YEDİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE ORMANLARININ BUGÜNKÜ DURUMU

7.1. Türkiye'nin Orman Varlığı…….. 149
7.1.1. Ormanların Alanları……..149
7.1.2. Ormanların Bölgesel Dağılışı……... 149

7.1.3. Ormanların İşletme Şekillerine Göre Durumu……. 150
7.1.4. Ormanların Ana Fonksiyonlarına Göre Durumu…….. 150
7.1.5. Ormanların Ülke Nüfusuna Göre Durumu……... 151
7.1.6. Ormanların Mülkiyet Durumu…….. 151
7.1.7. Ormanların Ağaç Türlerine Göre Durumu……... 151
7.1.8. Ormanların Ağaç Serveti…….. 153
7.1.9. Ormanların Artım ve Etası…… 153
7.2. Ormanlardan Yapılan Üretim…… 155
7.2.1. Endüstriyel Odun Üretimi……155
7.2.2. Yakacak Odun Üretimi……. 156
7.2.3. Odun Dışı Orman Ürünleri Üretimi……..157
7.2.4. Ormanların Hizmet Üretimi…… 157
Kaynaklar……..... 160

SEKİZİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE ORMANCILIĞININ SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

8.1. Sorunlar…… 163
8.1.1. Ormanların Yeterince Korunamaması…….. 163
8.1.1.1. Ormanların Kadastrosu…… 164
8.1.1.2. Orman Tahripleri……..166
8.1.1.3. Orman Alanlarında Verilen İzinler……. 168
8.1.1.3.1. Madencilik İzinleri…….. 168
8.1.1.3.2. Enerji İzinleri…….. 169
8.1.1.3.3. Diğer İzinler…… 170
8.1.2. Ormancılık Politikası Amaçlarına Uygun ve Kararlı Bir Politika İzlenememesi……... 171
8.1.3. Orman-Orman Ürünlerine Gereksinimin Dengesizliği…… 175
8.1.4. Orman- Köylü İlişkisinin Düzenlenmesi…….. 179
8.2. Öneriler……..184
8.2.1. Ülkede Ağaç, Orman ve Doğa Sevgisini Arttırmak……. 184
8.2.2.Ormanların Sınırlandırılmasını Tamamlamak…… 184
8.2.3. Oranların Korunmasını Sağlamak…… 185
8.2.4. Tutarlı Bir Ormancılık Politikası İzlemek…… 186
8.2.5. Orman Ürünlerinin Üretim-Tüketim Dengesini Sağlamak…….. 186
8.2.6. Orman-Köylü İlişkilerini Düzenlemek……. 187
Kaynaklar……. 191

DOKUZUNCU BÖLÜM

ORMANCILIK POLİTİKALARINDA GÜNCEL KONULAR

9.1. Sürdürülebilir Orman Yönetimi…… 195
9.2. Ormancılıkta Sertifikasyon ve Akreditasyon…… 205
9.3. İklim Değişikliği ve Ormancılık……209
9.4. Ormancıkta Karbon Ekonomisi ve Borsası……... 213
Kaynaklar……. 219
EKLER…….. 227

TABLO LİSTESİ

Tablo 2.1: Bakanlar Kurulu Tarafından 1958-1960 Yılları Arasında Orman Dışına Çıkarma İşlemleri……... 32

Tablo 2.2: Su Varlığına Göre Ülkelerin Sınıflandırılması……..……. 43

Tablo 3.1: Türkiye ‘de Arazi Kullanma Durumu…… 66

Tablo 6.1: Lisans Düzeyinde Öğretim Yapan Orman Fakülteleri……... 128

Tablo 7.1: Coğrafi Bölgelere Göre Ormanların Dağılımı ve Genel Orman Alanına Oranları……... 150

Tablo 7.2: İşletme Şekline Göre Ormanlık Alanlar……. 150

Tablo 7.3**:** Ormanların Ana Fonksiyonlarına Göre Dağılımı……... 151

Tablo 7.4: Ormanların Ağaç Türü Gruplarına Göre Dağılımı……. 152

Tablo 7.5: Ormanların Ağaç Türlerine Göre Durumu……. 152

Tablo 7.6: Ağaç Servetinin İşletme Şekillerine Göre Dağılışı…… 153

Tablo 7.7: Artımın İşletme Şekline ve Ağaç Türlerine Göre Dağılımı…… 154

Tablo 7.8: Etanın İşletme Şekline ve Ağaç Türlerine Göre Dağılımı……. 154

Tablo 7.9: Ormanlarımızın Birim Alandaki Artım ve Eta Miktarlarının Karşılaştırılması……... 155

Tablo 7.10: Endüstriyel Odun Üretiminin Yıllara Göre Dağılımı……. 155

Tablo 7.11: Odun Üretiminin Yıllara Göre Dağılımı…… 156

Tablo 7.12: 2013 Yılı İbreli ve Yapraklı Ağaçlardan Elde Edilen Odun Üretim Miktarları……. 157

Tablo 7.13: Odun Dışı Orman Ürünleri Üretimi……... 158

Tablo 7.14: Türkiye ‘de Korunan Alanlar…… 159

Tablo 8.1: 1937-1979 Yılları Arasında Yapılan Orman Kadastrosu Çalışmaları….. 166

Tablo 8.2: 2010-2012 Yıllarında Orman Kadastrosu Yapılan Alan Miktarları…… 166

Tablo 8.3: 2003-2013 Yıllarına Göre Orman Yangınlarına İlişkin Veriler…….. 167

Tablo 8.4: 1960-1980 Yılları Arasında İşlenen Orman Suçlarının Durumu……... 167

Tablo 8.5: 2003-2012 Yılları Arasında Orman Suçlarına İlişkin Veriler…… 168

Tablo 8.6: Orman Suçlarına İlişkin Veriler……. 169

Tablo 8.7: Madencilik İzinleri…….…… 169

Tablo 8.8: Enerji İzinleri……... 170

Tablo 8.9: Diğer İzinler……... 170

Tablo 8.10: Ağaçlandırma, Erozyon Kontrolü ve Mera Islah Çalışmaları…… 177

Tablo 8.11: Rehabilitasyon Çalışmalarındaki Gerçekleşmeler……. 177

Tablo 8.12: 2003-2013 Yılları Orman Tesis Çalışmaları İlişkin Veriler……... 178

Tablo 8.13: 2003-2013 Yılları Arasında Gerçekleştirilen Silvikültürel Faaliyetler….. 178

Tablo 8.14: Etüt-Proje Faaliyetleri…… 178

Tablo 8.15: Fidan ve Tohum Üretimi…… 179

Tablo 9.1: SOY için uluslararası ölçüt ve gösterge süreçleri…….. 197

Tablo 9.2: Türkiye’deki FSC orman yönetim sertifikasına sahip işletmeler……... 208

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1.1: Mantel'e Göre Ormancılık Bilimlerinin Şematik İlişkisi 10
Şekil 1.2: İnal'a Göre Ormancılık Bilimleri Arasındaki İlişkiler 11
Şekil 1.3: Lemmel'e Göre Ormancılık Politikası Biliminin Diğer Ormancılık Bilimleri İle İlişkisi 13
Şekil 6.1: Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat Yapısı 128
Şekil 9.1. Sürdürülebilir orman yönetiminin genel hiyerarşik yapısı 201

GİRİŞ

Ormancılık Politikası kavramı ve çalışma konuları, Dünya üzerinde yaşayan toplumların orman kaynaklarına yönelik taleplerinin artması ve zaman içerisinde bu taleplerin bireyden bireye farklılaşması sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu aşamada ormanların kim tarafından yönetileceği ve hangi mülkiyette olacağı cevap aranması gereken ilk sorular olmuştur. Başlangıçta ormanlar, ısınma ve pişirme amaçlarının gerçekleştirilmesi için yakacak ve barınacak bir mekân için yapı malzemesi üreten bir doğal kaynak iken, bugün koruma ve çevresel fonksiyonları öne çıkan önemli bir varlık haline gelmiştir.

Ormancılık bilimlerinin çeşitli alanlarda gelişmesi ile Ormancılık Politikası bilimi de, kendini bu alan içerisinde geliştirmiş, Dünya'da **Lemmel** ve Türkiye'de **İnal** tarafından bu bilim dalı ormancılık bilimlerinin en tepesine konmuştur.

Ormancılık Politikası bilim dalında ulusal ve uluslararası alanda yazılı birçok kaynak, kitap ve doküman bulunmaktadır. Bu kitap, ülkemizde önlisans ve lisans düzeyinde yapılan ormancılık öğretiminde, öğrencilerin ders kitabı ihtiyacını karşılamak kadar, bu bilim dalı ile ilgilenenlere yardımcı olacak bir kaynak kitap olması arzusu ile hazırlanmıştır.

Kitap, Ormancılık Politikası, Ormanın Tanımı ve Özellikleri, Ormancılık ve Orman İşletmesi, Ormancılıkta Amaçlar, İlkeler ve Sistemler, Ormancılık Politikasının Oluşturulmasında Gözetilmesi Gereken Hususlar, Türkiye Ormancılık Politikası, Ülke Ormanlarının Bugünkü Durumu, Ülke Ormanlarının Sorunları ve Çözüm Önerileri ve son olarak Ormancılık Politikalarında Güncel Konular olmak üzere 9 bölümden oluşmaktadır.

İlk bölüm olan *"Ormancılık Politikası"* bölümünde; politika kavramı ve bilimi irdelenmiş, ormancılık politikasının özellikleri ve diğer bilim dalları ile ilişkisine değinilerek, ormancılık politikasının kaynakları ve yöntemi konularında bilgiler verilmiştir.

"Ormanın Tanımı ve Özellikleri" nin incelendiği İkinci bölümde, bilimsel ve yasal açıdan ormanın tanımları tarihsel gelişim süreci dikkate alınarak incelenmiş ve ormanın yararlarına değinilmiştir.

Üçüncü Bölümün başlığı *"Ormancılık ve Orman İşletmesi"* olup, bu bölümde *"ormancılık"* alt başlığı altında ormancılığın tanımı yapılmış ve karakteri ortaya konmuştur. Daha sonra ormancılığın etkinlik alanı belirlenmiş, ormancılığın diğer sektörlerle ilişkileri analiz edilmiştir. Bu bölümde işlenen diğer alt başlık *"ormancılık işletmesi"* olup, bu kapsamda, genel anlamda işletme, ormancılık işletmesi ve özellikleri, ormancılık işletmesinin kuruluş ve çalışma koşulları hakkında bilgiler verilmiştir.

"Ormancılıkta Amaçlar, İlkeler ve Sistemler" başlığını taşıyan Dördüncü bölümde, ormancılıkta amaçlar, ilkeler ve sistemler konuları incelenmiştir.

Beşinci bölüm başlığı *"Ormancılık Politikasının Oluşturulmasında Gözetilmesi Gereken Hususlar"* şeklinde olup, bu başlık altında ormancılık politikasının oluşturulmasında; genel mevzuat, politik örgüt, sosyal, politik ve kültürel durum, ekonomik durum, bölgelerarası doğal, ekonomik ve sosyal ayrıcalıkların dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

Altıncı Bölüm *"Türkiye Ormancılık Politikası"* başlığını taşımakta olup, bu başlık altında; Türkiye ormancılığının tarihsel gelişimi, ormancılık politikasının amaçları, ormancılık politikasının organları ve Türkiye'de ormancılık politikası amaçlarının uygulama ve gerçekleştirme sistemi açıklanmıştır.

*"Türkiye Ormanlarının Bugünkü Durum*u" başlığını taşıyan Yedinci Bölümde; ülke orman varlığı, ormanlardan yapılan üretim, orman ürünlerinin tüketimi ve satışı konularına yer verilmiştir.

Sekizinci Bölüm olan *"Türkiye Ormancılığının Sorunları ve Çözüm Önerileri"* başlığı altında Türkiye Ormancılığının sorunları belirlenmiş ve çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Son Bölüm olan *"Ormancılık Politikasında Güncel Konular"* başlığı altında sürdürülebilir orman yönetimi, ormancılıkta sertifikasyon ve akreditasyon, iklim değişikliği ve ormancılık, ormancıkta karbon ekonomisi konularına yer verilmiştir.

Ekler Bölümünde ise *1982 Anayasasının* ormancılık ile ilgili hükümleri ve güncel haliyle *6831 sayılı Orman Kanunu* verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ORMANCILIK POLİTİKASI

1.0. ORMANCILIK POLİTİKASI

1.1. Politika

Politika sözcüğünün kökeni Yunancadan gelmektedir. Yunan'cada site, kent anlamına gelen polis sözcüğü dışında başka politika anlamında kullanılan başka sözcükler de bulunmaktadır. Örneğin;

Politeia: Devlet, devlet yapısı cumhuriyet, vatandaşlık hakkı,

Politica: Politikaya, vatandaşlık hakkına, siyasal rejim, devletin yapısı, cumhuriyet konularına ilişkin her şey,

Politiké: Politika sanatı anlamındadır.

Politika sözcüğü, batı dillerinden İngilizceye *Policy*, Fransızcaya *Politique,* Almancaya da *Politik* şeklinde girmiş bulunmaktadır. Dilimizde ise Arapça olan *Siyaset* sözcüğü ile aynı anlamda kullanılmaktadır.

Günümüze değin objektif bir politika tanımı üzerinde birleşilemediği, bu konuda çeşitli tanımlar yapıldığı ve eski dönemlerden günümüze gelindiğinde tanımların anlamlarının da değişebildiği görülmektedir. Örneğin Littre 1870 tarihli büyük sözlüğünde politikayı *"devletleri yönetme bilimi"*diye tanımlarken (Duverger, 1971; 1980),büyük ansiklopedi*"bir devleti yönetme sanatı"*nın politikaolduğu vurgulanmaktadır.

Akademi sözlüğünde ise *"bir devleti yönetmek ve dış ilişkilerini yürütmek sanatına ilişkin tüm bilgiler, kamu işleri siyasal olaylar"* biçiminde ele alınmaktadır (Prélot, 1971). Webster Ansiklopedisinde yer alan şekliyle de politika, *"bir hükümet, kuruluş ya da bir birey tarafından benimsenen ve izlenen yerleşmiş ve belli bir yol ya da yöntem"* diye tanımlanmaktadır (Webster, 1961).

Meydan Larousse ise politika için *"devlet işlerini düzenleme ve yürütme sanatı"* demektedir (Meydan Larouse, 1973).

Politikaya, "*kuruluşun amaçlarını formüle eden ve kuruluşun üyelerine etkinliklerinin yürütülmesinde yol gösteren genel hareket planıdır"* biçiminde de yaklaşılmaktadır (Gülen ve Özdönmez, 1980)

1.2. Politika Bilimi

Politika sözcüğü gibi politika (siyaset) bilimi deyiminin de ilk olarak Yunanistan'da ortaya çıktığı söylenebilir. Her ne kadar siyaset bilimi teriminin kullanılmaya başlamasına ilişkin 16. yüzyıl (Dâver, 1968) ya da 19. yüzyılın 2. yarısı (Ozankaya, 1979) gibi farklı tarihler verilmekte ise de siyasal olayların konu edilip, incelenmeye başlamasını **Eflatun**, **Aristo**, **Machievelli**, **İbni Haldun** dönemlerine kadar götürmek olanaklıdır.

Politika *(siyaset)* bilimi, önceleri devlet ile devletin kuruluş ve işleyişini inceleyen bir bilim olarak kabul edilirken, bu görüş giderek değişmiş ve toplum bilimin kapsamı içerisinde daha geniş bir içeriğe kavuşmuş bulunmaktadır. Çünkü her insan topluluğunda görülen yönetme ve yönetilme olgusunun da inceleme konusu olarak siyaset biliminin ilgi alanına sokulması, yani yalnız devlet iktidarının değil, bunun yanı sıra devlet dışında kalan örgüt, dernek, kurum, grup vb. topluluklardaki iktidar olayları ile buradaki kişilerin politik davranışlarının da inceleme kapsamına alınması politika bilimine ayrı bir içerik kazandırmıştır.

Nitekim,**Ozankaya** (1979) siyaset biliminin, sadece devletin tüzel ve örgütsel yanlarını incelemekle kalmadığını ve böylece biçimsel sorunlardan uzaklaşarak siyasal partiler, baskı kümeleri, seçimler, yönetim davranışları, siyasal düşün yapıları *(ideoloji)* gibi konuları da toplumbilim açısından ve özellikle karşılaştırmalı olarak incelediğini vurgulamaktadır. Bir başka biçimde ise politika bilimi,*"siyasal davranışın, sürecin, kurumların veya sistemlerin ve bunlar arası ilişkilerin incelenmesi"*diye tanımlanmaktadır (Çam, 1977).

Yukarıdaki kısa açıklamadan anlaşılabileceği gibi politika bilimi bir yandan kişilerin siyasal davranışları ile ilgilenip politik yaşamın, diğer yandan da devlet amaçlarına yönelik çalışmaları yansız *(objektif)* olarak inceleyerek bilimin bir parçasını oluşturmaktadır.

Siyasal iktidarı ya da bir başka deyişle yönetim gücünü ele geçirmek için yapılacak her çeşit çalışmalar, yönetimi elde ettikten sonra iktidarın kullanılması, yönetim gücünün geri alınması için uğraş verilmesi, gibi toplumun politik yaşamını oluşturduğunu söylemek olanaklıdır. Bilindiği gibi sözü edilen politik uğraşa da politika yapma adı verilmektedir. Politika ile uğraş ise ülkelerin benimsediği rejim çeşidi ile de ilişkilidir. Demokratik yönetime sahip olmayan ülkelerde politik yaşama büyük sınırlar getirilir ya da politika tümden yasaklanırken, demokratik yönetime sahip ülkelerde ise herkes yasaların izin verdiği ölçüde politika yapma hakkına sahip bulunmaktadır.

Ülkemizde de politik yaşam içerisinde etkinlikte bulunmağa hak kazananlar bu haklarından yararlanmaktadırlar. Ayrıca bu durum anayasa güvencesi olarak da verilmektedir. Bireylerin seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma haklarına **1961 Anayasası** 55. maddesinde yer verirken, aynı konuya ilişkin olarak **1982 Anayasası** da 67. maddesinde *"Vatandaşlar kanunda gösterilen şartlara uygun olarak seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma ve halk oylamasına katılma hakkına sahiptir (...)"* diyerek herkese politika yapabilme olanağı verilmek istenmektedir. Böylece bireyler seçilme haklarını kullanarak ülke yönetiminde görev alma girişiminde bulunabilmekte, yeğledikleri politikayı uygulayacak siyasal partiyi ya da adayları oylarıyla destekleyerek seçme haklarını da kullanabilmektedirler.

Toplum bilimlerin bir dalı olan politika biliminin ilgi alanına giren konularda bazen bilimsel incelemelere de gereksinme duyulabilmektedir. Bu durumda toplum bilimler için geçerli olan yöntem ve araştırma tekniklerinden yararlanılmaktadır. Bilimde yansızlık *(objektiflik)* esas olduğuna göre de bilim adamlarının konularına ilişkin görüş belirtmelerinin politika yapma biçiminde değerlendirilmemesi sonucu ortaya çıkmaktadır.

Birçok ülkede hükümetlerin bilim adamları ve bilimsel kuruluşlarla yakın ilişki içerisinde olmaya, onlardan bilimsel görüş istemeye özen göstermeleri konunun böyle algılanması gerektiğinin bir göstergesi olmaktadır.

Fakat her zaman bilim ile politika arasındaki işbirliğinin gerçekleştirildiğini ifade etmek de olanaklı görülmemektedir. Çünkü bilimsel gerçekler bazen bu bilimsel gerçeklerin uygulamaya konulmasıyla politik geleceğin tehlikeye girebileceği, bilimsel bulgu ve teorilerin aynen uygulanabilmesinin güçlüğü, politika ile uğraşanların eğitim ve kültürlerinin yaşanılan çağın koşullarını, bilimsel gelişmelerini iyi değerlendirebilecek düzeyde olmaması, gibi nedenlerle göz ardı edilebilmektedir.

1.3. Ormancılık Politikası

Toplum ile o toplumun sahip olduğu orman kaynakları arasında sürekli bir ilişkinin varlığından söz etmek olanaklıdır. Bu ilişki, insanın yeryüzünde ilk kez ormanda kabul edilmesiyle başlamakta ve bu insanlara barınma, korunma, yiyecek sağlama, vb. yönlerden yararları ile güçlenmekte, insanlık tarihinin gelişim sürecinde değişiklikler göstererek bugünkü düzeye gelmiş bulunmaktadır (Diker, 1947).

Enders(1922),ormancılık politikasını,*"devlet ya da devletin dışındaki kişi ve kurumların ormancılık konusunda almış oldukları karar ve önlemler"*biçiminde ele almaktadır.

Bir başka tanımda ise *"geniş anlamdaki ormancılığın ekonomik ve ekonomik olmayan nitelikli amaçlarının gerçekleştirilmesi için devlet ya da devlet kuruluşlarınca alınmış olan ve kamu yararını gözeten önlem ve araçlar"* diye ifadelendirilen ormancılık politikası (İnal, 1969), bir ülkede halkın doğal kaynaklar ve dolayısıyla ormanlar üzerindeki sürekli baskısının bir ürünü olarak ortaya çıkmaktadır (Waux, 1968).

Tanımdan da anlaşılacağı gibi ormancılık politikasının konusunu geniş anlamdaki ormancılık oluşturmaktadır. Yani ormancılık politikası, sadece orman yetiştirilmesi, bakım ve onarımı, korunması, ürün elde edilmesi, bu ürünlerin alıcılara sunulması, ormanların diğer hizmetlerinden toplumun yararlandırılması gibi tümüyle orman içerisindeki işleri kapsayan dar anlamdaki ormancılıkla değil, bu sayılanlara ek olarak orman ürünlerini girdi diye kullanan çeşitli endüstri kuruluşlarında işlenip yeni ürünler elde edilmesi ile orman ürünleri ve mamullerinin ticaretini de içeren geniş anlamdaki ormancılığı kendisine konu almaktadır. (Özdönmez vd., 1989; Akesen vd., 2010)

Tanımda sözü edilen amaçlar ise ormancılığın yapısından ileri gelen bazı özellikler nedeniyle ekonomik ve ekonomik olmayan niteliklere sahip bulunabilmekte, zaman ve yere göre bu amaçlar biri birlerine görece önem kazanabilmektedir. Ormancılık hizmetlerinin topluma yönelik olması, olumlu ya da olumsuz sonuçlarından toplumun tümünün etkilenmesi nedeniyle amaçların belirlenmesinde genellikle endüstri ve ticaret alanındaki girişimcilerin ilk ve önde gelen amacı olan kârlılık bazen ikinci plana düşebilmektedir. Bu durum ise toplum yararının gözetilmek istenmesinden kaynaklanmaktadır.

Özetlemek gerekirse, ormancılık politikası, ülke düzeyinde ormancılığı planlayan, amaçlar saptayan, bu amaçların gerçekleştirilmesi için gerekli önlemleri alıp araçları belirleyen, ormanla toplum arasındaki ilişkileri düzenleyen bir olgudur denilebilir.

Buraya kadar sözü edilen ormancılık politikasına pratik *(uygulamalı)* ormancılık politikası da denilmektedir.

Ormancılık politikasının bir de bilimsel yanı bulunmaktadır. Bilimsel *(teorik)* politika ya da ormancılık politikası bilimi adı verilen bu politika, devletçe uygulanan ormancılık politikasını *(pratik ormancılık politikası)* kendisine konu yaparak onu yansız bir biçimde inceleyen bir bilim dalını oluşturmaktadır.

1.3.1. Ormancılık Politikasının Özellikleri

Ormancılık politikası ülke düzeyinde ormancılık çalışmaları ve uygulamalarının yönlendirilmesini, ormancılığa ilişkin amaçlar saptanmasını, bu amaçların gerçekleştirilmesi için gereksinilen önlemlerin alınıp araçların belirlenmesini, ormancılığın yapısından ileri gelen bazı özellikleri nedeniyle çok geniş bir zaman dilimi için planlandığından dolayı ulusal ekonominin diğer sektörlerine görece daha farklı bir politikaya sahip olması kaçınılmazdır (İlter, 1993; Gümüş, 2004).

Ormancılık politikasının özelliklerin şu üç ana başlık altında toplamak olanaklı görülmektedir.

1. Ormancılık politikası kısa süreler içerisinde değiştirilmemelidir. Bir diğer ifade ile ormancılık politikası uzun süreli olarak saptanmalıdır.
2. Ormancılık politikası hükümet değişikliklerinden etkilenmemeli ve iç politikaya aracı olarak kullanılmamalıdır.
3. Ormancılık politikası partiler üstü bir niteliğe sahip olmalıdır.

Ormancılık politikasının yukarıda üç ana başlık altında değinilen özelliklerine ülkemizde uyulduğunu ve bu özellikler doğrultusunda çalışmalar yapıldığını söylemek olanaksızdır. Kısaca değinmek gerekirse, *3116 Sayılı Orman Yasasının yürürlüğe girdiği 1937 yılından günümüze değin 1945 yılında 4785 Sayılı, 1950 yılında 5653 Sayılı, 1950 yılında 5658 Sayılı, 1956 yılında da 6831 Sayılı Orman Yasaları* çıkarılarak orman tanımı ve kapsamı dört kez değişikliğe uğratılmıştır.

l956 yılından bu yana *6831 Sayılı Orman Yasası* yürürlükte ise de izleyen yıllarda bu yasada çeşitli değişikleryapılmıştır. Bu değişiklikler ise; *1959'da 7395, 1968'de 1056, 1971'de 1444, 1973'de 1744, 1975'de 1906, l982'de 2655, l983'de 2896, l986'da 3302, l987'de 3373, 1988'de 3493, 1995'de 4079 ve 4114, 2000'de 4569 ve 4570, 2001'de 4629, 2003'de 4915 ve 4999, 2004'de 5177, 5192 ve 5218, 2008'de 5728 ve 5801, 2009'da 5831, 2010'da 5995 ve 6001, 2011'de 6111 ve 6217 sayılı Yasalar ve KHK/657 ve KHK/666, 2012'de 6292 ve 6306, 2013'de 6444 ve 6462 Sayılı Yasalar ile Anayasa Mahkemesi'nin 22/5/2013 tarihli ve E.: 2012/108, K.: 2013/64 ve 27/12/2012 tarihli ve E.: 2011/139, K.: 2012/205 sayılı Kararları ile, 2014'de 6527 ve 6552 sayılı Yasalarla* gerçekleştirilmiştir. Bütün bu uygulamalar, uzun süreli olması gereken ormancılık politikasının nasıl uygulandığının güzel ve aynı zamanda da ilginç bir göstergesi olmaktadır.

Orman yasalarının kısa süreler içerisinde birçok kez değiştirilmesi ve her bir değişiklik ile de ormanlık alanların giderek azalması üzerine ormancılık konusuna Anayasada da yer verilerek, orman alanlarının daraltılmasının önlenmesi amaçlanmış bulunmaktadır. Nitekim *1961 Anayasasının 131. maddesi* ile ormanlık alanlar güvence altına alınmağa çalışılmışsa da, izleyen yıllarda sözü edilen bu madde değiştirilerek ormanlara yönelik olumsuzluklar yine gündeme alınabilmiştir. *1982 Anayasasında* da ormancılık konusuna yer verilmiş ve *169. maddesi ormanların korunması ve geliştirilmesi, 170. maddesi de orman köylüsünün korunması* konularına ayrılmış bulunmaktadır.

Ormancılık iş ve hizmetlerinin yapıları gereği fazla devingen *(dinamik)* olmamaları, ormanların çok geniş alanlara yayılmış bulunması nedeniyle saptanan ormancılık ilkeleri doğrultusunda planların yapılabilmesinin çok uzun zaman ve çalışmayı gerektirmesi, ormandan ürün alma süresinin ya da bir diğer ifade ile

yatırımların üretime dönüşmesi için geçmesi gereken sürenin çok uzun olması, ülkenin doğal güzelliğini oluşturması, ülke savunmasındaki yararı, akarsuları düzenleyici ve böylece erozyonu önleyici etkisi, vb. özellikleri ormancılık politikasının hükümet değişikliklerinden etkilenmemesini gerektirecek nedenlerin sadece bir bölümünü oluşturmaktadır. Fakat uygulama öngörülenden farklı olmaktadır. Hemen her iktidar değişikliğinden sonra iş başına gelen hükümetler kendi politik görüşleri doğrultusunda bir politika izlemeyi yeğlerken, her seçim dönemi öncesinde de orman konusunu siyasi propaganda aracı yaparak ormancılığı iç politikaya alet etmede adeta yarışmaktadırlar. Bunun sonucu olarak da seçim dönemleri öncesinde orman suçlarında ve özellikle orman yangınlarında belirgin artışlar meydana geldiği acı bir gerçek olarak istatistik verilerinden anlaşılmaktadır.

Yukarıda öz olarak değinilen nedenlerden dolayı yani kısa süre içerisinde birçok orman yasasını yürürlüğe koymak ve her bir yasa ile de orman tanımını değiştirip ya da orman sayılmayan yerlerin kapsamı genişletilerek orman alanlarını daraltmak, ormanları iç politikaya alet etmek sonucunda ormanlar aleyhine bir durum yaratmak bile ormancılık politikasının partiler üstü bir nitelikte olmasını ve saptanacak ormancılık politikası ilkelerinin iktidar değişikliklerinden etkilendirilmemesini gerektiren nedenler olmaktadır.

1.3.2. Ormancılık Politikasının Diğer Bilimlerle İlişkisi

Ormancılık politikası ilgi alanının kapsamlılığı, üst düzeyde bir düzenleyicilik görevi üstlenilmesi vb. nedenlerin doğal sonucu olarak fazla sayıda bilim dalı ile ilişkide bulunmakta ve bu bilim dallarından bazılarının ormancılık politikası ile ilişkisi aşağıda açıklanmaktadır (Özdönmez vd, 1989; Akesen ve Ekizoğlu, 2010).

1.3.2.1. Ormancılık Politikasının Ekonomi İle İlişkisi

Ekonomi, *"insanların yaşayabilmek için üretme ve ürettiklerini bölüşme biçimlerini ve bu eylemlerinden doğan toplumsal ilişkilerini inceleyen bir bilimdir"* diye tanımlanmaktadır (Hançerlioğlu, 1977).

Paul A. Samuelson(1973)'a göre de ekonomi;*"İnsanların ve toplumların para kullanarak ya da para kullanmaksızın zaman içinde çeşitli mallar üretmek ve bunları bugün ve gelecekte tüketilmek üzere, toplumdaki bireyler ya da gruplar arasında bölüştürmek için, kıt üretim kaynaklarını kullanmak konusundaki tercihlerini inceleyen bir bilim dalı"*olmaktadır.

Bir başka tanımda da *"Ekonomi, insan davranışlarından hareket ederek, kıt kaynakların, ihtiyaçların en üst seviyede (düzeyde) tatminini sağlayacak şekilde kullanılmasına ışık tutacak kuralları bulma bilimidir"* biçiminde ele alınmaktadır (Gülen ve Bayraktaroğlu, 1981).

Ekonomik olayları ele alış ve işleyiş yönünden ise ekonomiyi makroekonomi ile mikroekonomi diye ikiye ayırmak olanaklıdır.

Bunlardan mikroekonomi bir parçanın niteliğini, işleyişini konu edinirken, makroekonomi bütünün özellikleri ve çalışması üzerinde durmaktadır. Ya da bir başka anlatımla, mikroekonomi bir bütünü oluşturan parçaların özelliklerini incelerken, makroekonomi de bütünün işleyişi ile ilgilenmektedir (Kılıçbay, 1968).

Konusu gereği ormancılık politikası, yukarıdaki ayırımda sözü edilen ekonomi çeşitlerinden makroekonomi ile yakından ilişkili bulunmaktadır. Çünkü makroekonomi bütünün işleyişi ile örneğin, ülkenin toplam üretim, tüketim ve yatırımları gibi makro düzeydeki değişkenleri ve bu değişkenler arasındaki ilişkilerin ortaya çıkaracağı sonuçları incelerken, ormancılık politikası da ekonomik bir uğraş olan ormancılık alanında, daha önceden saptanmış ormancılık politikası amaçları doğrultusunda alınmış ve alınması gereken önlemleri kendisine konu edip incelemektedir.

Fakat ormancılığı salt bir ekonomik uğraş olarak ele almak da yanlıştır. Çünkü ormancılığın en az ekonomik nitelikli amaçları düzeyinde öneme sahip sosyal, kültürel ve hatta askeri, vb. gibi ekonomik olmayan nitelikli amaçları da bulunmaktadır. Bu ikinci amaçların ekonomik yanlarının olmamasına karşın tüm toplumu ilgilendiren yanları nedeniyle kazandıkları önem göz ardı edilemeyecek denli önemli görülmektedir.

1.3.2.2. Ormancılık Politikasının Ormancılık Yönetim Bilgisi İle İlişkisi

Ormancılık politikası ile ormancılık yönetim bilgisi arasında gerçekten çok yakın bir ilişki bulunmaktadır. Daha ileri gidilerek ormancılık politikasının bağımsız bir bilim dalı halinde gelişmesi öncesine kadar bu iki bilim dalının birlikte ele alındığı da ifade edilmektedir. Bu iç içe oluş ise ormancılık politikasının belirlediği amaçları ve önlemleri ormancılık yönetim bilgisinin kendisine konu yapmasından kaynaklanmaktadır.

Ormancılık politikasının saptadığı amaçlar ve bu amaçlara ulaşabilmek için alınacak önlemler de ülkemizin ormancılık mevzuatında yer almaktadır. Bu mevzuatta belirtilen amaçlara ulaşabilmenin ya da bir başka deyişle yasa, tüzük ve yönetmelikler uyarınca yapılması gereken işlerin yerine getirilmesi görevi de orman idarelerine verilmiş bulunmaktadır. Orman idareleri kendilerine verilen bu işlerin üstesinden gelebilmek için ormancılık politikası amaçlarının kapsamı içerisinde kalmak koşuluyla kendilerine önce idare amaçları saptamakta ve daha sonra bu idare amaçlarını işletme amaçları biçimine dönüştürmektedir. Böylece, ormancılık politikasının saptamış olduğu amaçlara yönelik işler yürütülmeğe çalışılmaktadır.

Ormancılık yönetim bilgisi ise orman idarelerinin yapmakla yükümlü oldukları hizmetleri, bu hizmetleri yapacak örgütü, örgütte görev üstlenecek personeli, üstlendikleri görevler gereği bu personelin sahip olacağı yetki ve sorumlulukların sınırlarını, sözü edilen personelin yetiştirilmesini kendisine konu edinerek incelemekte ve bu konulara ilişkin öneriler ortaya koymaktadır. Özetle, ormancılık politikası ormancılık yönetim bilgisine amaçlar dikte edip ondan amaçların gerçekleştirilmesi için yararlanan bir bilim dalı olduğundan daha kapsamlı bulanmaktadır.

1.3.2.3. Ormancılık Politikasının Orman Amenajmanı İle İlişkisi

Daha önce değinildiği gibi, ormancılık politikası ormancılığı ülke düzeyinde planlamaktadır. Bu nedenle amaçlar saptamakta ve bu amaçların gerçekleşmesi için gerekli önlemleri almakta, araçlarını da belirlemektedir. Ülke geneli için belirlenen bu amaçlardan ilk önce yerel idare amaçları saptanmakta, sonra da yerel idare amaçlarına göre daha küçük ölçekli olan işletme amaçları belirlenmektedir.

Orman amenajmanı ise bu amaçlar doğrultusunda ormanları planlarken, yaptığı planlamada ormanların sürekli ürün verecek şekilde korunması esas alınmaktadır. Orman amenajmanı ormanların sadece planlamasını yapmakla kalmamakta, planların uygulanmasını izleyip sonuçlarını da kontrol etmektedir.

Özetlenirse, ormancılık politikası kendi amaçlarını orman amenajmanına dikte etmekte ve amenajman da bu amaçlara ulaşılabilmesi için orman işletmelerini planlamakta, bir plan dönemi süresince yapılacak tüm işlerin ormanın neresinde ve nasıl yapılacağını yılları da belirterek ortaya koymaktadır.

1.3.2.4. Ormancılık Politikasının Orman İşletme Ekonomisi İle İlişkisi

Bilindiği gibi ormancılık politikası, ülke düzeyinde orman kaynaklarını en iyi bir biçimde değerlendirmek, bu kaynak ile toplum arasındaki ilişkileri düzenlemek, ormancılık ulusal ekonomi ilişkisi üzerinde durarak bu ilişkinin rasyonel bir şekilde olmasını sağlamak için çalışmaktadır.

Orman işletme ekonomisi ise orman işletmelerini kendisine inceleme konusu yaprak bu işletmeleri ekonomik yönden incelemektedir. Bu incelemesinde gereksinme duyulan verileri de ya amenajman planlarından hazır bilgiler halinde almakta, ya da kendisi bizzat toplama yoluna gitmektedir. Böylece orman işletmelerinin ekonomik kuruluşlarını ve çalışma yöntemlerini inceleyerek elde edilecek ekonomik başarının işletme sahibinin ekonomik istekleri ile uyum içerisinde olup olmadığını ortaya koymağa çalışmaktadır.

Görüleceği gibi ormancılık politikası ile orman işletme ekonomisi ekonomik konularda aynı amacı paylaşmakta fakat kendilerine inceleme objesi olarak aldıkları konuların genişliğinde ve ekonomik olmayan alanlarda birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Yani, ormancılık politikası tüm ülke ormanlarını bir bütün olarak ele alıp onları ekonomik ve ekonomik olmayan yönleriyle incelerken, orman işletme ekonomisi her bir orman işletmesinde incelemelerde bulunarak onlara ilişkin ekonomik sonuçlar ortaya koymağa çalışmaktadır.

1.3.2.5. Ormancılık Politikasının Silvikültür ve Ağaçlandırma İle İlişkisi

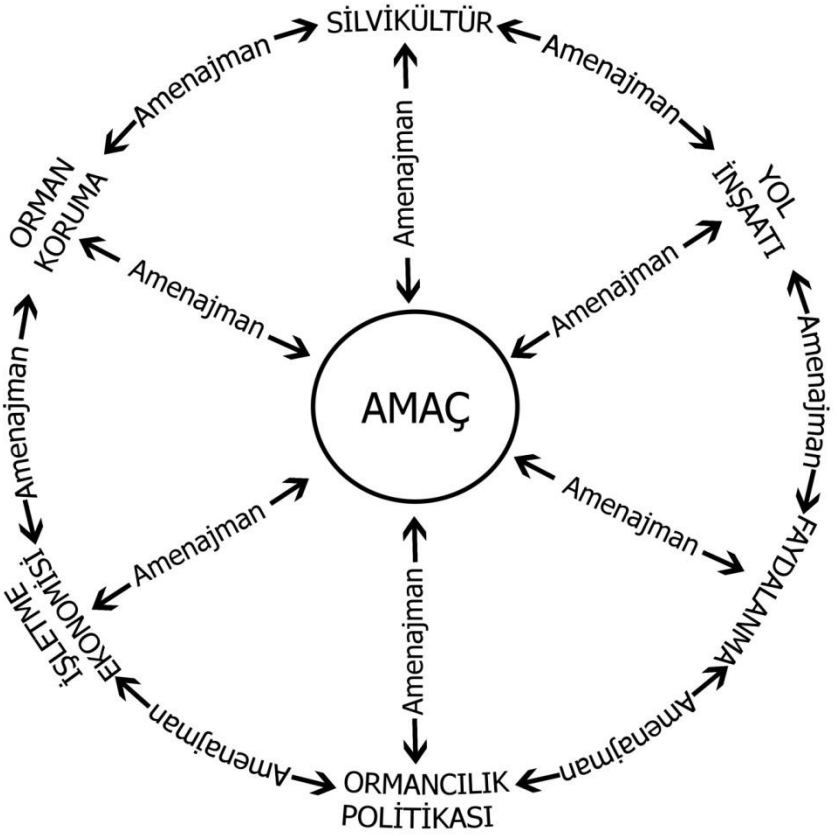
Daha önce değinildiği gibi ormancılık politikası ülke ormancılığı için planlama yapan, amaçlar saptayan, amaçlara ulaşmak için araçlar belirleyen ve önlemler alan bir disiplin olarak ülkemizin gereksinme duyduğu orman miktarını da ortaya koymaktadır. Gereksinme duyulan ormanı ve bu ormanın yetiştirilmesini, bakımını ve istenilen kuruluşa getirilmesini de silvikültür yerine getirmektedir.

Ağaçlandırma ise ormancılık politikasının belirleyeceği ve silvikültürün gerçekleştireceği orman kuruluşlarına sahip olunabilmesi için kendisine önerilecek ağaç türleriyle ve gösterilecek yerlerde ağaçlandırma yapmaktadır.

Özetle, ormancılık politikası belirlediği amaçlarını bu disiplinlere dikte etmekte ve disiplinlerden silvikültür de ağaçlandırmadan yararlanarak orman kuruluşunu gerçekleştirmeğe çalışmaktadır.

1.3.2.6. Ormancılık Politikasının Diğer Ormancılık Bilimleriyle İlişkisinin Şematik Görünümü

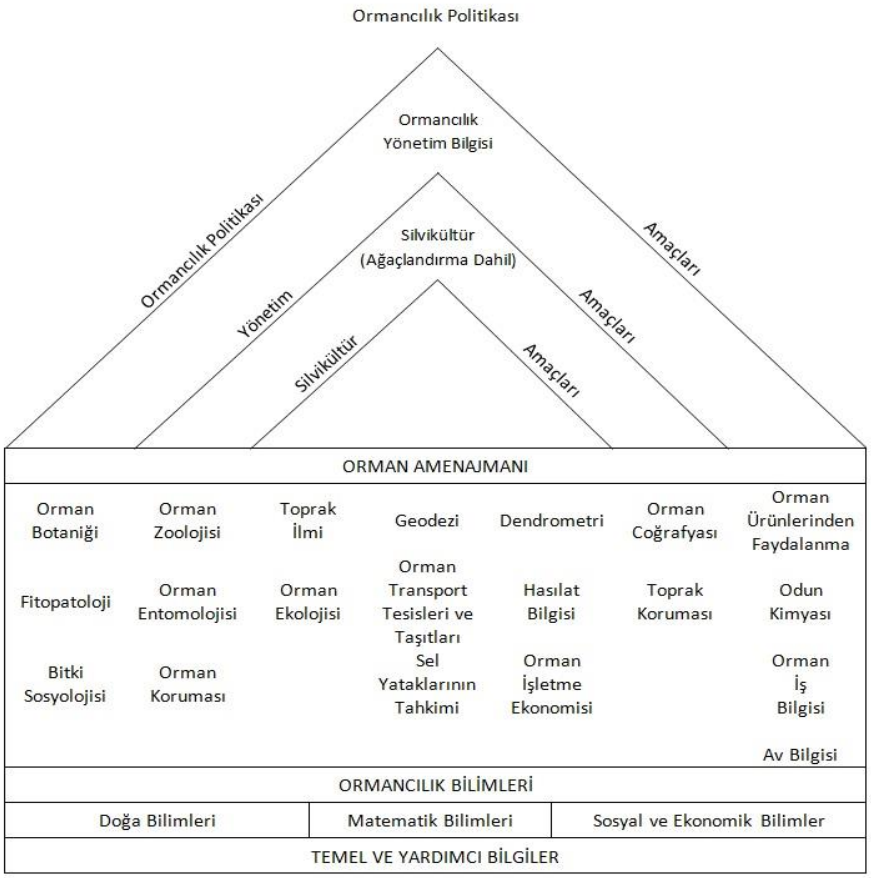
Ormancılık Politikası, çok kapsamlı olan konusu gereği birçok bilim dalı ile ilişkilidir. Bu ilişkinin daha iyi ve ayrıntılı anlaşılabilmesi için şematik örneklerin verilmesinin de yararı bulunmaktadır. Örneğin; **Mantel**, amenajmanın düzenleyici, bağlatıcı ve amaca yöneltici özelliklerinden yararlanarak bu ilişkiyi Şekil 1.1'de şu şekilde ortaya koymaktadır

Şekil 1.1: Mantel'e Göre Ormancılık Bilimlerinin Şematik İlişkisi

Şekilden görüleceği gibi bir orman işletmesinin belirlenmiş olan idare amacını gerçekleştirmek için biyolojik, ekonomik ve teknik içerikli ormancılık bilimlerinin ve bunlardan kaynaklanan çalışmaların birbiri ile ilişkisi bulunması gerekmektedir. Ayni zamanda bunlar belirli bir amaca da yönelmiş bulunmaktadırlar. İşte, gerek bilim dalları arasındaki ilişkilerde gerekse amacın gerçekleşmesine yönelik çalışmalarda orman amenajmanı bir hizmet birimi olarak görev yapmaktadır.

İnal(1969) ise Şekil 1.2'de verildiği gibi söz konusu ilişkileri daha ayrıntılı biçimde ele alarak ortaya koymakta ve bunu ormancılık bilimlerinin amaçları ve işlevlerini dikkate alarak yapmaktadır.

Şekil 1.2: İnal 'a Göre Ormancılık Bilimleri Arasındaki İlişkiler

Şekle göre, Doğal Bilimler, Matematik Bilimleri, Sosyal ve Ekonomik Bilimler diye üç öbekte toplanabilen Temel ve Yardımcı Bilimler, Ormancılık Bilimlerinin temelini oluşturmakta ve ona kaynaklık yapmaktadır. Bu nedenle, ormancılık bilimlerinin gelişiminin, dayanak alınan temel ve yardımcı bilimlerle koşut bir gelişim gösterdiğini vurgulamak olanaklıdır.

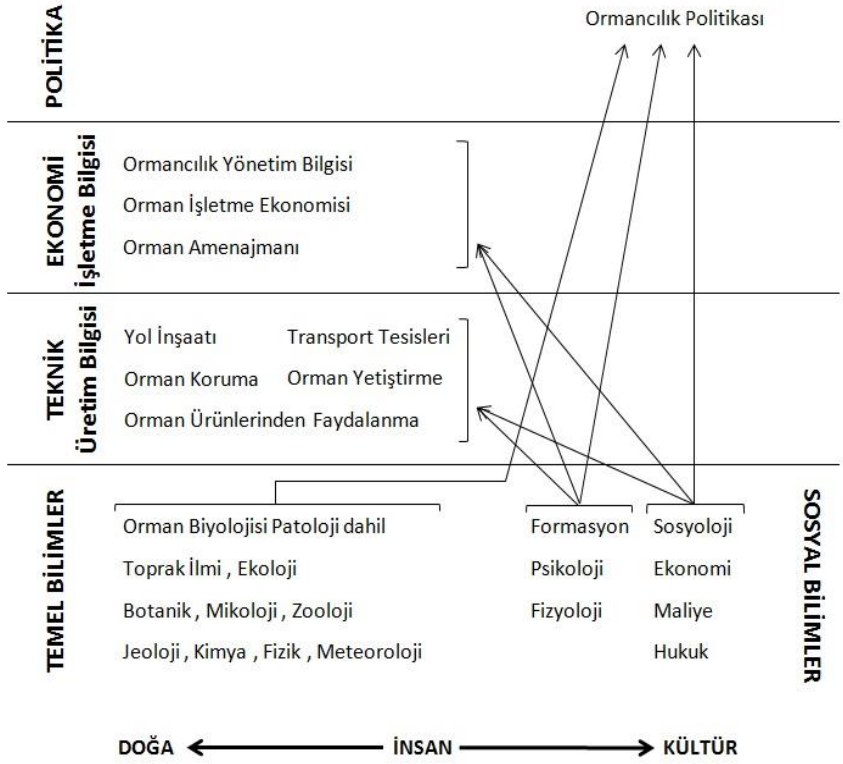
Şekilde, ormancılık bilimlerinin de kendi aralarında öbeklendirilmiş olması dikkati çekmektedir. Bu öbeklendirmede, bilim dallarının biri birleri ile ilişkilerinin yanı sıra, temel ve yardımcı bilimlere olan bağlılıklarının da gözetildiği anlaşılmaktadır.

Burada orman amenajmanın görevi, ormancılık politikası amaçlarının gerçekleştirilmesine yardımcı olacak planları ve planlamaları yapmak ve bunun için de tüm ormancılık bilimlerinden yararlanmaktır.

Sözü edilen ormancılık politikası amaçları genel nitelikli olduklarından, bu amaçlar doğrultusunda ve onların gerçekleştirilmesine yarayacak ve yerel idareler tarafından o yörenin koşulları gözetilerek belirlenecek idare amaçlarının *(örneğin, ormanın hangi amaçla idare edileceği gibi)*; daha sonra da yerel idare amaçlarının gerçekleştirilebilmesi için gereksinilen dar kapsamlı fakat ayrıntılı olan ve bir işletme

ile sınırlı kalan işletme tekniği amaçlarının *(silvikültür amaçları)* saptanması gerekmektedir.

Hans Lemmel'de bu ilişkileri Şekil 1.3'deki gibi, daha farklı bir öbeklendirme ile ele almaktadır (Fırat, 1971).

Şekil 1.3: Lemmel'e Göre Ormancılık Politikası Biliminin Diğer Ormancılık Bilimleri İle İlişkisi

Lemmel, ormancılık bilimlerini doğa insan kültür temeli üzerine oturan politika, ekonomi, teknik, temel bilimler diye dört öbekte toplamakta ve ormancılık politikasına en üstte ve tek başına politika öbeğinde yer vermektedir.

1.3.3. Ormancılık Politikasının Kaynakları

Ormancılık politikası ile bazı bilim dallarının ilişkisine daha önce değinilmişti. Fakat ilişkide olunan bilim dallarının bu değinilenlerle sınırlı bulunmadığı da bir gerçektir. Örneğin; ekonomi, orman yönetim bilgisi, orman amenajmanı, orman işletme ekonomisi gibi bilim dallarının yanı sıra maliye, hukuk, tarih, diğer bütün ormancılık bilimleri ile ormancılığa ilişkin *yasa, tüzük, yönetmelik, tamim, tebliğ,* vb. de ormancılık politikasının kaynakları arasında yer almaktadır.

1.3.4. Ormancılık Politikasının Yöntemi

Ormancılık politikasının doğal, ekonomik ve sosyal nitelikli sorunların çözümlenmesinde, sorunlar arasındaki ilişkilerin incelenmesinde tümden gelim *(dedüksiyon),* tüme varım *(endüksiyon),*gözlem, teşhis, analiz, karşılaştırma, denetim, istatistik, sentez gibi çeşitli yöntemlerden yararlanmaktadır.

Bunlardan tüme varım ve tümden gelim yöntemleri genelde de çok kullanılmaktadır ve tümel ile tikel *(genel ile özel)* arasındaki ilişkiyi görerek bu ilişkiyi en iyi şekilde ortaya koyan *Aristoteles*'in buluşu olarak 17. yüzyıldan bu yana oldukça gelişim göstermiş bulunmaktadır (Hançerlioğlu, 1979).

Tümden gelim, adından da anlaşılacağı gibi genelden özele giden bir düşünce yöntemi olup genel bir durumdan özel sonuçlar çıkarmaya yaramaktadır. Bunun, genellikle matematikte uygulanan bir kanıtlama yöntemi olduğu ifade edilmektedir (Kalıpsız, 1976).

Tüme varım ise özelden genele varan bir düşünce yöntemi şeklidir. Bir olayda etkisi görülen çeşitli etkenlerin incelenmesinden hareket edilerek genel yargılara varılmak istenmektedir. Tüme varım aşamaları olarak da; *(1) Gözlem, (2) Varsayım kurma, (3) Deneyleme, (4) Varsayımı denetleme, (5) Yeni bilgi ve sorunlar elde etme,* diye sıralanmaktadır (Kalıpsız, 1982).

Ormancılık politikası, yukarıda sayılan diğerlerinden de yararlanmakta fakat onlara ilişkin ayrıntılı açıklama yerine konunun işlenmesi sırasında kısa bilgi verilmesi yeterli görülmektedir.

KAYNAKLAR

Akesen, A., Ekizoğlu, A., 2010. Ormancılık. (Ed: A. Akesen, A. Ekizoğlu) Ormancılık Politikası (19-35). Ankara: Türkiye Ormancılar Derneği Yayınları.

Akesen, A., Ekizoğlu, A., Kuvan, Y., Atmış, E., 2010. Ormancılık Politikası. (Ed: A. Akesen, A. Ekizoğlu) Ormancılık Politikası (37-51). Türkiye Ormancılar Derneği Yayınları, Ankara.

Çam, E., 1977. Siyasal Bilime Giriş. İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayın No: 2019/351, İstanbul.

Dâver, B., 1968. Siyasal Bilime Giriş. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No: 250, Ankara.

Diker, M., 1947. Türkiye'de Ormancılık: Dün,-Bugün, Yarın. Orman Genel Müdürlüğü Yayınları, Sayı: 61, Ankara.

Duverger, M., 1971. Politikaya Giriş. Varlık Yayınları: 1586, Faydalı Kitaplar Serisi, No: 37, İstanbul.

Duverger, M., 1980. Sosyal Bilimlere Giriş. Bilgi Yayınevi, Çeviren: Ünsal Oskay, 468 s., İstanbul.

Enders, M., 1922. Handbuch der forspolitik. Verlag von Julius. Springer, Berlin (Belirten: Selahattin. İnal, Ormancılık Politikası Ders Notları, 1969)

Fırat, F., 1971. Ormancılık İşletme İktisadı. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayın No: 1541/156, İstanbul.

Gülen, İ., Bayraktaroğlu., H., 1981. Ekonomi Ders Kitabı. İ.Ü. Yayın No.2874, Orman Fakültesi Yayın No: 304, İstanbul.

Gülen, İ., Özdönmez, M., 1980. Orman İdare (Yönetim) Bilgisi, İ.Ü. Yayın No:2273, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayın No: 292, İstanbul.

Gümüş, C., 2004. Ormancılık Politikası. KTÜ Orman Fakültesi Yayını, Karadeniz Teknik Üniversitesi Matbaası, Trabzon.

Hançerlioğlu., H, 1977: Ekonomi Sözlüğü, Üçüncü Basım, İstanbul.

Hançerlioğlu., O., 1979. Felsefe Sözlüğü. Beşinci Basım, İstanbul.

İlter, E., 1993. Ormancılık Politikasının Formüle Edilmesi, Bolu.

İnal, S., 1969. Ormancılık Politikası Ders Notları, İstanbul.

Kalıpsız, A., 1976. Bilimsel Araştırma. İÜ Orman Fakültesi Yayın No: 2076/216, Kutulmuş Matbaası, İstanbul.

Kalıpsız, A., 1982. Orman Hasılat Bilgisi. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayın No: 3052/328, İstanbul.

Kılıçbay, A., 1968. İktisadın Prensipleri. İ.Ü. Yayınları No:1304, İktisat Fakültesi Yayın No: 216, Sermet Matbaası, İstanbul.

Meydan Larousse: 1973. Cilt 11, s.399

Ozankaya, Ö., 1979. Toplum Bilime Giriş. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No: 431, Ankara.

Özdönmez, M., İstanbullu, T., Akesen, A., 1989. Ormancılık Politikası. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, Taş Matbaası, İstanbul.

Samuelson, P.A., 1973. Economics. Nineth Edition, Mc Graw-Hill Book Company, New York.

Waux, J., 1968. Introduction to Forest Policy. University of California.

Webster, A.M., 1961. Webster's new international dictionary, G.and C. Merriam Company, USA.

İKİNCİ BÖLÜM

ORMANIN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ

2.0. ORMANIN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ

Ormancılığın ve dolayısıyla ormancılık politikasının uğraş konularının başında orman ile toplum ve bunların arasındaki olası ilişkiler yer almaktadır. Bu nedenle ormanın çeşitli yönleriyle tanınmasında yarar bulunmaktadır.

Bilindiği gibi ormanlar yenilenebilen doğal kaynaklardan kabul edilmekte ve diğer doğal kaynaklar gibi örneğin; madenler, petrol gibi zamanla tükenmediği kabul edilmektedir. Gerçekte de yetiştirme, bakım, koruma, faydalanma aşamalarında teknik ve bilimsel gerekler yerine getirildiğinde, ormanların sürekliliklerini yitirmelerine bir neden bulunmamaktadır.

Tarihsel süreç içerisinde ve hemen bütün ülkelerde ormanların hiç bir emek harcamaksızın kendiliğinden yetişen doğal bir varlık olduğu düşüncesi önde gelmiştir. Gereksinmelerin az ve ormanların yeterli miktarda bulunduğu dönemlerde ise bu kaynağın kullanımına ilişkin yasal düzenlemelere de gereksinme duyulmamıştır. Nüfus artışına koşut olarak orman ürünlerine olan gereksinimin artması ve düzensiz faydalanmalarla da ormanların giderek azalması sonucu, insanların gereksinimlerini karşılamak amacıyla tüketilen diğer kaynaklarda oldukça eski tarihlere kadar inen kısıtlamalar, ormanlar için de konu edilmeğe başlanmıştır. Bu konudaki ilk yasal düzenlemelerin Fransa'da 10., Almanya'da 11. ve 12. yüzyıllarda yürürlüğe konulduğu daha ayrıntılı yasal düzenlemelerin ise 16. yüzyılda yapıldığı belirtilmelidir (İnal, 1969).

Yukarıda değinilenlere benzer bir orman anlayışı ve ormanlardan yararlanmanın ülkemizde de izlendiği söylenebilir. Ayrıcalık olarak ise ülkemizde ormanlara ve ondan yararlanmaya ilişkin yasal düzenlemelerin yapılması ve gerekli önlemlerin alınmasında diğer ülkelere oranla gecikilmesi belirtilebilir (Özdönmez vd., 1989).

2.1. Ormanın Tanımı

Orman sözcüğü Latince kökenli olup *"Foris"* sözcüğünden gelmekte olup yerleşim birimlerinin dışında kalan kırsal, boş alanları kapsamaktadır. Dilimizde orman olarak kullanılan bu kelimenin diğer dillerdeki karşılıkları örneğin İngilizcede *"Forest",* Fransızcada *"Forét",* Almancada *"Forst"* sözcükleri olmaktadır.

Ormana bilimde ve yasalarda farklı biçimde yaklaşıldığı için tanımların da bilimsel ve yasal ayırım içerisinde verilmesinde yarar bulunmaktadır.

2.1.1. Bilimsel Açıdan Orman Tanımı

Bilim dallarının ormanı tanımlamaları farklı olduğundan ve ortak bir tanım yapılmamış bulunduğundan, her bir bilim dalının ilgi alanına uygun bir orman tanımlaması yapma yoluna gittiği dikkati çekmektedir. Bu bölümde, çeşitli bilim dallarının orman tanımlarını tek tek vermek yerine bir kaç bilim dalının orman tanımları ele alınarak konu aydınlatılmağa çalışılacaktır.

Ekonomi bilimi ormanı, ekonomi için temel üretim faktörü, bir doğal kaynak oluşunun yanı sıra başta toprak olmak üzere diğer temel üretim faktörlerini koruyan, aynı zamanda insan için yaşam çevresi oluşturan değerli bir varlıktır (Gülen ve Bayraktaroğlu, 1981; Kuyucuklu, 1983).

Turizm Bilimi için ormana özellikle dinlenme ve doğa turizmi açısından çok değerli bir *"turistik mahal", "turistik alt yapı"* biçiminde yaklaşılmaktadır (Toskay, 1978).

Orman Botaniği *"geniş bir alanda kendine özgü bir iklim yaratabilen, belirli bir yükseklik, yapı ve sıklıktaki ağaçların; ağaççık, çalı ve otsu bitkiler, yosun, eğrelti ve mantarlar, toprak altı ve üstünde yaşıyan mikroorganizmalar ve de çeşitli hayvanlarla, toprağın birlikte oluşturduğu hayat birliğine orman"* adını vermektedir (Kayacık ve Aytuğ, 1979).

Ekoloji'nin orman tanımı ise *"oldukça sık bir şekilde bir arada büyüyen olgunluk çağında 8 m. ve daha yüksek boylu ağaçların meydana getirdiği geniş alanları kaplayan toplum"* biçiminde olmaktadır. Orman ekolojisi de orman kavramını "kendine özgü özellikleri bulunan toprak üstü ve toprak altı yaşam birliklerinden oluşan bir ekosistem" olarak vermektedir (Çepel, 1978; 1982).

Silvikültür ise ormanı *"belli bir boy, kapalılık, alan ve sıklığa sahip ağaçların oluşturduğu topluluk"*biçiminde algılamaktadır (Saatçioğlu, 1976).

Ormancılık politikasına göre de *"belli yetişme ortamı koşullarında gelişen bir vejetasyon tipi, kendine özgü yaşama ahengi bulunan bir yaşam ortaklığı (biozonose) ya da bir organizma, aynı zamanda topluma çeşitli yararlar sağlayan ulusal bir servet"* diye tanımlanmaktadır (İnal, 1969).

Bu duruma göre,

a. Ormanın belli yetişme ortamlarında yetişip gelişen bir vejetasyon tipi olduğu kabul edilmekte ve yeryüzünün nerelerinde ve hangi ısı, nem, toprak,vb. koşullarda yetişebileceği ya da yetiştirilebileceği ortaya konmaktadır.

b. Orman, sözü edilen yetişme muhiti koşullarında kendine özgü bir yaşam ortaklığına sahip bulunmaktadır. Gerçekten de bir orman, kendini oluşturan ağaç ve ağaççıkları, bitki ve hayvanları, toprağı, havası ve suyu ile uyumlu bir yaşam ortaklığı görünümündedir. Boylu ağaçların oluşturduğu ağaç tabakasının altında, daha kısa boylu ağaççıklar, çalılar, tek ve çok yıllık bitkiler, likenler, yosunlar ve alglerden oluşan bir toprak üstü tabakası ile her türlü kök, mantar ve bakterilerden oluşan bir toprak altı tabakası yer almaktadır. Benzer bir dizilişin hayvanlar için de geçerli olduğunu vurgulamak ve en üstte kuşlar, diğer uçucular ile böceklerin, daha sonra toprak üstünde ve altında yaşayan böcekler, kurtlar, bakteriler ve mantarların yer aldığını belirtmek olanaklıdır. Sözü edilen yaşam ortaklığına yönelecek olumsuz davranışların neden olacağı yıkımların giderilmesinin çok uzun zamana gereksinme göstereceği ya da hiç bir zaman giderilemeyeceği olasılığının göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

c. Ayni zamanda orman topluma çeşitli orman ürün ve hizmeti sağlayan ulusal bir servettir. Ormanların ekonomik yararları yadsınamayacağı gibi, toplumsal yararları da en az ekonomik yararları kadar önem kazanmakta, hatta bazen ekonomik yararlara göre ön plana da çıkmaktadır.

2.1.2. Yasal Açıdan Orman Tanımı

Yasalarında orman tanımına yer veren ülkelerde bu tanım, belirlenmiş ormancılık politikası amaçları ile doğal, ekonomik, sosyal ve kültürel koşullara göre değişiklikler göstermektedir (Akesen ve Ekizoğlu, 2010).

Yasal orman tanımları, ormancılık etkinliklerinin alanını belirlediği için arazi kullanım biçimi saptanmamış, ekonomik ve sosyal yönden gelişmemiş, orman ve ormancılığın ne olduğu ile yararlarının bilincine ulaşamamış ülkelerin yasalarında orman tanımı yapmak yararlı olduğunun da ötesinde adeta bir zorunluluk olmaktadır (İstanbullu, 1979).

Bazı ülkelerin orman yasalarında ise orman tanımına rastlanmamaktadır. Örneğin, Fransa orman yasasında, İngiltere'nin 1919 da çıkarılan ilk orman yasası ile izleyen yıllarda çıkarılan orman yasalarında, Avusturya'nın ormancılığa ilişkin 1853 tarihli ilk yasal düzenlemesinde orman tanımı bulunmamaktadır.

Yasalarda ise sadece bir orman tanımı yapılmakla yetinilmeyip, nerelerin orman sayılmayacağına da yer verilmektedir. Bu nedenle, konunun işlenmesinde sözü edilen ilke doğrultusunda hareket edilerek orman sayılan ve orman sayılmayan yerlerin ayrı başlıklar altında incelenmesi yararlı görülmektedir.

2.1.2.1. Orman Sayılan Yerler

2.1.2.1.1. 1937 Yılından Öncesi Dönemin Yasalarına Göre

Türkiye 'de 1937 yılı öncesi dönemde, ormancılığa ilişkin ilk yasa 1869 yılında çıkarılmıştır. Bu tarihten önce ise ormancılığa ilişkin dolaylı hükümlerin yer aldığı *Fıkıh*, *Mecelle* ve *Arazi Kanunu*'nagöre ormanlara işlem yapılmakta fakat bir orman tanımına rastlanmamaktadır.

Muallim Arif Bey ile **Halis Eşref Beyin***Arazi Kanununa* ilişkin ayrı yorumlamalarında ormanın, bodur ağaçları içeren ve koru haline dönüştürülmesi uzun zamana gereksinme duyulan, bazen de yetişme ortamı koşullarına bağlı olarak tamamen olanaksızlaşan ağaçlık alanlar olduğu biçiminde bir tanımını yaptıkları belirtilmektedir (Toygar, 1964).

1869 tarihinde çıkarılan ilk *Orman Nizamnamesi*'nde (tüzük) ve daha sonra yürürlüğe giren ormancılığa ilişkin diğer yasal düzenlemelerde de orman tanımına rastlanmamaktadır.Fakat bu arada yasalaşmış ya da yasalaşmasına karşın ormanı dolaylı olarak tanımlayan yasaların varlığını da göz ardı etmemek gerekmektedir. Örneğin; **Ali Rıza Bey**tarafından hazırlanan fakat yasalaşamayıp 1912 yılında meclisten dönen *"Orman ve Mera Kanunu"* nun birinci maddesinde kök ve gövde meydana getiren odunsu bitkilerin topluca büyüyüp yetişmesi haline orman ve yerine de ormanlık denilmektedir (Kutluk ve Yund, 1949)[1].

1924 tarihli ve 526 sayılı *"Türkiye'de Mevcut Tüm Ormanların Teknik Yöntemlerle Yönetimi ve İşletilmesine İlişkin Yasa"* ya ek kanunun ikinci maddesinde, devlet ormanlarına bitişik olmayan, alanı beş hektardan az olan ve kişilerin tapulu arazilerinde yetişen ağaçların kesimi için işletme plan ve raporlarına gereksinmeyoktur denilerek beş hektardan küçük alanlar orman dışında bırakılmakta ve böylece dolaylı bir orman tanımlaması yapılmaktadır (Kutluk, 1967)[2]

Yine yasalaşmayan ve **Prof. Bernhard** tarafından hazırlanan bir yasa taslağında da orman[3]*"ağaçlar ve şüceyratla kaplı alanlar ve ormana bitişik olan sahipsiz toprakların kapsamlı bir ifadesi"* biçiminde tanımlanmaktadır (OGM, 1948).

[1]Sak ve gövde hâsıl eden nebatâtı mütehaşşibenin topluca büyüyüp yetişmesi haline orman yerine de ormanlık denilir.
[2] Türkiye'de Mevcut Bilumum Ormanların Fenni Usulü İdare ve İşletilmeleri Hakkındaki 22 Nisan 1340 tarihli ve 504 sayılı Kanuna Müzeyyel Kanun.
[3] "İş bu kanuna göre orman, eşcar ve şüceyratla mestur sahalar ile kısmen veya tamamen orman ile muhat olan boşluklar ve orman kenarlarına mücavir olan arazii haliyenin şümullü bir ifadesidir".

2.1.2.1.2. 3116 Sayılı Orman Yasasına Göre

18.12.1937 tarihinde yürürlüğe giren *3116 sayılı Orman Yasasını* 1. maddesinde *"Bu kanunun tatbikinde kendi kendine yetişmiş veya emekle yetiştirilmiş olup da herhangi bir çeşit orman hâsılatı veren ağaç ve ağaççıkların toplu halleri yerleri ile beraber orman sayılır"* biçiminde bir orman tanımı yapılmaktadır (OGM, 1946).

Tanımda sözü edilen *"herhangi bir çeşit orman hâsılatı veren"* ifadesi ile nelerin kastedildiği ise 11.6.1937 tarihinde yürürlüğe giren ve 3116 sayılı yasanın uygulanmasına açıklık getirmeyi amaçlayan *"Orman Nizamnamesi"* nin 1. maddesinde şöyle belirtilmektedir. *"Orman kanununun birinci maddesi hükmünce orman sayılan mahallerdeki ağaç ve ağaççıklardan elde edilen orman hâsılatı şunlardır:Kereste, odun, sırık ve her nevi çember ve sepet çubuğu, çıra, ağaç kabuğu, şimşir, mazı, palamut, çam fıstığı, cehri, sığla, reçine ve müştakları gibi maddeler"* (OGM, 1946).

2.1.2.1.3. 4785 Sayılı Orman Yasasına Göre

Bu yasa 13.7.1945 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yasanın 12. maddesinde orman *"Bu kanunun uygulanmasında kendi kendine yetişmiş veya emekle yetiştirilmiş olup da herhangi bir çeşit orman hâsılatı veren ağaç ve ağaççıkların toplu halleri yerleri ile birlikte orman sayılır"* biçiminde tanımlanmaktadır (OGM, 1946).

2.1.2.1.4. 5653 Sayılı Orman Yasasına Göre

3.4.1950 tarihinde yürürlüğe giren 5653 sayılı ek orman yasasının 1. maddesinde de orman tanımına yer verilmektedir. Maddenin orman tanımı *"kendi kendine yetişmiş veya emekle yetiştirilmiş olup herhangi bir çeşit orman hâsılatı veren ağaç ve ağaççıkların toplu halleri yerleri ile birlikte orman sayılır"* biçiminde bulunmaktadır (OGM, 1950).

2.1.2.1.5. 6831 Sayılı Orman Yasasına Göre

8.9.1956 tarihinde yürürlüğe giren ve halen de yürürlükte bulunan 6831 sayılı Orman Yasasının 1. maddesinde yer alan orman tanımı da *"Tabii olarak yetişen veya emekle yetiştirilen ağaç ve ağaççık toplulukları yerleri ile birlikte orman sayılır"* biçimindedir (OGM, 1974).

2.1.2.1.6. Yasalardaki Tanımların Toplu Olarak Değerlendirilmesi

Yasaların orman tanımlamalarına dikkat edildiğinde ilk tanımın yapıldığı yasadan sonra yürürlüğe girenlerde orman tanımı son yasa dışında sadece sözcük değişikliklerinden ibaret kalmaktadır. Şöyle ki; 3116 sayılı Orman Yasasındaki *"bu kanunun tatbikinde"* ifadesi, 4785 sayılı Orman Yasasında *"bu kanunun uygulanmasında"* diye değiştirilmiş bulunmaktadır. Daha sonraki 5653 ve 6831 sayılı Orman Yasalarında ise bu ifadenin tamamen kaldırıldığı görülmektedir.

Yine ilk iki yasadaki *(3116 ve 4785 sayılı Yasalar)* orman tanımlarında yer alan *"beraber"* sözcüğünün bunları izleyen 5653 ve 6831 sayılı Orman Yasalarında *"birlikte"* olarak değiştirilmesi bir başka farklılığı oluşturmaktadır.

İlk üç yasanın *(3116, 4785, 5653 sayılı Orman Yasaları)* orman tanımlamalarında görülen *"herhangi bir çeşit orman hâsılatı veren"* ifadesine 6831 sayılı orman yasasında yer verilmemesi bu konudaki en büyük farklılık olmaktadır.

Diğer yandan ise 6831 sayılı Orman Yasasında *"tabii olarak yetişen"* ifadesi daha önceki yasalarda (3116, 4785, 5653 sayılı Orman Yasaları)*"kendi kendine yetişmiş"* diye belirtilmektedir.

Yukarıda verilen ortak noktalarını da şu başlıklar altında toplamak olanaklıdır.

A. Orman Ağaç ve Ağaççıklardan Oluşmaktadır.

Gerçekten de orman niteliğine sahip olmanın ilk koşulu ağaç ve ağaççıklardan oluşmaktadır. Burada sözü edilen ağaç ve ağaççık kavramlarından anlaşılan ise;

Silvikültür açısından; belli boy ve yapı şekline sahip olan odunumsu bünyeli ve en az 8 m boylanabilen bitki çeşidi şekline ağaç denilirken, 8 m'nin altındaki odunumsu bitkilere de ağaççık adı verilmektedir (Saatcioğlu, 1976).

Ağaçların boylarına ilişkin olarak da çeşitli öneriler ileri sürülmektedir. Botanik bilimi açısından ise boyları en az 5 m, çapları da 10 cm'den aşağı olmayan odunsu bitkilere ağaç; boyları 5 m'den çapları da 10 cm'den az olan odunsu bitkilere de ağaççık denilmektedir (Kayacık ve Aytuğ, 1979).

Orman Genel Müdürlüğü de doğal olarak 8 m'den fazla boylanabilen, kökü, gövdesi ve tepesi olan odunumsu bitkileri yaşı ve çapı ne olursa olsun ağaç kabul etmektedir. Boy artımının azalıp yan dal oluşumunun artması sonucu daha çok genişliğine büyüme gösteren ve 8 m'yi geçmeyen odunumsu ve uzun ömürlü bitkileri de ağaççık diye tanımlamaktadır.

B. Ormanı Oluşturan Ağaç ve Ağaççıkların Kendiliğinden Yetişmiş veya Emekle Yetiştirilmiş Olması;

* 6831 sayılı Orman Yasasında *"tabii olarak yetişen",*

* 3116, 4785 ve 5653 sayılı Orman Yasalarında da *"kendi kendine yetişmiş"* ifadeleri ormanı oluşturan ağaç ve ağaççıkların doğal olarak yetişmekte olduğunu,

* Yasaların hepsinde yer alan *"emekle yetiştirilmiş"* ifadesi ile ekim ya da dikim yoluyla da orman yetiştirmenin olanaklı bulunduğunu belirtmektedir

C. Ormanı Oluşturan Ağaç Ağaççıkların Herhangi Bir Çeşit Orman Hasılatı Vermesi

* 6831 sayılı Orman Yasası dışındaki yasalarda *"herhangi bir çeşit orman hasılatı veren"* ifadesi 6831 sayılı Orman Yasasında yer almamaktadır. Böylece, her tür ağaç ve ağaççık topluluğunun orman kavramı içinde incelenmesi söz konusu olmaktadır.

D. Ağaç ve Ağaççıkların Toplu Bir Şekilde Bulunmaları

Ağaç ve ağaççıkların ormanı oluşturabilmeleri için toplu bir şekilde bulunmalarının ve ortak bir yaşama sahip olmalarının gerektiği kastedilmektedir. Bu tanım aynı zamanda bilimin orman tanımlamasına da uygun düşmektedir.

E. Ağaç ve Ağaççıkların Yerleri İle Birlikte Orman Sayılması

Her dört orman yasasında da bu ifade yer almaktadır. Ağaç ve toprağın birlikte ele alınması ormanın bütünlüğünü bozmamak ve onun çeşitli fonksiyonlarını güvence altına almak düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Gerçekte de ağaçlar orman bütünlüğünün *mütemmim cüzleri* olmaktadır.

Orman tanımı içinde yer verilen bu hususa açıklık kazandırmak amacıyla Orman Genel Müdürlüğü de 6831 sayılı Orman Yasasının yürürlüğe girmesinin hemen ardından 10.10.1956 gün ve 6 sayılı tebliğini yayınlamıştır. Tebliğde *"yerleri ile birlikte"* ifadesiyle amaçlananın, doğal nedenlerle ya da yasa hükümlerinin aksine eylemler sonucunda meydana gelen ağaçsız alanları da içerecek şekilde orman sınırları içinde kalan yerleri kapsadığı belirtilmektedir. Ayrıca, tahdit edilmiş ormanların sınır ve alanının da kesin olarak ve hukuken belirlenmiş bulunduğu belirtilmektedir (OGM, 1957).

2.1.2.2. Orman Sayılmayan Yerler

Yasalar uyarınca orman sayılmayan yerlerin de yine orman sayılan yerler bölümündeki sıra ile incelenmesinin yapılması, koşutluğu sağlamak için uygun görülmektedir.

2.1.2.2.1. 1937 Yılı Öncesi Dönemi Yasalarına Göre

Ormancılık konusundaki ilk yasa olan *1869 tarihli Orman Nizamnamesinde* orman tanımlanmadığı gibi nerelerin orman sayılmayacağına da değinilmemektedir. Dönemin ormancılığa ilişkin diğer düzenlemelerinde de orman sayılmayan yerler konusunda açık hükümler bulunmamaktadır.

2.1.2.2.2. 3116 Sayılı Orman Yasasına Göre

18.2.l937 tarihinde yayınlanıp 01.06.1937 tarihinde yürürlüğe giren *3116 sayılı Orman Yasasının* ormanı tanımlayan 1. maddesinde ayrıca orman sayılmayan yerlere de işaret edilmektedir. Buna göre *"sazlıklar ve muhitin tabiatı itibariyle koru ve baltalık yapılamayan veya step florası ile örtülü yerler, her çeşit dikenlik ve fundalıklarla parklar ve ormana bitişik olmayan beş hektardan az sahipli arazi üzerindeki ağaçlar ve ağaççıklar ormandan sayılmaz"* denilmektedir (OGM,1946).

Yasanın uygulamasına açıklık getirmek amacıyla ve 133. maddesine dayanılarak hazırlanıp aynı yıl içerisinde yürürlüğe konulan 11.6.1937 günlü ve 2/6738 kararname no'lu Orman Nizamnamesinin 2.maddesinde *"sahipli arazide bulunan ve daha ziyade meyvesinden istifade edilen kestane, zeytin, fındık gibi aşılı ağaçlar ormandan sayılmaz, kanunun birinci maddesindeki fundalıklardan erika cinsinin işgal sahaları anlaşılır"* denilerek (OGM, 1946) sahipli toprakların üzerindeki meyveli ve aşılı ağaççıklarla fundalıkların orman kapsamı dışı tutulması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu durumda, sahipsiz toprakların ya da devlet mülkiyetindeki alanlarda bulunan aşısız ağaççıkların orman sayılması gerekmektedir. Zaten ayni orman nizamnamesinin l. maddesinde orman sayılan yerlerdeki ağaç ve ağaççıklardan elde edilen orman hasılatı belirtilmekte ve örneğin palamut ve çam fıstığı da bu ürünler arasında dahil edilerek bunları veren ağaç ve ağaççık toplulukları orman sayılan yerlerden kabul edilmektedir.

Bir diğer önemli husus da fundalıkların orman rejimi dışında bırakılmakta olmasıdır. Çünkü fundalıklar daha sonraki yasalarda orman kapsamına alınacaktır.

Yasa, sazlık olarak eskiden beri sazlarla kaplı yerleri kapsamına alırken, çevrenin doğal özellikleri nedeniyle koru ve baltalık yapılamayan yerler ifadesiyle de yetişme ortamı koşullarının uygun olmaması sonucu orman yetiştirmenin mümkün olmadığı alanlardan söz edilmektedir.

2.1.2.2.3. 4785 Sayılı Orman Yasasına Göre

13.7.1945 tarihinde yürürlüğe giren bu yasanın 12. maddesi de hem ormanı tanımlamakta, hem de orman kapsamına alınmayan yerleri belirlemektedir. Yasa uyarınca orman sayılmayan yerler;

A. Sazlıklar,

B. Yöresinin özelliği yüzünden orman yapılamayan yerler,

C. Her çeşit dikenlikler ve fundalıklar,

D. Parklar,

dan oluşmaktadır (OGM, 1946).

Aynı maddede, bir yerin orman sayılıp sayılmayacağını Tarım Bakanlığı'nın belirlediği de yer almaktadır.

Dikkat edilirse, orman sayılmayan yerlerin sayısında bir azalma görülmektedir. Bu azalma, step alanlarının ve ormana bitişik olmayan beş hektardan az sahipli arazi üzerindeki ağaç ve ağaççıkların orman sayılmayan yerler arasından çıkarılmasından ileri gelmektedir. Beş hektardan küçük sahipli arazi üzerinde bulunan ve devlet ormanlarına bitişik olmayan yerlerin orman rejimine alınması ise çok önemli bir hüküm karakterindedir. Böyle yapılmakla ormanlık alanların daraltılmasını önlemek, orman idarelerinin bu gibi yerleri saptamak için zaman harcamalarının önüne geçmek, bu tür yerlere sahip kişilerin bu yerleri sorumsuzca tahrip ederek çıplaklaştırması ve dolayısıyla erozyona neden olunması gibi olumsuzlukların ortadan kaldırılması istenmektedir.

2.1.2.2.4. 5653 Sayılı Orman Yasasına Göre

3116 sayılı orman yasasının otuz beş maddesini değiştirip 12 ek madde ile bir tane de geçici madde ekleyen 3.4.l950 tarihli ve 5653 sayılı Orman Yasasının 1. maddesindeki orman tanımından sonra *"ancak"* sözcüğü ile başlayan yerler konu edilmektedir. Buna göre;

a. Her çeşit dikenlikler,

b. Parklarla şehir, kasaba ve köy mezarlıklarındaki ağaçlıklar,

c. Sahipli her çeşit tarım arazisi içinde emekle yetiştirilen ve doğal olarak ormanlarda yetişmeyen kavak, okaliptüs, söğüt, akasya gibi ağaçlıklar,

d. Ormanların dışındaki sahipli arazide ve bunların kenarlarında bulunan dağınık veya alanı üç hektarı geçmeyen ve devlet ormanlarına uzaklığı en az üç kilometre olan grup halindeki her çeşit ağaç ve ağaççıklar,

e. Maki cinsinden her türlü ağaççıklarla örtülü yerler,

orman sayılmamaktadır.

Bu yasanın 43. maddesi gereğince muhafaza ormanı niteliği taşıdığı ya da sürekli orman hâsılatı verdiği Tarım Bakanlığınca bilimsel olarak belirlenecek makiliklerle örtülü alanlar yukarıdaki (e) hükmünün dışında tutulmaktadır.

Yasa ile orman dışında bırakılan alanlarda belirgin bir artışın olduğu hemen dikkati çekmektedir. Bu yerlerin bir kısmı daha önceki yasalarda da yer alırken, bazıları ise ilk kez orman sayılmayan yerler arasına girmektedir. Örneğin, bir yerde orman yetiştirmeyi özendirici (c) fıkrası gibi, orman dışında bırakılmaya bazı koşullar getiren (d) fıkrası gibi, koruma ormanı niteliğinde olmayan ve sürekli olarak orman ürünü vermeyen makilikler gibi.

Bunlardan (d) fıkrası uyarınca ağaç ve ağaççıkların ormanların dışında olması, sahipli arazide ya da bu arazinin kenarlarında dağınık bir halde bulunması, alanları toplamının 3 hektarı geçmemesi, devlet ormanlarına da en az 3 kilometre uzaklıkta olması koşuluyla orman sayılmazken, belirtilenlerin aksine durumun varlığı ise o yerin orman sayılması için yeterli kabul edilmektedir.

Fıkrada adı geçen *"dağınıklık"* sözcüğüne açıklık getirmek amacıyla 3.10.1950 gün ve 511441/236 sayılı tamim ile açıklık getirilmekte ve tamimde dağınıklık, kültür arazisi içinde ürün yetişmesine engel olmayacak şekilde tek olarak ve kümecikler halinde alana yayılmış ağaç ve ağaççıklar diye tanımlanmaktadır. Yine ayni tamimde, 5–10 ağaçtan oluşan topluluğa da kümecik denildiği vurgulanmaktadır (OGM, 1953).

Orman rejimi dışında bırakılan makiliklerin tanımlanması ve maki florasının hangi türlerden oluştuğunun belirlenmesi ile yasa uygulamasının getireceği olumsuzlukların azaltılabileceğinden hareketle Orman Genel Müdürlüğü 13.4.1950 gün ve 20099365/84 sayılı tamimi yayınlanmıştır. Bu tamimde makiliklerden *"Deniz kıyıları boyunca devam eden ve yüksekliği 600 metreyi geçmeyen ve içinde filaryo veya akçakesme, funda, laden, akgünlük veya tesbih ağacı, defne, sandal, kermes meşesi, mersin, zakkum, erguvan ağacı, ılgın, yaprağını döken çalılardan sumak çeşitleri, çaltı veya karaçalıdan oluşan alanlar anlaşılmaktadır.Belli başlı yukarıdaki bitki formasyonlarından oluşan makiliklerin, memleketimizde Karadeniz yöresinde Kızılırmak kaynağından başlayarak Akdeniz kıyılarını çevreleyen alçak bölgelerdeki alanlar olduğu hatırdadır"* denilmektedir (OGM, 1953).

Daha sonra ve yine aynı yıl içerisinde çıkarılan 17.8.1950 gün ve 20099857/203 sayılı *"Makilik ve Orman Sahalarının Birleştiği Yerlerde Orman Sınırlarının Tespitine Ait Yönetmelik"* in ikinci maddesinde maki florası yukarıda sayılanlara *Pırnal Meşesinin* ilavesiyle aynen yinelenirken, adı geçen ağaççıklardan oluşan bitki örtüsüyle örtülü alanlar, düz ve yetişme yeteneği fazla olan yerlerde kapladığı alan olarak %10 oranına kadar koru ve %25 oranına kadar baltalık ormanı oluşturan ağaçları içerse dahi maki alanı sayılmaktadır (Toygar, 1964).

Bu ise geniş ormanlık alanların yitirilme nedenini oluşturmaktadır. Örneğin; 1950–1956 yılları arasında 716 972 ha alanda yönetmeliğin uygulaması yapılmış ve makiliklerin 475 754 ha'ı orman sayılmayan (%66,4), 241 218 ha'ı da orman sayılan (%33,6) makilikler olarak saptanıp ayrılmıştır.

Aynı şekilde 16.1.1960 tarih ve 235 sayılı tamim ile ormancılık örgütüne iletilen *"Funda ve Makilik Alanların Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik"* te de maki tanımı verilip türler sayılırken, *Kermes ve Pırnal Meşeleri* de maki formasyonu içerisine sokulmaktadır.

2.1.2.2.5. 6831 Sayılı Orman Yasasına Göre

8.9.1956 tarihinde yürürlüğe giren ve çeşitli tarihlerde yapılan değişikliklerle halen yürürlükte bulunan 6831 sayılı Orman Yasasının 1. maddesinde orman tanımlanırken, *"ancak"* ile başlayarak orman sayılmayan yerler de sıralanmaktadır.

A.Sazlıklar,

B. Step nebatları ile örtülü yerler,

C. Her çeşit dikenlikler,

Ç. Parklar,

D.Şehir mezarlıklarıyla kasaba ve köylerin hudutları içerisindeki mezarlıklarda ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler,

E.Sahipli arazide bulunan ve civarındaki ormanlarda tabii olarak yetişmeyen ağaç ve ağaççık nevilerinin bulunduğu yerler,

F. Sahipli ziraat arazisi olarak kullanılan ve dağınık, yer yer küme ve sıra halinde bulunan her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler,

G.Devlet ormanlarına bitişik olmayan ve yüzölçümü üç hektardan yukarı bulunmayan sahipli arazideki her nevi ağaç ve ağaççıklar,

H. Sahipli arazide ve muhitin hususiyetlerine göre yetişmiş veya yetiştirilecek olan fıstık çamlıkları ve palamut meşelikleri dahil olmak üzere her nevi meyveli ağaç ve ağaççıklar,

İ. Sahipli arazide aşılı ve aşısız zeytinliklerle hususi kanunu gereğince devlet ormanlarından tefrik edilen ve edilecek olan ve imar, ıslah ve temlik şartları yerine getirilmiş bulunan yabani zeytinlikler ile 6777 sayılı kanunda tasrih edilen yabani ve aşılanmış fıstıklık, sakızlık ve harnupluklar,

J. Funda ve makiliklerle örtülü orman ve toprak muhafaza karakteri taşımayan yerler,

orman sayılmaz (OGM, 1974).

Dikkat edilirse yasa, birinci maddesinin ilk fıkrasıyla bir yandan daha önceki yasaların orman tanımları içerisinde yer alan "her hangi bir çeşit orman hâsılatı veren" ifadesini tanım dışında bırakıp orman kapsamını genişletirken, diğer yandan ayni maddenin ikinci fıkrasıyla bu kez de orman sayılmayan yerlerin kapsamını oldukça genişletmiş bulunmaktadır.

Fakat yasada ve özellikle 1.maddesinde sözü edilen bazı sözcüklere ilişkin bir açıklama ve tanım olmamasının kavram karışıklığına yol açması üzerine Orman Genel Müdürlüğü 7.2.1957 günlü ve 4000 sayılı tamimini yayınlayarak konuya açıklık getirmek istemiştir (OGM, 1957). Daha sonra ise aynı amaca yönelik bu kez de 3.9.1964 günlü ve 158 sayılı tebliğ yayınlanmıştır (OGM, 1964). Yukarıda sözü edilen tamim içeriğinin Yüksek Fen Kurulunda yeniden gözden geçirilmiş biçimi tebliğde aynen yer alırken, ayrıca Yargıtay 3. Dairesince istenen ek tanım ve açıklamalara da yer verilmektedir. Daha sonra 19.8.1974 tarihinde yürürlüğe giren *"Orman Kadastro Yönetmeliği"* nin de de benzeri açıklamalar yer almaktadır (Resmi Gazete, 1974).

Daha sonraki yıllarda 2896 ve 3373 sayılı orman yasaları ile 6831 sayılı orman yasasının orman sayılmayan yerleri belirleyen bazı fıkralarında değişiklikler yapılmıştır.

27 Eylül l983 tarihinde yayınlanıp 1 Ocak 1984'de yürürlüğe giren 2896 sayılı Orman Yasası, 6831 sayılı Orman Yasasının 1.maddesinin D, F, G ve İ fıkralarını değiştirmiştir. Bu değişikliklere göre;

"D) şehir mezarlıklarıyla kasaba ve köylerin hudutları içerisinde bulunan eski (kadim) mezarlıklardaki ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler,

F) Orman sınırları içinde veya bitişiğinde geçerli tapu kaydına dayanarak, orman sınırları veya bitişik alanlar dışında ise tapu kaydı veya diğer tasarruf belgeleri ile özel mülkiyette bulunan ve tarım arazisi olarak kullanılan, dağınık veya yer yer küme ve sıra halindeki ağaç ve ağaççıklarla örtülü sahipli yerler,

G) Devlet ormanlarına bitişik olmayan, geçerli tapu ile sahipli arazi üzerindeki yüzölçümü üç hektardan yukarı bulunmayan her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler,

İ) Sahipli arazideki aşılı ve aşısız zeytinliklerle, özel kanunu gereğince devlet ormanlarından tefrik edilmiş ve imar ve temlik şartları yerine getirilmiş bulunan yabani zeytinlikler ile 9.7.1956 tarih ve 6777 sayılı kanunda tasrih edilen yabani veya aşılanmış fıstıklık, sakızlık ve harnupluklar" orman sayılmamaktadır.

Bir süre sonra ise 28.5.1987 tarihinde yürürlüğe giren 3373 sayılı orman yasası ile 6831 sayılı orman yasasının orman sayılmayan yerleri belirleyen (F) ve (G) bentleri yeniden değiştirilmiştir. Bu değişiklikler;

"F) Orman sınırları içinde veya bitişiğinde tapulu, orman sınırları dışında ise her türlü tasarruf belgeleriyle özel mülkiyette bulunan ve tarım arazisi olarak kullanılan, dağınık veya yer yer küme ve sıra halindeki her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler",

"G) Orman sınırları dışında olup, yüzölçümü üç hektarı aşmayan sahipli arazideki her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler," şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Yasanın halen yürürlükte olan biçimiyle orman rejimine alınmayan yerlerin ayrı ayrı incelenmesi ve bu arada daha önceki yasaların ilgili maddeleriyle de ilişkiye getirilerek karşılaştırmalar yapılması konunun gelişimini izlemek açısından yararlı görülmektedir.

A. Sazlıklar[4]

5653 sayılı orman yasasında kaldırılmasına karşılık 3116, 4785 ve 6831 sayılı orman yasalarında sazlıklar orman sayılmamaktadır. Sazlıklar sözcüğü ile de sazlarla örtülü yerlerin anlaşılmakta olduğu bir gerçektir.

B. Step Nebatları İle Örtülü Yerler[5]

3116 ve 6831 sayılı orman yasaları step bitkileri ile örtülü yerleri orman kapsamına almazken, 4785 ve 5653 sayılı orman yasaları ile bu tür yerlerin doğal olarak orman sayılması benimsendiğinden bu hususun ayrıca konu edilmesi gereği duyulmamaktadır.

C. Her Çeşit Dikenlikler[6]

Dikenliklere her dört (3116, 4785, 5653 ve 6831) orman yasasında da yer verilmektedir.

---

[4]**Sazlıklar:** Baltalıklarda yetişen bir senelik veya birkaç senelik otsu ya da odunumsu bitkilerdir.
[5]**Step formasyonu:** Ağaçsız ve yazın kuruyan, toprağı düzgün bir biçimde ve seyrekçe örten bir bitki örtüsüdür (Resmi Gazete, 1974).
[6]**Dikenlikler:** Yüksek yerlerde, stepten sonra devam eden cılız ve monoton görünüşlü odunsu bitkilerdir (Resmi Gazete, 1974).

Ç. Parklar[7]

Parklar da her dört orman yasasında orman sayılmayan yerlerden kabul olunmaktadır. Park sözcüğü ile amaçlanan ise kişilerin gezmesi, eğlenmesi ve dinlenmesi için ayrılan ve Ulusal Parkların dışında kalan yerler olduğu bir gerçektir. Her ne kadar bu fıkraya göre tüm parkların orman sayılmayan yerlerden kabul edilmesi gerekmekte ise de 6831 sayılı orman yasasının 4. maddesinde ormanlar vasıf ve karakter bakımından; 1) Koruma ormanları, 2) Ulusal parklar, 3) İstihsal ormanları, biçiminde üçe ayırırken, görüldüğü gibi ulusal parkları da buraya almakta ve dolayısıyla orman sayılan yerlerden kabul etmektedir.

D. Şehir mezarlıklarıyla kasaba ve köylerin hudutları içerisinde bulunan eski (kadim) mezarlıklardaki ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler

İlk iki orman yasasında (3116, 4785) mezarlıklara ilişkin bir hüküm bulunmazken, 5653 ve 6831 sayılı orman yasalarında bu tür yerler orman kapsamı dışında tutulmaktadır. Bu madde 5653 sayılı orman yasasında parklarla birlikte ele alınmışken, 6831 sayılı orman yasasında ayrı madde haline dönüştürülmüş ve en son olarak da 2896 sayılı orman yasası ile maddeye *"eski (kadim)"* sözcüğü eklenmiş bulunmaktadır. Böylece 6831 sayılı yasanın yürürlüğe girmesinden bu yana yeni mezarlıklar elde etme amacıyla ormanlardan açmaları önleyebilmek için eski mezarlıkların bu madde kapsamında tutulması, diğerlerinin ise kapsam dışı bırakılması uygun bir önlem görülmektedir.

E. Sahipli arazide bulunan ve civarındaki ormanlarda tabii olarak yetişmeyen ağaç ve ağaççık nevilerinin bulunduğu yerler

3116 ve 4785 sayılı orman yasalarında benzeri bir hüküm bulunmamakta, buna karşın 5653 sayılı orman yasasında içeriği daha farklı bir madde yar almaktadır. 5653 sayılı orman yasasının (c) fıkrasında "sahipli her çeşit ziraat arazisi içinde emekle yetiştirilen ve tabii olarak ormanlarda yetişmeyen kavak, okaliptüs, söğüt, akasya gibi ağaçlar" orman kapsamı dışında tutulurken, orman sayılmama için ağaç türleri yönünden de bir sınırlama öngörülmektedir.

Hâlbuki 6831 sayılı orman yasasında bu ifade değiştirilerek tarım alanı olma, emekle yetiştirilme, belirlenmiş bazı türleri yetiştirme gibi hususlar kaldırılarak "civarındaki" kelimesi eklenmiştir.

F. Orman sınırları içinde veya bitişiğinde tapulu, orman sınırları dışında ise her türlü tasarruf belgeleriyle özel mülkiyette bulunan ve tarım arazisi olarak kullanılan, dağınık[8] *veya yer yer küme*[9] *ve sıra*[10] *halindeki her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler*

Bu hüküm 3116 ve 4785 sayılı orman yasalarında yer almazken, 5653 sayılı orman yasasında daha değişik bir biçimde ifadesini bulmaktadır. 5653 sayılı yasanın (d) fıkrasına göre eğer bir yer orman dışında bulunuyorsa, sahibi belli ise, üzerinde ve kenarlarındaki ağaçlar dağınık bir büyük olan bu hükme karşın, orman sayılmayacak

[7]**Parklar:** Kasaba ve kentlere güzellik vermek, toplumun dinlenmesini sağlamak amacıyla kamu kuruluşlarınca ayrılmış ağaç ve ağaççıklarla kaplı alanlar (Resmi Gazete, 1974).
[8]**Dağınık:** Ağaç ve ağaççıkların kapladıkları alanda kapalılığın doğal olarak 0,1 den az olmasıdır.(OGM, 1957; Resmi Gazete, 1974)
[9]**Küme:** Kapalılık derecesi 0,1 den fazla olan ve aynı zamanda en çok 30 m2 genişliğindeki ağaç ve ağaççıklar (Resmi Gazete, 1974).
[10]**Sıra :** En çok iki sıra halindeki ağaç ve ağaççıklar (Resmi Gazete, 1974)

yerlerin tarım alanları olma koşulu ile sınırlandırılması ile de orman dışında bırakılacak yerler dar tutulmak istenmektedir.

Diğer yandan, orman sayılmayacak tarım alanı üzerindeki ağaçların dağınık olmaları koşuluna ek olarak sıra, küme halinde bulunmaları koşullarının eklenmesi de ormanlık alanları daraltıcı yönde etkilemektedir.

Bu fıkranın baş tarafına 2896 sayılı yasa ile "orman sınırları içinde veya bitişiğinde geçerli tapu kaydına dayanarak, orman sınırları veya bitişik alanlar dışında ise tapu kaydı veya diğer tasarruf belgeleri ile özel mülkiyette bulunan" ifadesinin eklenmesiyle, tarım alanlarında sahipliliğin ancak geçerli tapu ya da diğer tasarruf belgeleriyle kanıtlanması halinde söz konusu olabileceği ve şekildeyse, devlet ormanlarına en az üç kilometre uzaklıktaysa ve üç hektardan küçükse orman sayılmamaktaydı.

6831 sayılı orman yasasında 5653/d iki ayrı fıkraya ayrılmakta ve bu maddesi kapsamında orman sayılmama için "orman dışında olma" koşulunu kaldırırken, bu sahipli arazinin "tarım alanı" olması koşulunu getirmektedir. Ağaç ve ağaççıkların dağınık, yer yer küme ve sıra halinde bulunmaları da orman sayılmama için aranan diğer koşullar olmaktadır.

Orman sayılmayacak alanlardan *"orman dışında olma"* koşulunun kaldırılması, bu tür bir yer orman içerisinde olsa bile diğer niteliklerin bulunması halinde orman sayılmamasını gerektirme ormanlarda daraltıcı etki yapmaktadır. Ormanlar için olumsuz yönü bu alanlarda fıkranın devamı olan *"ve tarım arazisi olarak kullanılan, dağınık veya yer yer küme ve sıra halindeki her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler"* koşulunun varlığı halinde buraların orman dışı kalabilmesi yeni bir ayrıcalık olmaktadır.

Daha sonra ise 3373 sayılı orman yasası ile*"geçerli tapu"* sözcüğü *"tapulu"*biçimine dönüştürülmüştür. Böyle bir değişiklik yapılmasının özünde, devletin verdiği tapu kayıtlarında olası kuşkulara neden olmamak düşüncesinin yattığı söylenebilir.

G. Orman sınırları dışında olup, yüzölçümü üç hektarı aşmayan sahipli arazideki her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler.

İlk iki yasada benzeri bir hükme rastlanmamaktadır. 5653 sayılı orman yasasının 1/d fıkrasında ise hangi büyüklükte ve devlet ormanlarına ne kadar uzaklıktaki sahipli yerlerin orman sayılmayacağına da açıklık getirilmektedir. Fıkra ile öngörülen büyüklük en fazla üç hektar, uzaklık da üç kilometre kabul edilmektedir.

6831 sayılı Orman Yasası da, bu tür yerler için en fazla üç hektarlık büyüklüğü aynen benimserken, *"devlet ormanlarına en az üç kilometre uzaklıkta bulunan"* ifadesini kaldırmakta ve bu durum ise ormanların aleyhine olmaktadır. Orman sayılmayacak yerler için aranmakta olan devlet ormanlarına belli bir uzaklıkta bulunma koşulunun ortadan kaldırılması, devlet ormanlarının çok yakınında hatta bitişiğinde olsa bile bu konumdaki yerlerin özel mülkiyete geçmesine yol açmaktadır.

2896 sayılı yasayla fıkraya *"geçerli tapu ile"* hükmü eklenerek araziler üzerinde sahipliliğin nasıl mümkün olacağına açıklık getirilmeğe çalışılmaktadır.

3373 sayılı yasayla da sahipli arazilerin üzerindeki ağaçlık alanların devlet ormanlarıyla bitişikliğine bakılmaksızın, eğer bu ağaçlık alanlar üç hektardan küçük iseler orman sayılmamaktadır. Hâlbuki 2896 sayılı yasa ile devlet ormanlarına bitişik

ve sahipli bir arazinin üzerindeki küçük bir ağaçlık alan bile devlet ormanına bitişikliği nedeniyle orman sayılırken, devlet ormanına bitişik olmayan 2,9 hektar büyüklüğünde ağaçlık bir alan orman sayılmamaktaydı. Böylesi bir uygulamanın getireceği sıkıntıları ortadan kaldırmak için yasa hükmünde yapılan değişiklikle, tapulu bir arazinin üzerindeki 3 ha' dan küçük ağaçlık alanların devlet ormanına bitişik olmaları halinde bile orman sayılmayacağı kabul edilmiştir.

J. Funda ve makiliklerle örtülü ve toprak koruma karakteri taşımayan yerler

Görüleceği gibi maddede funda ve makilikler birlikte ele alınmaktadır. Fundalar, daha önceki 3116 sayılı orman yasasının 1/c ve 4785 sayılı orman yasasının 12/c maddelerinde orman sayılmayan yerlerden kabul edilirken, 6831 sayılı orman yasası ile toprak koruma karakteri taşımamaları halinde funda ve makiliklerle kaplı alanları orman sayılmayan yerler arasına sokmaktadır.

Makiliklere ilişkin hükme de ilk kez 5653 sayılı orman yasasında yer verilirken, bunlarla örtülü yerlerin orman sayılmaması için koruma ormanı niteliği taşımadığının ya da sürekli orman ürünü vermediğinin bakanlıkça belirlenmesi gerekmektedir. 6831 sayılı orman yasasında ise ürün verme koşulu kaldırılmakta, toprak koruma karakteri göstermemesi o yerin orman sayılmaması için yeterli olarak kabul edilmektedir.

Maki formasyonu içerisine alınan kermes meşesi (*Quercus coccifera L.*) ile pırnal meşesinin (*Quercus ilex L.)* ormanlarımız içerisinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Dönemin verilerine göre ormanlık alanların %54.4'ünün ibreli, %38.7'sinin yapraklı, %6.9'unun da sert yapraklı ormanlarla kaplandığı ve sert yapraklı ormanların ise %3.5 inin Pırnal meşesi ile Kermes meşesinden, %3.4'ünün de maki formasyonuna dahil diğer ağaççıklardan oluştuğu belirtilmektedir (Yiğitoğlu, 1941).

Bu yasa yürürlüğe girdikten sonra da 5653 sayılı yasadan bahsederken değinilen yönetmelik uygulanmış ve 1956–1959 yılları arasında 93 815 ha maki alanı daha orman rejimi dışına çıkarılmıştır. Daha sonra ise 24.12.1959 tarihinde çıkarılan *"Funda ve Makilik Sahaların Tesbitine Ait Talimatname"* bu yönetmeliğin yerini almıştır. Ancak talimatnamenin uygulanmağa başlanabilmesi 1966 yılında mümkün olabilmiştir. 1966–1971 yılları arasında da 5188 ha maki alanında yapılan uygulamalar sonunda 75 ha orman rejiminde bırakılırken, 5113 ha orman sayılmayan yerlerden kabul edilmiş, daha sonra ise bu konuda herhangi bir uygulama yapılmamıştır.

2.1.2.2.6. 6831 Sayılı Orman Yasasının İkinci Maddesine Göre

6831 sayılı Orman Yasasının 1. maddesine ek olarak 2. maddesi de bazı yerleri orman dışına çıkarmaktadır. Birçok kez değişikliğe uğrayan bu maddenin son biçimine gelinceye kadar ki sürecin incelenmesi, ülkemiz ormancılığının bugün hala süren sıkıntılarının nedenlerini de ortaya koyacaktır. Öncelikle belirtilmesinde yarar görülen bir husus da, bu maddeyi sürekli olarak değiştirmeye yönelik uğraşların tek amacının bazı ormanlık alanları orman dışı kullanımlara verebilmek için orman kapsamı dışına çıkarmak olduğudur.

Yasanın yürürlüğe girdiği tarihte bu madde; *"İklim, su ve toprak rejimine zarar vermeyen ve daha verimli kültür arazisi haline getirilmesi Ziraat Vekaletince uygun görülen ormanların, orman rejimi dışında bırakılmasına ve orman mefhumuna dahil olduğu halde orman rejiminde tutulmasında bir fayda görülmeyen sahipli*

yerlerin serbest bırakılmasına veya gayeye uygun hususi bir idare ve kesim tarzı tatbik edilmesine Ziraat Vekaletinin teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetince karar verilir" biçiminde bulunmaktaydı.

Yasanın yürürlüğe girmesini takiben 1957 yılında Tarım Bakanlığınca bu maddenin uygulamaya aktarılmasının esaslarını belirleyen bir yönetmeliğin çıkarılmasıyla ülke ormanlarının daraltılmasına ve bazen tümüyle yok edilmesine dolayısıyla ülkemizde ormansızlaşma sürecinin daha da hızlandırılmasına neden olan bir uygulama da başlamış olmaktadır.

İkinci madde uygulaması ile orman rejimi dışında bırakılan ormanlık alanların çok kısa bir süre içerisinde hangi düzeye ulaşabildiği ve uygulamanın devam etmesi halinde nerelere ulaşabileceğine ilişkin olarak Tablo2.1'de yer alanrakamlar ilginç bir durumu da ortaya koymaktadır.

İki yıllık bir sürede yaklaşık olarak 2.0 milyon hektar ormanlık alanın orman dışına çıkarılmasının Milli Birlik Hükümetinin dikkatini çekmesi üzerine bu uygulamaya 5/389 sayılı ve 28.9.1960 tarihli hükümet kararı ile son verilmiştir[11]. Ayrıca yukarıda görülen kararlar da yürürlükten kaldırılmıştır (İnal, 1964).

Tablo 2.1. Bakanlar Kurulu Tarafından 1958-1960 Yılları Arasında Orman Dışına Çıkarma İşlemleri

Karar Tarihi	Karar No	Yöresi (İl olarak)	Alanda
16.9.1958	4/10783	Edirne, İstanbul, Kırklareli, Kocaeli Samsun, Tekirdağ	1 542 339
07.5.1959	4/11593	Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, Hatay	48 856
24.9.1959	4/12210	Adana,Ankara,Antalya, Çanakkale, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, Isparta, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Samsun	299 934
22.1.1960	4/12661	İzmir, İstanbul, Eskişehir, Trabzon	33599
Toplam			**1 924 728**

Ormanlar aleyhine olan bu tür ve benzeri uygulamaları önlemek ve dolayısıyla ormanları güvenceye almak amacıyla yeni hazırlanan 1961 Anayasasına ormancılıkla ilgili bazı maddeler konulduğu dikkati çekmektedir.

1961 Anayasasının 37. ve 38. maddeleri ormanları dolaylı olarak, 131. maddesi de doğrudan ormancılığa ilişkin bulunmaktadır. Anayasa düzeyinde ayrıntılı bir biçimde yer alan ilk ormancılık hükmü olması ve işlenen konu ile yakın ilişkisi nedeniyle 131. maddeyi yürürlüğe girdiği tarihteki biçimiyle ele almak yararlı görülmektedir.

Anılan madde, *"Devlet, ormanların korunması ve ormanlık sahaların genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Bütün ormanların gözetimi devlete aittir.*

Devlet ormanları, kanuna göre devletçe yönetilir ve işletilir. Devlet ormanlarının mülkiyeti, yönetimi ve işletilmesi özel kişilere devrolunamaz. Bu ormanlar, zaman aşımıyla mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz.

Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez.

[11] 17.10.1960 tarihli ve 10631 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

*Ormanlar içinde veya yakınında oturan halkın kalkındırılması ve ormanı koruma bakımından gerekirse, başka yere yerleştirilmesi kanunla düzen*lenir.

Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir ve bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz.

Orman suçları için genel af çıkarılamaz; ormanların tahribine yol açacak siyasi propaganda yapılamaz"

biçimindedir (Tikveş, 1969).

Orman sınırlarında daraltma yapılamayacağına ilişkin anayasa yaptırımına karşın 24.7.1965 tarihinde *"663 sayılıOrman Kanununa Geçici Bir Madde Eklenmesine Dair Kanun"* yürürlüğe konuldu. Bu yasa ile 6831 sayılı orman yasasına geçici bir 6. madde eklenerek orman rejimi içerisindeki bazı yerlerin orman dışına çıkarılması amaçlanmıştır (Resmi Gazete-1, 1965).

Bu geçici maddenin ilk fıkrasında *"15.10.1961 tarihinden önce fiilen, ilmen ve tamamen orman olmaktan çıkmış, orman bütünlüğünü bozmayan ve bozmayacak olan, iklim, su ve toprak rejimine zarar vermeyeceği anlaşılan ve toprak sınıfı ve kullanma kabiliyeti bakımından daha verimli kültür arazisine kalbi uygun bulunan yerler (orman içi mera, yaylak ve çayırlar hariç) şehir, kasaba ve köy iskân topluluğu içinde kalan yerler (dağınık evler ve her çeşit yapı ve tesisler hariç olmak üzere) Tarım Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu Kararnamesiyle orman rejimi dışına çıkarılabilir"* denilmektedir.

Yine aynı geçici maddenin 9. fıkrasında, yasa uyarınca yapılacak işlerin en geç beş yıl içerisinde bitirilmesi öngörülmekte, aksi halde bu sürenin sonunda madde hükümlerinin kendiliğinden ortadan kalkacağı belirtilmektedir.

Bu arada 4.6.1964 tarihinde çıkarılan bir yönetmelik de dikkati çekmektedir. Adı *"Devlet Ormanları İçindeki Arazinin ve Yerleşmelerin Fiili Durumlarının Belirlenmesine Dair Yönetmelik"* in amacı, hazırlıkları yapılan 663 sayılı yasa ile orman dışına çıkarılacak yerlerin belirlenmesi olmaktadır (Resmi Gazete, 1964).

663 sayılı yasanın yürürlüğe girmesini takiben uygulanmasın sağlamak ve bu konudaki çalışmaların öngörülen beş yıllık süre içerisinde bitirilmesine olanak hazırlamak için 15.12.1965 tarihin de *"663 Sayılı Kanunla 6831 Sayılı Kanuna Eklenen 6.Maddenin Uygulanmasına Dair Yönetmelik"* de hemen yürürlüğe konulmuştur (Resmi Gazete-2, 1965).

Fakat sözü edilen yasaya karşı tepkilerin yoğunlaşması sonucu Anayasa Mahkemesine gidilmiş ve mahkeme de bu yasayı orman sınırlarında daraltma yaptığı gerekçesiyle Anayasaya aykırı bularak 10.3.1966 gün, E: 1965/44 ve K: 1966/14 sayılı kararı ile iptal etmiştir (Resmi Gazete, 1966).

İptal kararında, *"Anayasa ormanı tarif etmemiştir. Şu halde konuyu kanuna bırakmış demektir. Yürürlükte bulunan bir orman kanunu vardır ve bunda orman tarif edilmiştir. Anayasadaki orman deyiminin anlamı da bu tarife göre belli edilmelidir"* denilmektedir.

Ormanlık alanları daraltmak için yapılan girişimin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi üzerine bu kez daha değişik bir yöntemle aynı sonucun elde edilmesi girişimlerinin gündeme getirildiği görülmektedir. Yeni yöntemin hareket noktası ise 6831 sayılı orman yasasının 1. maddesini yani orman tanımını değiştirmek ve böylece bazı ormanlık alanların orman rejimi dışına çıkarılmasını sağlamak

oluşturmaktadır. Nitekim bu amaçla Tarım Bakanlığı 1967 ve 1969 yıllarında iki yasa hazırlanmış fakat bu yasalara karşı ormancılık topluluğunun çeşitli kesimlerinin ve ormancılık dışında birçok kuruluş ve kişilerin bu yasaların ulusal çıkarlara ve anayasaya aykırı olduğu konusunda gösterdiği büyük tepkiler sonucu bu yasalar yasalaştırılamamıştır (İnal, 1971).

Bu arada 1969 yılı seçimlerinin yaklaşmakta olması, siyasi gelecek kuşkusu ile tüm partilerin seçim bildirgelerinin ormanlara ilişkin vaatlerle doldurulmasına yol açmıştır. Orman yasasının aksayan yanlarının değiştirileceği, orman köylüsüne yeni topraklar verileceği, orman suçları için af çıkarılacağı ifadeleri seçim öncesinde orman köylüsüne verilen sözlerin sadece bir bölümünü oluşturmaktadır. Anayasanın, ormanların tahribine neden olacak hiçbir siyasal propaganda yapılamayacağı hükmü göz ardı edilmekte, *"(...) ormanlar içinde veya hemen yakınında oturan halkın kalkındırılması ve ormanı koruma bakımından gerekirse başka yere yerleştirilmesi kanunla düzenlenir"* biçimindeki hükmüne eğilmek gerekirken bu hükümler hiç dikkate alınmamakta ve işin kolayına kaçılması yeğlenmektedir. Bu ise ormanları koruma, orman içinde yaşayan halkın alım gücünü arttırma ve böylece onları daha iyi yaşam koşullarına kavuşturma, giderek orman-halk ilişkilerini düzenleme yönlerinden geçici ve yetersiz düzeyde kalmasına ve konuya ilişkin köklü bir çözüm getirilememesine neden olmaktadır.

Seçimler sonrasında, partilerin seçim bildirgelerinde vermiş oldukları sözler doğrultusunda gerek ayrı ayrı, gerekse ortak bir şekilde hareket ederek TBMM Başkanlığına anayasanın 131. maddesini değiştirmeye yönelik yasa önerisi verdikleri dikkati çekmektedir. Bu yasa önerilerinden 346 imza ile ortaklaşa verilenin gerekçesinde;

"Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının ormanların korunması ve geliştirilmesiyle ilgili 131. maddesine, orman içinde veya hemen yakınında oturan halkın geçimiyle birlikte ormanların korunmasını kolaylaştıracak ve orman tahriplerini önleyecek tarzda açıklık getirilmesi lüzumlu görülmüştür. Diğer taraftan, on yıllık uygulamada hiçbir fayda sağlamadığı anlaşılan ve genel af çıkarılmasını engelleyen ibarenin metinden çıkarılması icap ettiği görüşü 1969 seçimlerinde siyasi partilerce genellikle beyan edilmiştir. Orman suçlarını genel af dışında bırakan anayasa hükmünün kaldırılmasıyla ormanların tahribine yol açılacağı biçimindeki iddialarda isabet bulunmadığı aşikârdır. Zira yasama organının memleket ihtiyaçlarına göre çıkaracağı bir affın suç işleme ihtimallerini arttıracağı ve suçluluğu teşvik edeceği doğruluğu bir an için kabul edilecek olursa, bu düşünce tarzı, hiçbir konuda genel af kabul edilmemesi sonucuna varır. Ormanların korunmasının, her şeyden önce orman ve insan ilişkilerinin iyi tanzim edilmesine ve orman içinde veya hemen yakınında oturan halkın genel imkânlarının arttırılmasına bağlı bulunduğuna şüphe edilemez. Bu sebeplerle Anayasanın 131 inci maddesinde, ilişik teklifte gösterilende değişikliğin yapılması uygun görülmüştür" denilmektedir (Orman Mühendisliği, 1969).

Bu dayanışma içerisinde hazırlanıp 22.4.1970 tarihinde yürürlüğe giren 1255 sayılı "*Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 131. Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun"* un meclisten geçirilmesinin hiç de zor olmadığını söylemek olanaklıdır (Resmi Gazete-1, 1973).

Anayasada 1255 sayılı yasa ile değişiklik yapılmasının amacı ise 6831 in 2. maddesine işlerlik kazandırmaktır. Bu amacın gerçekleşebilmesi de anayasanın 131 maddesinin 5. fıkrasının önüne "*Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten önce bilim ve*

fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar bulunan topraklarla şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler dışında orman sınırlarında hiçbir daraltma yapılamaz" ifadesinin eklenmesiyle gerçekleştirilmiştir. Maddenin devamı ise *"yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir ve bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz"* biçimindedir (Resmi Gazete-1, 1973).

Anayasada bu değişiklik yapıldıktan sonra 4.7.1973 tarihli ve 1744 sayılı *"6831 Sayılı Orman Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna 3 Ek Madde İle Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun"* ile 6831 sayılı ana orman yasasının 2. maddesi de*;"15.10.1961 gününden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş yerlerden;*

a) Su ve toprak rejimine zarar vermeyen, orman bütünlüğünü bozmayan tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik, fundalık, fıstıklık (antep fıstığı) gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar bulunan yerler ile otlak, kışlak ve yaylak haline gelmiş yerler;

b) Şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerleşim alanları, orman dışına çıkarılır"şeklinde değiştirilmiştir (Resmi Gazete-2, 1973).

Bu kez de, 7.11.1982 tarihinde kabul edilen 2709 sayılı T.C. Anayasasının 169. ve 170. maddeleri doğrultusunda 6831 in 2. maddesinde yeniden değişiklikler yapılması zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Anılan maddedeki değişikliği vermeden önce 1982 anayasasının konuya ilişkin getirdiği değişikliklere değinmekte yarar bulunmaktadır. Anayasanın 169. maddesinin son fıkrasında;

> *"Orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen, aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tesbit edilen yerler ile 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tesbit edilen araziler, şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler dışında, orman sınırlarında daraltma yapılamaz"*

denilmektedir.

Anayasanın bu yaptırımı, 27.9.1983 tarihli ve 2896 sayılı Yasa ile 6831 in 2. maddesine aktarılmıştır. Anayasanın yukarıdaki yaptırımı bu yasa ile (A) ve (B) diye iki ayrı bentte toplanmakta ve anayasada yer almamasına karşın *"... bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş yerlerden ...."* orman dışına çıkarılabilmesi için o yerin su ve toprak rejimine zarar vermemesi, orman bütünlüğünü bozmaması gerektiğini hükme bağlamaktadır. Bu yaptırım ile bazı ormanlık alanların orman dışına çıkarılması girişimlerini güçleştirerek ormanları koruma hedeflenirken, yine anayasada bulunmamasına karşın belli koşulları taşıması halinde orman dışına çıkarılabilecek yerlerin arasına "bahçe, fındıklık, fıstıklık (antep fıstığı)" gibi alanları da katarak bir önceki olumlu etkiyi azaltmaktadır.

Yine yasa ile getirilen bir diğer husus da hayvancılıkta kullanılmasında yarar görülen yerlerin belirginleştirilmesi olmaktadır. Yasada bu tür yerlerin arasında otlak, kışlak ve yaylaklar sayılmaktadır (Resmi Gazete, 1983).

Daha sonra 3302 ve 3373 sayılı Yasalarla da bu maddede değişiklikler yapıldığı dikkati çekmektedir.

19.6.1986 tarihli ve 3302 sayılı yasa ile 6831/2.maddenin (A) bendine *"öncelikle orman içindeki köyler halkının kısmen veya tamamen yerleştirilmesi maksadıyla (...) ile halen orman rejimi içinde bulunan funda ve makiliklerle örtülü yerlerden (...)"* eklenmiştir.

(B) bendinden ise *"su ve toprak rejimine zarar vermeyen, orman bütünlüğünü bozmayan"* ibaresi kaldırılmış, orman dışına çıkarılabilecek yerlerin arasına *"çam fıstığı"* da eklenmiştir. Böylece, bazı alanların orman rejimi dışına çıkarılması daha da genişleyip kolaylaşmıştır.

28.5.1987 tarihli ve 3373 sayılı yasa ile de 6831/2. maddesinin (B) bendine bir fıkra eklenmiştir. Eklenen fıkra, *"Bu maddenin (B) bendi ile orman sınırları dışına çıkarılıp, 2924 sayılı kanunun 11 ve 12 nci maddeleri gereğince fiili durumlarına göre ifraz edilerek bedeli karşılığı satılacak yer, yapı ve tesisleri kullananlardan, satış işlemleri tamamlanıncaya kadar ecri misil alınmaz"* biçimindedir.

Bütün bu değişikliklerden sonra 6831 in 2. maddesi aşağıdaki şekli almış bulunmaktadır:

"Orman sayılan yerlerden:

A) Öncelikle orman içindeki köyler halkının kısmen veya tamamen yerleştirilmesi maksadıyla, orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde yarar olduğu tesbit edilen yerler ile halen orman rejimi içinde bulunan funda ve makiliklerle örtülü yerlerden tarım alanlarına dönüştürülmesinde yarar olduğu tesbit edilen yerler,

B) 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş yerlerden; tarla, bağ, bahçe, meyvelik, zeytinlik, fındıklık, fıstıklık (antep fıstığı, çam fıstığı) gibi çeşitli tarım alanları veya otlak, kışlak, yaylak gibi hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tesbit edilen araziler ile şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerleşim sahaları

orman sınırları dışına çıkartılır.

Orman sınırları dışına çıkarılan yerler, devlete ait ise hazine adına, hükmi şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ise bu müesseseler adına, hususi orman ise sahipleri adına orman sınırları dışına çıkartılır. Uygulama kesinleştikten sonra tapuda kesin tashih ve tescil işlemi yapılır.

Bu yerler dışında orman sınırlarında hiçbir suretle daraltma yapılamaz.

Bu madde hükümleri; muhafaza ormanı, milli park olarak ayrılan, izin ve irtifak hakkı tesis edilen ormanlık alanlarda ve 3'üncü madde ile orman rejimi içine alınan yerlerde bu niteliklerin devamı süresince, yanan orman sahalarında ise hiçbir şekilde uygulanmaz.

Bu maddenin (B) bendi ile orman sınırları dışına çıkarılıp, 2924 sayılı kanunun 11 ve 12. maddeleri gereğince fiili durumlarına göre ifraz edilerek bedeli karşılığı satılacak yer, yapı ve tesisleri kullananlardan, satış işlemleri tamamlanıncaya kadar ecri misil alınmaz "

2.1.2.2.7. Özel Yasalar Uyarınca Orman Sayılmayan Yerler

Özel yasaları gereğince de bazı yerler orman rejimi dışına çıkarılıp ait olduğu özel yasanın belirlediği amaçlar doğrultusunda kullanılmaya ayrılmaktadır. Ana başlıkları ile bu yasalar şunlardır:

a. 6 Şubat 1924 tarihli ve 407 sayılı *"Rize İli ile Artvin İlinin Borçka İlçesinde Fındık, Portakal, Limon, Mandalina ve Çay Yetiştirilmesi Hakkında Kanun".*

b. 1929 tarihli ve 1528 sayılı *"Yabani Ağaçların Aşılanması Hakkındaki Kanun".*

c. 1939 tarihli ve 3573 sayılı *"Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerinin Aşılanması Hakkında Kanun"*

d. 1940 tarihli ve 3788 sayılı *"Çay Kanunu".*

2.2. Ormanın Yararları

Yenilenebilen bir doğal kaynak olan ormanların insanlara birçok yararı bulunmaktadır. Ormanların sahip olduğu bu potansiyel yarardan sürekli bir şekilde yararlanabilmek de ormanlara yönelik olumsuzlukların ortadan kaldırılması ya da en alt düzeye indirilmesi, yönetim ve işletilmesinin düzenlenmesi, güvence altına alınması, sürekliliklerinin sağlanması, ormancılık teknik ve biliminin tüm ormancılık etkinliklerinde ön planda tutulması, planlı olunması, belirlenen amaçlar dışında yararlanılmaması, varlığının arttırılması, vb. konulara dikkat edilmesi ile olanaklı bulunmaktadır. Bunun gerçekleşebilmesi de ormancılığın görevi olmaktadır. Bu nedenle ormanların sahip bulunduğu potansiyel yararların topluma sunulmasını ormancılığın görevleri biçiminde ele alıp incelemek de olanaklıdır. Bu nedenle yapılacak olan açıklamaların sözü edilen ilişki içerisinde değerlendirilmesi, konunun anlaşılabilirliği açısından yararlı görülmektedir.

Nitekim ormanların sahip olduğu potansiyel yararlar bilim adamları tarafından da farklı başlıklarla incelenmektedir. Örneğin, İnal (1969), "ormancılığın vazifeleri" diye belirttiği ormanın yararlarını;

1. Ormanı, yurt bütünlüğünü tamamlayan bir faktör haline getirmek,
2. Toprak kültürüne (iklim, su ve toprak yönünden) hizmet etmek,
3. Milli ekonomiye (hammadde sağlayarak) hizmet etmek,
4. Sosyal-politik ve sosyo-ekonomik yönden hizmet etmek,
5. Halk kültürüne (sağlık, ahlak, güzel sanatlar, turizm, spor yönlerinden) hizmet etmek,
6. Yurt savunmasına (savaş tekniği ve ekonomisi bakımından) hizmet etmek,
7. Ülkeye ekonomik saygınlık ve siyasal güvenlik sağlamak,

diye yedi başlık altında toplamaktadır.

Eraslan (1973) ise "ormanın göreceği fonksiyonlar (işlevler)" şeklinde ifade ettiği ormanın yararlarını;

1. Ormanın üretim fonksiyonu,
2. Hidrolojik fonksiyon,
3. Anti erozyonal fonksiyon,
4. Klimatik fonksiyon,
5. Toplum sağlığı fonksiyonu,
6. Tabiatı koruma fonksiyonu,
7. Estetik fonksiyon,

8. Rekreasyon fonksiyonu,
9. Ulusal savunma fonksiyonu,
10. Bilimsel fonksiyon,

diye on başlık altında toplamıştır.

Ormanın yararları çeşitli bilim adamları tarafından da farklı başlıklar altında toplanmıştır (Özdönmez, vd., 1989; İlter, 1993; Gümüş, 2004). Ancak burada herhangi bir bilim adamının yaptığı gruplandırmaya bağlı kalınmayacak, ormanın yararları aşağıdaki gibi düzenlediğimiz başlıklarla incelenecektir. Bu başlıklar;

1. Orman ürünlerinin kaynağını oluşturması,
2. İklim üzerinde olumlu etkide bulunması,
3. Su sağlaması ve suları düzenlemesi,
4. Toprağı ve verimliliğini koruması,
5. Sosyoekonomik katkıda bulunması,
6. Toplum sağlığına hizmet etmesi,
7. Estetik, turistik ve sportif hizmetlerde bulunması,
8. Ulusal savunmaya hizmet etmesi,
9. Ekonomik güç ve politik güven kaynağı olması,

şeklindedir.

2.2.1. Orman Ürünlerinin Kaynağını Oluşturması

Ormanlardan elde edilen ürünleri odun ürünleri ve odun dışı orman ürünleri (ODOÜ) diye iki ayrı öbekte toplamak olanaklıdır.

Odun ürünleri de kendi içerisinde yapacak ve yakacak odun şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Odun ürünlerini; tomruk, maden direği, tel direği, sanayi odunu, lif ve selüloz odunu, sırıklar, çubuklar, yakacak odun, oluşturmaktadır.

Odun hammaddesi dışında kalan orman ürünlerine de odun dışı orman ürünü denilmektedir. Odun dışı orman ürünleri olarak da; kabuk, reçine, sığla yağı, meşe palamudu, çam fıstığı, yaprak, kök, tohumlar, çiçek, mineraller, her türlü hayvansal ürünler, vb. sayılmaktadır.

Orman ürünlerinden özellikle odun hammaddesinin kullanım alanı gelişen teknoloji, giderek artan nüfus, yaşam koşullarının değişmesi, yaşam standardının yükselmesi, vb. nedenler sonucu çok yaygınlaşmış ve dolayısıyla odun hammaddesi gereksinimi de o ölçüde artmış bulunmaktadır. Artan bu isteği karşılayabilmek için de ormanların birim alanından daha fazla ürün alabilmenin yol ve yöntemleri bulunmuş ve bulunmaya yönelik yoğun çaba harcanmakta, aynı zamanda orman ürünlerinin gerek endüstri hammaddesi olarak, gerekse diğer tüketim alanlarında kullanımında israftan kaçınılmaya çalışılmaktadır. Bu konuda, orman ürünleri tüketiminin nüfus artışının yanı sıra ekonomik ve sosyal gelişmişlik ile de arttığı, yani aralarında doğru orantılı bir ilişkinin bulunduğunu söylemek olanaklıdır.

Dünya genelinde düşünüldüğünde, birçok önemli hammadde kaynağının ekonomik ve sosyal yönden henüz gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkelerde bulunduğu görülmektedir. Bu ülkeler, sahip oldukları kaynakları işletmeyi ve onlardan gerektiği gibi yararlanmayı, yetersiz bilgi, gelişmemiş teknoloji ve ekonomik

zorunluluklar, vb. nedenlerle tam olarak gerçekleştirememekte, sonunda dışa bağımlı işletmecilik gündeme gelmektedir.

Orman ürünlerine karşı giderek artan gereksinimin karşılanması yolunda gelişmiş ülkelerin izlemeye çalıştıkları ve de izledikleri yol ise hayli ilginçtir. Gelişmiş ülkeler kendi orman kaynaklarından yararlanmayı bazı gerekçelerle, örneğin doğal dengenin korunması, sahip olunan ormanlardan ilerideki yıllarda yararlanılması, gereksinim duyulan odun hammaddesinin az gelişmiş ülkelerden daha ucuza sağlanabilmesi, ülkelerdeki çevre kirlenmesinin önlenmesi, vb. nedenlerle kısmış bulunmaktadır. Şöyle ki, az gelişmiş ülkelerde kişi başına düşen odun tüketimi miktarının azlığına karşın bu ülkelerin dünya yuvarlak odun üretimi içerisindeki payı artmaktadır. Geçmişte veriler, dünya yuvarlak odun üretiminin 1966–1976 yılları arasında (1966 = 100) %13 oranında arttığını göstermiştir. Dönemin başlangıcı olan 1966 yılında sözü edilen üretim içerisinde %38 oranında paya sahip olan az gelişmiş ülkelerin odun üretimi %23 lük bir artışla 1976 yılında %42'ye yükselmiş, gelişmiş ülkelerin dünya yuvarlak odun üretimi içerisindeki payları 1966 yılında %34 iken, 1976 yılında %30'a düşmüştür. Gelişmiş ülkelerin üretiminde ise on yıl boyunca sadece %1 oranında bir artış meydana gelmiştir (Çağlar, 1978).

Nitekim bu dönemde 7. Dünya Ormancılık Kongresinin açış konuşmasında FAO Genel Direktörü **Adekka Bornea**, gelişmiş ülkelerin orman kaynaklarını işletirken izledikleri politikayı dile getirmiş "gelişmekte olan bazı ülkelerin yöneticilerince ormanların yabancı girişimciler tarafından korkunç şekilde istismarına izin verildiğini, hâlbuki ideal ve gerekli olan şeklin ekonomi ile ekolojiyi bağdaştıran bir plan uygulamasının olabileceği ve bir kaç yıldan beri bu ülkelerin orman ürünleri ihracatını üç katına çıkardıklarına" dikkat çekerek gelecek ile ilgili kuşkularını ortaya koymuştur (Fırat, 1973).

Günümüz itibariyle, Dünya yuvarlak odun üretimi yıllık 3,4 milyar m^3 civarında olup bunun %53'ü yakacak odun, %47'si endüstriyel odundur. Yakacak odunun yaklaşık %90'nı gelişmekte olan ülkeler tarafından üretilip tüketilmektedir. Buna karşılık 1,58 milyar m^3 olan dünya endüstriyel odun üretiminin %79'u gelişmiş ülkeler tarafından üretilmektedir (Hacıoğlu vd., 2005).

Bir ülkede kişi başına odun tüketiminin o ülkenin toplam nüfusu ile çarpılması sonucu ortaya genel tüketim miktarı ortaya çıkmaktadır. Tüketimde ise bilindiği gibi sürekli artış olmakta ve bu durum ülkeleri gerek odun kullanımında gerekse odunları girdi olarak kullanan endüstri kuruluşlarının teknolojilerinde değişiklik yapmaya zorlamaktadır. Ülkeler, çürümeye, çalışmaya, yanmaya, böceklere, mantarlara karşı odunun dayanıklılığını arttırıcı yöntemler geliştirmeğe başlamışlar ve herhangi bir yerde odun kullanıldığında ondan uzun süreli yararlanmanın yollarını aramışlardır. Günümüzde, odun hammaddesi kullanan endüstri kuruluşlarının teknolojisi, küçük boyutlu odun parçalarını işleyecek şekilde geliştirilmiş olup, günümüzde en küçük bir odun parçası bile değerlendirilmeğe çalışılmaktadır. Kontrplak, lif levha, yonga levha, sunta, kontralit gibi levha endüstrisinin çok gelişmiş olması da bu düşüncenin bir sonucu kabul edilmektedir.

Odunun en küçük bir parçasının bile değerlendirilmeğe çalışılması da gereksinimi karşılamağa yetmemekte, örneğin ABD'nin 1973 yılı odun levhası üretiminin 39,2 milyon m^3olmasına karşılık bu levhadaki açık 2,4 milyon m^3 olmuşken, odun levhası açığının 1980 yılında 3,5-5,0 milyon m^3 arasında olacağı, 1990 yılında ise en az 5,0 milyon m^3, en çok da 7,0 milyon m^3 e ulaşacağı tahmin edilmiştir (Elbir, 1975).

Ülkemiz, ormanca zengin kabul edilemeyecek düzeyde ormana sahip bulunmaktadır. Daha ileride görüleceği gibi anılan ormanların yarısından fazlası bozuk niteliktedir. Bozuk nitelikteki ormanların iyileştirilmesine ilişkin çabalar yetersiz kalırken, çeşitli orman tahriplerinin ormanlar üzerindeki olumsuz etkileri de süregelmektedir. Bu olumsuz etkilere ve büyük bir bölümünün iyi nitelikli olmamasına karşın ormanlarımızdan geçmişte, örneğin 1978 yılında toplam olarak 21,2 milyon m^3 odun üretimi yapılmış, bu üretimin de 7,5 milyon m^3'ü yapacak (%35,4), 13,7 milyon m^3'ü de (%64,6) yakacak odun şeklinde olmuştur.

Günümüzde 2012 yılı verilerine göre ülkemizde 18,9 milyon m^3 odun üretimi yapılmış bu üretimin 14,4 milyon m^3yapacak odun (%76,2), 4,5 milyon m^3'ü (%23,8) yakacak odun üretimi şeklindedir (OGM, 2012).

Ormanlarımızdan ayrıca odun dışı bazı yan ürünlerin üretimi de yapılmakta fakat bu konuya ileride değinileceği için şimdilik rakam verilmemektedir.

2.2.2. İklim Üzerinde Olumlu Etkide Bulunması

Ormanın iklim üzerine olumlu etkilerini daha iyi vurgulayabilmek için onun çeşitli iklim faktörlerini nasıl etkilediğinin belirtilmesi gerekmektedir. O nedenle, bu başlık altında da ormanın hava sıcaklığına, rutubete, yağışlara ve rüzgârlara etkisi ayrı ayrı ele alınıp incelenecektir.

2.2.2.1. Ormanın Hava Sıcaklığına Etkisi

Orman içerisinde havanın hareket etmesinin ve radyasyonun düşük düzeyde olmasının sonucu orman içindeki hava ile orman dışındaki hava sıcaklıkları arasında 0,1–1,5 °C'lik bir fark ortaya çık maktadır. Ormanın hava sıcaklığını değiştirmesi yıllık, mevsimlik ve günlük ekstremleri değiştirme şeklinde kendisini göstermektedir.

Orman içerisindeki hava ile açık alandaki hava karşılaştırıldığında görüleceği gibi ormanın havası açık alandaki havaya göre yazın serin, kışın ise daha sıcaktır.

Benzer bir durum gece ve gündüz için de geçerliliğini korumaktadır. Gündüzleri açık alanların havası sıcak, ormanların havası serin; gece ise orman içerisindeki hava sıcak buna karşın açık alanlardaki hava serin olmaktadır. Bu durum, ormanların tepe çatıları ve toprak örtüleri ile radyasyonu önlemeleri sonucu orman toprağının açık alandaki topraklara oranla daha az ısı alması ve toprak ısısının da atmosfere dönmesine yine toprak örtüsü ile orman çatısının engel olmasından ileri gelmektedir.

Ormanın havası gibi toprağının sıcaklığı da açık alandaki toprağa oranla farklıdır. Yazın ve ilkbaharda orman toprağı açık alan toprağına göre daha serin iken, bu hal sonbahar ve kışın eşdeğer bir düzeye gelmektedir. Toprak üzerindeki ormanın çatısı ve toprak örtüsü ile bu örtünün kalınlığı, bileşimi, toprağın rengi, derinliği, tekstürü, organik madde miktarı, orman toprağının sıcaklığını arttırıcı etkilere sahip bulunmaktadır.

Orman örtüsünün orman topraklarının donmasına ve donun topraktaki derinliğine de etkisi olmaktadır. Orman sayesinde toprakların donmaları gecikmekte ve bu gecikme açık alan topraklarına göre 30–40 gün kadar uzamaktadır. Orman toprakları donduklarında bile poröz ve gevşek yapılarını korumakta ve bu nedenle suyu geçirme özelliklerini sürdürebilmektedir.

2.2.2.2. Ormanın Rutubet Üzerindeki Etkisi

Rutubet havada iki farklı şekilde bulunmaktadır. Bunlar, mutlak rutubet ile nisbi rutubettir.Mutlak rutubet, belirli bir hacimdeki havanın o anda sahip olduğu su buharı miktarıdır. Nisbi rutubet ise, belirli hacimdeki havanın o andaki sıcaklık derecesinde tutabileceği en fazla su buharı miktarıdır.

Mutlak rutubet orman içerisinde ve orman dışında pek farklılık göstermemektedir. Hâlbuki nisbi rutubet orman havasında orman dışındaki havaya oranla daha fazla bulunmakta ve bu fark yazın artarken kışın azalmaktadır. Nedeni ise orman havasının orman dışındaki havadan daha serin olmasıdır. Yine, öğleden sonra fazla olan bu fark geceleyin azalmaktadır. Yıllık ortalamalar dikkate alındığında, nisbi rutubet fazlalığı orman içerisindeki hava lehine %3-5 kadar olmaktadır.

2.2.2.3. Ormanın Yağışlara Etkisi

Bu konuda toplumun büyük bir kesiminin inancı, ormanın yağışları arttırdığı şeklindedir. Ormanların yağışları arttırıcı etkileri, denizler ve karalar arasındaki ısı farklılığı sonucu hava kütlelerinin denizden karalara doğru hareket etmeleri ve bu hareket doğrultusunda dağlara rastlayınca yükselmek zorunda kalmaları, yükselirken de ısı kaybettiklerinden taşıdıkları su buharının yoğunlaşması sonucu çeşitli yağış şekillerinde yeryüzüne düşmeleri şeklinde olmaktadır. Yüksek yerlere daha çok yağmur yağması bu nedenden ileri gelmektedir.

2.2.2.4. Ormanların Rüzgârlara Etkisi

Ormanların rüzgâr hareketlerini önleyici etkisi bilinmektedir. Bu özelliği nedeniyle ormanların hava hareketlerini, toprak ve kar taşınmalarını önlediği kabul edilmektedir. Hızla esen bir rüzgârın hızı ormanın tepe kısımlarında %25, daha aşağılarda %50 oranlarında azalmaktadır.

Eğer orman iki tabakalı bir kuruluş gösteriyorsa bu azalma tepe kısımlarında %54, alt kısımlarda ise %84 oranlarında olmaktadır. Seçme ormanlarındaki hız kaybı ise %89 oranına yükselmektedir.

2.2.3. Su Sağlaması ve Suları Düzenlemesi

Orman, toprak yüzeyini yeşil bir örtü ile kaplamaktadır. Bu özelliği nedeniyle hem yağmur tanelerinin toprak yüzeyine çarpma hızını azaltmakta, hem de tepe çatısı, dalları ve yapraklarıyla yağmuru tutarak toprağa daha fazla su sızmasını sağlamaktadır. Böylece yağışları tutmada ve yüzeysel akışları önlemede büyük bir rol oynamaktadır.

Ormanlar toprağı yağmur darbelerinin zararlı etkilerinden korumakla kalmamakta, suyun toprak yüzeyinden toprağın içerisine girmesini (infiltrasyon) de arttırmaktadır. Bu durum, yağışların yüzeysel akışa geçen miktarını etkileyen faktörlerden birisi olmaktadır. Yağışın yüzeysel akışa geçebilmesi için de yağan yağmurun ya da eriyip suya dönüşen kar ve buz sularından oluşan miktarın, toprağın infiltrasyon kapasitesinden fazla olması gerekmektedir. Toprağın infiltrasyon kapasitesinden küçük olan tüm yağışlar ya da erime sonucu oluşan sular toprak tarafından emilmekte ve yüzeysel akış meydana gelmemektedir.

Ormanın infiltrasyona etkisi şu örnekte daha iyi olarak görülmektedir. Örneğin; 1336.2 mm bir yağışın çıplak alanda 591.7 mm (%44) toprağa sızıp 744.5 mm (%56) yüzeysel akışa geçerken, ormanlık alanda ayni yağışın 1094.8 mm (%82) toprağa sızıp ancak 241.4 mm (%18) yüzeysel akışa geçebilmektedir. Toprak üstü

örtüsünün çayır olması halinde ise ayni yağışın %64'ü toprağa sızmakta, %3' sı da toprak yüzeyinden akıp gitmektedir (Balcı, 1958).

Yağışların bir bölümü de ormanı oluşturan ağaçların yaprak, ibre, dal ve gövdelerinde tutulmaktadır. Başlangıçta kuru olan bu kısımlar tamamen doymuş hale gelinceye kadar yağmur sularını yüzeylerinde tutmakta, yağışların akış haline dönüşmesi de ancak ağacın adı geçen kısımlarının su tutma kapasitelerinin maksimum noktasına ulaşmasından sonra gerçekleşmektedir. İntersepsiyon denilen bu olgu ile yağışların, örneğin, 1061.0 mm bir yağışın karaçam meşcerelerinde %31.1'i (335.7 mm) tutulurken, %68.9'u (725.5 mm.) toprağa varabilmektedir. Bu durum meşe meşcerelerinde ayni yağışın %20'sinin tutulması, %80'inin de toprağa ulaşması; kayın meşcerelerinde ise %17,4'ünün tutulması %82,6'sının toprak yüzeyine ulaşması şeklinde sonuçlanmaktadır (Çepel, 1971).

Toprak yüzeyini örten ölü örtü tabakasının da aynen orman örtüsünde olduğu gibi suyu emme özelliği bulunmaktadır. Yağışların ağaçlardan geçip toprağa ulaşabilmesi için aradaki bu ölü örtü tabakasının da doygun hale gelmesi gerekmektedir. Toprak yüzünü örten bu örtü ve humus tabakaları ne kadar kalın ve ayrışmış iseler su tutma kapasiteleri de o ölçüde fazla olmaktadır.

Yağışların durmasını takiben ağaçların çeşitli kısımlarında tutulan suyun bir kısmı buharlaşarak daha toprak yüzeyine inmeden evaporasyon yoluyla atmosfere geriye dönmektedir. Toprağa ulaşan yağışın da bir miktarı yine buharlaşmaktadır.

Ayrıca transprasyon yoluyla bitkilerin bir miktar toprak suyunu toprak üstü kısımları ve özellikle yapraklarıyla su buharı şeklinde atmosfere geri gönderdikleri bilinmektedir. Bu şekilde yitirilen su buharının miktarı toprak yüzeyinden buharlaşmaya oranla daha fazla olmaktadır (Öztan, 1977).

Ormanların sayılan bu özellikleri sonucudur ki ormanlık alanlarda ani sel baskınları pek görülmemektedir. Yağan yağmurun ancak ağaçlar ve toprak üstü ölü örtüsü tarafından tutulan, evaporasyon ve transprasyonla atmosfere geriye dönen, toprağa infiltre olan miktarından geriye kalan miktarı yüzeysel akışa geçebilmektedir. Yüzeysel akışa geçen bu miktar ise hiç bir zaman üzerinde yeşil bir örtü ve özellikle orman örtüsü olmayan alanlarla karşılaştırılamaz. Ormansız alanlarda yağışların yarısı ya da daha fazlası yüzeysel akışa geçebilirken, ormanlık alanlarda yüzeysel akışa geçen su infiltrasyon sonucu azalıp yeraltı sularına dönüşmektedir. Bu nedenledir ki ormanlık bölgelerde bulunan kaynak ve derelerin suları bazen az da olsa bütün bir yıl akabilmektedir.

Ormanların ani selleri ve taşkınları belli bir ölçüde önleyici fonksiyonu ancak orman toprağının doymuş ya da absorbe eden elemanlarının su tutma kapasitelerine kadar doymuş olmaları halinde azalmakta ya da ortadan kalkmaktadır. Çünkü orman bu durumda iken yağacak bir yağmur ya da ani bir kar ve buz erimesi sonunda oluşacak suların tamamı yüzeysel akışa geçebilmektedir.

Bu belirtilen anormal olgunun dışında ormanlar ve ölü örtü yağışların bir bölümünü tuttuğu, bir bölümünü toprağa sızdırdığı için yüzeysel akışa geçecek su miktarı hem azalmakta, hem de akışa geçmesi gecikmektedir. Yağış ve erime sonucu yüzeysel akışa geçen suları ormanlar bu şekilde engelleyince birden bire dere ve nehir yükselmeleri, sakıncalı taşkınlar meydana gelmemekte ve akarsular daha düzenli olarak akmaktadır. Böyle olunca nehir taşkınlarının yol açabileceği can ve mal kayıpları önlendiği gibi, bu sulardan daha başka amaçlar için yararlanmak da söz konusu olabilmektedir.

Ülkemizdeki yağışların dağılışı gibi şekil ve şiddetleri de farklı olmakta ve yağışların genellikle sağanak biçiminde yağdığı gözlemlenmektedir. Yağışların sadece bu niteliği bile topraklarımızın yeşil bir örtüyle, özellikle de orman örtüsüyle kaplanması gereğini ortaya koymaktadır. Fakat ülkemizdeki uygulama, ormanla kaplı alanların çoğaltılması değil, aksine bir tutumla ormanların tahribi şeklinde olmaktadır. Ormanların tahrip edilmesi ise onların akarsuları düzenleyici fonksiyonlarını gereği gibi yapamamalarına neden olmakta ve sonunda dere ve nehir taşkınlarıyla yerleşim alanları olsun, verimli topraklar olsun zarara uğramakta hatta bazen can kaybına bile yol açılmaktadır.

Bu kadarla da kalınmayıp su kıtlığı sorunuyla karşılaşılmaktadır. Ormansızlaşma sonucu yüzeysel akışa geçen su miktarı arttığı, buna karşın toprağa infiltre olan ve yeraltı sularını oluşturan miktar azaldığı için daha sonra kullanılabilecek bu suların kıtlığı büyük kuraklık sorunlarını da birlikte getirmektedir. Susuzluk çekmemek için suların toprak yüzeyinden akıp gitmesinin önüne geçmenin yollarının aranması gerekmektedir.

Artan nüfusumuz, gelişen endüstri, eski yapısından kurtulup daha teknik yöntemler uygulamaya az da olsa başlanan tarımımız, giderek daha fazla su isteğinde bulunmaktadır.

Türkiye'de yıllık ortalama yağış yaklaşık 643 mm olup, yılda ortalama 501 milyar m^3 suya tekabül etmektedir. Bu suyun 274 milyar m^3'ü toprak ve su yüzeyleri ile bitkilerden olan buharlaşmalar yoluyla atmosfere geri dönmekte, 69 milyar m^3'lük kısmı yeraltı suyunu beslemekte,158 milyar m^3'lük kısmı ise akışa geçerek çeşitli büyüklükteki akarsular vasıtasıyla denizlere ve kapalı havzalardaki göllere boşalmaktadır. Yeraltı suyunu besleyen 69 milyar m^3'lük suyun 28 milyar m^3'ü pınarlar vasıtasıyla yerüstü suyuna tekrar katılmaktadır. Ayrıca komşu ülkelerden ülkemize gelen yılda ortalama 7 milyar m^3 su bulunmaktadır. Böylece ülkemizin brüt yerüstü suyu potansiyeli 193 milyar m^3 olmaktadır.

Yeraltı suyunu besleyen 41 milyar m^3'de dikkate alındığında, ülkemizin toplam yenilenebilir su potansiyeli brüt 234 milyar m^3 olarak hesaplanmıştır. Ancak günümüz teknik ve ekonomik şartları çerçevesinde, çeşitli maksatlara yönelik olarak tüketilebilecek yerüstü suyu potansiyeli yurt içindeki akarsulardan 95 milyar m^3, komşu ülkelerden yurdumuza gelen akarsulardan 3 milyar m^3 olmak üzere, yılda ortalama toplam 98 milyar m^3'tür. 14 milyar m^3 olarak belirlenen yeraltı suyu potansiyeli ile birlikte ülkemizin tüketilebilir yerüstü ve yeraltı su potansiyeli yılda ortalama toplam 112 milyar m^3 olup, 44 milyar m^3'ü kullanılmaktadır. Su varlığına göre ülkeler Tablo 2.2 'deki gibi sınıflandırılmaktadır.

Tablo 2.2: Su Varlığına Göre Ülkelerin Sınıflandırılması

Sınıfı	Niteliği
Su Fakirliği	Yılda kişi başına düşen kullanılabilir su miktarı 1 000 m^3'ten daha az.
Su Azlığı	Yılda kişi başına düşen kullanılabilir su miktarı 2 000 m^3'ten daha az.
Su Zenginliği	Yılda kişi başına düşen kullanılabilir su miktarı 8 000-10 000 m3'ten daha fazla.

Türkiye su zengini bir ülke değildir. Kişi başına düşen yıllık su miktarına göre ülkemiz su azlığı yaşayan bir ülke konumundadır. Kişi başına düşen yıllık kullanılabilir su miktarı 1 519 m^3 civarındadır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2030 yılı için nüfusumuzun 100 milyon olacağını öngörmüştür. Bu durumda 2030 yılı için kişi başına düşen kullanılabilir su miktarının 1 120 m3/yıl civarında olacağı söylenebilir. Mevcut büyüme hızı, su tüketim alışkanlıklarının değişmesi gibi faktörlerin etkisi ile su kaynakları üzerine olabilecek baskıları tahmin etmek mümkündür. Ayrıca bütün bu tahminler mevcut kaynakların 20 yıl sonrasına hiç tahrip edilmeden aktarılması durumunda söz konusu olabilecektir. Bu sebeple Türkiye'nin gelecek nesillerine sağlıklı ve yeterli su bırakabilmesi için kaynakların çok iyi korunup, akılcı kullanılması gerekmektedir (DSİ, 2015).

Ülkemizde son yıllarda enerji ve sulama suyu elde etme amaçlarıyla birçok baraj ve bentler yapılmış, yenileri yapılmakta ve planlanmaktadır. Bu çok yararlı yatırımlar yapılırken unutulmaması ve baraj yapımı ile birlikte düşünülmesi gereken çok önemli bir husus da baraja su veren nehirlerin su toplama havzalarının ve baraj civarındaki eğimli çıplak alanların yeşil örtü ile özellikle de orman örtüsüyle kaplanmasıdır. Bu işlem çoğunlukla ihmal edildiği için barajlarımız, nehirlerin taşıdığı topraklarla doğal ömürlerinden çok daha kısa sürede dolma tehlikesiyle karşılaşmaktadır.

2.2.4. Toprağı ve Verimliliği Koruması

Yeryüzünü kaplayan ve bir tabaka halinde yayılmış bulunan toprakların insana yarayışlılığı yadsınamaz. Bu topraklar yeterince korunamazsa rüzgâr ve sularla aşındırılıp taşınırlar. Buna erozyon denilmektedir. Toprak erozyonu da arazilerin iyi kullanılmaması ile yakından ilişkili bulunmaktadır.

Toprak yüzeyi bitki örtüsü ile kaplı olduğunda bile erozyon görülmektedir. Fakat bu koşullardaki erozyon öyle yavaş ve ana kayadan yeniden oluşan toprak ile taşınan toprak miktarı o kadar dengelidir ki kaybedilen toprakların yerine yenisi konabilmektedir. Bu çeşit erozyona normal ya da jeolojik erozyon adı verilmektedir.

Toprak yüzeyini kaplayan örtü tahrip edilerek kaldırıldığında toprağın taşınması hızlanacağı için denge bozulmaktadır. Toprak aşındırılıp su ve rüzgâr ile taşınırken yeniden oluşan yitirileni karşılayamamaktadır. Örneğin; %8 eğimli ve bitki örtüsü tahrip edilmiş arazilerin toprakları 50–100 yıl gibi bir ya da iki nesil yaşamı süresince tamamen taşınıp yok olurken, 1 cm kalınlığındaki bir toprağın oluşumu için 100–400 yıla gereksinme duyulmaktadır (Uslu, 1968). Bu rakamlar bize yeterli koruma önlemleri alınmadığı takdirde, insanlara çok yararlı olan toprak tabakasının kısa bir süre içerisinde yok olabileceğini, buna karşılık, tarım için gereksinilen toprak derinliği 20 cm kabul edildiğinde en az 2000, en çok da 8000 yıla gereksinim duyulacağını göstermektedir.

Toprağın su ve rüzgâr erozyonu ile taşınmasını önlemek için topraktan her hangi bir şekilde yararlanılırken koruyucu yöntemler uygulanması ya da toprak yüzeyinin yeşil bir örtü ile örtülmesinin sağlanması gerekmektedir. Bu önlemler içinde en etkilisi de kuşkusuz toprağın yeşil bir örtü ile ve özellikle ormanla kaplanması olmaktadır. Bu nedenle ormancılık etkinliklerinin uygulama alanı olan ormanlar, toprakların korunması, onların sular ya da rüzgârlarla taşınmasını önlemede çok büyük öneme sahip bulunmaktadır.

Daha önce de değinildiği gibi, ormanlar yüzeysel akışa geçecek suyun miktarını azalttığı gibi, hızını da düşürmekte ve ayni zamanda kökleriyle toprağı tutarak aşınmasına engel olmaktadır. Aynı şekilde ormanlar rüzgâr ile toprak

taşınmasını da bir ölçüde önlemektedir. Çünkü rüzgârın önünde bir set oluşturmaları rüzgârın hızını azaltmakta, böylece onun toprak taşıma gücünü de düşürmektedir.

Belirli bir hızla akan su ile taşınacak materyal akarsuyun oylumuna (hacim) bağlı olarak değişmektedir. Suyun aktığı eğim 4 misli arttığında hızındaki artış iki misli olmaktadır. Bu hız iki misli artınca suyun aşındırma yahut oyma etkisi 4 misli artmakta, taşınabilen belli oylumdaki materyalin miktarı 32 misli, taşınabilen parçacıkların büyüklüğü de 64 misli artmaktadır (Ayers, 1936).

İşte kaynağında gerekli önlemler alınmadığı ve başıboş bir şekilde yüzeysel akışa geçebildiği takdirde küçük bir derenin bile ne denli bir materyal taşıma ve toprağı aşındırma gücüne erişebileceği ortaya çıkmaktadır. Ormanlar ani ve büyük oylumlu sel oluşumunu önleyerek su erozyonuna, rüzgârın hızını keserek de rüzgâr erozyonuna büyük ölçüde engel olmaktadır.

Yurdumuzda toprak erozyonunun başlaması oldukça eski tarihlere dayanmaktadır. Milattan önce 300 yılında, ciddi boyutlara ulaştığı ifade edilmektedir (Brice, 1968). Günümüzde de toprak erozyonu etkisini sürdürmektedir. Çeşitli şekillerde gerçekleşen orman tahripleri, meralardaki kapasite üstü otlatmalar sonucu ortaya çıkan bozulmalar, tarım alanlarında olagelen toprak taşınmaları önemli miktarlara ulaşmaktadır.

Yurdumuzun %26,4'ünde (20,5 milyon hektar) yapılan çalışmaların sonucuna göre bu alanın sadece %28,5 'inde erozyon görülmezken, %40'ında hiç toprak kalmayıp ana kaya ortaya çıkmış ve %31,5 'inde erozyon tüm şiddetiyle devam etmektedir (Yamanlar, 1966). Ülkemizde bir mil kareden taşınan toprak miktarı yılda 1800 ton iken bu miktar Kuzey Amerika'da 245 ton, Asya'da 1500 ton düzeyindedir (Orman Bakanlığı, 1980). Bir başka yazar ise ülkemizin yıllık toprak kaybının 10 milyar ton olduğunu belirtmektedir (Tavşanoğlu, 1966).

Her yıl nehirlerle denizlere taşınmakta olan toprakların nehir deltalarını doldurarak bir zamanlar liman kenti olan birçok yerleşim birimlerinin denizden uzaklaşmalarına neden olmaktadır. Bu durumun ilginç örneklerine ülkemizde de rastlanmaktadır. Örneğin, Efes, Truva, Tarsus, Bergama gibi yerleşim birimleri zamanında denizle bağlantılı iken bugün denizden oldukça içeride kalmışlardır. Dicle ve Fırat Nehirlerinin taşıdıkları topraklarla Mezopotamya'nın verimli ovalarının oluştuğu da bilinen bir gerçektir.

Ülkemizde rüzgâr erozyonu da kendisini hissettirmektedir. Su erozyonu kadar olmasa bile yine de belli bir rüzgâr erozyonundan bahsedilebilmektedir. Rüzgâr erozyonu ile mücadelede de yine orman örtüsünden yararlanılmaktadır. Ağaçlardan oluşturulan rüzgâr perdeleri ile de rüzgârın hızı ve dolayısıyla toprak taşıma gücü azaltılmaya çalışılmaktadır. Genel bir kural olarak rüzgâr perdesinin rüzgâr hızına etkisinin, rüzgârın perdeye ulaşmasından 5 ağaç boyu uzaklıkta iken başladığı ve perde siperi altında 20 ağaç boyu devam ettiği kabul edilmektedir (Aşk, 1977). Rüzgâr perdesinin geçirgenliğine, rüzgârın hızına ve yönüne, perdeyi oluşturan ağaçların cinsine bağlı olarak rüzgârın hızını etkileyebilen bu perdelerin etki alanının 40 m. ye kadar da çıkabildiği belirtilmektedir (Aydemir, 1978). Bu perdeler yalnız rüzgâr hızını azaltmakla kalmamakta aynı zamanda bu perdelerin buharlaşmaya, hava sıcaklığına, nisbi rutubete, tarımsal ürün verimine de etkisi bulunmaktadır. Ayrıca miktarı az da olsa perde ağaçlarının odun veriminden de yararlanılmaktadır. Bu durumda ormanların doğal bir rüzgâr perdesi olarak görevleri ve olumlu etkileri daha belirginleşmektedir.

Yürürlükteki, 6831 sayılı Orman Yasasının 23. maddesi bazı ormanların muhafaza ormanı olarak ayrılmasını, bunun koşullarını, yönetim ve işletilmesini ormancılık etkinlikleri arasına katmaktadır. Anılan maddeye göre; *"Arazi kayması ve yağmurlarla yıkanması tehlikesine maruz yerlerdeki ormanlarla, meskûn mahallerin havasını, şose ve demiryollarını, toz ve kum fırtınalarına karşı muhafaza eden ve nehir yataklarının dolmasının önüne geçen veya memleket müdafaası için muhafazası zaruri görülen devlet ormanları veya maki ve fundalarla örtülü yerler daimi olarak; tahrip edilmiş veya yangın görmüş devlet ormanları da istihsal ormanı haline gelinceye kadar Orman Bakanlığınca muhafaza ormanı olarak ayrılabilirler. Muhafazaya ayrılan ormanların hudutları belli edilerek civar köy ve kasabalarda ilan olunur. Bu gibi ormanların ayrılma şart ve esasları ve müddetleriyle sureti idare, imar ve ıslahı ve bunlardan yararlanma şekilleri Orman Bakanlığınca tespit olunur"* denilmektedir.

Yine aynı yasanın 24. maddesinde ise devlet iyeliğinde olmayan ve koruma ormanı olarak ayrılmış ormanları tamamlayan ormanların da koruma ormanlarına katılması, bunun için de bu gibi ormanların devletleştirilmesi gerektiğine ilişkin hüküm bulunmaktadır.

2.2.5. Sosyo - Ekonomik Katkıda Bulunması

Ormancılık ister dar isterse geniş anlamda uygulanmakta olsun, bir miktar insana iş olanağı yaratmaktadır. Belirli düzeyde kalsa bile işsizliği önlemeye yardımcı olmakta, işlendirilen kişilere ödenen ücretle onların yaşam düzeylerinin az da olsa yükseltilmesine katkıda bulunmakta, işsizliği önlemeye sınırlı etkisi ile de çıkması olası bir takım sosyal huzursuzlukların azaltılmasına yardımcı olmaktadır.

Ormancılığın bu alandaki etkisi hiç kuşkusuz orman bakımından zengin olup olmamaya, orman endüstri ve ticaretinin gelişmişlik düzeyine, bu şekilde ulusal gelire olan katkıya göre değişmektedir. Bu konuda bir örnek vermek gerekirse, Finlandiya'da halkın %75 i, Avusturya'da %20'si doğrudan ya da dolaylı yollardan ormancılık işleriyle uğraşıp geçimlerini sağlamaktadır (İnal, 1969).

Ormanca zengin ülkelerde halkın büyük bir bölümü geçimlerini ormancılık işlerinden sağlayabilirken, ormanca fakir ülkelerde bunun tamamen tersi olmaktadır. Benzer bir durumu ülkelerin farklı bölgelerinde de görmek olanaklıdır. Bir ülkenin ormanca zengin olan bölgeleriyle ormanca fakir olan bölgelerinde ormancılık işlerinde işlendirilme ve karşılığında sağlanan gelir oldukça farklı bulunmaktadır.

Ormancılık işlerinde çalışanlara verilecek ücretin yeterli düzeyde olması halinde, kentlerin çekici gücüne karşı bir kısım nüfusu yerinde tutmak ve kentlerde giderek büyüyen işsiz ordusuna hiç değilse ormanlık yörelerden katılımı bir ölçüde azaltmak olanaklıdır. Bilindiği gibi ormancılık etkinliklerinde iş bütün bir yıla yayılmakta ve fazla sayıda işgücüne gereksinme bulunmaktadır.

Hammadde kaynağına yakın yerlerde kurulacak yeterli sayıdaki odun işleyen endüstri kuruluşlarının da gerek işlendirme yoluyla iç göçlere olanakları ölçüsünde engel olması, gerekse ekonomik yönden yöre halkına katkıda bulunması ve odun hammaddesinin de kaynağında işlenmesine olanak vermesi nedeniyle ürünlerin daha ucuza elde edilebilmesi mümkün olabilecektir.

Ormancılık, bu konuda ormanların yan ürünlerinin değerlendirilmesi ile de yöre halkına yararlı bulunurken, ülkenin sosyoekonomik ve sosyopolitik yaşamının düzenlenmesine de yardım etmektedir. Bilindiği gibi asli orman ürünlerinin dışında

ormanlardan elde edilebilecek birçok yan ürün de bulunmaktadır. Bu ürünlerin değerlendirilmesi ile hem iş hem de geçim kaynağı sağlanmış olmaktadır.

Ormancılık etkinlikleri arasında yer alan orman içi meraların verimli hale getirilmesi ve böylece bu meralarda yapılacak hayvancılıkla yöre halkına ekonomik katkıda bulunulması ayni zamanda dolaylı yoldan ülke ekonomisine de katkı olmaktadır.

Diğer yandan, ormanların rekreasyon özelliklerinden ve bir de orman içi göl ve derelerden balık, ormanlarda da av hayvanları yetiştirilerek onların ticaretini yapmak da yine belli bir gelir kaynağını oluşturmakta ve ekonomik yaşama katkıda bulunmaktadır.

İşte, sıralanan ve daha da çoğaltılması olası bulunan benzeri ormancılık etkinlikleri ve bu etkinlikler sonucu sağlanan ekonomik kazanç, hem ülkenin sosyoekonomik ve sosyopolitik yaşamına, hem de bu konularda çıkabilecek bir takım huzursuzlukları önlemeye sınırlı da olsa yardımcı olmaktadır.

Ülkemiz ormanlarının büyük bir bölümü (%99'u) devlet mülkiyetinde bulunduğu için ormancılık etkinlikleri ile ormanlık kesimde yaşayanların ekonomik yaşamlarına katkıda bulunma devlet eliyle olmaktadır.

2012 yılı verilerine göre orman içi ve orman kenarı köylerimizin sayısı 21 395'dir. Bu miktar köyün 7 183'ü orman içi, 14 212 si da orman kenarında bulunmaktadır.

2012 yılı nüfus sayımına göre de orman içi köylerde 2 153 994, orman kenarı köylerde de 4 931 551 kişi olmak üzere toplam 7 085 545 kişi yaşamaktadır. Ayrıntısı ileride verilecek olan bir değerlendirmeye göre orman idareleri bu nüfusun %19,7'sini işlendirebilmekte ve böylece onlara emeklerinin karşılığını ödemektedir. Ayrıca, orman yasası uyarınca da kendilerine dolaylı yardımlarda bulunulmaktadır.

2.2.6. Toplum Sağlığına Hizmet Etmesi

Ormancılığın bu konudaki görevi oldukça çok yönlüdür. Ormanların, yerleşim alanları ile endüstrinin geliştiği bölgelerde yoğunlaşabilen pis, zehirli, tozlu, mikroplu havasını temizlemeye yardımcı olduğu bilinmektedir. Toplum sağlığına katkısı bunlarla sınırlı kalmamakta ve bataklıkların kurutulması, akarsu ve kaynak sularını mikrop ve bakterilerden arındırması, rengi, kokusu, havası ile insanlar üzerinde dinlendirici etkide bulunması, diğer hizmetleri arasında yer almaktadır.

Ormanlar akarsuları düzenledikleri ve taşkınları bir ölçüde önledikleri için insan yaşamı ile doğrudan ilişkili bulunmaktadır. Orman havasının insan sağlığına etkisi ise temiz olmasından ileri gelmektedir. Ormanı oluşturan ağaçların yapraklarının sahip olduğu geniş tutma yüzeyi ve ormanın dış hava akımlarına kapalı olması, havasının kirlenmesini önlemektedir.

Ormandaki ağaçların, ağaççıkların ve diğer bitkilerin çeşitli renkteki yaprakları, çiçekleri ve yine ormanda hissedilen reçine, ıhlamur, okaliptüs, defne, vb. bitkilerinin kokuları da sağlık üzerinde etkili olmaktadır. Bu nedenledir ki prevantoryum, sanatoryum gibi sağlık ünitelerinin orman içerisinde kurulmasına özen gösterilmektedir.

Yine bilindiği gibi ormanlık bölgelerdeki kaynak suları ve akarsular ormansız bölgede bulunanlardan daha temiz ve berrak akmaktadır.

Ayrıca, ormanların bataklıkları kurutucu özellikleri de bulunmakta ve okaliptüsün bu konuda katkısı büyük olmaktadır. Bataklıkların kurutulmasıyla hastalık nedeni olan mikroplar ve sivrisinekler ortadan kaldırılmakta ve böylece bunlarla yayılacak hastalıklar da yok edilmektedir. Örneğin ülkemizin Tarsus yöresinde bunun güzel bir örneği bulunmakta ve daha önce bataklık olan bu yer (Tarsus Bataklığı) okaliptüs ağaçlandırması yapılarak kurutulduktan sonra şimdi bu bataklığın yerinde okaliptüs ormanı yer almaktadır.

Daha önce değinildiği gibi orman içindeki hava ormansız alanların havasına oranla yazın daha serin olmaktadır. Bu haliyle orman serinletici, ferahlatıcı ve da dinlendirici etkilere sahip bulunmaktadır. Ülkemizin özellikle güney bölgelerinde aileler yazın kentlerin sıcak ve boğucu havasından uzaklaşıp dağlara, yaylalara çıkmakta ve uzunca bir süre oralarda kalmayı yeğlemektedir. Bu durum sadece güney bölgelerimizde hissedilen ve yaz dönemlerin de aranılan bir olgu olarak görülmemektedir. Günümüzde kent yaşamının gürültüsü, ulaşımı, geçim derdinin sinirsel gerginliği, havası, vb. etmenlerin kişilerde yarattığı gerilimi birçok kişi kent dışına çıkıp ve özellikle ağaçlık ve ormanlık yerlere giderek üzerlerinden atmaya ve dinlemeye çalışmaktadır. Dahası, doğa ile iç içe olma, doğaya dönme özlemi giderek artmaktadır.

Diğer yandan, ormanların yerleşim bölgelerini toz, kum fırtınası ile suların zararlı etkilerinden koruyarak topluma ve onların sağlığına yaptığı bir hizmeti de bulunmaktadır. 6831 sayılı Orman Yasasının 23. maddesi bazı ormanlık alanların gerektiğinde koruma ormanı olarak ayrılabileceğini öngörmektedir.

Yine aynı yasanın 3. maddesiyle de *"Bulundukları mevki, vaziyet, haiz oldukları özellikler noktasından memleketin ve halkın menfaat, sıhhat, selametine yarayacak (...)"* bazı yerlerin orman rejimine alınabileceğini hükme bağlamaktadır.

Yasanın 25. maddesi ile de bir kısım ormanlık alanlar ulusal park olarak ayrılabilmektedir.

Yukarıda değinilen maddelerin içeriklerinden anlaşılacağı gibi hepsinin çıkış noktalarının özünde toplum sağlığı da yer almaktadır.

2.2.7. Estetik, Turistik ve Sportif Hizmetlerde Bulunması

Ormanlar, varlıkları ile ülkelere çeşitli yararlar sağlamalarının yanı sıra yayıldıkları alanlara estetik bir görünüm de vermektedir. Rekreasyonel kullanım açısından da yüksek bir potansiyele sahip ormanların bu istemi yeterince karşılayabilmeleri için öncelikle bir kaynak kullanım politikasının saptaması gerekmektedir.

Böyle bir belirlemenin ülke turizmine de katkısının olacağı bir gerçektir. Günümüzde ulaşım olanaklarının artması ve kolaylaşması nedeniyle turizm verimli bir yatırım alanı haline gelmiş bulunmaktadır.

Turistler bir ülkede doğal güzellik, tarihi yerlerin yanı sıra deniz, bol güneş ile yeterli düzeyde alt yapı hizmetlerinin bulunduğu temiz ve ucuz konaklama yer ve yörelerini aramaktadır.

Turist çekebilmek için bir ülkenin sahip olması gereken koşullardan bir bölümünü aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

* Coğrafi konum uygun olmalı,

* Doğal güzellikleri bulunmalı,

* Tarihi eserler, müzeler, sanat eserleri açısından zengin olmalı,

* Yeterli düzeyde otel, motel, vb. konaklama yerlerine sahip olmalı,

* Turistik yerlerin elektrik, yol, su, haberleşme, vb. gibi alt yapı hizmetleri yeterli olmalı ve bu hizmetler aksamamalı,

* Bu gibi yerler temiz, ucuz olmalı ve eğlence olanaklarına sahip ya da eğlence merkezlerine yakın olmalı,

* Dağcılık, kayak, deniz, tenis, vb. sporları yapma olanaklarına sahip bulunmalı,

* Güneşi bol olmalı,

* Deniz kirliliği bulunmamalı,

* Sahip olunan olanaklar yönünden dış ülkelerde yeterince tanıtılmalıdır.

Coğrafi konum, iklim, sahip olunan deniz ve göller bakımından ülkemizin sahip olduğu büyük turistik potansiyel yeterince kullanılamamaktadır. Hâlbuki ülkemize oranla daha az olan turistik potansiyelini bilinçli bir şekilde kullanan birçok ülkenin turizmden büyük döviz kazandığı bilinmektedir.

Bu konuda ormanlarımız da bazı olanaklara sahip bulunmaktadır. Dağ turizminin özendirilmesi, ormanlık bölgelerde konaklayabilme olanağı yaratılması, kara ve tatlı su avcılığının geliştirilmesi, kamp kurma, piknik yapma, fotoğraf çekme, manzara seyretme, gezinme olanakları sağlanması, iç ve dış turizmi geliştirme yönünden ilk planda düşünülmesi gereken hususları oluşturmaktadır.

Yürürlükteki 6831 sayılı Orman Yasası da bazı ormanlık alanların ulusal park olarak ayrılmasını hükme bağlamaktadır. Yasanın 25. maddesinde, *"Orman Genel Müdürlüğü; mevkii ve özelliği dolayısıyla lüzum göreceği ormanları ve orman rejimine giren sahaları; bilim ve fennin istifadesine tahsis etmek, tabiatı muhafaza etmek, yurdun güzelliğini sağlamak, toplumun çeşitli spor ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılamak, turistik hareketlere imkân vermek maksadıyla, milli parklar, tabiat parkları, tabiatı koruma sahaları ve orman mesire yerleri olarak ayırır, düzenler, yönetir ve gerektiğinde işletir veya işlettirir"* demektedir. Yasanın bu hükmünden yararlanılarak değişik yörelerde 40 ulusal park alanı ayrılmış ve yeni alanların ayrılması için çalışmalar yapılmaktadır.

Ayrıca, 11.8.1983 tarihinde de 2873 sayılı *"Milli Parklar Kanunu"* ile yurdumuzdaki milli ve milletlerarası düzeyde değerlere sahip milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanlarının seçilip belirlenmesine, özellik ve karakterleri bozulmadan korunmasına, geliştirilmesine ve yönetilmesine ilişkin esasları düzenlemek amacıyla yürürlüğe konulmuş bulunmaktadır (Resmi Gazete-2, 1983).

2.2.8. Ulusal Savunmaya Hizmet Etmesi

Ormanların hizmetleri yalnız barış dönemlerinde değil, savaş dönemlerinde de ayrı bir öneme sahiptir. Bu nedenle ormanların savaş dönemlerindeki yararlarını savaş ekonomisi ve savaş tekniği açılarından incelemek gerekecektir.

Ormanların savaş ekonomisi yönünden yararları çeşitli savaş araç, gereç, silah ve tesislerin yapımında ya da bunların onarımlarında odun kullanılmasından ileri gelmektedir. Gereksinilen odun hammaddesinin ülke ormanlarından karşılanmasının avantajı da kuşkusuz büyük olmaktadır. Diğer yandan ise, bazı orman yan ürünleri ile ormanların bitkisel ve hayvansal ürünlerinden de yararlanılması ormanların savaş durumlarında nasıl bir öneme sahip olduğunu daha iyi ortaya koymaktadır.

Savaş tekniği yönünden ormanların yararı ise askeri önemi büyük tesislerin, askeri birliklerin ve araçlarının gizlenmesine, vb. konulara uygun bir ortam hazırlamasından kaynaklanmaktadır.

2.2.9. Ekonomik Güç ve Politik Güven Kaynağı Olması

Ormanca zengin olan bir ülkenin ormanlarından elde ettiği gelirle ulusal gelirine katkısı büyük olmaktadır. İşletmeler içerisinde anaparası çok yüksek değerlere erişen işletmelerin başında orman işletmeleri yer almaktadır. İşte, bazen koşullar zorunlu kıldığında bu ağaç serveti ona sahip olan ülkeye büyük ekonomik güç verebilmektedir.

Orman rejimine ayrılmış alanlarla bu alanlar üzerindeki ağaçların parasal yönden değeri ormanlık alanın büyük ya da küçük oluşunun yanı sıra, ormanların yönetim ve işletilme amaçlarına, işletme şekillerine, ağaç türüne, bakım ve kesim yöntemlerine göre değişiklik göstermektedir. Bu servetten özellikle savaş sonrası dönemlerdeki tazminat ödemelerinde, yanan ve yıkılan yerlerin yeniden yapımında yararlanılmaktadır. Nitekim bu amaçla birinci ve ikinci dünya savaşları sonrasında ormanca zengin olan ülkeler hem tazminat ödemelerinde hem de ülkelerinin yeniden imar edilmesinde bu kaynaktan geniş ölçüde yararlanmışlardır. Fakat bütün bunların gerçekleşebilmesi için ormanın geleceğinin güvence altına alınması zorunluluğunun unutulmaması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

Akesen, A., Ekizoğlu, A., 2010. Orman. (Ed: A. Akesen, A. Ekizoğlu) Ormancılık Politikası (1-17). Ankara: Türkiye Ormancılar Derneği Yayınları.

Aşk, K., 1977. Erozyonla Savaş El Kitabı. Gürcey Matbaa Sanayi, Ankara.

Aydemir, H., 1978. Koruyucu orman şeritleri ve rüzgar perdelerinin mikroklima ve tarımsal ürün verimine etkisi. İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri A, Cilt 28, Sayı I, S. 138 - 156, İstanbul.

Ayers, P.C., 1936. Soil Erosion And İts Control. Mc.Graw-Hill Book Company Inc., New York.

Balcı, N., 1958. Elmalı Barajının Siltasyondan Korunması İmkanları ve Vejetasyon Su Düzeni Münasebetleri Üzerinde Araştırmalar. Doktora Tezi (basılmamıştır), İ.Ü. Or. Fak.

Brice, W.C., 1968. The History of Land Use in Anatolia. Or.Fak. Konferansları, İ.Ü. Or.Fak. Yay.No: 1352/126, İstanbul.

Çağlar, Y., 1978. Ormancılığımızda Üretim Politikası,Teşvik Önlemleri ve İhracat. Verimlilik Dergisi, Ekim-Aralık, MPM. Yayını, Ankara

Çepel, N., 1971. Toprak Yüzüne Varan Yağış Miktarına Bitkilerin Yaptığı Etki ve Belgrad Ormanında Yapılan Bir Araştırmaya Ait Beş Yıllık Sonuçlar. İ.Ü. Or.Fak. Dergisi, Seri B, C.,XXI, Sayı 2, s.54-59

Çepel, N., 1978. Orman Ekolojisi. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayın No. 2479/257, İstanbul.

Çepel, N., 1982. Ekoloji Terimleri Sözlüğü, İ.Ü. Orman Fakültesi, Yayın No: 3048/324, İstanbul.

DSİ, 2015. Toprak ve Su Kaynaklarımız. http://www.dsi.gov.tr/toprak-ve-su-kaynaklari, Erişim Tarihi: 20 Haziran 2015.

Elbir, N., 1975. Levha Endüstrisi ve Geleceği. Or. Müh. Dergisi, Ağustos, Ankara.

Eraslan, İ., 1973. Türkiye'deki Devlet Ormanlarında İdare Amaçları Tespitinin Hukuki, Teorik ve Pratik Esasları. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayın No: 1843/194, İstanbul

Fırat, F., 1973. VII. Dünya Ormancılık Kongresi. Or. Fak. Dergisi, Seri B, C.XXIII, Sayı 1, s.1-13, İstanbul.

Gülen, İ., Bayraktaroğlu, H., 1981. Ekonomi Ders Kitabı.İÜ. Orman Fak . Yayın No : 304, İstanbul.

Gümüş, C., 2004. Ormancılık Politikası. KTÜ Orman Fakültesi Yayını, Karadeniz Teknik Üniversitesi Matbaası, Trabzon.

Hacıoğlu, H., Kaplan, E., Balı, R., Cilan, S., 2005. Yuvarlak odun üretim ve pazarlaması. I. Çevre ve Ormancılık Şurası Tebliğler, 3. cilt, s.804 – 839, Antalya.

İlter, E., 1993. Ormancılık Politikasının Formüle Edilmesi, Bolu.

İnal, S., 1964. Orman İdare Bilgisi Ders Notları, İstanbul

İnal, S., 1969. Ormancılık Politikası Ders Notları. Basılmamıştır, İstanbul.

İnal, S., 1971. Türkiye'de Anayasa-Ormancılık İlişkileri. İ.Ü.O. Fak. Yayın No: 1647/171, İstanbul.

İstanbullu, T., 1979. Türkiye'de Orman Rejimi. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayını No: 2631/271, İstanbul.

Kayacık, H., Aytuğ, B., 1979. Orman Ağaçlarının Hayatı İç ve Dış Yapıları. Teksir Baskı, İstanbul.

Kutluk, H., 1967. Türkiye Ormancılığı ile İlgili Tarihi Vesikalar. OGM Yayınları, Cilt: 2, Sıra: 367, Seri: 19, Ankara.

Kutluk, H., Yund, K., 1949. Hoca Ali Rıza, Orman Umum Müdürlerinden Hayatı ve Eserleri. Akın Basımevi, Ankara.

Kuyucuklu, N., 1985. Türkiye İktisadı. Okan Yayınları, İstanbul.

OGM, 1946. Orman, Kanun, Nizamname, Kararname ve Talimatnameleri. Tarım Bakanlığı OGM Yayınları, Sayı: 24, Ankara.

OGM, 1948. Mütehassıs Raporları, İstanbul.

OGM, 1950. 3116 Sayılı Orman Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Olan Kanunla 4785 Sayılı Kanuna Ek Kanun. Güven Matbaası, Ankara.

OGM, 1953. 1950 yılı Tamimler Dergisi, Ankara.

OGM, 1957. 1957 yılı Tamimleri, Ankara

OGM, 1957. 1956 Yılı Tebliğleri. OGM Yayınları, Sıra: 277, Seri: 82, Ankara.

OGM, 1964. 1964 yılı Tebliğleri, Ankara

OGM, 1974. 6831 Sayılı Orman Kanunu, Ankara.

OGM, 2012. Ormancılık İstatistikleri, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Ankara.

Or. Bakanlığı, 1980. Orman Bakanlığı 1980 yılı çalışmaları. Sıra No: 38, Seri No:7, Ankara.

Orman Mühendisliği, 1969. Sayı11,s.1

Özdönmez, M., İstanbullu, T., Akesen, A., 1989. Ormancılık Politikası. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, Taş Matbaası, İstanbul.

Öztan, Y., 1977. Toprak Koruması. Öğrenci Ders Notu Teksiri, K.Ü., Trabzon

Resmi Gazete, 1964. Devlet Ormanları İçindeki Arazinin ve Yerleşmelerin Fiili Durumlarının Belirtilmesine Dair Yönetmelik. 7.5.1964, Yayın Tarihi: 4.6.1964, Resmi Gazete no:11719.

Resmi Gazete-1, 1965. Orman Kanununa Geçici Bir Madde Eklenmesine Dair Kanun. Kabul Tarihi: 15.7.1965, Yayın Tarihi: 24.7.1965, Resmi Gazete no:12057, Kanun no: 663

Resmi Gazete-2, 1965. 663 Sayılı Kanunla, 6831 sayılı Kanuna Eklenen 6. Maddenin Uygulanmasına Dair Yönetmelik. Karar sayısı 6/5629, Karar Tarihi: 15.12.1965, Yayın Tarihi: 21.2.1966

Resmi Gazete, 1966. 6831 sayılı Orman Kanununun 15.7.1965 günlü ve 663 Sayılı Kanunun İptali Hakkında. Karar sayısı1966/14, Karar Tarihi: 10.3.1966, R.Gazete No: 12314, Yürürlük Tarihi 4.6.1966.

Resmi Gazete, 1974. Orman Kadastro Yönetmeliği. 19.8.1974 gün ve 14971 sayılı R.Gazete

Resmi Gazete-1, 1973. T.C. Anayasasının 131. Maddesinin Değiştirilmesine İlişkin Yasa. Yasa No: 1255, Kabul Tarihi: 17.4.1970, R.Gazete sayısı: 13478,Yürürlük Tarihi: 22.4.1970.

Resmi Gazete-2, 1973. 6831 sayılı Orman Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve bu Kanuna 3 EK Madde İle Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun. Kabul Tarihi: 20.06.1973, Yürürlük Tarihi: 4.7.1973, R.Gazete Sayısı: 14584, Kanun No: 1744.

Resmi Gazete, 1983. "31.8.1956 Tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına İlişkin Kanun" Kabul Tarihi: 23.9.1983, Yayın Tarihi: 27.9.2896

Resmi Gazete-1, 1983. 31.8.1956 Tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına İlişkin Kanun. Kanun no: 2896, R.Gazete sayısı: 18147, Yürürlük Tarihi: 27.9.1983

Resmi Gazete-2, 1983. Milli Parklar Kanunu. Kabul Tarihi: 9.8.1983, Yürürlük Tarihi: 10.8.1983, R.Gazete sayısı: 18132

Saatçioğlu, F., 1976: Silvikültürün Biyolojik Esasları ve Prensipleri. İ.Ü.Or. Fak. Yayınları No: 2187/222, İstanbul.

Tavşanoğlu, F., 1966. Türkiye'de Toprak Erozyonu ve Sel Problemleri. Orman Mühendisliği I.Teknik Kongresi, Cilt 1, Vural Matbaası, Ankara.

Tikveş, Ö., 1969. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası,Şerhi ve Uygulaması, İstanbul

Toskay, T., 1978. Turizm, Turizm Olayına Genel Yaklaşım. İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayın No: 2534/282, İstanbul.

Toygar, S., 1964. Eski ve Yeni Hükümlere Göre Orman Anlamı. OGM. Yayınları Sıra No: 370, Seri No: 107, İstanbul.

Uslu, S., 1968. Türkiye'de Erozyon Problemleri. İ.Ü. Or. Fak. Dergisi, Seri B, C.XVIII, Sayı 1, s.174-181

Yamanlar, O., 1966. Türkiye'de Toprak Erozyonu ve Selleri Meydana Getiren Sebepler. Or.Müh.1.Teknik Kongresi, Cilt 1, Vural Matbaası, s.63–70, Ankara.

Yiğitoğlu, A.K., 1941. Türkiye İktisadiyatında Ormancılığın Yeri ve Ehemmiyeti. T.C.Ziraat Vekâleti, Yüksek Ziraat Enstitüsü Çalışmalarında, Ankara.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ORMANCILIK VE ORMAN İŞLETMESİ

3.0. ORMANCILIK VE ORMAN İŞLETMESİ

3.1. Ormancılık

3.1.1. Ormancılığın Tanımı

Ormancılık, birçok bilim adamı tarafından tanımlanmış bulunmaktadır. Örneğin; **Amerika Ormancılar Cemiyetinin** ormancılığı tanımlaması *"sürekli ürün ve hizmet üretimi için ormanların bilimsel yönetimi"* biçimindedir (Worrel, 1970). İlave olarak bu tanımın "orman ürünlerinin elde edilmesi ve tüketilmesini" kapsayacak şekilde genişletilebileceği de vurgulanmaktadır.

Diker (1947) ise ormancılığı "ormanların varlıklarını sağlamakla beraber, bunlardan topluma çeşitli yararlar temin eden sürekli ve planlı çalışmaların toplu bir ifadesidir" diye tanımlamaktadır.

Yine **Diker**, ormancılık çalışmalarının sınırının dar ya da geniş çizilmesine göre ormancılığı genel ve özel ormancılık diye ikiye ayırmaktadır (Diker, 1947). Üretimden tüketime kadar geçen gerek orman içinde, gerekse orman dışında yapılan planlı ve sürekli işlerin tümüne genel anlamda ormancılık demektedir. Özel anlamda ormancılığı da ormanların sağladıkları değerleri gerçekleştirmek üzere orman içi çalışmalar diye belirtmektedir.

İnal (1969)'da *"ormanların varlıklarını korumak, gerekince arttırmak, bunlardan topluma sürekli bir biçimde ve bol ölçüde hâsılat ve kolektif hizmetler sağlamak amacıyla yapılan planlı, rasyonel ve teknik çalışmaların bütününe ormancılık"* adını vermektedir.

Bu tanımın içerdiği hususlar incelendiğinde görüleceği gibi, ormanlardan yeterince yararlanabilmek için önce güvence altına alınması bir ön koşul olmaktadır. Güvenceye alınan bu kaynağın yetersizliği halinde ise alanının genişletilmesi gerekmektedir. Kuşkusuz bu işleri yapabilmek için de ormanlara çeşitli ormancılık tekniğinin uygulanması zorunlu görülmektedir.

Ormanların ve ormancılığın kendilerine özgü özelliklerinin doğal bir sonucu olarak da sözü edilen ormancılık işleri biyolojik, sosyal, ekonomik ve teknik niteliklere sahip bulunmaktadır (Özdönmez vd., 1989). Yani ormanlarda yapılan bu çalışmalar ormanların yetiştirilmesi, korunması, bakımı, onarımı, orman ürünlerinin elde edilmesi, elde edilen bu ürünlerin kıymetlendirilmesi biyolojik, sosyal, ekonomik ve teknik karakterli birçok işi de kapsamaktadır (Akesen, ve Ekizoğlu, 2010)

Ormancılığı, *"sahip olunan ormanları korumak, genişletmek, nitelikli bir hale dönüştürmek, bilimsel esaslar gözetilerek işletmek için çaba harcanırken, bir yandan da topluma süreklilik anlayışı ile yeterince orman ürünü sağlamak ve toplum yararına hizmetler gerçekleştirmek amacıyla yapılan planlı, biyolojik, teknik, ekonomik etkinliklerin tamamıdır"* diye tanımlamak da olanaklıdır.

Ormancılık; bilimsel ölçütlere göre ormanların yönetilip işletilmesi, korunması, alanlarının genişletilmesi, süreklilik esası gözetilerek topluma çeşitli ürün ve hizmetler sunulması, elde edilen ürünlerin pazarlanması etkinliklerinin yönetsel, biyolojik, sosyal, ekonomik ve teknik esaslara göre gerçekleştirmeye çalışılmasıdır.

3.1.2. Ormancılığın Karakteri

Yukarıda adı geçen karakterlerle ne kastedildiğinin daha iyi anlaşılabilmesi için her birine ilişkin kısa açıklamalarda bulunulması yararlı görülmektedir.

3.1.2.1. Ormancılığın Biyolojik Karakteri

Ormancılığın bu karakteri için orman ve ormancılık kavramlarının içeriklerinin göz önünde bulundurulmalıdır. Daha önce değinildiği gibi bir yerde ormanın yetişip gelişebilmesi için uygun yetişme muhiti koşullarının var olması gerekmektedir. Orman haline geldiğinde ise kendine özgü bir yaşam ortaklığına sahip olmaktadır. Doğanın bir parçası olan orman öncelikle biyotik bir varlık kabul edilmekte ve bu varlığın bir yerde yetişebilmesini de doğa yasaları belirlemektedir. Onun çoğalması, büyümesi, artım yapması hep biyolojik kurallara göre olmaktadır.

Yine bilindiği gibi orman yalnız ağaçlardan oluşmamaktadır. Ağaççıklar, tek ve çok yıllık otsu ve odunsu bitkiler ve tüm hayvanlar âlemi ile birlikte ele alındığında orman bir bütünlük kazanmaktadır. Ormanı oluşturan bütün bu öğelerin karşılıklı ilişkilerinde doğa yasaları ve kuralları egemen olmaktadır.

Ormanı kendine çalışma alanı olarak alan ormancılık da ormanın korunması, varlığının arttırılması ve ondan gereği gibi yararlanılması konularında biyoloji bilimlerine öncelik tanımaktadır. Bu şekilde davranarak ormana ekonomik bir nitelik kazandırmayı ve ondan toplumsal yararlar elde etmeyi amaçlamaktadır. Böyle olduğu için de ormancılığın biyolojik karakterini ormancılık konusundaki kararlarda sürekli olarak göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

3.1.2.2. Ormancılığın Ekonomik Karakteri

Daha önce yapılan ormancılık tanımının bir yerinde "ormanlardan topluma sürekli bir şekilde ve bol miktarda ürün ve kollektif hizmetler sağlamak" denilmekteydi. Bu ifadeden, ormanlardan sağlanacak yararın hem maddi hem de moral nitelikli olabileceği anlaşılmaktadır.

Toplumun orman ürünlerine olan gereksinimi her geçen gün giderek artış göstermektedir. Bugün 6000 den fazla kullanım yeri olan odun hammaddesinin ormanlardan elde edilmesi yani toplumun odun hammaddesine olan gereksiniminin giderilmesine uğraşılması, ormancılık çalışmalarının bir yerde özünü oluşturmaktadır. Bu özelliği ile de ekonomiyi ilgilendirmekte ve ulusal ekonomimizin kollarından birisi olmaktadır.

Temel bir alt yapı bilgisi olan ekonomi, ülkede ya da bir topluluktaki üretim, dağıtım ve servetlerin tüketim durumlarıyla ilgili olguların tümünü kendisine konu etmektedir. Ormancılıkta da ormandan ürün elde edilmesi, odun hammaddesine duyulan gereksinimi karşılamak için piyasaya sunulması ve böylece endüstri kuruluşlarında ya da endüstri dışında tüketilmesi ekonomiyi ilgilendiren hususlar olmaktadır. İşte, odun hammaddesine olan gereksinim ve bu gereksinimi karşılayacak düzeyde ormanlardan ürün elde edilebilmesi, ormancılığın önde gelen görevleri arasında yer almaktadır. Buradan hareketle, bir yerde ekonominin özü demek olan arz talep dengesini ormancılık yönünden kurmaya ve bu dengeyi kurabilmek için de gereksinimleri karşılayacak düzeyde araçlara sahip olmaya uğraştığı için ormancılık, yukarıda belirtildiği gibi ekonomik bir uğraş olarak kabul edilmektedir.

Orman ürünlerine olan gereksinimi karşılayabilmek amacıyla yapılacak çalışmalarda, öncelikle bu ürünlerin elde edildiği kaynağı *(ormanları)* güvence altına

almak gerekmektedir. Bu, ormanlardan yapılan faydalanmayı sürdürebilmek için önde gelen koşul olmaktadır. Faydalanma sürecinde ormanların verim güçlerinin dikkate alınması, yetersizlik halinde ise verim gücünü arttırıcı yol ve yöntemlere başvurulması gerekmektedir. Bu nedenle, ormanların korunması işi, ondan süreklilik ilkesi içerisinde ekonomik yararlar elde edebilmenin ön koşullardan birisi olmaktadır.

Diğer yandan ağaçlandırmalar yaparak mevcut orman varlığını arttırmak ya da bozuk ormanları verimli hale getirmek istenmektedir. Orman alanlarının genişletilmesi de yine odun hammaddesine olan gereksinimin giderek artması karşısında gereksinimleri yeterince karşılayabilecek orman varlığına sahip olma düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Özetlenirse, salt ekonomik bir uğraş olan ormancılığın, koruma ve ormanlık alanları arttırma çalışmaları ile bütünleştirilmesi, odun hammaddesi gereksinimini karşılayacak araç olan ormanlardan yeterli ürün alabilmek amacıyla yapılmaktadır.

Odun hammaddesi gereksiniminin büyüklüğü ve onun elde edildiği kaynağın yetersizliği, yeterli olsa bile artan nüfusa koşut olarak odun hammaddesinin de artış göstermesi yani yeni yeni kullanım yerlerinin ortaya çıkması tüm ülkeleri gerek bu kaynağın gerekse ondan elde edilen ürünlerin kullanımında ölçülü ve planlı hareket etmeye zorlamaktadır.

Ormancılıkta planlama işi orman amenajmanı aracılığıyla yapıl maktadır. Yapılan amenajman planları ile ormanlar uzun bir süre için (10-20 yıl) planlanmakta ve bu süre içerisinde yapılacak işler hem zaman hem de yer yönünden esaslara bağlanmaktadır. Ormancılık işlerinin bu şekilde düzene sokulması sonucu ormanlardan yapılacak üretimin ormanın neresinden, ne zaman, hangi düzeyde *(nicelikte)* ve kalitede, ne tür işlemlerle yapılacağı belirlenmektedir. Zaten ormanlardan bunların dışındaki bir yöntemle yapılacak yararlanmalar ise çağdaş ormancılığa da ters düşmektedir.

Üretim süresinin uzun oluşu da ormancılıkta planlı olmayı gerektiren nedenler arasında yer almaktadır. Takdir edileceği gibi, ormancılıkta üretim süresi çok uzundur. İşte, üretim süresinin bu uzunluğudur ki ormancılıkta sürekliliği baş koşul haline getirmektedir. İnsanların orman ürünlerine gereksinimleri süreklilik gösterdiği için, bu gereksinimlerin karşılanmasına yönelik ormancılık çalışmalarının da sürekli olması çok doğal kabul edilmelidir.

Az önce de değinildiği gibi ormancılık ekonomik bir çalışma karakterindedir. Böyle olabilmesi için de üretim işlerinin ekonomik *(rasyonel)* olma ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir. Ekonomik olma ise elde edilen ürünün ne kadar emeğe, zamana ve paraya mal olduğunun bilinmesi ve bu ürünün çok fazla para, emek ve zaman harcanmadan elde edilmesi demektir. Eğer belli miktarda ürün için yapılan harcamalar fazla ise ve üretim için fazla emek ve uzun zamana gereksinim duyulmaktaysa, ekonomik olmaktan bahsetmek olanaksızdır. Böyle durumlarda yapılması gereken, ormancılık çalışmalarını ekonomik olma ilkesinden uzaklaştıran nedenlerin bulunması ve bunların giderilmesiyle de söz konusu halin ortadan kaldırılması olmaktadır.

3.1.2.3. Ormancılığın Sosyal Karakteri

Ormancılık her ne kadar ekonomik nitelikli bir uğraşsa da bazı koşullarda ekonomik olmayan nitelikli çalışmalarının ön plana çıktığı görülmektedir. Yani, ormancılığı salt madde üretimi ile ilgili bir uğraş diye düşünmek yanıltıcı olabilmektedir. Ormanların çevrelerini doğal tehlikelerden korumaları, bulundukları

yeri güzelleştirip süslemeleri, insanlara sağlık, eğlenme ve dinlenme yeri olarak yarar sağlamaları, su rejimin düzenlemede küçümsenemeyecek rolleri, geniş bir kesimin geçim kaynağı olmaları, vb. nedenler ormancılığa ulusal bir nitelik kazandırmaktadır. Ormancılığın yukarıda sayılan ve daha da uzatılması çok doğal olan bu yönleri onun sosyal yanını belirlemektedir.

3.1.2.4. Ormancılığın Teknik Karakteri

Ormancılığın ekonomik ve ekonomik olmayan nitelikli çalışmalarının gerçekleştirilebilmesi için yeterli bilgi ve deneyimlerle donatılmış bir tekniğe gereksinim bulunmaktadır. Biz buna *"ormancılık tekniği"* adını vermekteyiz.

Ormancılık öğrenimi görmemiş kişilerin değerlendirdiği gibi, ormanlardan yapılan üretim ağaçların kesilip daha sonra da şahıslara sunulması gibi basit bir işlem olmamaktadır. Yetiştirme, üretim yapılması ve üretilenlerin piyasaya sunulup bir gelir elde edilmesi gelişi güzel olmamakta ve bütün ormancılık etkinlikleri belli bir teknik uyarınca gerçekleştirilmeğe çalışılmaktadır. Şöyle ki; önce ormanlık alanlar üzerinde mevcut servetin ne kadar olduğunun belirlenmesi, bu servetin her yıl gerçekleşen artış miktarının saptanması, ormanın yıllık artımına göre her yıl ne kadar ürün (eta) alınabileceğinin hesaplanması gerekmektedir. Bunların yanı sıra bu ürünün ormanın neresinden, ne kadar, ne şekilde alınacağı belirlenmekte yani amenajman planı yapılmakta ve planda öngörülecek kesim düzeni içerisinde üretimde bulunmaktadır. Dikkat edilirse bu kısa açıklama içerisinde ölçme, hâsılat bilgisi ve amenajman konu edilmekte ve bunlara ilişkin tüm ormancılık teknikleri söz konusu olmaktadır.

Ürünün kaliteli olması istendiğinde ormana uygulanacak bakım şeklinin de belirlenmesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde kaliteli ürün elde edilmesi gerçekleşebilmekte, ürünün kaliteli oluşu ile de işletmenin satıştan sağlayacağı gelir artmaktadır. Kaliteli ürün elde etme amaçlandığında uygun bakım yöntemleri, bu kaliteli ürün karşılığında daha fazla gelir elde etme amaçlandığında da orman işletme ekonomisi tekniği devreye girmektedir.

İş bununla bitmemekte ve ormanda silvikültür tekniğine her zaman gereksinme duyulmaktadır. Bu arada, basit bir iş gibi görülen ağaç kesimlerinin de bir teknik uygulanarak gerçekleştirildiğinin unutulmaması gerekmektedir.

Buraya kadar yapılan açıklamalardan anlaşılacağı gibi ormancılıkta teknik, ekonomik amacın gerçekleşmesine yardımcı olmaktadır. Fakat bazı olası durumlarda ekonomi ile teknik bağdaşmayabilmektedir. Örneğin; piyasada orman ürünlerine olan fazla istem sonucu fiyatların artması, daha çok üretim ve karşılığında daha fazla gelir düşüncesi ekonomik yönden doğru bir önlem olabilmesine karşın teknik yönden sakıncalı bulunmaktadır. Veya sözü edilen durumun tersi yani fazla üretim sonucu piyasada fiyatlar düşmüşse, bu takdirde üretimi kısma yoluna gitmenin ekonomik yönden doğru bir tutum olduğu ileri sürülmektedir. Fakat orman ürünlerine olan gereksinimin sürekli artması nedeniyle bu durum pek olağan görülmemektedir. Olması halinde ise ürünün bir süre daha ormanda dikili halde bekletilmesi büyük sakıncalar yaratmamaktadır.

Ekonomik olmayan nitelikli ormancılık uğraşlarında da yine bir teknik söz konusu olmaktadır. Örneğin; koruma *(muhafaza)* ormanı, ulusal park olarak ayrılmış ormanların da idare ve işletilmelerinde ormancılık tekniğine gerek duyulmaktadır.

Bu konudaki kısa açıklamaların ışığında ormancılıkta teknik denilince "bir ormanın kuruluşundan ürünün elde edilmesine ve orman dışına çıkarılmasına kadar uygulanacak özel bilgilerin tümüdür" şeklinde anlaşılması gerekmektedir.

3.1.3. Ormancılığın Etkinlik Alanı

Etkinliklerinin kapsamına göre ormancılığı dar ve geniş anlamda ormancılık diye ikiye ayırmak mümkündür.

3.1.3.1. Dar Anlamda Ormancılık

Dar anlamda ormancılık, ormanların yetiştirilmesi, bakım ve onarımı, korunması, orman ürünlerinin elde edilmesi, bu ürünlerin alıcılara sunulması, ormanların diğer hizmet ve ürünlerinden toplumun yararlandırılması gibi tamamen orman içerisinde sürekli, planlı ve rasyonel bir biçimde yapılan işlerden oluşmaktadır. Dar anlamdaki ormancılığa *"orman işletmeciliği"* adı da verilmektedir.

3.1.3.2. Geniş Anlamda Ormancılık

Geniş anlamda ormancılık ise ormanın yetiştirilmesi ve ondan çeşitli ürünler elde edilmesiyle bu ürünlerin tüketilmesine kadar orman içi ve orman dışında yapılan çalışmaların tümünü kapsamaktadır. Bir diğer anlatımla, ormanların yetiştirilmesi, bakım ve onarımı, korunması, ormandan çeşitli ürünler elde edilmesi, bu ürünlerin alıcılara sunulması ve ormanların diğer hizmet ve ürünlerinden toplumun yararlandırılması gibi dar anlamdaki ormancılığı oluşturan ve tümüyle orman içinde yapılan çalışmalara orman ürünlerinin çeşitli odun hammaddesi girdili endüstri kuruluşlarınca işlenip yeni ürünler elde edilmesi ile orman ürünleri ve mamulleri ticaretinin de eklenmesiyle meydana gelen orman içi ve orman dışındaki çalışmaların tümünü geniş anlamda ormancılık diye nitelendirmek olanaklıdır.

Ülkemizde 1937 yılında yürürlüğe giren 3116 sayılı Orman Yasasından önceki dönemde devletin ormanların işletilmesiyle ilgilenmediğini belirtmek yanıltıcı olmamaktadır. Sadece 1924 yılında yürürlüğe konulan 504 sayılı Yasada ülke ormanlarının teknik yöntemlerle yönetilip işletilmesinin benimsendiği dikkati çekmektedir. Bu girişimin dışında ormanların iltizam ve imtiyaz şeklinde işletildiği ve iltizamı olan mültezimlerin ürünü elde ettikleri, işledikleri ve ticaretini de üstlendiklerinden dolayı bu dönemde de geniş anlamda ormancılıktan söz edilebilmektedir.

1937 yılında yürürlüğe giren 3116 sayılı Orman Yasasının gerekçesinde ve ayni yıl çıkarılan *"Orman İşletme Talimatnamesinde"* dar anlamda ormancılığın esas alındığı görülmektedir. Bunlardan, Bakanlar Kurulunun 25.10.1935 gün ve 6/3189 sayılı kararnamesinin ekinde meclise sunulan tasarının gerekçesinde 3116 sayılı Orman Yasasının amacı;

- Orman varlığını genişletmek ve korumak koşuluyla sağlık, toplumsal ve tarımsal yararlarıyla gelişimini halk ve ülke lehine devam ettirmek,
- Devlet malı olan ormanların, kişisel kazanç hırsıyla hareket eden müteahhitlerin müdahale ve yardımlarına gerek görmeden devletçe işletilmesini ve taslak halindeki üretimlerin iç piyasadaki alıcılarına en yakın yerde satılmasını sağlamak,
- Endüstriyel etkinliklerin ilerlemesine yarayacak şekilde üretimi arttırmak ve halkın odun ve kereste gereksinimini sürekli olarak kendi ormanlarından karşılamak,
- Halkın ve ülkenin gereksinimlerini karşıladıktan sonra üretim fazlasını ekonomimize destek olması için ihraç etmek, biçimin de ifade edilmektedir (Diker, 1947).

1937 yılı sonlarında 2/11139 sayılı kararname ile kabul edilen "Orman İşletme Talimatnamesi"nin 2. maddesinde *"Devlet orman işletmesi üretimini işlenmemiş ya da yarı işlenmiş bir halde piyasaya çıkarır. Ancak gereken durumlarda ya da Orman Genel Müdürlüğünce gerekli görüldüğünde, fabrikalar kurarak her türde ve çapta kereste imal edebilir"* denilerek ormancılığın sınırları belirlenmektedir (OGM., 1946).

3116 sayılı Orman Yasasının ve Orman İşletme Talimatnamesinin dar anlamda ormancılığı öngörmesine karşın o dönemde İkinci Dünya Savaşının başlaması ve izleyen yıllarda da ülkenin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılar, devleti geniş anlamda ormancılık yapmaya zorlayan etkenler olmuştur.

Daha sonra yürürlüğe giren 4785 sayılı Orman Yasası bazı ayrıcalıklar dışında bütün ormanları devletleştirmektedir. Yasada ayrı bir hükme rastlanmadığı için 3116 sayılı Orman Yasası ile kabul edilip benimsenen ormancılığın bu yasa için de geçerli olduğunu ifade etmek olanaklı görülmektedir.

"Orman Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesine Dair Kanun" adıyla 3.4.1950 tarihinde yürürlüğe konulan 5653 sayılı Orman Yasasının ek 2. maddesinde *"Devlet Orman işletmeleri yalnız hammadde üretir ve bunları kendi istif yerlerine taşır. Ormancılık tekniği ve kıymetlendirme gerekleri, ekonomik zorunluluklar zorlamadıkça işlenmiş ya da yarı işlenmiş mal yapamaz ve taşıyamazlar"* denilmektedir. Görüleceği gibi bu yasa ile de tomruk üretimi görevi orman işletmelerine verilirken, odun endüstrisi ve ticaretinin özel kişilere bırakılması ilke olarak benimsenmektedir.

6831 sayılı Orman Yasasının 28. maddesi ile de devletin günümüzdeki ormancılık anlayışı dile getirilmektedir. Madde *"Ormancılık tekniği ve kıymetlendirme gereği zorunlu kılmadıkça Orman Genel Müdürlüğünce hiçbir çeşit mamul ve yarı mamul yapılamayacağı gibi orman dışında şehir ve kasabalarda fabrika, depo, satış yerleri de kurulamaz. Gerektiğinde Orman Genel Müdürlüğünce fabrika kurulması ve işletilmesi Bakanlar Kurulu kararına bağlıdır"* biçiminde bulunmaktadır.

Dikkat edilirse bütün yasalarda ilke olarak dar anlamda ormancılık benimsenmekte ancak zorunlu hallerde geniş anlamda ormancılık da yapılabileceği vurgulanmaktadır. Ekonomik zorunluluklar, odun hammaddesine olan gereksinimin giderek artması sonucu ortaya çıkan ve önlem alınmadığında çıkacak olan odun hammaddesi açığı, ekonomik sektörlerdeki gelişmeler ve odun hammaddesinin en rasyonel şekilde değerlendirilmesi için entegre kuruluşlara gidilmesi zorunluluğu, topluma daha ucuza işlenmiş ya da yarı işlenmiş mal satabilme, ormancılığın en güç yanı üstlenerek çok daha karlı olan evresini özel girişimcilere bırakmanın hiç de akılcı olmadığı düşüncesinin giderek yerleşmesi, vb. hususlar devleti geniş anlamda ormancılık yapmaya doğru yöneltmektedir.

3.1.4. Ormancılığın Doğuşu ve Gelişimi

Ormancılık gelişip bir bilim haline gelmeden önce de ormancılığın konusu demek olan ormanla insanların ilişkisi hep söz konusu olmuştur. Bu ilişkiyi ilk insanın yeryüzüne gelmesine kadar indirmek olanaklıdır. Orman o dönemde bile insanların hem barınağı olmuş, hem de orman içinde yaşayan hayvanlar ve bizzat bazı orman ürünleri insanların gıdalarını oluşturmuştur.

Ormancılığın bir bilim haline gelmesine kadar geçirdiği evrelerin incelenmesinde **Sehattin İnal**'ın bir yapıtından geniş ölçüde yararlanılmış ve günümüze gelinmiştir (İnal, 1969).

Ormancılığın doğuşu ve bir bilim haline gelişi diğer bilimlerden çok geç gerçekleşmiştir. Bu durumu iki nedene bağlamak olanaklıdır. Birincisi, ormanların orman ürünleri gereksinimini karşılayacak miktarda olması, ikincisi de ormancılığın biyoloji, matematik ve sosyal bilimlerden geniş ölçüde yararlanması nedeniyle ancak bu bilimlerin gelişmesinden sonra kendi gelişimini tamamlayabilmesidir. Ayrıca, orman ürünlerine olan gereksinimin mevcut ormanlardan bol miktarda ve kolaylıkla sağlanabildiği süre içerisinde, ormancılık da gerçek anlamda ekonomi bilimine konu olmamıştır.

Ormancılık ilk kez Almanya ve Fransa'da planlı ve sürekli bir ekonomik uğraş haline gelmiştir. Bu iki ülkeyi İsviçre ve Avusturya gibi yine iki Avrupa Ülkesi izlemiştir.

Ormancılığın gelişimini tarih öncesinden başlayarak ele aldığımızda görürüz ki doğa ilk insanı en uygun ortam olan ormanda kabul etmiştir. Bu dönemde insan ormandan sağlayabildikleriyle yaşamını sürdürebilmiştir. Orman üzerinde her hangi bir etkisi olmadığı gibi orman bu insanlar için adeta kar, fırtına, dolu, güneş, sıcak, soğuk, yırtıcı hayvanlara karşı bir barınak görevi yaparken; meyvesi, suyu, çiçeği, yaprakları, kabukları, mantarları ve av hayvanlarıyla da onlar için yiyecek deposu olmuştur. Görüleceği gibi ilk dönemlerde insanların ormandan yararlanması avlanma ve meyve toplama biçiminde olmaktadır. Bu tür yaşama biçimlerine halen Afrika, Güney Amerika ve Güneydoğu Asya'da rastlanabildiği belirtilmektedir (Çam, 1977).

Avcılık dönemini izleyen çobanlık döneminde insan-orman ilişkisinin bir ölçüde bozulmaya başladığı görülmektedir. Ormanda kontrolsüz hayvan otlatılması, tarım ve mera alanı kazanmak için ormanların yakılması ya da kesilip açılması biçimindeki orman tahripleri giderek yoğunluk kazanmaktadır. Açılan ormanlık alanların verim güçleri kaybolduğu zaman da bunların yerine ayni amaçlar için yenilerinin açılması yoluna gidildiği anlaşılmaktadır.

İlk çağda büyük uygarlıkların ortaya çıkması beraberinde orman ürünlerine daha fazla miktarda istemi de gündeme getirmiştir. Daha önce tek tek ağaç kesimleri biçiminde gelişigüzel yapılıyor olan odun üretiminin giderek daha büyük boyutlara ulaştığı dikkati çekmektedir. Tarım, otlak ve yerleşme alanı kazanmak için orman açmaları devam ederken, inşaatlarda, gemi ve savaş araçları yapımında, odunun yakacak olarak kullanımında giderek daha fazla odun kullanılmaya başlanması orman tahriplerinin şiddetini de arttırmıştır. Hatta zaman zaman ülkeler arasında savaş nedeni bile olabilmiştir. Örneğin, Lübnan'ın sedir ormanları ve Torosların meşe ormanlarının Akdeniz Ülkeleri arasında savaşlara yol açtığı bilinmektedir. Asur Banipal'in Minira Tapınaklarını Toroslardan getirilen meşelerle, Hazreti Süleyman Tapınakları ile Dârâ Saraylarını da Lübnan sedirleriyle yaptırmış olduğunu tarih kitapları kaydetmektedir.

Bu ormanlar, Mısır Uygarlığının ilk dönemleriyle İranlılar, Yunanlılar ve Romalılar dönemlerinde sınırsız bir yararlanmaya konu olmuştur. Mısır ve İranlılar gemi yapımı, Yunan ve Romalılar da diğer amaçlar için bu ormanları sömürürcesine tahrip etmişlerdir. Bu sınırsız yararlanmada, o dönemde nüfusun az oluşu, bölgedeki

iklimin yakacak oduna fazla gereksinme göstermemesi ve Roma Hukukunun mal tasarrufunda büyük bir serbestliği benimsemesinin etkisinin olduğu düşünülebilir.

Her şeye rağmen ilk çağda basit de olsa bir ormancılığa başlanmış olduğuna ilişkin belgelere rastlanmamaktadır.

Orta çağda, orman tahripler ve odun kullanımı daha da arttığı için bu çağa *"odun çağı"* adını verenler bile olmuştur (Diker, 1947; İnal, 1969).

Yine bu dönemde toplumun malı kabul edilen ormanların özellikle Avrupa'da feodalizmin krallık, derebeylik, kilise, manastır gibi kurumlarının egemenliğine sokularak ortak iyeliğe önemli ölçüde son verilmiştir. Bu feodal kurumlar, bir yandan sahip oldukları ormanları güvence altına alırken, diğer yandan bu ormanlardan yararlanmayı sınırlama yoluna giderek konuya ilişkin ilk emirnameleri çıkarmışlardır. Ancak bu emirnamelerin avlanmak amacıyla ayrılmış alanların sürekliliğini sağlamaya yönelik olduğu belirtilmektedir (Enders, 1922). Ormanlardan yararlanmaya getirilen kısıtlamalara köylülerin tepkilerinin yoğunlaşması üzerine kendilerine otlatma, meyve toplama, yakacak odun gereksinimlerini karşılama gibi haklar verilmiştir.

Yine orta Avrupa'da yeni yerleşmelerin artması, yerleşmelere koşut olarak ormandan tarla açmak, hayvan otlatmak, maden eritmek için odun elde etmek, vb. amaçlarla ormanların tahrip edilmesi de artmış ve ormanlar doğal afetlere karşı fonksiyonlarını yerine getiremez olmuştur.

Bu durumdan kaygılanan yetkililer ormancılık mevzuatının özünü oluşturan ve ormanlardan yararlanmayı düzenleyen, tarla açma, hayvan otlatmayı yasaklayan bazı emir ve yönetmelikler hazırlama yoluna gitmişlerdir. Bu tür girişimlerin ilk örneklerine Fransa'da 10. yüzyılda, Almanya'da 12. ve 13. yüzyıllarda rastlanmaktadır. Örneğin, Fransa'da 10. yüzyılda hâsılat düzenlemeleri yapılmış, 13. yüzyılda ormancılık örgütü kurulmuş, 15. yüzyılda krala ve devlete ait ormanların düzenli bir şekilde işletilmesine başlanmış; Almanya'da da 14. yüzyılda hâsılat düzenleme yöntemleri ortaya konmuş, ibrelilerde ilk yapay ağaçlandırmalara başlanmıştır. Diğer Avrupa ülkelerinde de bu iki ülkedeki ormancılığa ilişkin girişimler benimsenmiş ve ormanların korunması, faydalanmanın düzenlenmesi, intifa haklarının sınırlandırılması konularında çalışmalarda bulunulmuştur.

Yeniçağda ve zamanımızda ormancılık konusundaki gelişmelerin merkezi yine Avrupa olmuştur. Bu dönemde ormancılık, önce iyelik (mülkiyet) durumları, köylülerin ormanlardan yararlanma haklarının düzenlenmesi, ormanlara yasal olmayan müdahalelerin önlenmesi, orman suçu işleyenlerin cezalandırılması gibi "yasal ve sosyal yönler ile" ele alınmış, sonra da ekonomik nedenlerle ormanlar konu edilmiş ve ondan yapılacak yararlanmaları düzenlemeye yönelik çalışmalara başlanmıştır.

Ormanların ve ondan elde edilen ürün ve hizmetlerin ülkeler için önemlerinin, ayrıca yoklukları halinde ortaya çıkan ve çıkabilecek olan olumsuzlukların anlaşılmasının yanı sıra, teknolojik gelişmeler, nüfus artışı, ormansızlaşma sonucu ormanların kıt kaynaklar arasına girişi, vb. nedenlerle ormancılık anlayışı da değişmeye başlamıştır. Ormancılık tekniği artık tüm ormancılık etkinliklerinde kullanılır olmuş ve giderek bilimsellik de kazanmıştır.

Diğer ormancılık konularında olduğu gibi ormancılık tekniğinin doğup gelişmesi de ilk önce Almanya ve Fransa'da gerçekleşmiştir. Almanlar tarafından,

"orman veriminin (hâsılat) gereksinmeye göre değil ormanın verim gücü dikkate alınarak belirlenmelidir" biçimindeki görüşün 18. yüzyılın sonlarında ortaya atılması bu konuda adeta devrim olmuştur. Ormancılıkta süreklilik ilkesi de yine bu dönemde ortaya atılmıştır. Cotta, Hartig, Hundashagen, Pfeil, Presler gibi Alman Ormancılar, ormanların verim güçlerinin arttırılması, hâsılatın düzenlenmesi, yapay ve doğal yöntemlerle gençleştirme yapılması, meşcere bakımı konularında çalışmalar yapıp ormancılığın ilerlemesine büyük katkılarda bulunmuşlardır.

Ormancılık öğretimi ve araştırmaları konularında bu ülke ormancılarının çeşitli ülkelere yaptıkları yardımlar da önemli olmaktadır.

Bu dönem ormancılığının ve ormancılık biliminin gelişmesine Fransa'nın da katkıları olmuş ve Fransızlar özellikle geniş alanlarda yapılan ağaçlandırma çalışmalarıyla dünya ormancılığına yararlı olmuşlardır.

Ormancılık araştırma kurumları yönünden olan gelişmelere de Almanya'da 1880, Fransa'da 1882 yılında başlanılmıştır.

Yine 19. yüzyılda bazı ormanlık alanların koruma ormanı, ulusal park olarak ayrılmağa başladığı dikkati çekmektedir. Bu konu 20. yüzyılda daha da önem kazanmış bulunmaktadır.

Ayrıca, birçok yeni bilim dalı da ormancılık alanında yerini almaya başlamıştır.

3.1.5. Ormancılığın Diğer Sektörlerle İlişkileri

Daha önce değinildiği gibi ormancılık, ekonomik yanı da olan ve ulusal ekonomimizin bir parçasını oluşturan sektörlerin arasında yer almaktadır. Ulusal ekonomi içerisindeki sektörlerle etkileşim halinde olan ormancılık bu sektörlerin kimisinden etkilendiği gibi kimilerini de etkilemektedir.

Ulusal ekonominin hemen hemen tüm sektörleriyle ilişkili olması nedeniyle ormancılık politikaları belirlemelerinde ya da belirlenmiş olan ormancılık politikalarında değişiklik yapıldığında, bu değişikliklerin söz konusu sektörlerde ne gibi değişikliklere neden olacağının da gözetilmesi gerekmektedir. Burada, bu yaygın ilişki yumağının tamamı değil, ormancılıkla doğrudan ilişkili bulunan tarım, hayvancılık, endüstri, turizm, çevre koruma sektörleriyle olan ilişkileri ile yetinilecektir.

3.1.5.1. Ormancılık-Tarım İlişkisi

Her iki sektörün temel üretim öğesini de toprak oluşturmakta ve aralarında gerçekten çok sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki genellikle ormanların tarıma sağladığı çeşitli yararlardan ileri gelmektedir. Ancak, izlenen politikalar nedeniyle bu iki sektör arasında topraktan yararlanma belli bir esasa bağlanamamış ve sektörlerin kullanımına ayrılan alanlarda sürekli olarak ormanlar aleyhine bir durum ortaya çıkmıştır.

Ülke topraklarının değişik kullanım biçimlerine göre günümüzdeki dağılımı Tablo3.1'de verilmiştir(OGM, 2012).

Verilere göre toprakların kullanımı yönünden tarım en geniş alana yayılmaktadır. Ülke topraklarının %31,1'nin tarıma ayrıldığı, tarım kesiminde faal nüfusun önemli bir kısmının işlendirilmesi, Tarımsal Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GSYİH)'nın genel ekonomi içindeki payının %9, dış satım içerisinde %10 paya

sahip olması bu sektörün ülke ekonomisi için hala önemli bir sektör olduğunu ortaya koyan hususlardan sadece bir kaçı olmaktadır.

Tablo 3.1: Türkiye'de Arazi Kullanma Durumu

Arazi Kullanımı	Alan (ha)	Oran (%)
Orman	21 678 134	27,6
Mera	14 617 000	18,6
Su Alanları	1 050 854	1,4
Tarım	24 437 000	31,1
Diğer*	16 751 482	21,3
TOPLAM	**78 534 470**	**100,0**

Kaynak: Türkiye Orman Varlığı 2012-Orman Genel Müdürlüğü

* Diğer arazi kullanımları; ağaçsız orman toprağı, yayla, bozkır, iskân, mezarlık, ocak, vb. alanları kapsar.

Ormancılık ve tarım arasındaki ilişki toprak ile sınırlı olmayıp, ormanların tarıma sağladığı çeşitli yararlarla daha da güçlenmektedir. Bu yararlardan bazılarını, ormanın toprak taşınmasını önlemesi, tarımda kullanılan araç ve gereçlerin hammaddesinin önemli bir bölümünü oluşturması, tarımla uğraşanlara ek gelir sağlaması, yeraltı sularının oluşmasına hizmet etmesi, yüzeysel akışı azaltması, kaynak sularının bol ve temiz olmasına katkıda bulunması, tarım ürünlerini kuraklık ve don tehlikelerine karşı koruması diye sıralamak mümkündür (Yiğitoğlu, 1941; İlkmen, 1954).

Toprak, bu iki sektörün temel üretim aracı olmakla birlikte, sektörlerin kullanımına ayrılan alanların kimi zaman bilimsellikten uzak bir biçimde ayrılmış olması, bazı anlaşmazlıklara ve uygulamalara neden olmaktadır. Bu anlaşmazlıkların çözümlenebilmesi ve sürekli olarak ormanlar aleyhine gelişen toprak kayıplarının önüne geçilmesi için öncelikle topraklardan yararlanmanın bilimsel esaslara bağlanması zorunlu bir gereksinim olmaktadır.

3.1.5.2. Ormancılık-Hayvancılık İlişkisi

Ormancılıkla hayvancılık arasındaki ilişki, ormanlarda hayvan otlatılması, ormanı oluşturan ağaç ve ağaççıkların dal ve yapraklarından besi maddesi olarak yararlanılması, ülkemizin doğal koşulları, toplumun alışkanlıkları, orman içi yerleşmelerin fazlalığı, hayvan sayısının çokluğu, tarım alanlarının orman ve mera alanları aleyhine genişlemesi, yıllardır süre gelen aşırı kullanmalar sonucu mera alanlarının verimsizleşmesi, vb. nedenlerden ileri gelmektedir.

Hayvan sayısının fazla oluşu nedeniyle kapasitelerinin üzerinde kullanılmış ve gerekli bakım hizmetleri yapılmamış olan meraların, mevcut hayvanların beslenmesine yeterli olmadığı da bir gerçektir.

Ülkemizde 2014 yılı verilerine göre; 31,1 milyon koyun, 14,1 milyon sığır, 10,1 milyon kıl keçi, 177 bin tiftik keçisi, 121 bin manda, 345 bin diğer tür hayvan (at, eşek, katır, deve, domuz, vb.) büyükbaş hayvan bulunmaktadır (TUİK, 2015). Ahır hayvancılığının da yeterince gelişmemiş olması nedeniyle bu hayvanların tamamına yakın bir kısmı meralarda ya da ormanların içerisindeki alanlarda otlatılmaktadır.

Ormanlarda hayvan otlatılmasından ileri gelen olumsuzlukları ortadan kaldırmak amacıyla meraları iyileştirmek, otlatma planları düzenlemek, cins değişimiyle hayvan sayısını azaltmak, ahır hayvancılığını özendirmek, vb. gibi konularda ilgili birimler çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Fakat sorunun halen çözümlenememiş olması yapılan çalışmaların yeterli düzeyden uzak bulunduğunu göstermektedir. Diğer yandan meraların iyileştirilmesi, otlatmanın düzenlenmesi ve hayvancılığın geliştirilmesi ile ilgili yasal düzenlemeleri içeren 28.02.1998 tarihli 4342 sayılı Mera Kanunu çıkartılmasına rağmen, uygulamada sorunlarla karşılaşılmaktadır. Köy tüzel kişiliklerinin ortak malı kabul edilen meraların iyileştirilmesi ve yönetimine ilişkin olarak bu kanunun yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Ormancılık-hayvancılık ilişkilerine orman yasalarında da yer verilmektedir. Örneğin; 3116 sayılı Orman Yasasının 41. ve 42. maddelerinde, 5653 sayılı Orman Yasasının da 42. maddesinde, kuraklık gibi olağanüstü hallerde ilgili bakanlığın izin vermesi ve ormanlara zarar verilmemesi koşuluyla geçici olarak ormanlara hayvan sokulabilmekte, bunun dışında ormanlara hayvan sokulması yasaklanmaktadır. Yine aynı maddelere göre devlet ormanlarındaki otlaklardan yararlanılabilmesi de ancak orman idarelerince hazırlanacak otlatma planları uyarınca mümkün olabilmektedir.

Yürürlükteki 6831 sayılı Orman Yasasının da 19, 20, 21 ve 22. maddeleri ormanlara hayvan sokma yasağı ve ayrıcalıklı durum ile otlak ve mera işlerine ayrılmış bulunmaktadır. Bu maddelerden 19. Maddede, 13.02.2011 tarih ve 6111 sayılı Kanunun 182 maddesiyle değişikliğe gidilmiş olup son hali şu şekildedir:

"Ormanlara her türlü hayvan sokulması yasaktır. Ancak, kamu yararı gereklerine uygun olarak, orman idaresince belirlenen orman alanlarında; orman idaresince tespit edilen usul ve esaslar çerçevesinde hayvan otlatılmasına izin verilebilir. Hayvan otlatılmasına izin verilecek sahaların ve hayvan türlerinin belirlenmesi ile otlatma zamanı ve süresinin tayinine ve ilgililere duyurulmasına ilişkin hususlar yönetmelikle düzenlenir. Yangın görmüş ormanlarla, gençleştirmeye ayrılmış veya ağaçlandırılmış sahalarda hiç bir surette hayvan otlatılamaz."

6831 sayılı Orman Kanununda otlak ve mera işlerine ait diğer düzenlemeler ise şu şekildedir:

"Devlet ormanları içinde bulunan yaylak, kışlak ve otlaklarla sulama yerlerinde hakları olanlardan buralara hayvanlarıyla yahut hayvansız olarak girip çıkmak isteyenler; bu yerlere orman idaresinin göstereceği yollardan geçmeye ve ormanlara zarar vermemeye mâtuf tedbirlere riayete mecburdurlar" (md.20).

"Devlet ormanlarındaki otlaklara dışarıdan toplu olarak veya sürü halinde hayvan sokulup otlatılması, tanzim olunacak planlara göre orman idaresinin iznine bağlıdır.(...)" (md.21).

"Orman Bakanlığı, devlet ormanları içindeki ağaçsız otlak, yaylak ve kışlakların tanzim ve ıslahı hususunda gerekli tedbirleri alır" (md.22) biçiminde formüle edilmişlerdir.

3.1.5.3. Ormancılık-Endüstri İlişkileri

Odun hammaddesinin çeşitli endüstri kuruluşlarında girdi olarak kullanılması nedeniyle ve bu iki sektör arasında da bir ilişkiden söz edilmektedir.

Ülkemizde 1870'li yıllardaki sanayi yapılanması içerisinde yer almaya başlayan orman ürünleri sanayi sektörü 1892 yılında ilk kereste fabrikasının İstanbul'da kurulması, 1938 yılında ülkemizdeki kereste fabrikası sayısının 33 adete yükselmesi ile gelişimini sürdürmüş ve 1963 yılında planlı kalkınma dönemlerinin başlaması ile hızlı bir gelişim sürecine girmiştir. 1970 yılında Orman Bakanlığı'na bağlı katma bütçeli bir kuruluş olan Orman Ürünleri Sanayi Kurumu'nun (ORÜS) kurulması ve bu kuruluşun 1983 yılında iktisadi devlet teşekkülü niteliğine kavuşturulması ile önemli bir gelişime sahne olan orman ürünleri sanayi sektörü, ORÜS' ün 1992 yılında özelleştirme kapsamına alınması ile yeni yapılanma sürecine girmiştir. 1996–2000 yılları arasında yapılan özelleştirme sonucunda tüzel kişiliği sona eren ORÜS ile özel sektörün hâkim olduğu bir yapılanmaya geçmiştir. Orman ürünleri sanayi sektörü içerisinde yer alan kâğıt hamuru ve kâğıt sanayi alt sektörü en önemli gelişimini ülkemizde 1936 yılında Türkiye Selüloz ve Kâğıt Fabrikaları İşletmesi (SEKA) adıyla iktisadi devlet teşekkülü olarak kurulmasıyla göstermiş ve SEKA bu alanda önemli bir öncü görev üstlenerek kâğıt sanayinin ülkemizdeki gelişimine yön vermiştir. 1998 yılında özelleştirme kapsamına alınan SEKA özelleştirilmiş ve kâğıt sanayii özel sektörün önemli bir ağırlığa sahip olduğu bir konumu almıştır.

Ülkemizde 2000'li yıllarda orman ürünleri sektörü gelişmiş ve sayıca çoğalmıştır. 2004 yılı genel imalat sanayi ve orman ürünleri sanayi verileri incelendiğinde Türkiye'de genel imalat sanayi kapsamında 211 046 adet işletme mevcutken, bu işletmelerin %24 düzeyini orman ürünleri sanayi sektörü oluştururken (50 773 işletme), %4' lük kesimini ise kâğıt ve kâğıt ürünleri sanayinin oluşturduğu (8 917 işletme) görülmektedir. Yani imalat sanayinin işyeri sayısı bazında %28 'lik kesimi (59 690 işletme) orman ürünleri sanayi yapılanmasına ait konumdadır Bu işletmelerin sayısı ve yüzde miktarı günümüzde daha da artmıştır (TOBB, 2015).

Odun işleyen endüstri kuruluşlarının sayı ve özellikle kapasite olarak bu şekildeki gelişiminin planlı ve programlı bir şekilde yapıldığını söylemek ise olanaksızdır. Böyle davranıldığı, hammadde kaynağı olan ormanların verim gücü gözetilmeden birbiri ardına odun işleyen endüstri kuruluşu açıldığı için bu kuruluşlar giderek hammadde dar boğazı ile karşı karşıya gelmişlerdir.

Yukarıda yer verilenlerin bilgilerin dışında bu konuya ilişkin olarak mobilya, taşıt araçları, el sanatları, kibrit, kurşun kalem, ağaç işleri, orman yan ürünlerini girdi olarak kullanan işletmelerin de incelenmesi konu bütünlüğü açısından yararlı görülmektedir.

3.1.5.4. Ormancılık-Turizm İlişkileri

Turizm, insanların sürekli olarak yaşadıkları ve yaşam etkinliklerini gerçekleştirdikleri yerlerin dışına seyahatleri ve buralarda belirli süreler için konaklamalarından kaynaklanan ilişkiler bütünü diye tanımlanabilir.

Turizm; insanların sürekli konutlarının bulunduğu yer dışında sürekli olarak yerleşmemek, sadece para kazanmak veya politik ya da askeri bir amaç gütmemek üzere; liberal (serbest) bir ortam içinde iş, merak, din, sağlık, eğlence, spor, dinlenme, kültür, snobik (taklit) amaçlarla veya aile ziyareti, kongre ve seminerlere katılmak gibi nedenlerle, kişisel veya toplu olarak yaptıkları seyahatlerden, gittikleri yerlerde 24 saati aşan veya o yerin bir konaklama tesisinde en az bir geceleme süre ile konaklamalarından ortaya çıkan iş ve ilişkilerini kapsayan, bir tüketim olayı, sosyal bir olay, ağır entegre bir hizmet ve kültür endüstrisidir (İnal, 1969).

Daha önce değinildiği gibi ormanlar da sahip oldukları ağaçları, ağaççıkları, bitkileri, çiçekleri, hayvanları, su kaynakları ve özetle kendilerine özgü yaşam ortamları ile turizm için önemli bir mekân oluşturmaktadırlar. Ancak, kısa süreler içerisinde çok yüksek gelir ve rantlar elde etmeye uygun olan turizmin ormanları olumsuz etkilememesi için geniş kapsamlı bir çevresel koruma ile birlikte ele alınması gerekmektedir.

Tüm yenilenebilir kaynaklar gibi ormanların da sabit olmayan ve teknolojik bazı önlemlerin alınması ile belli ölçüde arttırılabilen bir taşıma gücü bulunmaktadır. Taşıma gücünün ise çevresel, sosyal ve fiziksel olmak üzere üç alt bölüme ayrıldığı ifade edilmektedir (Waux, 1968).

Planlı dönemle birlikte popüler bir endüstri dalı haline gelen turizmin her geçen yıl giderek gelişmesinin özünde ülkemize yabancı turist gelişlerinin artması yatmaktadır. Nitekim ülkemize l980 yılından itibaren gelen turist sayısı hızla artmış ve 1990 yılında 5,4 milyona ulaşmıştır.

Ülkemizin turizm potansiyelinin en önemli odak noktasının kıyı turizmi olduğu ve turizm hareketlerinin %90 'ının kıyı şeridinde gerçekleştiği ifade edilmektedir (Hançerlioğlu, 1977).

Yine bir başka olgu da ülke ormanlarının %75 'nin Karadeniz, Akdeniz, Ege ve Marmara Bölgelerinde toplanmış olduğudur. Bu bölgeler denizle ilişkili olduğundan özellikle kıyı bandında yer alan ormanların turizm amaçlı kullanımlarında çok dikkatli olunmalıdır. Aksine davranışlar öncelikle ormanları ve çevreyi olmak üzere her iki sektörü de olumsuz etkileyecek ve onarılması güç ya da tümüyle olanaksız durumlarla karşılaşılacaktır.

Bu arada, ormanların yumuşak turizm (soft tourism), yeşil turizm, doğa turizmi diye adlandırılan kırsal turizme uygun olduğunu da belirtmek gerekmektedir.

Özetle, bir endüstri haline gelmiş olan turizmin ormanlarla ilişkisini düzenlerken ormanlardan tek yönlü ve kısa süreli olarak yararlanma hedeflenmemeli, ormanların ancak doğal yetişme ortamları içerisinde uzun yıllar hizmet verebileceği sürekli göz önünde bulundurulmalıdır.

3.1.5.5. Ormancılık - Çevre İlişkileri

Çevre, insanın yeryüzünde yaşamını sürdürdüğü ve ilişkili olduğu tüm canlı ve cansızları kapsayan bir kavram olarak algılanmaktadır. Görüleceği gibi tanım kapsamında sosyal ve doğal olmak üzere iki çevre yer almaktadır.

İnsanoğlunun yeryüzüne gelişiyle birlikte başlatılabilecek olan doğa-insan ilişkileri, nüfusun artması, sosyoekonomik ve kültürel gelişmeler, teknolojik değişmeler etkisiyle her geçen gün daha bir yoğunluk kazanmaktadır (Samuelson, 1973). İlişkilerdeki yoğunluğun, doğal çevreyi ve onun içerisinde yer alan ormanları olduğu kadar insanların yaşadığı mekânları da olumsuz yönde etkilemesi çevre sorunlarını gündeme getirmiştir.

Gelişmiş ülkelerden başlayarak gelişmekte olan ülkeleri de kapsayan çevre sorunlarının kökeninde hızlı bir nüfus artışı, nüfusun kentlerde ve endüstri bölgelerinde yoğunlaşması, plansız ve sağlıksız kentleşme, kırsal yerleşmelerdeki çarpıklıklardan kaynaklanan sorunlar, doğal kaynakların ve özellikle ormanların aşırı boyutlarda tahrip edilmesi, bazı fauna türlerinin tüketilmesi, toprak erozyonun

artması, vb. leri yer almaktadır (Gülen ve Bayraktaroğlu, 1981; Kılıçbay, 1968; Fırat, 1971; Hançerlioğlu, 1979).

Çevre sorunlarının gün geçtikçe yoğunlaşıp tüm insanlığı ilgilendiren bir boyut kazanmağa başlaması üzerine bu konu Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi, OECD, vb. gibi birçok uluslararası kuruluşun da gündemine girmeğe başlamıştır. Nitekim 1972 yılında İsveç'in başkenti Stockholm'de yapılan Birleşmiş Milletler toplantısında, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 113 ülke bir araya gelmiştir. İlk kez çevre konusunun ele alınıp tartışıldığı bu *"Dünya Çevre Konferansı"* nda toplantının konusu genelde insan ve çevresi olmuş, çevre sorunlarının çözümü için ortak politikalar saptanarak üye ülkelere gönderilmesi kararlaştırılmıştır. Daha sonra yapılan toplantılarda doğa ve doğal kaynakların korunmasına ve çevre sorunlarının çözümüne yönelik daha somut politikalar üretilmiş ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 28.10.1982 tarihinde *"Dünya Doğa Anayasası"* kabul edilmiştir. 1992 yılında Brezilya'da yapılan çevre toplantısına ise birçok ülkenin devlet ve hükümet başkanları düzeyinde katılması konuya ilişkin bir başka olgu olmaktadır.

20. yüzyılın ekonomik, teknolojik ve bilimsel alanlarda getirdiği birçok önemli yenilik ve değişikliğe karşın, bir o kadarda pahalı ve çözümü güç sorunları ortaya çıkarıp güncelleştirdiği de bir gerçektir (Kalıpsız, 1976). Çözümü güçleşen ve önlem alınmaması durumunda daha da güçleşecek olan bir çevre sorunu da ormansızlaşma olmaktadır. Doğal denge içerisindeki yeri yadsınamayacak denli önemli olan ormanlara yönelik yıllardır süregelen ve günümüzde de sürdürülen olumsuzlukların sonucu ormanlar kendilerinden beklenen fonksiyonları tam olarak yerine getirememektedir (Kalıpsız, 1982).Hâlbuki ormanların çevreye ve çevrenin korunmasına birçok olumlu katkıları olmakta, örneğin, bulundukları ortamdaki hava kirliliğini, erozyonu, selleri, toprak kaymalarını belli bir ölçülerde azaltmakta, su rejimini düzenlemekte, oksijen üretip karbon dioksit tüketmekte, vb. birçok konuda yararlar sağlamaktadır. Ancak, bazılarına değinilen bu işlevlerin yerine getirebilmesi için ormansızlaşmanın önüne geçilmesi ve şimdiye kadar yapılmış olan tahribatların onarılması gerekmektedir. Fakat tüm doğal kaynaklar gibi ormanların da yanlış ve aşırı kullanılması, teknoloji ile birlikte ortaya çıkan ve önlem alınmadığı takdirde hem yerel hem de uluslararası bir önem kazanan asit yağmurlarının ormanlar üzerindeki olumsuz etkileri bu doğal kaynağı hızla azaltmaktadır. Eğer ormanların potansiyel yararlarının çevreye tam olarak yansıması isteniyorsa, ormanların da çevreden olumsuz etkilenmesinin önüne geçilmesi ve işletilmesinde bilimsel öngörülere dikkat edilmesi kaçınılmaz bir zorunluluk olmaktadır.

3.2. Ormancılık İşletmesi

Bu konuda önce genel anlamda işletme ve çeşitlerine değinilecek, sonra da orman işletmesi, özellikleri ve kurulup çalışabilmesi için gereken koşullar sırasıyla incelenecektir.

3.2.1. Genel Anlamda İşletme

Yerli ya da yabancı birçok bilim adamı tarafından işletme tanımları yapılmış bulunmaktadır. Örneğin A. Isaac'a göre *"üretim yapan ve gereksinimlerin karşılanmasına doğrudan ya da dolaylı olarak katılan her bir ekonomik birime"* işletme denilmektedir (Isaac, 1956).

Bir başka biçimde ise *"ekonomik mal ya da hizmet üretmek (ve/veya pazarlamak) için faaliyette bulunan kuruluşlar"* işletme olarak tanımlanmaktadır (Cemalcılar vd, 1979).

Ya da işletme "üretim etmenlerinin uyumlu ve dengeli bir biçimde bir araya gelmiş bir tümüdür" biçiminde tanımlanabilmektedir. Ayrıca bu tanım,

$$\boldsymbol{P = f\,(E, A, Dk, Y)}$$

matematik denklemi ile de anlatılmaktadır. Denklemde,

$\boldsymbol{P}$ = *Ürün*

$\boldsymbol{E}$ = *Emek*

$\boldsymbol{A}$ = *Anamal*

$\boldsymbol{Dk}$ = *Doğa Kaynakları*

$\boldsymbol{Y}$ = *Yönetim*

karşılığı olarak kullanılmaktadır (Tosun, 1978).

Oluç (1978) insan gereksinimlerini doğrudan doğruya veya dolayısıyla karşılamak amacı ile işleyen veya işletilen her iktisadi birime *"işletme"* adını vermektedir. Ancak, işletme adı verilen ekonomik birimin varlığından söz edilebilmesi için onun ekonomik mal ve hizmetleri ortaya koyma amacıyla işletilmesi, ekonomik mal ve hizmetleri ortaya koymak için gerekli üretim faktörlerinin bir arada bulunması gerekmektedir (Gülen ve Özdönmez, 1980).

Bir ülkede farklı konularda etkinlik gösteren birçok işletme bulunabilmektedir. Buradan hareketle işletmelerin tek bir öbekte toplanamayacağını ifade etmek olanaklıdır. İşletmelerin öbeklendirilme çeşitlerinden bazıları aşağıdaki görülmektedir (Cemalcılar vd, 1979; Oluç, 1978).

1. Üretilen mal ve hizmet çeşidine göre
    a. Tarım, ormancılık, avcılık ve balıkçılık işletmeleri
    b. Madencilik ve taş ocakları işletmeleri
    c. İmalat sanayii işletmeleri
    d. Yapı işletmeleri
    e. Elektrik, havagazı, su ve sağlık işletmeleri
    f. Ticaret işletmeleri
    g. Taşıma ve depolama işletmeleri
    h. Hizmet işletmeleri
    i. Banka işletmeleri
2. Üretim araçlarının iyeliğine göre
    a. Özel işletmeler
    b. Devlet işletmeleri
    c. Karma işletmeler
3. Büyüklüklerine göre
    a. Cüce işletmeler
    b. Küçük işletmeler
    c. Orta işletmeler
    d. Büyük işletmeler
4. Üretim araçlarına göre
    a. Makina ile üretim yapan işletmeler

b. Emek gücüne dayalı işletmeler

5. Tüketicilerin çeşidine göre
   a. Başka işletmeler için mal üreten işletmeler
   b. En son tüketiciler için mal üreten işletmeler

Bunlara ek olarak işletmeler yönetim biçimlerine, işletmelerde uygulanan işbölümüne, sürekli ya da geçici olmalarına, riske katlanıp katlanmamalarına, hukuki organizasyonlarına, tek başlarına ya da birlikler kurarak çalışmalarına göre de öbeklendirilmektedir.

3.2.2. Ormancılık İşletmesi

Genel anlamda işletmede olduğu gibi ormancılık işletmesinin de çeşitli tanımları yapıla gelmiştir.

Mazhar Diker, ormancılık işletmesini *"işletme biriminde, ormanın sosyal ve kültürel yararlarıyla birlikte önemleri zaman ve mekâna göre değişen gereksinim maddelerini ekonomik, rasyonel ilke ve olanaklar içerisinde ve en geniş ölçüde, bol ve sürekli olarak sağlamaktır"* diye tanımlamaktadır. Görüleceği gibi orman işletmesi hem teknik hem de ekonomik bir birim olarak kabul edilmektedir (Diker, 1947).

Ormancılık işletmesini ulusal ekonomi açısından ele alan **Diker***"ulusal ekonominin, yettiği ve arttığı takdirde uluslararası ekonominin başta odun hammaddesi olmak üzere orman ürünlerine olan gereksinimini sürekli ve planlı olarak sağlamak, bu amaçla ormanları, topluma sağladıkları ideal değerlerle, sosyal ve kültürel yararlarını da göz önünde tutarak yönetme işidir"* biçiminde bir başka ormancılık işletmesi tanımı da yapmaktadır (Diker, 1947).

Fehim Fırat ise ormancılık işletmesini *"ormana ve ürünlerine olan gereksinimi doğrudan doğruya veya dolayısıyla sürekli bir şekilde karşılamak amacıyla, sınırları belli ormanlarda üretim çalışmalarında bulunan ekonomik bir birimdir"* şeklinde tanımlamaktadır. İşletmede üretim faktörleri uyumlu bir bütün oluşturmakta ve tek başlı bir yönetime bağımlı kalmaktadır (Fırat, 1971).

Selahattin İnal*"ormancılık işletmesi, saptanan amaca ve yapılan plana göre belli sınırlar içinde faaliyette bulunan ve çeşitli gereksinimleri karşılayan yönetimsel (idari), teknik (planlı) ve ekonomik bir birimdir"* diye bir tanım yapmaktadır (İnal, 1969).

Tanım öğelerine ayrıldığında görüleceği gibi, ormancılık işletmesinin saptanmış bir amacının olması, bu amacı gerçekleştirebilmek için yapılmış bir planının bulunması *(amenajman planı)*, belli sınırlar içinde çalışılması, çalışmaların karşılığında da toplumun çeşitli gereksinimlerini karşılayan mal ve hizmetlerin üretilmesi gerekmektedir.

Ormancılık işletmesi aynı zamanda bir yönetim *(idari)* birimidir. Ormancılık örgütlenmesinde orman işletmesi müdürlük düzeyinde yönetilmektedir. Teknik bir birim oluşu ise orman işletmesinin bir teknik planlama birimini temsil etmesinden ileri gelmektedir. Bu teknik planlama birimine ormancılıkta amenajman birimi (ünitesi) adı verilmektedir. Ülkemizde bu birim amenajman kıtası, işletme kıtası, seri diye de isimlendirilmekte ve ekonomik bir birim olarak kabul edilmesi ise daha önce değinilen özelliklerinden kaynaklanmaktadır.

Amenajman planlarının yapımı için gerekli olan orman işletmesinin büyüklüğü de ülkelerin sahip oldukları çeşitli koşullara bağlı olarak

değişebilmektedir. Bu koşullardan bazılarını aşağıdaki gibi sıralamak olanaklı görülmektedir.

1. Sahip olunan orman varlığı,
2. Ormanların iyelik çeşitlerine dağılışı,
3. Ormanların işletme şekline,
4. Orman işletmesinin amacına,
5. Ormanın kuruluş, ağaç türü, servet, artım, eta, vb. özelliklerine,
6. Sosyoekonomik gelişmişlik düzeyine,
7. Odun hammaddesi kullanan endüstri kuruluşlarının sayı ve kapasiteleri ile bunların gelecekteki durumuna,
8. Ormancılığın entansif ya da ekstansif oluşuna,
9. Ormanların rekreasyon, toprak koruma, ulusal savunma, toplum sağlığı, bilimsel, vb. amaçlarla kullanılma düzeyine,
10. Orman içi ve dışı ulaşım ağına,

vb. bağlıdır.

Sayısı daha da çoğaltılabilecek olan bu sayılan koşullar ülkelere göre farklılıklar göstermektedir. Bu ise doğal olarak işletme büyüklüklerini etkilemektedir.

Ülkemiz ormancılık işletmelerinin büyüklükleri arasında çok fazla farklılıklar bulunmakta ve verilere göre bu büyüklükler 15 409 ha ile 499 209 ha arasında değişmektedir (Or. Bak., 1980). Hâlbuki ülkemiz orman işletmelerinin alanı için her birisi 5000 ha büyüklüğünde 8 bölgeden oluşan ve alanları toplamı 40 000 ha olan büyüklük kabul edilmiş bulunmaktadır.

Örnek devlet orman işletmeleri için benimsenen büyüklük ise her birisi 2 500 ha olan ve 5-8 bölgeden oluşan 12 500 – 20 000 ha alanlar olmaktadır.

Ormancılık işletmesi büyüklüklerinin diğer ülkelerde de farklılıklar göstermektedir. Örneğin, İsviçre 150 ha, Almanya 1 200 ha, Avusturya 5 500 ha, İngiltere 8 000 ha, Romanya 10 500 ha, Bulgaristan 20 000 ha, Norveç 20 000 ha, Fransa 35 000 ha, İsveç 55 000 ha, ABD 300 000 ha, ortalama büyüklükteki ormancılık işletmelerine sahip bulunmaktadır (Eraslan, 1977).

Tanımı ve olması gereken büyüklükleri verilen ormancılık işletmelerinin amaç ve görevleri, 7.5.1952 tarihli ve 3/14652 kararname numarası ile yürürlüğe giren *"Devlet Orman İşletmesi Döner Sermayesi Yönetmeliği"* nin birinci maddesinde açık ve ayrıntılı bir şekilde verilmektedir. Ancak bu yönetmelik ve ilgili maddesi 3.9.l984 tarihli ve 84/8398 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile değiştirildiği için aşağıda değiştirilmiş biçimine yer verilmektedir.

"a) Devlet orman işletmeleri tarafından işletilecek ormanları imar etmek, korumak, amenajman planlarına ve iktisadi icaplara göre teknik usullerle ve devamlı bir şekilde işletmek; amenajman ve işletmecilikle ilgili her türlü plan ve projeleri yapmak ve yaptırmak, işletmeciliğin gerektirdiği kısa süreler içinde işçi ve hizmet içi personel yetiştirmek; her çeşit kesme, taşıma, biçme ve depolama işlerini yapmak ve yaptırmak; alım ve satım işlerini yapmak; artıkları kıymetlendirmek ve kıymetlendirilmesi mümkün olmayanları temizlemek veya temizletmek; orman içi ağaçlamaları yapmak ve bu maksatla muvakkat fidanlıklar kurmak, orman ağaçları tohumları üretimi yapmak; şebeke planlarına uygun orman yolları yapmak veya

yaptırmak; ormancılık faaliyet ve hizmetlerinin gerektirdiği yerlerde arsa ve arazi temin etmek, işletme işleri ile ilgili her türlü tesisat ve inşaat yapmak (işletme, tamirhane, yedek parça, orman şefliği idare ve ikamet binaları ile koruma binaları, bakım ve muhafaza memurluğu binaları, ahır, depo, hangar, kulübe, baraka, samanlık, garaj, sundurma, ambar, merkezi teshin ve kalorifer binaları, ilk müdahale ekip binaları, role binaları, telsiz atölye binaları, tamirhane atölye binaları, işçi yemekhanesi, işçi yatakhanesi, işletme eğitim merkezi binaları, işçi sağlık binaları, satış salonları, sera, kreş binası, patlayıcı madde depoları, yangın kule ve kulübeleri gibi) satın almak, kiralamak; istihsal ve değerlendirmenin gerektirdiği araç ve gereçleri temin etmek ve işletmek ve bunların her türlü bakım ve onarımlarını yapmak veya yaptırmak; orman tahribatını önlemek üzere fon tesis etmek; her çeşit basım, propaganda ve yayın yapmak; orman içinde mesire yerleri açmak, geliştirmek ve işletmek; özel kanun ve tüzüklerle verilen sair görevleri ve ormana ilişkin bütün işlem ve hizmetleri görmek ve başarmaktır.(...)"(OGM, 1973).

Amaç ve görevlerinin bu şekilde belirlenmesine karşın aynen 6831 sayılı Orman Yasasında olduğu gibi bu yönetmelikle de ormancılık işletmelerinin etkinlikleri bir noktadan sonra sınırlanmaktadır. Yönetmeliğin ikinci maddesinde;

"Devlet orman işletmeleri istihsallerini ham ve gerektiğinde yarı mamul bir halde piyasaya çıkarırlar. Ancak vaziyetin icap ettirdiği ahvalde Orman Umum Müdürlüğünün tasvibi ile her nevi mamulat da yapılabilir" denilerek orman işletmelerinin istihsallerini işleyerek değerlendirebilmeleri Orman Genel Müdürlüğü'nün iznine bağlanmaktadır.

3.2.3. Ormancılık İşletmesinin Özellikleri

Belirlenen ormancılık politikası amaçları doğrultusunda çalışmalarda bulunabilmek için ve bu arada esas uğraş alanını oluşturan ormanlara olumsuz müdahalelerden kaçınmak, ormanlardan teknik yöntemlerle ve verim güçleri ölçüsünde odun hammaddesi alabilmek, orman bütünlüğünü bozmadan ekonomik olmayan amaçlarla ondan yararlanabilme yollarını bulabilmek, ormanların oldukça fazla olan fonksiyonlarını yapabilmelerine olanak vermek, vb. daha birçok husus için ormancılığın olduğu kadar onun ekonomik bir birimi olan orman işletmesinin de özelliklerinin bilinmesi gerekir. Bu özelliklerin yalnız ormancılar tarafından değil, ormancılık konusunda kararlar almada etkinlikleri çok fazla olan politikacılar tarafından da bilinmesi ve karar verme aşamasında ormancılığın aleyhine kararlar söz konusu edildiğinde ağırlıklarını ona göre ortaya koymalarına yardımcı olacaktır.

Diker (1947)'in bir yapıtından da yararlanarak orman işletmelerinin özelliklerini ve bu özelliklere ilişkin kısa açıklamaları aşağıdaki biçimde sıralamak olanaklıdır.

1. Ormancılık işletmesinin birisi bugüne, diğeri de yarına ilişkin olarak iki yönlü bir görevi bulunmaktadır. Bu görevi hem ekonomik hem de ekonomik olmayan nitelikli amaçları için söz konusu olmaktadır. Dünden miras kalmış olan ormanları kendisine çalışma alanı yaparak onları güvence altına almak, ağaçlandırma ve bakım çalışmalarıyla daha verimli kılıp alanlarını genişletmek ve böylece orman ürünlerine olan gereksinim ile toplumun madde üretimi dışında ormanlardan yararlanmasını karşılayabilmek ormancılığın bugüne ilişkin görevi olmaktadır.

Yarına ilişkin olan görevi ise bu orman varlığını gelecek nesillere daha iyi nitelikli ve dolayısıyla daha verimli bir şekilde devredebilmenin olanaklarını güvenceye almaktır. Bunun gerçekleşebilmesi için planlı olunması gerekmektedir.

Çünkü ormancılık işletmesi bir maden ya da bir petrol işletmesinde olduğu gibi var olan zenginlikleri değerlendirmekle kalmaz, fotosentez ile ağaçların maksimum düzeyde yeni odun maddeleri üretmelerinin ortamını hazırlama görevini de üstlenmektedir.

2. Ormancılık işletmesi, diğer hiç bir işletmede görülmeyecek denli uzun bir üretim süresine sahip bulunmaktadır. Bu süre işletmeyi oluşturan ağaç türüne, yetişme ortamı koşullarına, işletmenin amacın bağlı olarak 200 yıla kadar uzayabilmektedir. Üretim süresinin çok uzun oluşu nedeniyle bir yerde işletme kurulurken, kurulu bir işletme için de işletmenin geleceğini etkileyen kararlar vermeden önce çok ayrıntılı araştırmalar yapılması gerekmektedir. Böyle yapılmaması halinde uzun yıllar sonra kendini gösterecek olumsuzluk halinin ortadan kaldırılması çok güçleşeceği, hatta olanaksızlaşacağı için ormancılığın sürekliliği zedelenecek ve bu arada da hem zaman hem de büyük para kayıplarına neden olunacaktır.

Gerçi son yıllarda kavak, okaliptüs ve hızlı yetişen türlerde idare süreleri oldukça kısalmış bulunmaktadır. Fakat bu durumu, ormancılık işletmelerinde idare sürelerinin kısaldığı şeklinde değerlendirmemek gerekir.

Yine bu arada değinilmesi gereken bir başka husus da ormancılık işletmesine bağlanacak paranın bir üretim süresi bitmeden başka amaçlarla kullanılmak üzere değerlendirilememesidir. Çünkü işletmeye bağlanmış olan paranın getirisi ancak idare süresinin sonunda azami değere ulaşabilecektir. Kuruluşunu izleyen kısa bir sürenin sonunda kesilerek değerlendirilmek istenecek bir ormandan edilecek zararın miktarı da o ölçüde büyük olacaktır.

3. İşletmeler genellikle ekonomik birimler olarak daha çok maddi gereksinimleri karşılamaktadır. Ormancılık işletmesi ise odun üretimi başta olmak koşuluyla bitkisel ve hayvansal kökenli birçok maddeleri de üretmektedir. Ayrıca işletmeler önemleri zaman içerisinde değişen sosyal ve kültürel hizmet üretiminde de bulunmaktadır. Hatta bazı durumda bu sosyal ve kültürel nitelikli hizmetleri, orman işletmelerinin asıl fonksiyonu olan odun hammaddesi üretiminin bile önüne geçebilmektedir.

4. Ormancılık işletmeleri doğal faktörlere bağlı olarak ancak doğanın orman yetişip gelişmesine izin verdiği yerlerde kurulabilmektedir. Ormanın biyotik bir varlık oluşu ve iklim, toprak, mevki, gibi yetişme ortamı (muhiti) faktörlerine bağımlılığı onun yetişip gelişebileceği ve yaşamını sürdürebileceği yerleri de dikte etmektedir. Yetişme ortamı koşullarından toprağa karşı olan istekleri de toprağa bağlı diğer işletmelere oranla çok az olmaktadır. Yani her tür toprakta ormanın yetişebilmesi olanaklıdır. Bunun için sıcaklık ve rutubet etmenlerinin uygun olası gerekmektedir. Böylece ormanların ülke topraklarının değerlendirilmesindeki önemi daha iyi anlaşılabilmektedir. Buraya kadar ki kısa açıklama da göstermektedir ki işletmelerin kuruluşunda etkisi büyük olan ekonomik ortama, ormancılık işletmelerinin kuruluşunda doğal ortam veya yetişme ortamı koşullarını da eklemek gerekmektedir.

5. Ormancılık işletmesi, yetişme ortamı koşullarının uygunluğu halinde tabiatın toprak, su, hava, güneş gibi enerji kaynaklarından yararlanarak yeni yeni maddeler üreten bir işletmedir. Üretilen bu maddeler yıllık halkalar halinde ağaçların üzerinde birikmektedir. Diğer işletmeler doğada var olan kaynakları kullanırken, ormancılık işletmesi ise kullanacağı doğal kaynağı kendi üretmektedir.

6. Ormancılık işletmesinin konusu olan orman her zaman doğanın olumlu ve olumsuz etkileriyle karşı karşıya bulunmaktadır. Bu durum öteki işletmeler için bu

denli etkin değildir. Böyle olunca ormancılık işletmesinin rüzgâr, fırtına, yangın, don, böcek, mantar, vb. gibi zararlara karşı güvence altına alınması gerekmektedir. Bu özelliği dikkate alındığında ormancılık işletmelerine en yakın işletme çeşidi tarım işletmeleri olmaktadır. Ancak, tarım işletmelerinin daha küçük olmaları, ürün elde edilme süresinin kısalığı, teknolojinin bu işletmelerde daha kolay uygulanabilmesi, vb. nedenlerle doğanın olumsuzlukları bu işletmelerde daha sınırlı olarak etkili olmaktadır.

7. Ormancılık işletmesinin konusu olan orman canlı ve organik (biyotik) bir varlıktır. Bilimin yaptığı orman tanımından da anımsanacağı gibi orman ağaç, ağaççık, diğer bitkisel flora ile tüm büyük-küçük hayvanlardan oluşan bir topluluk olarak algılamak gerekmektedir. Normal koşullarda dengeli bir yaşam örneği veren bu topluluğun dengesinin bozulmaması gerekir. Bunun için de kesinlikle ormancılık tekniğinin öngördüklerinin dışına çıkılmamalıdır.

8. Ormancılık işletmesi üretim elemanları yönünden de diğer işletmelerden farklılıklar göstermektedir.

Ağaç serveti, işletmenin esas kapitali olup, işletme kapitalinin yaklaşık 3/4 ünü oluşturmaktadır. Ayrıca ağaç serveti, ormancılık işletmesi kapitalinin birikme deposu ve her yıl artan kısmı ile de ürünün bizzat kendisi olmaktadır. Bu servetin parasal değeri ise diğer işletmelerle karşılaştırılamayacak kadar büyük miktarda bulunmaktadır.

Toprak yönünden, ormancılık işletmesi çok geniş alanlar üzerinde etkinlikte bulunmaktadır. Arazi, ormancılık işletmesinin hem temeli hem de hammadde kaynağıdır. Ormancılık işletmelerinin etkinlik alanları ülkelerin doğal, ekonomik, sosyal, teknik, ormancılıktaki gelişmişlik durumların göre değişiklik göstermektedir. Ülkemizde orman işletmelerinin ortalama 40 000 ha büyüklükte olması benimsenmiştir. Böyle olduğu için ormancılık işletmeleri alan yönünden büyük işletmeler arasında yer alırlar. Yine bunun için arazi yönünden de entansif olan işletmelerden sayılmaktadır.

İş yönünden ise ekstansif bir işletmedir. Ormancılık işletmesinde iş geniş alana dağılmıştır ve hemen her mevsimde iş yapılmaktadır. Ormancılık işlerinde duraksama söz konusu olmadığı için, ormancılık işletmelerinin yöre halkını olanakları ölçüsünde işlendirip onlara ekonomik yönden katkıda bulunabilmeleri de bütün bir yıla dağılabilmektedir.

9. Ormancılık işletmesinde üretim miktarı ve kalitesi yetişme muhiti koşullarına bağlı kalmaktadır. Yani orman ürünlerini sınırsız bir şekilde arttırmak olanaksızdır. Ancak teknik bazı önlemlerle bir ölçüde artış sağlanabilmektedir.

10. Ormancılık işletmesi devingen *(dinamik)* ve esnek bir kuruluş değildir. Ürün elde edilebilmesi çok uzun zaman gerektirmektedir. Biyotik bir varlık oluşu ile de yetişme muhiti koşullarına bağımlı kalmaktadır. Elde edilecek orman ürününün miktar ve kalitesi ile bu miktar ve kalitedeki ürünün ormanın neresinden ve ne zaman alınabileceği, ormancılıkta sürekli ve planlı olunması zorunluluğunun bir gereği olarak daha önceden bilinmektedir. Böyle olunca da ormancılık, piyasadaki arz - talep değişikliklerine göre davranışta bulunamamaktadır. Gerçekten, ormancılığın bu yönü olağanüstü haller *(doğal afetler, savaş gibi)* dışında sürekli gözetilir ve gözetilmesi de bir zorunluluktur. Bu durumun aksine olarak, yapılmış planlara rağmen piyasanın dalgalanmalarına uymak, ormanlardan günlük kişisel çıkarlar sağlamak ya da bir takım politik yatırımlar yapmak amaçlarıyla ormanlardan verim güçlerinin üzerinde

yararlanmaya kalkışmak, onun doğal uyumunu bozarak geleceğini hiç düşünmemek bazı ulusal felaketlere de yol açılmasına ortam yaratmak demektir.

11. Ormancılık işletmesinde ürünün olgunluğu daha önce saptanan üretim süresine *(idare müddeti)* bağlı bulunmaktadır. Bu süre, gereksinimlerin karşılanabilmesi amacıyla ağaçların belli çap ve kaliteye ulaşabilmeleri için geçmesi gereken süre olmaktadır. Bir diğer ifade ile ürünün olgunluğu tarımsal işletmelerde olduğu gibi doğal ve fiziksel olgunluk değil ekonomik olgunluktur.

12. Ormancılık işletmesinde ağaç serveti ile ağaçların yaptığı artımı birbirinden ayırmak olanaksızdır. Çünkü her ikisi de aynı cinstendir. Ürünün olgunlaşması ve yıllık halkalar halinde gövdeye katılması ayni anda gerçekleşmektedir. Yıllık artım ayrılamadığı için ancak hesaplanabilmektedir. Bu şekilde bulunan artımın da bir kısmı yıllık üretim şeklinde ormandan çıkarılmaktadır. Fakat bu hesaplama ve çıkarma konularında çok dikkatli olunması gereğinin de gözden uzak tutulmaması gerekmektedir.

3.2.4. Ormancılık İşletmesinin Kuruluş ve Çalışma Koşulları

Bir yerde orman işletmesi kurulabilmesi için işletmenin konusu olan ormanın o yerde yetişebilmesine uygun yetişme muhiti koşullarının var olması gerekmektedir. Yetişme muhiti koşullarından birisi olan iklim faktörünün sıcaklık ve yağış elemanları ise bir yerde orman yetişebilmesini dikte eden etmenler olmaktadır.

Ormancılık işletmesinin kurulup işletmeye açılabilmesi için işletme kurulacak alanın yeterli miktarda ormanla kaplı olmasının yanı sıra daha birçok koşullara da sahip olmalıdır. Bu koşullar aşağıda verilen başlıklar altında açıklanmıştır.

3.2.4.1. Amaçlar

Öncelikle, ormancılık işletmesinin saptanmış bir amacının olması gereklidir. Ormancılık işletmesinin özellikleri açıklanırken değinildiği gibi yalnız ormancılığa özgü bir takım özellikler nedeniyle ormancılık işletmesi diğer işletmelerden belirgin bir biçimde ayrılmaktadır. Özellikle, üretim süresinin uzun olması, çok geniş alanlara yayılması, doğa etkisine her zaman açık bulunması, vb. özellikleri nedeniyle amacının öncelikle belirlenmesi bir zorunluluk olmaktadır.

Amaç saptandıktan sonra diğer düzenlemeler ve kuruluş hazırlıkları bu amaca göre yapılabilmektedir. Kuşkusuz bu amaç, ormancılığın yapısı gereği ekonomik ya da ekonomik olmayan nitelikli olabilmektedir.

3.2.4.2. Ekonomik Ortam

Kuruluş yerinin iyi seçilmiş olması da ormancılık işletmesinin etkinliği bakımından önem taşımaktadır. İşletmede üretilecek mal ve hizmetlerin değerlendirilebilmesi ve gerçek değerlerini bulabilmesi için ekonomik ortam ile bağıntılı olması zorunlu bulunmaktadır. Bu ekonomik ortam yerel, ulusal olabileceği gibi uluslararası da olabilmektedir. İşletmenin uygun bir ekonomik ortam içinde kurulmaması ise üretilen mal ve hizmetlerin gerçek anlamda değerlendirilebilmesini oldukça güçleştirmektedir.

3.2.4.3. Doğal Ortam (Yetişme Muhiti)

Ormancılığın özünü oluşturan ormanın bir yerde yetişip gelişmesinde etkisi büyük olan ve bazı koşullarda da orman yetişmesini sınırlayan doğal ortam, ormancılık işletmesinin kuruluşunda ve gelişmesinde en az ekonomik ortam kadar öneme sahip bulunmaktadır. Bu doğal ortama ormancılıkta yetişme ortamı adı verilmektedir. Sözü edilen yetişme ortamı da mevki, iklim ve toprak faktörlerinden oluşmaktadır.

Bir yerde ormancılık işletmesinin kurulabilmesi için öncelikle yetişme ortamı koşullarının uygun olması gerekmektedir. Yetişme ortamı koşullarını oluşturan elemanlar içerisinde ise iklim daha bir öneme sahip bulunmaktadır. İklim denince de akla ilk önce sıcaklık ve rutubet gelmektedir.

İklimin bu iki elemanının ormanla ilişkisi şöyle olmaktadır.

Bir yerde ormanın doğal olarak yetişebilmesi için tetraterm *(dört aylık vejetasyon süresi)* içerisindeki ortalama sıcaklığın $^{+}10$ °C den fazla, yağışların ise 50-100 mm arasında ve havanın nisbi rutubet derecesinin de %50'nin üzerinde olması gerekmektedir. İşte bu nedenlerle kutuplarda, dağların yüksek kısımlarında, stepler ve çöllerde orman yetişememektedir.

Yetişme ortamı koşullarında bir diğeri olan toprağın, bir yerde orman yetişmemesine etkisi ise oldukça sınırlı kalmaktadır. Ancak çok kötü nitelikli topraklarda orman yetişmeyebilmektedir.

Yetişme ortamı koşullarından sonuncusu olan mevkiin ise orman varlığı üzerinde etkisi vardır, denilebilir. Örneğin, kutuplarda, yüksek dağların tepe kısımlarında, çöllerde orman yetişmemesi mevki etkisinden ileri gelmektedir.

Ülkemizin her yanında *(dağların yüksek kısımları dışında)* orman yetişebilmesi için gerekli sıcaklığın bulunmasına karşın, yağışlar her yerde orman yetişmesine olanak verecek düzeyde değildir. Bu nedenle, yağışların ülkemiz orman varlığını sınırlandırdığından söz edilmektedir (Eraslan, 1982).

3.2.4.4. Hukuk Düzeni

Bir ormancılık işletmesi açılmadan önce ülkedeki hukuk düzeni, konuya ilişkin yasal mevzuat ve işletmenin kurulduğu yöredeki gelenek ve görenekler de göz önünde tutulmalıdır. Bu nedenle, ormancılık işletmesi kurulmadan önce işletmeyle doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak ilgili bulunan yasal mevzuat ile devletçe izlenen ormancılık politikası iyice incelenmelidir. Yine buna benzer şekilde gelenek ve görenekler ile orman ve ormancılık işletmesi hakkındaki yerel anlayış da büyük önem taşımaktadır.

Bir ülkedeki hukuk düzeninin parçalarından iyelik (mülkiyet) rejimi, devletçilik anlayışı ve uygulaması, rekabet serbestliği, işletmelerin kurulup etkinlikte bulunmalarına ya da kurulmamalarına, hukuk düzeninde olası bir değişiklik de işletmelerin etkinliklerini sürdürüp sürdürmemelerine etkili olmaktadır. Örneğin; ormancılık konusundaki yasalardan 3116 sayılı Orman Yasası ormanlarda devlet orman işletmeciliğini benimseyip özel kişilere ait antlaşma *(mukavele)* ve ayrıcalıkların *(imtiyaz)* 10 yıl içerisinde ortadan kaldırılmasını öngörürken, 4785 sayılı Orman Yasası tüm ormanları devletleştirmiş, 5658 sayılı ek Orman Yasası ise sahiplerinin istemesi koşuluyla 4785 ile devletleştirilen ormanları sahiplerine geri vermiştir. İşte sözü edilen bu yasalarla uygulamaya koyulan hükümlere göre nasıl bir işletmecilik yapılacağı kararlaştırılmaktadır.

3.2.4.5. Mülkiyet Durumu

Ormancılık işletmesinin kuruluşuna geçmeden önce işletmeye ayrılacak ormana ilişkin çıkabilecek her türlü anlaşmazlığın da ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bunun için işletme konusu olacak ormanın, sahibi ve sınırları belirlenmeli yani iyelik harita üzerinde de belirlenmeli, kadastrosu yapılmalı ve tapuya kaydettirilmelidir. Bu şekilde hareket etmekle, ortaya çıkabilecek sınır anlaşmazlıkları ya da işletme alanı üzerindeki hak iddialarının da önüne geçilmiş olacaktır. Ormancılık işletmelerine rahat bir çalışma ortamı yaratarak onların üstlendikleri görevleri yerine getirebilmelerine olanak verecek böylesi bir ortam henüz ülkemizde tam olarak gerçekleştirilememiştir.

Ayrıca ormanın tamamı ya da bir bölümü irtifak hakkı *(otlatma hakkı, kullanma hakkı)* ve intifa hakları *(ki bunlar ormanlardan yaylak, kışlak ve sulak olarak yararlanma hakları, orman ürünlerinden yararlanma hakkı)* ile geçiş *(mürur)* hakları kesinlikle belirlenmelidir.

Bu şekilde hukuksal yüklerle yüklü ormanlarda ormancılık biliminin gerektirdiği şekilde bir ormancılık işletmesi kurmak olanaksızlaşmaktadır. Çünkü bu durumda yapılacak her girişim için orman üzerinde hakkı olan kişilerin görüşlerinin alınması gerekecek, girişim bu kişilerce onaylanmadığında o girişimden vazgeçmek zorunda kalınabilecektir. Onun için ormanların bu tür haklardan da arındırılması bir zorunluluk olmaktadır.

3.2.4.6. İşletmenin Büyüklüğü

Orman işletmesinin kurulabilmesi için gereken bir diğer koşul da belli büyüklükte ve ağaç serveti yönünden belli bir doğal zenginlikte olmasıdır. İşletmenin sahip olması gereken genişlik ülkelerin doğal, ekonomik, sosyal ve politik yapılarına göre farklılıklar göstermektedir. Ülkelerin yasalarında da ifade edilebilen işletme büyüklüklerinin belli bir sınırdan küçük olmalarından yararlanmak olanaklı ise de bunları normal ve bağımsız işletmeler olarak kabul etmek güçleşmektedir.

Ülkemizde en küçük işletme büyüklüğünün ne kadar olacağı 6831 sayılı Orman Yasasının 52. maddesinde belirlenmiş bulunmaktadır. Bu büyüklüğü işletmeler için en alt sınır kabul etmek olanaklıdır. Çünkü anılan maddenin birinci fıkrası,

*"Özel ormanlar 500 ha'dan küçük parçalar oluşturacak şekilde bölünüp üçüncü kişilere temlik ve mirasçılar arasında taksim olunamaz"*diyerek en küçük orman büyüklüğünün ne kadar olması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Orman işletmeleri alanlarının üst sınırı da farklı olabilmektedir. Daha önceki bahislerde ayrıntısı verilen bu üst sınır, örneğin; İsviçre'de 150 ha, Almanya'da 1 200 ha, İsveç'te 55 000 ha iken ABD'de 300 000 ha olabilmektedir. Ülkemizde de 5 000 hektarlık 8 bölmeden oluşan 40 000 hektarlık alan işletme büyüklüğü olarak kabul edilmesine karşın işletme büyüklükleri arasında (15 409 ha-499 209 ha) çok fazla fark bulunmaktadır.

3.2.4.7. İşletmenin Haritası

Orman işletmeciliğinde başarı için gerekli koşulların arasında, üzerine orman sınırlarının işlenebileceği, arazinin yapısı, meşcere dağılışlarının gösterilebileceği bir haritaya sahip olunması da yer almaktadır. Bu haritalar işletmede yapılacak tüm

etkinlikler ile iyelik ve tasarruf işlerine de temel olacağı için yeterli ölçek ve doğrulukta olmaları gerekmektedir.

Aynı zamanda, teknik hizmet birimleri olan orman işletmelerinin diğer bütün mühendislik projelerinde olduğu gibi kendilerinden beklenen fonksiyonları yerine getirebilmeleri için belirlenmiş amacına uygun projelerin işlenebileceği, gerektiğinde araziye de uygulanabilecek bir altlığa duydukları gereksinmelerin bu tür haritalarla karşılanması olanaklıdır. Bir orman işletmesinde söz konusu olabilecek haritaların çeşitleri ile ölçek büyüklükleri oldukça fazla sayıya ulaşmaktadır (Bayoğlu, 1972). Fakat halen orman işletmelerinin amenajman çalışmaları ve diğer etkinlikler için gereksindikleri haritalar, ya Harita Genel Müdürlüğü'nden sağlanan 1/25000 ölçekli haritaların kopyalarından, ya da bunlar büyütülerek elde edilen 1/10 000 ölçekli haritalardan karşılanmaktadır.

Hâlbuki orman işletmelerinin 1/5000 ölçekli temel ormancılık haritalarına da gereksinimi bulunmaktadır. Eraslan (1982), entansif ormancılık uygulayan birçok ülkede 1/5000 ölçekli haritaların kullanılmakta olduğunu belirtmektedir.

3.2.4.8. Yönetim (Sevk ve İdare)

Ormancılık işletmesinde işletmenin gereksindiği araçları sağlayacak, yapılacak işleri düzenleyecek ve uygulamaları denetleyip sonuçlarını izleyecek yöneticiye de gereksinme bulunmaktadır. Kurulan örgüt içerisinde yöneticinin üstlendiği görev, işleri bizzat kendisinin yapması şeklinde değil, düzenleyici ve örgütleyici rolü ile işleri yaptırması şeklinde olmaktadır.

6831 sayılı Orman Kanununda *"Devlet ormanlarına ve devlet ormanı sayılan yerlere ait her çeşit işler Orman Genel Müdürlüğünce yapılır ve yaptırılır"* biçiminde bir hüküm yer almaktadır (Madde 6). Orman Genel Müdürlüğü'nün yapacağı ormancılık işlerinin neler olduğuna ilişkin bilgiler gerek bu dersin gerekse diğer derslerin kapsamı içerisinde işleniyor olduğu için burada ayrıca yinelenmeyecektir. İşte, Orman Genel Müdürlüğü adına tüm ormancılık işlerinin yapımını üstlenmiş olan orman işletmelerinde orman işletme şefleri ile orman işletme müdürleri yönetim *(sevk ve idare)* konusunda yetkili olmakta ve orman bölge müdürleri ile diğer üst düzeydeki yöneticiler de yine işlerin yapımında yönetim zincirinin diğer halkalarını oluşturmaktadırlar.

Yine yürürlükteki 6831 sayılı Orman Yasasının hükümleri uyarınca, tüzel kişiliği olan kamu kuruluşlarına ait ormanlar da ancak orman idareleri tarafından ücretsiz olarak yapılacak harita ve amenajman planlarına göre yönetilip işletilebilmektedir (Madde 46).

Özel ormanlar için de benzeri bir uygulama geçerli olmakta ve bu ormanların sahip ya da sahipleri tarafından yaptırılıp orman idarelerince onaylanacak harita ve amenajman planlarına göre yönetilip işletilmeleri mümkün olabilmektedir (Madde 51). Özel ormanın sahibi birden fazla olduğunda içlerinden birisinin orman idarelerine karşı sorumlu müdür (yönetici) olarak gösterilmesi zorunluluğu da bulunmaktadır (Madde 53).

Yönetim, işletmelerin başarılı olup olmamalarını etkileyen en önemli faktör olduğu için işletme yönetiminde görev alacak yöneticilerin de işletmecilerde aranılan özelliklere sahip olmaları gerekmektedir.

3.2.4.9. Plan

Her ekonomik girişimde olduğu gibi ormancılık işletmesinde de işlerin belli bir düzen içinde yapılabilmesi, belirlenmiş olan amaca ulaşılabilmesi için plana ve planlı olmaya gereksinme bulunmaktadır. Plana ve planlı olmaya ormancılıkta daha da bir önem verilmelidir. Çünkü orman işletmelerinin kendilerine özgü özellikleri böyle olunmasını zorunlu bir hale de getirmektedir.

Orman işletmelerindeki planlama görevini orman amenajmanı üstlenmiş bulunmaktadır. Orman amenajmanı, işletmelerin üretimlerini planlamaya ağırlık verdiği için orman işletmelerinin yapmak üzere üstlendikleri ya da yapmakla yükümlü oldukları yükümlü oldukları diğer bütün işlerin de bir plan içerisinde yürütülmesinde sonsuz yararlar bulunmaktadır.

Amenajman planları ile daha önce de değinildiği gibi, ormanlar üzerinde maddi bir düzen kurulmaktadır. Bu planlarla üretim zaman ve yer yönünden planlanmaktadır. Bu planlar yetkili organlarca onaylandıktan sonra yöneticiler için bir yol gösterici, işletmede yapılanları denetleyici rollerinin yanı sıra, işletmenin durumunu devlete karşı açıklamada da bir belge görevini yapmaktadır.

Ülkemizde 1917 yılında çıkarılan *"Ormanların Usulü İdare-i Fenniyeleri Hakkında 9 Maddelik Kanun"* isimli bir yasa ile ormanların ilk kez işletme planları yapılarak işletilmesi ilkesi benimsenmiştir. Bu yasanın dar kapsamlı olarak düzenlendiği ve sadece devlete ait ormanları kapsamına aldığı ve diğer orman iyeliği çeşitlerini bu kapsamın dışında bıraktığı anlaşılmaktadır.

İlk planlı orman işletmeciliği örneğinin yalnız devlet ormanları için benimsenmiş olması bile, ormanlardan gelişi güzel yararlanmaların önüne geçilmesini gündeme getirmiş ve bu uygulama ülkemiz ormancılığı için önemli bir adım olmuştur. Daha sonra çıkarılan orman yasalarında bu yaptırımın sürekli olarak yer almış ve nitekim yürürlükteki 6831 sayılı Orman Yasasının 26, 46, ve 51. maddelerinde de devletin, kamu kuruluşlarının ve gerçek kişilerin iyeliğindeki ormanların ancak amenajman planları ile yönetilip işletilebileceği hükme bağlanmıştır.

3.2.4.10. İşgücü

İşgücü, *fikri işgücü* ve *bedensel işgücü* olarak ikiye ayrılmaktadır. Orman işletmesi, yapmakla yükümlü olduğu tüm işlerini bu işgüçleri ile yerine getirmektedir.

Fikri işgücünü maaşlı teknik elemanlar ile diğer memurlar oluşturmaktadır. Bu kişileri yöneticilerle *(sevk ve idareci)* karıştırmamak gerekmektedir.

Bedensel işgücü denilince de işleri bedenleriyle çalışarak yerine getirenler anlaşılmaktadır. Orman işletmelerinin ekstansif ya da entansif çalışmasına bağlı olarak bedensel işgücü miktarı da değişmektedir.

Belirli bir alan içerisinde kullanılan işgücü miktarının *(emek*) ya da bu işgücüne yapılan harcamaların işletme sermayesine oranlanması ile işletmenin entansitesi bulunmaktadır. Kullanılan işgücünün artması ile *"işgücü/sermaye"* oranı da büyüyeceği yani iş yönünden daha entansife gidileceği ortadadır. Orman işletmelerinde çalışılan alan çok geniş olduğu için, işgücünün sermayeye oranı küçük ve dolayısıyla da işgücü yönünden ekstansif işletme olmaktadır.

Ormancılık çalışmalarında orman işletmelerinin gereksineceği işgücünün nasıl ve nerelerden sağlanacağı yasalarla belirlenmektedir. 6831 sayılı Orman Yasasının 2896 sayılı yasa ile değiştirilen 40. maddesi uyarınca;

"Devlet ormanlarında ağaçlama, bakım, imar, yol yapımı, kesme, toplama, taşıma, imal gibi orman işleri; işyerinin ve işyerinde çalışacakların hangi mülki hudut ve orman teşkilatı hudutları içerisinde kaldığına bakılmaksızın, öncelikle işyerinde veya civarındaki orman köylerini kalkındırma kooperatiflerine ve işyerindeki köylülere veya işyeri civarındaki orman işlerinde çalışan köylülere, işyerine olan mesafeleri ile iş güçleri dikkate alınarak gördürülür.

Yapılacak işe yukarıda belirtilen kooperatiflerin ve köylülerin iş güçlerinin yeterli bulunmaması veya işe ehil olmamaları veya aşırı fiyat istemeleri veya işin dağıtımı veya yapılması ile ilgili konularda çözülmesi mümkün olmayan ihtilaflar çıkarmaları gibi hallerde, bu işler; işyerine civar olmayan orman köylerini kalkındırma kooperatiflerine veya köylülere yaptırılabileceği gibi taahhüt yoluyla da yaptırılabilir.

Bu işleri yapacak müteahhitlerden, işin mahiyet ve hacmine göre ormancı teknik eleman çalıştırmaları istenilir. Ayrıca bu taahhüde gireceklerden mali yeterlilik belgesi de istenir" hükmüne yer verilmektedir.

Görüleceği gibi yasanın bu hükmü ile orman işleri öncelikle işin yakınındaki orman köylerini kalkındırma kooperatifleri ile köylülere yaptırılmak istenmektedir. Böylesi bir uygulamanın öngörülmesinin temelinde ise ülkemiz kırsal kesimindeki köylere oranla yıllık gelirleri çok düşük olan orman köylerine ekonomik yönden bir katkıda bulunmak ve bu köylerde kooperatifçiliği yaygınlaştırmak düşüncesi yatmaktadır. Fakat amacın hangi oranda gerçekleşebildiği, düşünülen ekonomik katkı düzeyinin ne kadar olduğu, kooperatifçiliğin arzulanan düzeyde yaygınlık kazanıp kazanmadığı ise ayrı konular olmaktadır.

3.2.4.11. Sermaye

Bir işletmenin fonksiyonlarını yerine getirebilmesi ve varlığını sürdürebilmesi için gerekli koşulların başında sermaye gelmektedir. Orman işletmeleri için de bu durum farklı olmayıp orman işletmelerinde birisi sabit sermaye, diğeri de döner (mütedavil) sermaye olmak üzere iki çeşit sermaye bulunmaktadır.

*Sabit sermaye***;** ağaç serveti, toprak *(orman alanı, bina yapımı ve tesisler için gerekli arsalar),* binalar *(idare binaları ile ambar, depo, yardımcı servis binaları ve memur, işçi, hizmet evleri, vb.)*, transport ve diğer tesisler *(yol, köprü, rampa, dekovil hattı, havai hat, su, elektrik, telefon tesisleri, iskele, rıhtım, yükleme, boşaltma, yangın tesisleri, vb.),* makineler *(yol yapımı, üretim, taşıma, fidanlık, ağaçlandırma işlerinde kullanılan)*, bekçi ve yangın kulübeleri, uzun süre üretim işlerinde kullanılabilen ve dayanıklı olan kalemlerden oluşmaktadır.

*Döner sermaye***,** öz kaynaklardan ya da yabancı kaynaklardan olmak üzere iki şekilde sağlanabilmektedir. Şayet işletme özel bir işletme ise gerekli sermaye ya sahibinin kişisel servetinden ayıracağı bir miktar para ile ya da vadeli olarak alınacak kredilerle karşılanmaktadır.

Devlet işletmelerinin gereksindiği sermayenin bulunmasında izlenen yol da yine özel işletmelere benzemektedir. Yani, devlet orman işletmelerinin işlerliklerini sürdürebilmeleri için, ya devlet kendi kaynaklarından elde ettiği gelirinin bir bölümünü işletmelere döner sermaye olarak vermekte, ya da bu sermayeyi dış

kaynaklardan sağlamaya çalışmaktadır. Bu konuda izlenmesi gereken yol, devletin genel bütçenin bir bölümünü bu amaç için ayırması olmaktadır. Fakat çaresizlik sonucu devlet borçlanarak para bulma ve işletmelere verme durumunda kaldığında, borçlanmanın uzun vadeli olmasını sağlamalıdır. Aksine bir durumun varlığı yani vadenin kısa olması, orman işletmelerini sadece karlılık ilkesine göre hareket etmeye zorlayacak ve bu durum ise ormancılığın ekonomik olmayan amaçlarının yerine getirilmesini engelleyecektir.

Devlet orman işletmesi döner sermaye yönetmeliğinin 3. maddesine göre orman işletmelerinin döner sermayesi;

a. Orman işletmelerinin mevcut sermayesi,

b. Döner sermayeye eklenmek koşuluyla Orman Genel Müdürlüğü bütçesine konulacak ödenek,

c. İşletme sonunda elde edilecek kardan oluşmaktadır.

3.2.4.12. Yeterli Yol Şebekesi

Orman içerisinde her yere gidebilme ve böylece yol yokluğu nedeniyle ormanın bazı bölgelerinden üretim yapılamamasının ortadan kaldırılması, ormanda gençleştirme, bakım ve onarım gibi teknik işlerle söz konusu olabilecek diğer işlerin görülebilmesi, vb. için yeteri yoğunlukta ve iyilikte yol şebekesi kurulmuş olmalıdır. Orman içerisinde kurulacak bu tür bir yol şebekesi yeterli olmayıp bu şebekenin tüketim merkezlerine kara, hava ve deniz yolu ile bağlanması gerekmektedir. Ancak böyle olması halinde ormanda yapılan üretimin daha iyi değerlendirilmesi olanak dahiline girebilmekte ve orman ürünlerinin ülke düzeyinde dağılarak toplumun ve endüstrinin odun hammaddesi gereksinimlerini karşılamak kolaylaşabilmektedir.

Yukarıda sözü edilen yol şebekesi yoğunluğunun da ülkemiz koru ormanları için hektarda 20 m olduğu belirtilmektedir (Bayoğlu, 1972).

KAYNAKLAR

Akesen, A., Ekizoğlu, A., 2010. Ormancılık. (Ed: A. Akesen, A. Ekizoğlu) Ormancılık Politikası (19-35). Ankara: Türkiye Ormancılar Derneği Yayınları.

Bayoğlu, S., 1972. Türkiye'de Orman Kaynaklarından Optimal Faydalanma İle İlgili Orman Nakliyat Problemleri. İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri B, Cilt XXII, Sayı 1, s.100-108

Cemalcılar, İ, Bayar, D, Aşkun, İC, Özalp, Ş, 1979: İşletmecilik Bilgisi. Eskişehir İ.T.İ.A. Yayınları No: 206, Eskişehir.

Çam, E., 1977. Siyasal Bilime Giriş. İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayın No: 2019/351, İstanbul.

Diker, M., 1947. Türkiye'de Ormancılık: Dün,-Bugün, Yarın. Orman Genel Müdürlüğü Yayınları, Sayı: 61, Ankara.

Enders, M., 1922. Handbuch der forspolitik. Verlag von Julius. Springer, Berlin (Belirten: Selahattin. İnal, Ormancılık Politikası Ders Notları, 1969)

Eraslan, İ., 1977. Orman Amenajman Planı Ünitelerinin (Serilerinin) Büyütülmesi Olanakları Üzerine Araştırmalar. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, No:2388/243, İstanbul

Eraslan, İ., 1982. Orman Amenajmanı. 4. Baskı, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları No: 3010/318, İstanbul.

Fırat, F., 1971. Ormancılık İşletme İktisadı. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayın No: 1541/156, İstanbul.

Gülen, İ., Özdönmez, M., 1980. Orman İdare (Yönetim) Bilgisi, İ.Ü. Yayın No:2273, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayın No: 292, İstanbul.

Hançerlioğlu., H, 1977: Ekonomi Sözlüğü, Üçüncü Basım, İstanbul.

Hançerlioğlu., O., 1979. Felsefe Sözlüğü. Beşinci Basım, İstanbul.

http://www.tobb.org.tr/Documents/yayinlar/2012/Orman%20Urunleri%20Rapor_2011.pdf

Isaac, A, 1956. İşletme İktisadı. Cilt I, İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayınları, İstanbul.

İlkmen, Ş.N., 1954. Ziraatın Ormanla Olan Münasebeti ve Bu Münasebete Göre Alınması Gereken Tedbirler. İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Cilt IV, Sayı 1, s.46-89

İnal, S., 1969. Ormancılık Politikası Ders Notları, İstanbul.

Kalıpsız, A., 1976. Bilimsel Araştırma. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayın No: 2076/216, Kutulmuş Matbaası, İstanbul.

Kalıpsız, A., 1982. Orman Hasılat Bilgisi. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayın No: 3052/328, İstanbul.

Kılıçbay, A., 1968. İktisadın Prensipleri. İ.Ü. Yayınları No:1304, İktisat Fakültesi Yayın No: 216, Sermet Matbaası, İstanbul.

OGM, 1946. Orman, Kanun, Nizamname, Kararname ve Talimatnameleri. Tarım Bakanlığı OGM Yayınları, Sayı: 24, Ankara.

OGM, 1973. Devlet Orman İşletmesi ve Döner Sermayesi Yönetmeliği, Resmi Gazete No: 18508, Yayın Tarihi: 3.9.1984, Ankara.

OGM, 2012. Ormancılık İstatistikleri 2012. TC Orman Su İşleri Bakanlığı, Ankara.

Oluç, M., 1978. İşletme Organizasyonu ve Yönetimi, Cilt 1, İ.Ü.İşl.Fak.Yay.no: 2430/77, 3.Basım

Orman Bakanlığı, 1980. Türkiye Orman Envanteri. OGM. Sıra no: 13, Seri no: 630, Ankara.

Özdönmez, M., İstanbullu, T., Akesen, A., 1989. Ormancılık Politikası. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, Taş Matbaası, İstanbul.

Samuelson, P.A., 1973. Economics. Nineth Edition, Mc Graw-Hill Book Company, New York.

TOBB, 2015. Orman Ürünleri Raporu, http://www.tobb.org.tr/Documents/yayinlar/2012/Orman%20Urunleri%20Rapor_2011.pdf

Tosun, K., 1978. İşletme Yönetimi. 1.Cilt, Genel Esaslar, İstanbul

TÜİK, 2015. İstatistiklerle Türkiye. Türkiye İstatistik Kurumu, Ankara.

Waux, J., 1968. Introduction to Forest Policy. University of California.

Worrel, AC, 1970. Principles of Forest Policy. Mc.Graw Hill Book Co., New York.

Yiğitoğlu, AK, 1941. Türkiye İktisadiyatında Ormancılığın Yeri ve Ehemmiyeti. T.C. Ziraat Vekâleti, Yüksek Ziraat Enstitüsü Çalışmalarında, Ankara.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ORMANCILIKTA AMAÇLAR, İLKELER VE SİSTEMLER

4.0. ORMANCILIKTA AMAÇLAR, İLKELER VE SİSTEMLER

4.1. Amaçlar

Her türlü girişimde varılmak istenen sonun yani amacın önceden saptanması kaçınılmaz bir zorunluluktur. Amacın saptanmasının yararı, bu amacı gerçekleştirebilmek için gerekli yöntem ve araçların seçimi ve sağlanmasına olanak vermesinden ileri gelmektedir.

Ormancılık işletmeleri amacının saptanmasında diğer ekonomik girişimlere oranla daha farklı düşünülmemesi gerekmektedir. Endüstri ve ticaret alanındaki girişimcilerin amacı, girişimlerinden en yüksek düzeyde kâr elde etmektir. Hâlbuki ormancılık işletmelerinde ormancılığın yapısından ileri gelen özellikler nedeniyle kâr elde edilmesi bazen ikinci plana düşebilmektedir. Anımsanacağı gibi, ormancılık konusu işlenirken ormancılığın yapmakla yükümlendiği ekonomik ve ekonomik olmayan nitelikli işleri bulunduğundan söz edilerek bunların zamana ve yere göre birbirlerine görece önem kazandıkları vurgulanmıştı. İşte, ormancılık işletmelerinde amaç belirlenirken, işletmeden kâr elde etme amacının yanı sıra, gelirden daha fazla harcamayı gerektirebilecek ekonomik nitelikli olmayan amaçların varlığının, dolayısıyla ormancılık işlerinin kamu hizmeti niteliğinde olduğunun gözetilmesi de gerekebilmektedir.

19. yüzyılın başlarına gelinceye kadar ormancılık işletmelerinin amacı ormanlardan olabildiğince çok miktarlarda odun elde etmekti. Ormanlardan *"en yüksek odun hâsılatı elde etme"* diye anılan bu amaçta odunların kalitesi, çeşidi, ürün-masraf ilişkileri hiç önem taşımamaktadır.

Aynı yüzyılın başlarından itibaren ise ormancılıkta önce *"en yüksek arazi safi hasılatı"*, daha sonra da *"en yüksek orman safi hasılatı"* görüşleri egemen olmağa başlamıştır. Bu görüşlerden birincisinde orman arazisinin, ikincisinde de ormanın en yüksek faiz yüzdesi ile faizlenmesi öngörülmektedir (Fırat, 1971). Görüleceği gibi her iki görüşün ortak noktası parasal olarak en yüksek hâsılat alma biçiminde olmaktadır.

Orman işletmelerinin amaçları ve saptanma esasları ormancılık politikaları içerisinde belirtilmektedir. Kimi zaman bu amaçlara yasal düzenlemelerin içerisinde yer verilerek bunlara uyulmasının güvence altına alınması yoluna gidildiği de görülmektedir. Ormancılık politikaları ile belirlenen ve tüm ormanları kapsayan amaca *"Ormancılık Politikası (Ulusal Ormancılık) Amaçları"* denmektedir. Genel nitelikteki bu amaçların yanı sıra *"İdare Amaçları"* ve *"İşletme Amaçları"* ndan da söz etmek gerekmektedir.

4.1.1. Ormancılık Politikası (Ulusal Ormancılık) Amaçları

Ormancılık politikası amaçları tüm ülke ormancılığı için saptanmakta ve geniş kapsamlı olmaktadır. Saptanan amaçların gerçekleşmesi ile de belli bir kesimin değil, ulusun yararı gözetilmektedir. Bu nedenle ulusal ormancılık amaçları adı da verilmektedir.

Ulusal ormancılık amaçları, ülkelerin doğal, ekonomik, sosyal, kültürel, tarihi ve askeri koşullarına bağlı olarak belirlenmektedir. Bu belirlemede halk-orman ve ormancılık ulusal ekonomi ilişkileri de göz önünde bulundurulmaktadır.

Bu amaçların belirlenmesinde, ülkelerin izledikleri siyasal rejim, amaçları belirleyecek organ açısından önem kazanmaktadır. Ülke yönetim biçimine göre bu

organ parlamento, kral, vb. olabilmektedir. Belirlenen amaçlara da çoğu ülke yasa, tüzük, yönetmeliklerinde ve hatta ülkemizde olduğu gibi anayasalarında da yer vermektedir.

Ülkelerin içinde bulundukları koşullara bağlı olarak saptayacakları ormancılık politikası amaçları da değişiklik gösterebilmektedir. Fakat ormancılık politikaları genellikle şu özelliklere sahip bulunmaktadır. Bu özellikler ormanları; a) korumak, b) sürekli olarak yararlanmak, c) varlıklarını arttırmak biçiminde özetlenebilir. Ülkelerin ormana sahiplilik durumuna göre bu özelliklerin bazen hepsinin, bazen de biri ya da ikisinin birlikte olarak ülkelerin ormancılık politikalarında ağırlıkları hissedilmektedir. Örneğin; yeteri kadar ormana sahip bulunmayan İngiltere, İsrail, İspanya'da ağaçlandırma; Norveç, Finlandiya gibi ormanca zengin ülkelerde de faydalanma ağırlıklı etkinlikler bu ülkelerin ormancılık politikalarında ön planda tutulmaktadır.

4.1.2. İdare Amaçları

İdare amaçları bir orman işletmesinin tümü ya da bir bölümü için saptanmaktadır. İdare amacının saptanmasını ormanın sahibi kendi istek ve gereksinimlerine uyacak şekilde yapmaktadır. Fakat orman sahibi ormanında idare amacını saptarken bazı hususları da göz önünde bulundurmaktadır. Bunlar, ormancılık politikası ve yetişme muhiti koşulları olmaktadır.

Bu amaçların uzun süreli olarak saptanmasının yararları büyüktür. Nedeni ise, idare amaçlarına göre belirlenecek ve onları gerçekleştirmek üzere uygulanacak işletme amaçlarının ve yapılacak amenajman planlarının da değişmesinin gerekmesidir.

Ülkemizde orman mülkiyeti çeşitlerine bağlı olarak orman sahibi devlet, tüzel kişiler ve gerçek kişiler olabilmektedir. Yürürlükteki 6831 sayılı Orman Oasasının 6, 46, ve 51. maddelerinde her bir orman mülkiyeti çeşidine ilişkin idare amaçlarının nasıl saptanabileceği belirtilmektedir.

Bu maddelerin içerikleri;

Madde 6: *"Devlet ormanlarına ve devlet ormanı sayılan yerlere ait her çeşit işler Orman Genel Müdürlüğünce yapılır ve yaptırılır.*

Devletten başkasına ait olan bütün ormanlar, bu kanunun hükümleri dairesinde Orman Genel Müdürlüğünün denetimine tabidir."

Madde 46: *"Amme müesseselerine ait ormanları ya sahipleri işletir veya işletmeyi başkasına verebilir. Ancak bunlar orman idaresi tarafından parasız olarak tanzim edilecek harita ve amenajman planlarına göre işletilir ve idare olunur. Bu haritalara riayeti orman idaresi kontrol eder.*

Sahiplerinin orman idaresine müracaat tarihini takibenden ilk iş mevsiminde işe başlamak suretiyle en kısa zamanda planların ikmali mecburidir."

Madde 51: *"Hususi ormanlar, sahipleri tarafından yaptırılıp orman idaresince tasdik olunacak harita ve amenajman planlarına göre işletilir ve idare olunur. Bu plana riayeti orman idaresi kontrol eder. Tayin olunacak müddet içinde bu olanları yaptırıp tasdik ettirmeyenlerin harita ve amenajman planları orman idaresince yapılır ve masrafı iki yılda ve dört müsavi taksitte kendilerinden alınır."*

Bu arada idare amaçlarının gelir ya da gelirden başka yararlar sağlamaya yönelik olarak iki alt bölüme ayrıldığını da belirtmek gerekmektedir.

a. Gelir Sağlayıcı İdare Amaçları

aa. En Yüksek Orman Geliri Amacı

aaa. En Yüksek Odun Ürünü Amacı

aab. En Yüksek Orman Safi Geliri Amacı

ab. En Yüksek Arazi Geliri (Arazi Safi Geliri) Amacı

ac. Özel Gereksinimleri Karşılama Amacı

b. Gelirden Başka Fayda Sağlayıcı İdare Amaçları

ba. Kişiye Fayda Sağlayıcı Amaçlar

bb. Topluma Fayda Sağlayıcı Amaçlar

Toplumun yaşamını etkileyen ve ülkenin kültürü, su ve iklimine, ulusal güvenliğine, sağlığına, sportif çalışmalara, bilimsel araştırmalara, estetik ve turistik yararlanmalara yönelik amaçlardır. Günümüzde giderek kişilere ve topluma yarar sağlayan bu tür çalışmaların ekonomik yönden değerlendirilmesine başlanmış bulunmaktadır. Bu konuda oldukça da yol alınmıştır. Şayet ormanların gelirden başka yararlar sağlayan özellikleri ekonomik açıdan ölçülüp değerlendirilebilirse, ülke ekonomisi içinde ormanların değerinin belirlenmesi ve faydalarının kabul ettirilmesi daha kolay olacak ve çok daha gerçekçi rakamlara dayanacaktır.

4.1.3. İşletme (Silvikültür) Amaçları

İşletme amaçları, belirlenmiş olan idare amaçlarını gerçekleştirmek için uygun bir ormanın kurulmasını ve bu ormanda idare amacını gerçekleştirmeye yönelik gençleştirme ve bakım yöntemleri uygulanmasıyla ormanın idare amaçlarına hizmet edecek bir yapıya kavuşturulmasını amaçlamaktadır. Ormanın böyle bir yapıya kavuşabilmesini ise silvikültür üstlenmektedir. Çünkü silvikültür, ormanın yetiştirilmesini, gençleştirilmesini, bakımını kendisine konu yapmış bir bilim dalıdır.

İşletme amaçlarını da 3 öbekte toplamak olanaklıdır.

1. Kuruluş Amacı

Meşcerenin kesime olgun çağa geldiği zamanki kuruluşunun hem ağaç türü ile bunların karışımı, hem de elde edilecek ürün çeşidi, kalitesi ve boyutları yönünden daha önceden belirlenmesine meşcerenin kuruluş amacı denilmektedir. Bu amaç, idare amaçların bağlı olarak çeşitli şekillerde olabilmektedir.

Meşcere kuruluş amaçları ağaç türünün karışım oranına ve bir de ürün çeşitlerine göre adlandırılmaktadır. Örneğin; saf göknar yapı odunu, kavak selüloz odunu, vb. kaplamalık meşe tomruğu için 0.7 meşe + 0.3 kayın meşceresi (Meşe üst, Kayın alt tabakada) gibi.

2. Gençleştirme Amacı

Olgun çağdaki bir meşcerenin yerine doğal ve yapay (ekim-dikim) yollarla bir yenisini kurmaktır. Gençleştirme mevcut ormanlarda yapılabileceği gibi yeniden kurulacak ormanlarda da yapılabilmektedir. Gençleştirme ile ormandan çıkarılacak kesim çağı gelmiş ağaçların yerine getirilecek gençliğin ağaç türü ile bunların karışma

şekil ve oranlarının saptanması oldukça güç ve sorumluluğu da büyük olan bir iştir. Güçlük, ormanın kuruluşunun uzun yıllar sonunda ortaya çıkmasından ve gençleştirme aşamasında yapılacak bir yanlışlığın da çoğu kez giderilememesinden kaynaklanmaktadır.

Gençleştirme amacı, yeni elde edilen gençliğin ağaç türü ve karışımı, kapladığı alanın ondaları ile örneğin; 0,5 çam + 0,5 göknar; 0,7 meşe + 0,2 kayın + 0,1 gürgen, ya da saf çam gibi belirtilmektedir.

3. Meşcere Bakım Amacı

Bu amaç meşcerenin belli bakım, aralama ve budama yöntemleri ile gelecekte olması istenen kuruluşa götürülmesini amaçlamaktadır. Böylece, kuruluş amacının gerçekleştirilmesine yardımcı olunmaktadır.

4.2. Ormancılıktaki İlkeler

Ormancılık çalışmalarında öncelikle ormancılık politikası amaçlarının saptanması, bu amaçlara ulaşmayı öngören plan ve programların yapılması ve sonunda amaçların gerçekleştirilmesi için bazı ilkelere uyulması zorunlu olmaktadır. Ormancılıkta uyulması ve gözetilmesi gerekli ilkeleri;

- Süreklilik (Devamlılık)
- İktisadilik (Rasyonalite)
- Verimlilik (Prodüktivite)
- Çok yönlü yararlanma (Multiple Use)

diye öbeklendirmek olanaklıdır.

4.2.1. Süreklilik (Devamlılık) İlkesi

Bu ilke, tüm ülkelerin ve o ülkelerdeki işletmelerin benimsediği ve ormancılığın da en önde gelen bir ilkesi olmaktadır. Diğer işletmelere görece ormancılıkta bu ilkenin daha bir önem kazanması, ormanlık alanların hızla daralması, nüfusun ve teknolojinin gelişmesine koşut olarak ormanlara ve orman ürünlerine olan gereksinimin artması vb. gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır.

Ormanlardan yapılacak üretimde toplumun orman ürünlerine olan gereksiniminin değil, ormanın verim gücünün esas alınması gerektiği görüşünün 18. yüzyılda Almanya'da ortaya atılması ve ormanlardan yararlanmada bu yeni görüşün uygulanmaya başlaması, ayni zamanda ormancılıkta sürekliliği de ortaya çıkarmıştır.

Doğal kaynakların içinde kendisini yenileme özelliğine sahip olan ormanlar, bugünün olduğu kadar yarının gereksinimlerini de karşılayacak şekilde yönetilip işletilmektedir. Böyle olunca, hem ormanlık alanların hem de bu alanlar üzerindeki canlı topluluğun sürekli olması gerekmektedir.

Günümüze gelindikçe süreklilikten anlaşılan olgu giderek değişmektedir. Daha önceleri süreklilik kavramından, yetişme ortamı koşullarından en iyi biçimde yararlanarak orman varlığını sürdürmek, onu iyileştirmek ve daha da arttırmanın yollarını aramak ve böylece ormanlardan alınabilecek en fazla ürünü almak anlaşılmaktaydı.

Günümüzde ise süreklilik *"orman alanlarının, ormandaki ağaç servetinin, ormanların ülke iklimine, toplum sağlığına, toprak korumasına, su rejimine yaptığı olumlu etkilerin ve ormanların istihdam yaratma olanaklarının hiç azalmadan kesintisiz ve sonsuz bir şekilde sağlanmasını da içermektedir"* (Gülen ve Özdönmez, 1980).

Ormancılık literatüründe değişik bilim adamları tarafından yapılmış süreklilik tanımlarına rastlanmaktadır. Örneğin, Fırat'ın tanımı *"Süreklilik, ormanın içinde bulunduğu genel ve özel yetişme ortamı verilerini tam olarak korumak ve daha iyiye götürmek çarelerini aramak, ağaç serveti bünyesini ağaç türünün kabiliyetlerine ve uygulanan en uygun işletme şekline göre optimal kuruluşta ve sağlıklı tutarak ormandan nicelik ve nitelik bakımından progresif çoğalan bir gidişle en yüksek optimal hasılayı elde etmektir"* biçiminde bulunmaktadır (Fırat, 1971).

Bir diğer ve daha ayrıntılı bir tanım ise *"ormanlardan ekolojik koşulların elverdiği kadar en yüksek miktar ve nitelikteki çeşitli ürünleri sürekli, rasyonel ve güvenli olarak sağlamak, ayni zamanda ormanların hidrolojik, erozyonu önleme, klimatik, toplum sağlığı, doğayı koruma, rekreasyon, ulusal savunma, estetik ve bilimsel fonksiyonlarını optimal düzeylere çıkarmak suretiyle toplumun bu yönlerden olan gereksinimlerini sürekli olarak karşılamak amacını güden bir ilkedir"* biçiminde yapılmaktadır (Eraslan, 1973; 1983).

Ormancılık işletmesinde sürekliliğin gerçekleşmesi de belli koşullara bağlı bulunmaktadır. Bu koşullar; işletme alanının belli bir büyüklükte olması, belli miktarda servetin bulunması, açıklık alanların ağaçlandırmalarla tamamlanması, üretim güvencesinin olması, yetişme ortamı verimliliğinin korunması, artım ve kesim miktarlarının dengeli olması, uygun likiditenin bulunması şeklinde belirtilmektedir (Miraboğlu, 1983).

Ormancılıkta, sürekliliğin odun hâsılatı sürekliliği, odun üretimi sürekliliği, alan sürekliliği, para sürekliliği, ağaç serveti sürekliliği gibi çeşitlerinden söz etmek de olanaklıdır.

4.2.2. İktisadilik (Rasyonalite) İlkesi

Ormancılıkta önemi yadsınamayacak bir diğer ilke de iktisadilik ilkesi olmaktadır. Ancak iktisadilik kavramına ilişkin de çeşitli görüşler ileri sürülmektedir. Genel anlamda verilebilecek bir iktisadilik tanımı ise "işletmenin ana faaliyet gelirini oluşturan belirli bir üretim miktarına en az üretim faktörü (maliyet giderleri) harcamak veya belirli miktarda harcanan üretim faktörü ile en fazla üretim miktarını elde etmek" diye verilmektedir (Miraboğlu, 1983). İktisadilik tanımı, hâsılat ve masraf ilişkisine, ana faaliyet gelirleri ve maliyet giderleri ilişkisine, üretim miktarı ve maliyet giderleri ilişkisine göre tanımlanabilmektedir. Bu ayırım içerisinde en çok benimsenen ise ana faaliyet gelirleri ve maliyet giderleri ilişkisine göre yapılan tanım olmaktadır. Bu ilişki;

$$\text{İktisadilik} = \frac{\text{Ana Faaliyet Gelirleri}}{\text{Maliyet Giderleri}}$$

şeklinde formüle edilebilmektedir. Bu duruma göre, üretilenin satışından elde edilecek gelirin, giderler toplamından daha büyük olması ve giderek daha da artması iktisadilik oranının da yükselmesini sağlamaktadır.

Formüldeki pay ve payda ilişkilerinin düzenlenmesi iktisadilik için kaçınılmaz bir koşul olmaktadır. Ayrıca, satış gelirlerinin arttırılması için de ya yüksek fiyatla satış, ya da satılanın miktar olarak arttırılması gerekmektedir.

Maliyet giderleri belli bir düzeyde yani sabit tutularak satış gelirlerinde artış sağlayan yukarıdaki iki seçeneğin gerçekleşmesiyle ya da üretilenlerin satış

fiyatlarında ve satılan miktarlarda bir değişme olmaksızın maliyet giderlerinin azaltılması ile iktisadilik oranında artma sağlanabilmektedir.

İktisadilik ilkesinin, ormancılık etkinliklerinin her aşamasında uygulanması bir zorunluluk halinde ortaya çıkmaktadır. Aksine bir tutumun ise ormancılıkta iktisadilikten uzaklaşma nedeni olacağının bilinmesi gerekmektedir.

İktisadilik ilkesine çok yakın olan ve çoğu kez onunla karıştırılan kârlılık (rantabilite) ilkesi ise;

$$\text{Rantabilite} = \frac{\text{Kar}}{\text{Sermaye}} \text{ x } 100$$

biçiminde formüle edilmektedir. Rant sözcüğünden gelmekte olan kârlılıktan amaç, belli bir işe yatırılan sermayenin en çok kâr getirecek biçimde kullanılması olmaktadır. Görüldüğü gibi kârlılık salt para ile ilişkili bir kavram olmaktadır. Ya da bir başka ifade ile kârlılık, bir kuruluşun belli bir süre içerisinde elde edeceği toplam kârın, ayni süre içerisinde kullanılan işletme sermayesine oranı diye de tanımlanabilmektedir.

Kâr ise satış gelirleri ile maliyet giderleri arasındaki farktan oluşmakta ve bunun arttırılması için de ya yüksek fiyatla mal satmak ya da satılanın miktarını (sürümü) arttırmak gerekmektedir. Elde edilen kârın fazlalığı, ya da o kârı getiren sermayenin küçük olması da karlılık oranını arttırmaktadır.

Paydada yer alan sermayenin ana sermaye, öz kaynak sermayesi, dış kaynak sermayesi, toplam sermaye olmak üzere çeşitleri bulunmakta ve kârlılık isimleri de hangi sermaye esas alındı ise ona göre isimlendirilmektedir. Özkaynak sermayesi denilince ana sermaye, ihtiyatlar ve dağıtılmayan kâr toplamının; toplam sermaye denilince de öz kaynaklarla dış kaynaklar toplamının alınması gerekmektedir.

4.2.3. Verimlilik (Prodüktivite) İlkesi

Verimlilik, belli bir süre içerisinde elde edilen çıktının (üretim, output), bu çıktının elde edilmesi için harcanan girdi y da girdiler toplamına (üretim faktörleri, input) oranı olmaktadır. Genel anlamdaki bu verimlilik tanımını formüle etmek gerektiğinde;

$$\text{Verimlilik} = \frac{\text{Çıktı (Output)}}{\text{Girdi (Input)}}$$

olmaktadır.

Verimlilik, genel ve kısmi verimlilik diye iki ana öbeğe ayrılmaktadır.

Ormancılık açısından verimlilik, belirli bir orman alanından belirli sürede en yüksek orman ürününü ya da hizmetini elde etme diye tanımlanmaktadır.

$$\text{Verimlilik} = \frac{\text{Ormandan elde edilen ürün ya da hizmet}}{\text{Ürün ya da hizmetin elde edildiği orman alanı}}$$

Elde edilecek ürünün miktarı, yetişme ortamı koşulları ve uygulanacak ormancılık teknikleriyle arttırılarak kalite yönünden de iyileştirilebileceği gibi, iyileştirme ölçüsünde verimlilik de arttırılabilecektir. Bu durum ormandan elde edilecek asli ve yan ürünler için de geçerli olmaktadır.

4.2.4. Çok Yönlü Yararlanma İlkesi

Son zamanlarda sözü edilmeğe başlanmış bir ilkedir. Çok yönlü yararlanma ilkesiyle anlatılmak istenen, ormanlardan ürün ya da hizmet ayırımı yapmaksızın çok yönlü olarak yararlanmaktır. Bir başka anlatımla bu ilke, ormancılık işletmelerinin sahip olduğu orman, su, otlak, yaban hayatı ve mineraller gibi kaynakların, toplumun gereksinimlerini karşılayacak şekilde işletilmesidir.

İlk kez 1960 yılında Amerika Birleşik Devletleri ormanları için bu ülkede genel bir ilke olarak kabul edilmiştir. 1964 yılında çıkarılan bir yasada *"Çok yönlü yararlanma, çeşitli yer üstü ve yeraltı kaynakların, Amerikan milletinin bu günkü ve gelecekteki ihtiyacını en iyi şekilde karşılamak üzere kombine ederek işletmek demektir"* biçiminde tanımlanmaktadır (Gülen, 1968).

Ormanlardan çok yönlü yararlanmada ormanlık alanların birden daha fazla amaç için kullanılması söz konusudur. Bu husus aşağıdaki tanımda daha belirgin olarak ortaya konulmaktadır.*"Bir orman alanını, aynı zamanda iki ya da daha fazla amaç için kullanmaktır. Ancak bir orman için ikiden fazla amacın saptanması halinde, bunlardan birisinin ya da birkaçının ana amacı oluşturması, diğerlerinin yan amaçlar olarak nitelendirilmesi, bütün amaçların birbirlerini desteklemesi ve hiç bir zaman birbirleriyle sürtüşme ve çelişme halinde bulunmaması gerekir. Aksi halde bu prensibin uygulanması orman için zararlı olabilir"* (Eraslan, 1982).

Bugün artık ormanlardan çok yönlü yararlanma yoluna gidilmektedir. Ormanların tek bir amaç için işletilmesi ve ormanlardan tek yönlü yararlanmanın yeğlenmesi düşünülmemektedir. Ormandan esas yararlanılma amacının yanı sıra onun diğer fonksiyonlarından da yararlanılması günümüzde bir zorunluluktur. Örneğin; ormanlardan üretim yapılması esas alındığında, bir diğer ifadeyle ormanlar *"istihsal ormanları"* şeklinde yönetilip işletildiğinde, bu ormanlardan üretim işleri aksatılmaksızın, ormanın bütünlüğü bozulmaksızın diğer şekillerde *(toprak koruma, estetik, hidrolojik, vb.)* yararlanmak da bir dereceye kadar olanaklıdır. İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü'ne bağlı Bahçeköy Örnek Devlet Orman İşletmesi sınırları içerisinde bulunan Belgrad Ormanlarında İstanbul'a içme suyu sağlayan birçok bent vardır. Bu ormanların etkisiyle bentlerin toprakla dolması önlendiği için Bakanlar Kurulunun 2.11.1953 tarih ve 1207 sayılı kararı ile yöredeki ormanlar koruma ormanı kapsamına alınmıştır. Ormanlar aynı zamanda İstanbul halkına rekreasyon alanı olarak da hizmet etmekte, ormanlardan av hayvanları ve diğer bazı hayvanların üretim alanı olarak da yararlanılmakta ve odun üretimi de yapılmaktadır. Yani Belgrad Ormanlarından çok yönlü yararlanılmaktadır.

4.3. Ormancılıkta Sistemler

4.3.1. Liberalizm

Fransızca bir sözcüktür. Koşulsuz olarak kişisel çıkarların serbest bırakılması halinde toplumsal çıkarların da gerçekleşebileceğini savunan ekonomik ve siyasal bir görüştür. Bu rejimin geçerli olduğu ülkelerde kişilerin yararları sürekli olarak ön planda tutulmakta ve toplumsal yaşam buna göre düzenlenmektedir. Liberalizmin kişiye ve kişi ekonomisine verdiği geniş özgürlük *"Laissez faire"* bırakınız yapsınlar deyişiyle ortaya konulmaktadır.

Ormancılık konusunda da devlet, ormancılık amaçlarını belirlemede ve gerçekleştirmede kendi iyeliğinde olmayan ormanları denetlemede çok toleranslı olmak durumundadır.

Kişiler, iyeliğine sahip oldukları şeyleri kullanmada geniş bir serbestiye sahiptirler. Böyle olduğu için orman sahipleri de ormanlardan yararlanmada bu genel ilkeye uygun davranabilmektedir. Bu nedenle liberal görüşün hakim olduğu ülkelerde

ulusal yararlara uygun olacak şekilde ormancılık politikası amaçları belirlemek ve bu amaçları gerçekleştirmek oldukça güçleşmektedir.

Kişisel çıkarlar, daima daha çok kazanma egosu, kişileri sahip oldukları ormanları sömürürcesine kullanmaya itebilmektedir. Hele orman sahibi ormancılığın öneminin, ülke ekonomisine hammadde kaynağı olarak katkısının ve diğer yararlarının bilincine sahip olamamışsa bu yararlanmanın boyutu daha da büyümektedir. Buna karşın, ormanların ülke ekonomisi yönünden ne denli önemli olduğunun bilincine ulaşmış kişilerin çoğunlukta olduğu ülkelerde özel orman iyeliği ve işletmeciliği pek zararlı olmamaktadır.

Liberal sisteme göre ormancılık yapan ülkelerin başında Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere gelmektedir. Bu ülkelerde devletin görevi ülke ormancılığında yeri büyük olan ve geniş serbestiye sahip özel ormancılığa, ormanların tahribini önleyici ve bazen de yeniden orman yetiştirmeye yöneltici yükümlülükler getirmek şeklinde olmaktadır.

4.3.2. Kolektivizm

Bu sistemde hemen bütün alanlarda devlet iyeliği ve etkinliği görülmektedir. Özel iyelik yok düzeyinde kalmaktadır. Üretim araçlarının ortaklaşa kullanımını öngören bir sosyo-ekonomik sistem olan kolektivizmde ormanların tüm iyeliği de devlete ait bulunmaktadır.

Ormanların yönetimi ve işletilmesi ile bu ormanlardan çeşitli şekillerde yararlanılması devletçe yapılmaktadır. Tüm ormanlar devlet iyeliğinde bulunduğu için saptanmış olan ormancılık politikası amaçlarını gerçekleştirmeye yarayan ormancılık politikası önlemlerini belirlemek kolay olmakta ve uygulamada da bir güçlükle karşılaşılmamaktadır. Bu sistemin en belirgin uygulayıcısı Rusya olmaktadır.

İsrail'de de benzer bir uygulama görülmektedir. Yeni kurulan ormanların yönetimi, diğer bütün taşınan ve taşınmayan mal ve mülklerde olduğu gibi köy birliğine ait bulunmaktadır. Devlet bu ormanların yönetimine karışmadığı gibi, ormanların iyeliği de köy birliğinin olmaktadır.

4.3.3. Devletçilik

Bu sistem daha önce değinilen iki sistemin arasında yer almaktadır. Devletçilik, toplumu organik bir bütün olarak ele almaktadır. Kişinin topluma bağlı olması kadar toplum da kişiye bağlı bulunmaktadır. Amaçlanan ise her ikisinin de uyum içerisinde olmasıdır. Liberalizmde olduğu gibi kişi sınırsız bir serbestliğe sahip değildir. Toplumsal çıkarlar kişi çıkarlarının üstünde tutulduğu için kişiler bazı kurallara uymak zorunda kalabilmektedir. Fakat yine de özel iyelik ve kişisel özgürlük güvence altında bulunmaktadır.

Devletçilik, bir sistem olmaktan ziyade bir ekonomi politikası olarak anlaşılması gerekmektedir (Boratav, 1974). Devletin ekonomik yaşama katılması olmaktadır.

Ormanlarda devletçilik ise devletin sahip olduğu ormanları kendisinin yönetip işletmesi biçiminde görülmektedir. Devlet iyeliği dışındaki ormanların yönetimi ve işletilmesi sahiplerine ait ise de devlet bu ormanlar üzerinde denetleme yapabilmektedir. Gerektiğinde giderleri sahiplerinden almak koşuluyla yönetim ve işletilmesini de üstlenmektedir.

Yukarıda çok kısa olarak değinilen sistemlerin orman iyeliği ile de yakın ilişkileri bulunmaktadır. Liberalizm daha çok özel iyeliğe, kolektivizm devlet iyeliğine, devletçilik ise büyük bir bölümüyle devlet iyeliğine kısmen de özel iyeliğe dayanmaktadır.

KAYNAKLAR

Boratav, K., 1974. Türkiye'de Devletçilik. 100 soruda dizisi, No:41, Gerçek Yayınları, İstanbul.

Eraslan, İ., 1973. Türkiye'deki Devlet Ormanlarında İdare Amaçları Tespitinin Hukuki, Teorik ve Pratik Esasları. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayın No: 1843/194, İstanbul

Eraslan, İ., 1983. Ormancılık Bilgisi. İ.Ü.Or. Fak. Yayını 3146/343, İstanbul

Fırat, F., 1971. Ormancılık İşletme İktisadı. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayın No: 1541/156, İstanbul.

Gülen, İ., 1968: Orman İşletmesinde Gayeler Konusunda Gelişmeler. İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri B, Cilt XVIII, Sayı 1, s.91-96

Gülen, İ., Özdönmez, M., 1980. Orman İdare (Yönetim) Bilgisi, İ.Ü. Yayın No:2273, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayın No: 292, İstanbul.

İstanbullu, T., 1979. Türkiye'de Orman Rejimi. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayını No: 2631/271, İstanbul.

Miraboğlu, M. 1983. Ormancılık İşletme İktisadı. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayın No: 340, 248 s., İstanbul.

BEŞİNCİ BÖLÜM

ORMANCILIK POLİTİKASININ OLUŞTURULMASINDA GÖZETİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR

5.0. ORMANCILIK POLİTİKASININ OLUŞTURULMA-SINDA GÖZETİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR

Önceki bahislerde değinildiği gibi ormancılık politikasına ilişkin hususlar ormancılık mevzuatında yer almaktaydı. Daha önceden belirlenen ve varılması istenen amaçlara ulaşabilmek ve o amaçları gerçekleştirebilmek için alınması gerekli önlemleri de içeren uzun ve kısa süreli planlar yapılmaktadır.

Ülkemizde de planlı kalkınma sürecine girildiğinden bu yana 10 adet beş yıllık kalkınma plan hazırlanmış ve yürürlüğe konulmuş bulunmaktadır. Gerek bu beş yıllık kalkınma planlarında, gerekse bu planlar dikkate alınarak yapılan ormancılık planları ile yıllık kalkınma programlarında olsun saptanmış olan ormancılık politikası amaçlarının gerçekleştirilmesine ilişkin çeşitli önlemlere yer verilmektedir.

İşte, ormancılığa ilişkin yasa vb. hazırlanmasında, planların yapılmasında, bunları yapmaya yetkili olanların gözetmek durumunda oldukları bazı hususlar da bulunmaktadır. Bunlar ülkelere göre farklılık göstermekte ise de genel mevzuat, politik örgüt, sosyal-politik-kültürel durum, ekonomik durum, bölgelerarası doğal-ekonomik ve sosyal ayrıcalıklar ana başlıklarda toplanmaktadır (François, 1950).

5.1. Genel Mevzuat

Diğer uğraş alanlarına ilişkin mevzuatlar gibi ormancılığa ilişkin olanlar da ülkenin genel mevzuatının bir parçasını oluştururlar. Bu nedenle, ormancılık konusuna ilişkin yürürlüğe sokulacak bir yasanın ülkenin özel hukuk, kamu hukuku, idare hukuku ilkeleriyle çelişmemesi ve onlara uygun olması gerekmektedir (Özdönmez vd., 1989).

Bu sözü edilen duruma ise her zaman uyulmamaktadır. Çünkü ormancılığın kendine özgü bazı özellikleri bazen genel mevzuattan ayrılmayı zorunlu kılabilmektedir. Örneğin; bilimsel yöntemlerle işletilmeyip tahrip edildiği ya da yok olmasına neden olunduğunda ortaya çıkacak sonuçlar tüm toplumu ilgilendirdiği için, devletin tüm ormanları denetleyebilmesi, ormanların işletilmesinin amenajman planlarına göre yapılması zorunluluğu, orman ürünlerinin taşınmasında uyulması gereken kurallar, vb. yaptırımlar gibi konular, genel mevzuattan ayrılmayı gerektiren konular arasındadır.

5.2. Politik Örgüt

Yasama yetkisi bir kurumda toplanmış olan ülkelerde bu kurum aracılığıyla uygulamaya konulan yasalar çerçevesinde işler yürütülmeğe çalışılmaktadır. Fakat İsviçre gibi kantonlardan, Almanya gibi eyaletlerden, Amerika Birleşik Devletleri gibi çeşitli devletlerden oluşan ülkelerde genellikle iç işlerinde bağımsız olan bu kanton, eyalet ve devletlerin yasalarına uyulması bir zorunluluk olmaktadır (Akesen vd., 2010).

5.3. Sosyal, Politik, Kültürel Durum

Ülkede yasaların yaptırımlarını yerine getirebilmek, belirlenmiş amaçları gerçekleştirebilmek o ülkenin sosyal, politik ve kültürel düzeyi ile çok yakından ilişkili bulunmaktadır. Eğer ülkenin kültür düzeyi düşükse ve ortaya konan amaçların

önemini anlayıp benimsemeğe yeterli değilse yasaların uygulanması oldukça güçleşmektedir.

Bu durum, ormancılık yönünden daha da değişik özellikler göstermektedir. Ormana ilişkin yasal düzenlemelerin ormanla iç içe olan kırsal kesimin büyük bir bölümünü ilgilendirmesi, bu kesimin yıllardır süregelen alışkanlıklarından ve ormancılık algılamalarından ayrılmalarını gerektirmesi nedeniyle uygulanabilirliği çok daha güçlü bir uğraş gerektirmektedir.

Özellikle az gelişmiş ülkeler halkının ormanı algılamaları da gelişmiş ülkeler halklarından farklı olmaktadır. Örneğin; az gelişmiş ülkeler ormanı daha fazla gelir getiren tarımı önleyen bir varlık olarak düşünebilirken, ileri ülkeler ormanın ülkelerine yarar sağladığı ve bu varlığın korunup genişletilmesi halinde daha da çok yarar sağlayabileceğinin bilincine varmış bulunmaktadır.

Kuşkusuz durum böyle olunca ormancılığa ilişkili mevzuatın hazırlanması da ülkelere göre farklılık gösterebilmektedir. Bir ormancılık sorununun çözümlenebilmesi birinci gruptaki ülkelerde cezası ağır yaptırımlarla belki de zorlukla sağlanabilirken, ikinci gruptaki ülkelerde cezaya gerek kalmaksızın ya da çok hafif bazı cezai yaptırımlarla sağlanabilmektedir.

Unutulmaması gereken bir nokta da yürürlüğe konulacak yasal mevzuata toplumun göstereceği tepkinin nasıl olacağının hesaplanıp ona göre hareket edilmesi olmaktadır.

5.4. Ekonomik Durum

Ormancılığa ilişkin yasal düzenlemeler çıkarılırken ve ormancılık politikası önlemleri ortaya konulurken gözetilmesi gereken bir diğer olgu da ülkenin içinde bulunduğu ekonomik durum olmaktadır.

Bilindiği gibi ekonomik bir yanı da bulunan ormancılık ülke ekonomisinin de bir sektörünü oluşturmaktadır. Ormancılık sektörü ise ekonominin diğer sektörleri ve özellikle kendisine yakın olan tarım ve hayvancılık ile de uyum içerisinde olmak zorunluluğundadır. Hatta sözü edilen ekonomi sektörleri bazı ülkelerde sıra ile genel ekonominin hizmetine sunulmakta ve birisinin varlığı ve diğerinin yokluğu ile ortaya çıkabilecek pürüzler giderilmeğe çalışılmaktadır.

Diğer yandan, ülke ormanlarından köylülerin yararlanma haklarının kaldırılmasının ortaya çıkaracağı ekonomik sorunlar, endüstrinin gelişmişlik durumu, ulaşım şebekesinin dağılımı, vb. konuların da önlemleri belirleme aşamasında göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Ülkemizde orman köylülerinin orman ürünlerinden yararlanma hakları kendilerine ekonomik yönden bir ölçüde katkıda bulunmaktadır. Ulusal gelirimizden en az pay alan orman köylüsüne bu hak ile yapılmakta olan yardımın ya da bir diğer ifade ile orman teşkilatının yaptığı fedakârlığın yeniden düzenlenmesi oldukça güç bir sorun olmaktadır.

Yine bunun gibi hayvan otlatılmasının bilimsel gerçekler dikkate alınarak yapılmasını sağlamak da büyük boyutlu ekonomik zorlukların giderilmesini gerektirmektedir.

5.5. Bölgelerarası Doğal, Ekonomik ve Sosyal Ayrıcalıklar

Ülkeler arasında olduğu gibi bir ülkenin çeşitli bölgeleri arasında da doğal, ekonomik ve sosyal yönlerden ayrıcalıklar bulunabilmektedir. Bu ayrıcalıklar nedeniyle bir yasanın ülke düzeyinde uygulanmasında güçlüklerle karşılaşılmaktadır. Böyle durumlarda izlenmesi gereken yol, yürürlükteki yasanın kapsamı içerisinde kalmak koşuluyla ülkenin çeşitli bölgelerindeki ayrıcalıkları da gözeterek tüzükler hazırlamak ve böylece uygulamayı yapacak örgüt elemanlarına hareket serbestisi tanımak olmalıdır. Örneğin; ormancılık politikası amaçları ülke geneli için saptanıp yasalarda ya da planlarda ifadesini bulurken, bu amaçların gerçekleştirilmesi için yerel yönetim amaçları o bölge koşulları gözetilerek ayrıca belirlenmektedir (Gümüş, 2004).

Özet olarak, ormancılık politikası amaçları ve bunları gerçekleştirmeye yarayan önlemlerin ülkenin genel mevzuatı, politik örgütü, sosyo-politik ve kültürel durumu, ekonomik durumu ve bir de bölgeler arası ayrıcalıkların gözetilerek hazırlanması gerekmektedir demek olanaklıdır.

KAYNAKLAR

Akesen, A., Ekizoğlu, A., Kuvan, Y., Atmış, E., 2010. Ormancılık Politikası. (Ed: A. Akesen, A. Ekizoğlu) Ormancılık Politikası (37-51). Ankara: Türkiye Ormancılar Derneği Yayınları.

Gümüş, C., 2004. Ormancılık Politikası. KTÜ Orman Fakültesi Yayını, Karadeniz Teknik Üniversitesi Matbaası, Trabzon.

François, T., 1950. Orman Politikası, Orman Mevzuatı ve İdaresi. Yeni Matbaa, Ankara.

Özdönmez, M., İstanbullu, T., Akesen, A., 1989. Ormancılık Politikası. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, Taş Matbaası, İstanbul.

ALTINCI BÖLÜM

TÜRKİYE ORMANCILIK POLİTİKASI

6.0. TÜRKİYE ORMANCILIK POLİTİKASI

6.1. Türkiye Ormancılığının Tarihsel Gelişimi

Türkiye ormancılığının tarihi gelişiminin üç ana başlık altında incelenmesi yararlı görülmektedir. Bunlar;

* Mevzuat ve örgüt yönünden gelişim

* Öğretim yönünden gelişim

* Araştırma yönünden gelişim

6.1.1. Mevzuat ve Örgüt Yönünden Gelişim

6.1.1.1. Mevzuat Yönünden Gelişim

Osmanlı İmparatorluğunun Tanzimat öncesi döneminde ormanlardan yararlanma bütünüyle gelişi güzel olmamakta, ortada bir yasal düzenleme bulunmamasına karşın ormanlar üzerinde yetişip geliştikleri toprağın iyeliğine bağlı olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca ormanlara ilişkin bazı ferman, fetva, emir, telhis, vb. de yayınlanmış bulunmaktadır.

Ormanlarla ilgilenme sarayın, ordunun ve donanmanın odun gereksiniminin karşılamasıyla adeta sınırlı iken devlet daha çok politik, askeri ve dini olaylarla ilgilenmektedir.

Özetle, devlet ormanların sosyoekonomik öneminin bilincine sahip olmaktan çok uzak bulunmaktadır.

Tanzimat öncesinde orman tahripleri de kendisini hissettirmektedir. Tahrip nedenleri arasında, sürekli olarak yeni yeni topraklar fethedilmesi uğraşı, ormanların da duyulan gereksinimleri karşılayacak yeterlilikte olması yer almaktadır.

Yukarıda da belirtildiği gibi yönetim sadece avlanma, sürülerin beslenmesi, saray, ordu ve donanmanın odun hammaddesi gereksiniminin karşılanması gibi yüzeysel ve basit etkinliklerle yetinmekte ve ülke düzeyinde ormancılık etkinliklerinde bulunmaktan uzak durmaktadır.

İmparatorluğun ekonomik yönden darboğaza girmesi sonucu ormanlardan hazineye gelir sağlama amacıyla da olsa devletin ormanlarla ilgilenmesi, bir diğer deyişle, ormanlardan yararlanmanın düzenlenmesi **1839 Tanzimat Fermanı** ile başlamaktadır. Orman tüzüğünün hazırlanması için 1857 yılında Fransa'dan ormancı getirilmesi o döneme ilişkin bir başka olgu olmaktadır.

Bu tarihlere gelinceye kadar ormanların beş öbekte toplandıkları anlaşılmaktadır (Tunçsiper, 1964). Bu öbekler;

1. Vakıf (Evkaf) Ormanları
2. Özel (Hususi) Ormanlar
3. Cibali Mubaha
4. Köy Baltalıkları (Kura Baltalığı)
5. Tersane ve Tophane Ormanları.

1858 tarihli Arazi Kanunnamesi'nde ormanların genel olarak üzerinde bulundukları toprağın iyeliği esas alınarak öbeklendirildikleri ifade edilmektedir.

Ancak daha önce Arazi Kanununun ülke topraklarını öbeklendirme biçiminin belirtilmesi anlaşılabilirliği kolaylaştırma açısından yararlı görülmektedir.

Bu yasaya göre araziler;

1. *Arazii Memlûke:* Gerçek ve tüzel kişilerin iyeliğinde bulunan ve bu kişilerin diledikleri biçimde tasarruf edebildikleri arazilerdir.

2. *Arazii Miriye:* İyeliği devletin olan arazilerdir. İyeliği devlette kalma ve niceliği değişmeme koşuluyla başkalarının kullanımına verilebilen, miras yoluyla hak edenlere geçebilen, alım satım işlemine de konu olabilen arazilerdir.

3. *Arazii Mevkufe:* Vakıflara ait arazilerdir.

4. Arazii Metruke: İyeliği devlete ait olan ve köy ve kasaba yaşayanlarının kullanımına bırakılan, özel iyeliğe geçirilemeyen arazilerdir.

5. *Arazii Mevat:* Tarıma uygun olmayan ancak emek verilerek mülk arazi haline getirilebilen arazilerdir. Bu arazilerin yerleşim birimlerinin yaklaşık bir buçuk mil ya da yarım saat, veyahut yerleşim birimlerinden gür sesli birisinin bağırması halinde sesinin ulaşamayacağı uzaklıktaki yerlerde bulunan arazilerdir. Arazi Kanununun 103. Maddesi pırnallıkları da bu kapsamda değerlendirmektedir.

Bu arazilerin üzerinde yetişen ormanlar da üzerinde yetiştikleri arazinin dahil olduğu iyelik çeşidine göre değerlendirilmektedir. Bunlar;

1. Özel İyeliğe Ait Topraklar Üzerindeki Ormanlar *(Arazii Memluke).*

2. Devlet İyeliğinde Bulunan Topraklar Üzerindeki Ormanlar *(Arazii Miriye).*

3. Vakıf Toprakları Üzerindeki Ormanlar *(Arazii Mevkufe).*

4. Terk edilmiş Topraklar Üzerindeki Ormanlar *(Arazii Metruke).*

5. Kimsenin Özel Kullanımında Olmayan Topraklar Üzerindeki Ormanlar *(Arazii Mevat).*diye ayrılmaktadır.

Yine bu yasaya göre ormanların yetiştikleri arazi dikkate alınmadan ve sadece o arazi üzerindeki ağaçlara göre de ayırıma tabi tutulmaktadır. Buna göre ormanlar;

1. Devlet ormanları *(Miri Ormanlar),*

2. Özel Ormanlar *(Eşhas uhdesindeki Ormanlar),*

3. Vakıf Ormanları *(Evkaf Ormanları),*

4. Cibali Mübaha Ormanları,

5. Köy ve Kasabalara Ait Ormanlar (Köy ve Kasabata Mahsus Ormanlar)

olarakbeş öbeğe ayrılmaktadır.

Toygar (1964) ise Arazi Kanunnamesinde ormanların iyelik bakımından,

1. Devlet Ormanları *(Miri Ormanlar),*

2. Özel Ormanlar *(Eşhas Uhdesindeki Ormanlar),*

3. Vakıf Ormanlar *(Evkaf Ormanlar),*

4. Köy Tüzel Kişiliğine Ait Baltalıklar

diye ayrıldığını belirtmektedir.

Arazi Kanunu ile toprakların kullanımına getirilen hükümler, toprağın üzerindeki ormanlar için de geçerli kabul edilmektedir. Yasanın bazı maddelerinde;

* Tapulu orman ve pırnallıklardan tarla açılabilmektedir (md.19),

* Doğal olarak yetişen meşe, ceviz, kestane ve gürgen ağaçlarından yararlanma ancak öşür'ü ödendikten sonra mümkün olabilmektedir (md.28),

* Dikim suretiyle koru ormanı yetiştirilmesi özendirilmektedir (md.29),

* Bir köy ya da kasaba halkının yararlanmasına verilen ve adına baltalık denilen ormanlardan sadece bu köy ve kasabalılar yararlanabilmektedir (md.91),

(13.3.1292 de bir fıkra eklenerek kesilen ağaçların değerinin hakkı olmadan kesim yapan ya da yapanlardan alınarak bu ormanlardan ağaç kesme hakkına sahip olanlara eşit olarak dağıtılması hükme bağlanmaktadır).

* Köy halkına ait ormanlardan bir miktarı bölünerek koru olarak ayrılamamakta, tarımsal amaçlarla kullanılmak üzere tapulu olarak bireysel ya da ortaklaşa sahiplenilememektedir (md.92),

* Orman, mera, yaylak, kışlak, vb. gibi topluma tahsis edilmiş alanlar zaman aşımı nedeniyle sahiplenilememekte ve dolayısıyla bu tür yerler özel mülkiyete geçirilmemektedir (md.102),

(Daha sonra yürürlüğe giren Tapu Nizamnamesi'nin 13.maddesinde ve onu takiben de 2644 sayılı Tapu Kanununun 16. maddesinde bu hüküm yinelenmektedir).

* Pırnallıklar Mevat arazilerden kabul edilmektedir (md.103),

* Eskiden buyana halkın yararlanmasına ayrılmış olan ormanlardan olmayan ve cibali mübaha kabul edilen dağlardan ya da balkanlardan herkes odun ve kereste kesebilmekte, hiç kimse bir diğerini engelleyememekte, kesilen ağaçlardan öşür alınmamakta, bu alanlarda ayrılarak koru şeklinde kullanılmak üzere kişisel ya da ortaklaşa tapu verilememektedir (md.104),

biçiminde hükümlere yer verilmektedir.

Görüleceği gibi yasa ile *Miri Ormanlar* ve *Cibali Mubaha* ormanların kimseye tapu verilmeyeceği ve böylece, bu ormanların özel iyeliğe geçirilemeyeceği hükme bağlanmaktadır.

Bu yasa, ormanların ve üzerindeki ağaç ve ağaççık örtüsü kaldırılmış orman topraklarının hepsi olmasa da bir bölümünün devlet iyeliğinde kalmasını sağlamakta ve bu yerlerin özel iyeliğe dönüştürülmesini de önlemektedir. Ayrıca, izleyen yıllarda çıkarılan yasal düzenlemelere yön verdiğini de ifade etmek olanaklı görülmektedir.

Daha sonra ise 1869 tarihli Orman Tüzüğü'nün (Nizamname) yürürlüğe konulduğu görülmektedir. Adı geçen tüzük, daha çok devlet ormanlarında yapılacak yararlanmaları düzenleyici yaptırımlara sahip bulunmaktadır. Bu tüzük uyarınca ormanlar,

1. Devlete Ait Ormanlar
2. Vakıf ormanları (Evkafa Ait Ormanlar.)
3. Kasaba ve köylere ait baltalıklar (Kasabat ve Kuraya Mahsus Ormanlar)
4. Özel kişilere ait korular (Eşhas Uhdesindeki Ormanlar)

biçiminde dört öbeğe ayrılmaktadır (Kutluk, 1948).

Tüzük ile daha önce Koruyu Hümayun, Miri Orman, Tersane ve Tophane Ormanları, Cibali Mübaha isimleri ile nitelendirilen ormanların hepsinin Devlete ait ormanlar kapsamına alındığı anlaşılmaktadır.

Tüzük; devlet ormanlarının yanı sıra vakıf ormanları ile köy ve kasaba halkının kullanımına bırakılan ormanları kapsamına almaktadır. Bu sayılan orman çeşitlerinde gözetim ve denetim yapabilmekte ve özel kişilere ait korular ise tümüyle tüzük kapsamı dışında bırakılmaktadır. Görüldüğü gibi tüzük kapsamı dışında bırakılan özel kişilere ait korular için arazi kanunu hükümleri geçerliliğini korumaktadır.

Orman Nizamnamesi Tüzüğü,

* Devlet ormanlarının tahdidinin yapılmasını (md.2),

* Gereksinim halinde devlet ormanlarından parasız olarak yararlanılmasını ve yararlanmanın ticari amaçla yapılması halinde ise ücret alınmasını (md.5),

* Kesilecek ağaçların damgalanmasını (md.6),

* Taşınacak emvallerin damgalanması (md.10),

* Ormanların işletilmesini sözleşme ile mültezimlere vermeyi (ormanların taahhüt ya da imtiyaz yoluyla işletilmesini),

* Dikili ağaç satışını da öngörmektedir.

Bir diğer ifade ile tüzük kapsıma giren ormanlarda koruma etkinliğinin devlet tarafından yapılması, işletme etkinliğinin ise özel kişi ve şirketlere yaptırılması benimsenmektedir.

Ormanlardan belli bir ücret alınması *"Orman Hakkı"* yani devletin ormanları korumasının karşılığı olarak alınan bir ücret diye değerlendirilmektedir. Ancak, vatandaşın tepkisi sonucu bu tüzüğün uygulanması 25 sene mümkün olamamış ve orman hakkı sadece çarşı ve pazara getirilen orman ürünlerinden alınabilmiştir. Tüzüğün yürürlüğe girmesi 1893 yılında *"Orman ve Maadin Nezareti"* nin kurulmasından sonra gerçekleşebilmiştir.

Tüzük ile getirilen başlıca yasaklar ise;

* Ormanlardan izinsiz ağaç kesilmesi,

* Ağaç kabuklarının soyulması,

* Ormandan izin alınmaksızın taş, toprak, yaprak, maden, vb. çıkarılması,

* Belli yerler dışında kömür yapılması,

* İzinsiz hayvan otlatılması,

* Kasıtlı orman yakılması, diye belirtilebilir.

Tüzüğün uygulanabilmesi için bir yönetmelik çıkarılması da benimsenmektedir (md.52). Fakat bu yönetmelik hazırlanıp yürürlüğe konulamamıştır.

Daha sonra 1875 yılında ormanların tahdidinin yapılmasını sağlamak amacıyla *"Ormanları Tahtı İdare ve İnzibata Alınmayan Vilayata Mahsus ve Orman Nizamnamesini Müfessir 10 Maddelik Talimat"* çıkarılmıştır.

Ancak istenen sonuçların alınabilmesinin olanaksızlığı anlaşıldığı için dört ay sonra da bu kez *"Ormanların Tasarrufuna Müteallik Med'iyatı Tetkik İçin Teşekkül Edecek Komisyonların Muamelatı Hakkında 6 Maddelik Talimat"* yürürlüğe konulmuştur. Bu talimat uyarınca oluşturulacak komisyonlar aracılığıyla da ormanlarda mülkiyet savlarının incelenmesi, geçerli senetlerle özel mülkiyete geçmiş orman ve baltalıkların ayrılması, saptanması ve bunların dışında kalan bütün ormanların devlet ormanı olarak kabul edilerek geleceklerinin güvence altına

alınmasının sağlanması amaçlanmaktaydı. Fakat umulanın elde edildiğini belirtmek mümkün görülmemektedir.

Daha sonra 1877 de yürürlüğe konulan *"Bilcümle Orman Memurlarının Sureti Tertip ve Vazifelerine Dair 51 Maddelik Talimat"* ta da orman sınırlarının belirlenmesine ilişkin hükümler bulunmasına rağmen istenilen sonuca ulaşılamamıştır.

Meşrutiyet Döneminde de ormanlarla ilgilenme devam etmektedir. Mültezimlerin ormanlarda yaptıkları tahripler üzerine ormanlara ilişkin önlemlerin alındığı bir dizi yönergenin yürürlüğe konulduğu görülmektedir. Bu yıllarda yeni bir orman yasası çıkarma girişiminde de bulunulmuştur. Ali Rıza Bey tarafından 1910 yılında *"Orman ve Mera Kanunu"* adı ile yeni bir yasa hazırlanarak bu yasa meclise sunulmuşsa da yasalaşamamıştır.

Birinci Dünya Savaşından sonra ise ülke ormancılığında Alman ve Avusturyalı ormancıların etkili olmağa başladıkları görülmektedir. Bu ormancıların etkisiyle 05.04.1917 tarihinde *"Ormanların Usulü İdare-i Fenniyeleri Hakkında 9 Maddelik Kanun"* yürürlüğe konulmuştur. Bu yasa ile;

* Ormanlar koru ve baltalık diye ikiye ayrılmaktadır (md.1).

* Devlete ait koru ve baltalıkların (kişi ve köylere ait ormanlar hariç) işletme planlarına göre işletilmesi (md.2),

* İşletme planlarının ise Ticaret ve Tarım Bakanlığınca hazırlanacak işletme yönergesine (Usulü idarei fenniye talimatnamesi) uygun olarak yaptırılıp bakanlıkça onaylanması (md.3),

* İşletme planları bitirilememiş olan ormanların ise bakanlık tarafından yaptırılacak geçici işletme planlarına göre ihale edilmesi (md.4),

* Hazineye daha fazla katkısının olması durumunda ise bazı devlet ormanlarının bakanlık kararı ve pazarlık yöntemi ile işlettirilmesi (md.5),

* Kişi ve köylere yasalarla tanınmış olan hakların saklı kalması (md.6),

* Beşinci madde uyarınca işletilen ormanların civarındaki köylerin ayrıca koru ve baltalıkları olmadığı durumlarda onlara baltalık ayrılması (md.7), benimsenmektedir.

Görüleceği gibi devlete ait olan koru ve baltalıkların işletilmesinde amenajman planları zorunlu kılınmaktadır.

1918 yılında meclise yeni bir orman yasası hazırlanıp sunulmuşsa da bu yasa daha önceki "Orman ve Mera Kanunu" gibi yasalaşma imkânı bulamamıştır.

Ayrıca, ormanların işletme planları yapılıncaya kadar geçecek olan süre içerisinde işletilmelerini düzenlemek üzere yine 1917 yılında *"Ormanların Geçici İşletme Planlarının Düzenlenmesine İlişkin 10 Maddelik Açıklama*"[12] nın hemen yürürlüğe konulması da dikkati çekmektedir.

1 Temmuz 1919 da ilk *"Amenajman Talimatı"* çıkarılmıştır. Bu talimatnamede devlet ormanlarında yapılacak yararlanmanın düzenlenmesi, devlet ormanlarının ölçülmesi gibi hususlara yer verilmektedir (Kutluk, 1948).

[12]Ormanların Muvakkat İşletme Planlarının Sureti Tanzimine Dair 10 Maddelik Talimatname

11 Ekim 1920 tarihinde de 39 sayılı *"Baltalık Kanunu"* yürürlüğe konulmuştur. Yasa ile amaçlananlar ise,

a. Ormanların daha iyi korunması,

b. Yararlanma ve odun kesme haklarının usulüne uygun yürütülmesi,

c. Köylüyü sıkıntıya sokan işlemlerin ortadan kaldırılması,

d. Yararlanma hakkının serbestleşmesi,

e. Köylülerin devlet ormanlarına zarar verici müdahalelerinin önlenmesi,

f. Menafi sandıkları aracılığıyla köylerin imar edilmesi, olmaktadır.

Bu yasanın 1. maddesiyle odunculuk, kömürcülük ve kerestecilik yapan ve büyük ormanlara en fazla 20 km. uzaklıkta bulunan köylerdeki her haneye en çok 18 dönüm baltalık orman verilmesi öngörülmektedir. Bunun için orman memurlarının başkanlığında yerel mühendis ve tapu memurları ile köy ihtiyar kurulundan ikişer kişiden oluşan bir kurul oluşturulmaktadır. Bu kurul baltalıkları ayırmakta ve var olan baltalıklar da bu orana çıkartılarak yeniden sınırlandırılıp köy adına parasız olarak kaydedilmektedir. Bu baltalıkların korunmasıyla bunlardan yararlanma biçimi ihtiyar kurulunun gözetimi ve sorumluluğunda köy halkına ait bulunmaktadır.

Vakıf ormanları ise bu uygulamanın dışında bırakılmaktadır (Kutluk, 1948).

Baltalık Yasası ile kullanımlarına verilen ormanları köylü halk genellikle tahrip etmiş ve tahrip edilen yerleri tarlaya dönüştürmüştür. Bu yasanın uygulanmasına 1923 yılında son verilmiştir.

Civardaki ormanların kişilere ait olması nedeniyle devlet ormanlarından baltalık ayrılamadığı durumlarda bu kişilere ait ormanların bedeli köylüler tarafından peşin ödenmek, bu sağlanamadığında ise İktisat Bakanlığı aracılığıyla Ziraat Bankasından borçlandırılma koşuluyla kamulaştırılıp tahsisi öngörülmektedir (md.2).

Orman idaresinin izni olmaksızın ormanlara girilmesi ve hayvan sokulması yasaklanmaktadır (md.4).

Baltalıklardan elde edilerek pazara götürülüp satılacak kereste ve odunlardan vergi alınmaması öngörülmekte, köyün imarına ve köy sandıklarını oluşturmağa yardımcı olmak amacıyla ihtiyar heyetinin her bir hane için uygun gördüğü miktardaki kereste ve odunu yine bu heyet aracılığıyla senenin belirli bir gününde pazara götürülerek satılması serbest kılınmıştır (md.5).

Baltalık yasasının uygulanmasını kolaylaştırmak amacıyla aynı yıl içerisinde *Baltalık Kanununun Suveri Tatbikiyesini Müş'ir Talimatname*[13] 18 maddelik bir yönetmelik de yürürlüğe konulmuştur.

Ormanların tahribini önlemek, bir ölçüde sürekliliklerini güvence altına almak, halk arasındaki şikâyetleri azaltmak düşünceleriyle yürürlüğe konulan bu yasanın uygulanmasından beklenenlerin elde edildiğini belirtebilmek olanaklı görülmemektedir. Ormanların tahribine ve tarla haline dönüştürülmesine neden olan bu uygulamaya 1923 yılında son verilmiştir.

17.5.1924 tarihinde 484 sayılı *"Devlet Ormanlarından Köylülerin İntifa Hakkı Kanunu"* çıkarılmıştır. Bu yasa ile *Baltalık Yasası* yürürlükten kaldırılmıştır.

[13]Baltalık Kanunu Suveri Tatbikiyesini Müş'ir Talimatname.

Orman-köylü ilişkisinde ormanların verim güçlerinin gözetilmesi ilkesi de benimsenmektedir. Ormanlardan kimlerin ve nasıl yararlanacağı da yasanın 1.maddesinde ifade edilmektedir. Bu maddeye göre; eskiden bu yana koru ve baltalığı olmayan köy ve köy niteliğindeki kasaba halkının okul, mescit, köprü, ambar, ağıl, ahır, samanlık gibi gereksindikleri yapıları yapmak ve onarmak, araba ve tarım araçları yapmak, ev gereksinimleri için bağlı oldukları pazar yerleri ile kasabalara kendi araçları ile taşımak ve satmak üzere odun ve kömür yapmak üzere devlet ormanlarının verim gücü yeterli olan bölmelerinden resmi izine dayanarak ücretsiz ağaç kesebilmektedir. Tarım araç ve gereci yapımı ve ticareti ile uğraşan köy sanatkârları bile sanatlarına gerekli ağacı yine resmi izne dayanarak para ödemeksizin kesebilmektedir.

Ancak eskiden beri köye ait koru ve baltalık bulunmasına karşın köy halkının gereksinimine yeterli kereste, odun ve kömürün bu baltalık ve korudan üretimi olanaklı bulunmadığında ise bu gibi köyler halkı yukarıdaki izinden yararlanabilmektedir.

Ormanların içi ve bitişiğindeki köylülerden ticaret amacıyla kereste imal etmek isteyenlere, tahammülü uygun en yakın devlet ormanından arttırmasız olarak ve tarife bedeli üzerinden bir yıl süreli ruhsat verilmektedir (md.3).

Kendiliğinden yetişen zeytin, sığla, ahlat, elma, harnup ve palamut ağaçlardan kesim yapılması ve kömür yapılması, keresteye uygun ağaçlardan odun elde edilmesi, odun için uygun olanların da kökünden sökülmesi yasaklanmaktadır (md.6).

Trenlerde ve demiryolu güzergâhı ile sahillerdeki fabrikalarda odun yakılması da yasaklanmaktadır (md.7).

Yasanın 1.maddesinde geçen köy niteliğindeki kasaba ve dolayısıyla halkı ifadesinden ne anlaşılması gerektiği hususunda kuşkuya düşülmesi üzerine bu duruma açıklık getirmek gereği duyulmuş ve bu amaçla 29 Aralık 1924'de yorumlanıp 56 nolu karar olarak 14 Ocak 1925'de yayınlanmıştır. Bu yorumda Köy niteliğindeki kasaba ifadesi ile amaçlananın kasaba ya da kentin büyüklüğü olmadığı ve o yerlerde yaşayanları kapsadığı belirtilmekte ve hatta tarımla uğraşan, tarımsal gereksinimleriyle odununu kendi araçlarıyla bizzat taşıyan, çiftçi ve çiftlik sahiplerinin de bu haklardan yararlanabileceği vurgulanmaktadır.

Ayrıca, çeşitli tarihlerde yine adı geçen yasanın bazı maddelerine de ek ve değişiklikler yapılmış bulunmaktadır.

24 Mayıs 1924 tarihinde 504 Sayılı *"Türkiye'de Mevcut Bilumum Ormanların Fenni Usulü İdare ve İşletilmeleri Hakkında Kanun"* yürürlüğe konulmuştur. Bu yasa, daha önce 1917 yılında yürürlüğe girdiğine değinilen "Ormanların Teknik Yöntemlerle İşletilmesi" yasasının sadece devlet ile vakıf ormanlarını içeren kapsamını daha da genişletmektedir.

Yasa, tüm ormanları kapsamakta ve onların işletme planlarına göre işletilmesini öngörmektedir (md.1).

Kesin işletme planlarının en çok üç sene içerisinde bitirilmesini ve planlar bitirilinceye kadar da işletmenin geçici planlarla yayılmasını öngörmektedir (md.2).

Planların orman sahipleri tarafından yaptırılması (md.4), planları yapıp uygulayacak eleman bulunamaması halinde ücretini orman sahiplerinin ödemesi koşuluyla devletin teknik eleman sağlaması benimsenmektedir (5).

Planlara uyulmadığı ve aykırı davranıldığı takdirde cezai yaptırım uygulanması esası getirilmektedir (md.6).

Ormanlara ilişkin tarife bedellerinin belirlenmesi, çok uzaklarda bulunan devlet ormanlarının işletilmelerinin Bakanlar Kurulu Kararıyla ve pazarlık yöntemiyle Türk şirket ve müesseselerine verilmesi kabul edilmektedir (md.7).

Devlet tarafından koruma ormanı olarak ayrılmış ve ayrılacak olan ormanlarda kesim yasaklanmaktadır. Bu tür ormanlardan devlete ait olmayanların da kamulaştırılması benimsenmektedir (md.8).

Öngörülenlerin uygulanabilmesi için gereksinilen elemanları yetiştirmek üzere de ülkenin değişik yörelerinde 3adet*Orman Okulu* açılması da öngörülmektedir (md.9).

Ormanların işletilmesi ve yönetiminde ormancılık tekniğinin geçerli olmasını hükme bağlayan ilk yasa olmasına karşın yetişkin eleman ve gerekli araç gereç yokluğu, özel girişimciler için de bazı yaptırımlar getirmesi uygulanabilirliğini çok azaltmıştır. Ülke çapında sadece 158 teknik elemanın görev yapmakta olmasının getirdiği sıkıntılara ek olarak tüccar, köylü, halk ve diğer kamu kuruluşlarının giderek artan yakınmalarının sonucunda 526 sayılı yeni bir yasal düzenleme yapılarak şikâyetler bir ölçüde azaltılmak istenmiştir.

18.06.1924 tarihinde *"Orman Talimatnamesi"* çıkarılmıştır. 33 maddelik olan bu talimatname ile uygulamadaki karşılaşılan bazı güçlüklerle aksaklıkların ortadan kaldırılarak kolaylıklar sağlanması amaçlanmaktadır. Nitekim tarife bedeli saptanması, damga, hacimlendirme, kesim işleri, satış, nakliye, otlatma, el koyma koşulları, cezalar, vb. durumlara ilişkin oldukça ayrıntılı hükümler getirilmiştir.

Bir süre sonra talimatnamenin 4, 5 ve 6. maddelerinin arttırma, eksiltme ve ithalat yasasına aykırılığı nedeniyle 23.8.1925 tarihinde ek bir talimatname çıkarılmıştır.

Talimatname, 1937 yılında yeni Orman Yasasının çıkarılmasına kadar yürürlükte kalmıştır.

6.12.1924 tarihli ve 526 sayılı olan üç maddelik yasa ile bir ölçüde 504 sayılı yasadan ödünler verilmektedir. Şöyle ki;

Kesin ve geçici planları düzenlenmemiş devlet ormanlarından köylülerin yıllık 1 000 m^3'e kadar kesim yapacak üreticilerin ve özel ormanlarla köy baltalıklarından ilgililerin yararlanmaları için eskiden olduğu gibi keşif raporlarına dayandırılması gereklidir (md.1).

Devlet ormanlarına bitişik olmayan ve alanı beş hektardan az olup kişilerin tapulu arazisi içerisinde yetişen ağaçların kesimi için işletme plan ve raporlarına gereksinme bulunmadığı yaptırımı benimsenmektedir (md.2).

Devlet ormanlarına bitişik olmayan tapulu arazilerden kesim serbestîsinin getirilmesi ile ormanların büyük boyutlara varan tahribine yol açıldığını ifade etmek olanaklıdır.

17.02.1923-04.03.1923 tarihleri arasında toplanan *İktisat Kongresinde,*1930'daki *Büyük Sanayi Kongresinde,* 5.1.1931 deki *Birinci Ziraat Kongresinde,* 1933'deki *İktisat Meclisi Âlisinde*sunulan bildirilerde, tartışmalarda ve sonuç raporlarında, ormancılığa ilişkin birçok hususa da yer verildiği görülmektedir.

1934 yılında **Prof. Bernhard** yeniden davet edilmiş ülke ormancılığı için bir rapor hazırlamıştır.

Bu kişi ormanlarda süreklilik için mülkiyetin devlette olmasını ve devlet işletmeciliğini ön koşul olarak kabul etmektedir. Ancak hazırladığı tasarı hemen yasalaşabilme şansı bulamamış ve Prof. Bernhard **Atatürk**'e yazdığı bir mektupta bu konuya da değinerek durumu şöyle özetlemiştir.

"Türkiye'yi tamamen terketmeden önce devlet tarafından bana verilmiş ve ifası iktidarım dahilinde bulunan bütün vazifeleri eksiksiz olarak yapmış olmak kaygusuyladır ki, ormanların bugünkü hudutları içinde ve iyi bir durumda korunmaları maksadı ile zatı devletleri nezdinde de teşebbüste bulunmak istedim. Tarafımdan hazırlanan ve Türkiye ormancılığının vazifeleri şeklinde karakterize edilen orman kanunu tasarısı da aynı gayeyi gütmektedir. İki seneden beri Büyük Millet Meclisine sevk edilmek üzere bekleyen bu tasarı, her tarafta hususi mukavemetlerle karşılaşmaktadır. Eğer bütün Türkiye ormanları istismara terkedilecekse bu takdirde Türk Devletinin herhangi bir orman kanununa da ihtiyacı yoktur".

Bu arada 5.2.1934 tarihinde Anayasada da değişiklik yapılarak mülklerin kamulaştırılmasına ilişkin olan 74. maddesine "çiftçiyi toprak sahibi kılmak ve ormanları devletleştirmek için alınacak toprak ve ormanların kamulaştırma karşılığının ve bu karşılıkların ödenişinin özel yasalarla gösterileceği" ne ilişkin bir fıkra eklenmiştir.

08.02.1937 tarihli ve *3116 sayılı Orman Yasası* 18.02.1937 de yayınlanmış ve 1.6.1937 tarihinde de yürürlüğe girmiştir.

Yasanın gerekçesinde de,

* Orman varlığını koruyup genişletmek,
* Ormanların devletçe işletilerek kişisel kazanç amaçlıları aradan çıkarmak suretiyle emvali alıcılarına en yakın yerde satabilmek,
* Üretimi arttırarak halk ihtiyacını ülke ormanlarından karşılamak,
* Fazlasını da ihraç etmek,

hususlarına yer verilmektedir.

Bu yasa, ülkede düzenli bir ormancılık yapılması, devlet ormanlarının devlet orman işletmeleri tarafından işletilmesi, ormanların devletçe denetlenmesi, orman sınırlamasının on senede bitirilmesi, halkın ormanlardan parasız yararlanmasının kaldırılması, vb. yaptırımları içeren ve orman tanımı da yapan ilk yasadır.

Yasanın yürürlüğe girmesinden önce ormanlık bir yer orman örtüsünü kaybettiğinde bile hukuken orman sayılmaktaydı. Çünkü Arazi Kanunu, Tapu kanunu orman örtüsü kalkmış olan yerlerin zaman aşımı ile sahiplenilmesini önlemekteydi.

Hâlbuki 3116 sayılı Yasanın orman tanımı yaparak orman sayılan yerleri belirlemesi ve aynı maddesi ile orman sayılmayan yerlere ilişkin hükümler de getirmesi ile bu yasanın yürürlük tarihinde orman sayılmayan bir yerin bu tarihten

geçerli olacak şekilde zamanaşımı yoluyla sahiplenilmesi durumu ortaya çıkmaktadır. Orman sayılmayan böyle bir yer tapulu olduğunda, tapu sahibinin bu yerden yararlanmasına bir kısıtlama yapılamamaktadır. Tapulu yer orman olduğunda ise tapu geçerliliğini kaybetmektedir. Böyle yerlerin yasa uyarınca sınırlandırılması yapılmalı ve orman rejimine alınmalıdır.

Daha önce değinildiği gibi *Arazi Kanunu* (md.104) *Cibali Mubaha* niteliğindeki dağlardaki ormanlardan yararlanma serbestti. *Orman Tüzüğü* ile de sadece ticari amaçla yapılan yararlanmalardan para alınmaktaydı (md.5). İşte, 3116 saylı Yasa ile ormanlardan bu tür yaklaşım önlenmektedir.

Yasa ile köylülerin devlet ormanlarına bitişik ve 50 hektardan küçük olan ormanları ile devlet ormanlarına bitişik olmayan ve 1 000 hektardan büyük olan ormanların Devlet tarafından kamulaştırılması öngörülmektedir (Geçici md.1). Yine ayni geçici madde uyarınca köy ve belediyelere ait ormanlarla vakıf ormanları kamulaştırman kapsamı dışında bırakılmakta ve kamulaştırma işleminin yasanın yürürlük tarihinden itibaren iki sene içerisinde bitirilmesi kabul edilmektedir.

Yasanın 133. maddesi uyarınca da yasanın uygulama biçimini belirleyen bir Tüzük (nizamname) de hemen yürürlüğe konulmuştur. 02.06.1937 tarihli olan bu tüzük 40 esas 7 tanede geçici maddeden oluşmaktadır.

Bu arada,

* 26.4.1937 tarihli ve 3157 sayılı Orman Koruma Teşkilatı Kanunu,

* 05.05.1937 tarihli ve 3167 sayılı Kara Avcılığı Kanunu'nun,

çıkarıldığı görülmektedir.

04.06.1937 tarihinde 3204 sayılı *"Orman Umum Müdürlüğü Teşkilat Kanunu"* çıkarılmıştır. Yasanın gerekçesinde,

"Doğal kaynakların ve toprak verimlerinin regülâtörü durumunda bulunan Ziraat Vekâletinin her gün arttırılan görevlerine karşılık teşkilatının zayıf ve kifayetsiz bulunduğu; büyük emeklerle yetiştirilen Ziraat, Orman ve Veteriner Fakülteleri mezunlarının aktif varlıklarını gösteremedikleri; batıda kültürlerini arttırarak dönen mütehassıslarımıza da hak ettiklerinin verilemediği; İktisat Vekâletinden devrolunan zayıf merkez kadrosu ile şümullenen vazifelerin görülemediği; 1452 sayılı Teadül Kanunu amir hükümlerinin uygulanmasının zorunlu bulunduğu; istenen kadrolar için bütçeye bir külfet tahmil olunmayacağı ve kurulacak yeni idare ile ahenkli bir çalışma sağlanacağı" hususlarına yer verilmektedir.

Nitekim yürürlüğe giren yasanın birinci maddesinde de "*Yurt ormanlarını korumak, işletmek, imar etmek, yeniden orman yetiştirme işleri yapmak ve orman verimlerini çoğaltmak ve bu vazifelerin ifası için icap eden müesseseleri kurmak, fen adamları yetiştirmek ve hususi kanunlarla verilen vazifeleri ve ormana müteallik bilumum hizmetleri görmekle mükellef Ziraat Vekaletine bağlı, hükmi şahsiyeti haiz ve mülhak bütçe ile idare olunur bir Orman Umum Müdürlüğü kurulmuş ve halen Ziraat Vekaletine dahil ve orman işlerinde müstahdem bilumum memurlar ve teşkilat bu müdüriyete bağlanmıştır"* denilmektedir.

Yasa uyarınca bir ormancılık örgütü oluşturulmuş, örgütün merkez ve taşra kuruluşlarının nasıl olması gerektiği belirlenmiş, teknik eleman yetiştirilmesi, var olanların eğitilmesi, yeni okullar açılması, Orman Genel Müdürü ve diğer ormancılık etkinliklerinde işlendirilecek olan kişilerin ormancılık eğitimi almış olmaları, vb.

birçok husus yer verilmiştir. Özetle, yönetimin tüm işlevleri konu edilmeğe çalışılmıştır.

Orman Genel Müdürlüğü Mülhak Bütçesi yasasının 10.maddesi uyarınca 01.12.1937 tarihli ve 2/7762 karar sayılı 24 maddelik bir yönetmelik (talimatname) hazırlanmış ve bu yönetmelik 17.12.1937 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik ile devlet orman işletmelerinin görev ve yetkileri, sermaye oluşumları, işletme revir amirleri ile bölge şeflerinin görevleri, muhasebe etkinlikleri konularına açıklık getirilmeğe çalışılmıştır.

Ormancılık için getirdiği yaptırımlara büyük bir kesimin tepkisini çeken 3116 sayılı orman yasasının hiç değilse bazı yaptırımlarını değiştirme girişimine başlanması için fazla gecikilmediği anlaşılmaktadır. Yasaya özellikle, eskiden beri devlet ormanlarının işletilmesini üstlenen kişi ve kuruluşlar ile devlet ormanlarında yararlanma hakları kısıtlanan köylü kesim karşı çıkmaktadır.

Bu karşı çıkışın sonucunda 13.06.1938 tarihinde 3444 sayılı *"Orman Kanununa Ek Kanun"* çıkarılmıştır. Bu ek yasa ile orman yasasının bazı maddeleri değiştirilmiş bazı maddelerine de eklentiler yapılmıştır. Örneğin, yapılan değişiklikle 3116 sayılı Orman Yasasının 18. maddesinde ormanlara beş kilometre uzaklıktaki köylülere 1/4 tarife bedeli ile kişisel gereksinimleri için odun verilebileceği ilkesi, 3444 sayılı ek Orman Yasası ile 10 km.ye kadar uzatılırken, ödenecek para miktarı da tarife bedelinin 1/10 u olarak değiştirilmektedir.

Maddenin devamında, bu sınırlar içerisindeki nüfusu 2 000 den az olan ilçe merkezleri ve diğer kasabaların da bu yaptırımdan yararlanacağı belirtilmektedir.

Yine aynı madde uyarınca, yasa ile öngörülen sınırlar içerisinde kalma koşuluyla eskiden buyana geçimlerini kendi araçları ile iç pazarlara götürüp sattıkları kereste, odun ve kömüre bağlı olan köylülere kendilerinin katıldığı ufak partiler arttırma ile satılmaktaydı. 3444 sayılı Yasa ile bu satış tam tarife biçimine dönüştürülmektedir.

Bu arada 13.6.1938 tarihli ve 3445 sayılı *"Orman Umum Müdürlüğü Teşkilat Kanununda Bazı Değişiklikler Yapılması Hakkında Kanun"* ile ormancılık örgütünde ormancılık öğretimi görmemiş olanların da işlendirilmesi kabul edilmektedir (md.2). Bu ise 3204 sayılı *Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat Yasasının* 10. maddesinin yürürlükten kaldırılması ile gerçekleştirilmiştir. Yürürlükten kaldırılan bu madde yaptırımı uyarınca Orman Genel Müdürü ile fenni ve teknik etkinliklerde işlendirilecek memurların ormancı olması şart koşulmaktaydı.

Görüldüğü gibi ek orman yasası ile sadece köylü halkın yararına olduğu kabul edilen değişiklikler yapılmamakta, yasanın yeni içeriği ile büyük orman tüccarları ve işletmecileri de bu arada gözetilmiş olmaktadır.

22.6.1938 tarihli ve 3473sayılı *"Mahrukat Kanunu"* ile de odunun yakacak olarak kullanılmasının azaltılması hedeflenmektedir. Örneğin yasa ile nüfusu 2000 den çok olan ve belediye örgütü bulunan yerleşim alanlarında odun yerine kömür, havagazı, petrol ürünleri, elektrik kullanılması öngörülmektedir (md.1).

Mahrukat Kanununun 7.maddesinin yasanın yayınını takiben altı ay içerisinde bu yasanın uygulanmasına ilişkin bir tüzük çıkarılmasını öngören yaptırımı uyarınca da 18.5.1939 tarihinde 2/11028 no ile dört maddelik *"Mahrukat Kanununun Tatbikine Dair Nizamname"* çıkarılmıştır.

09.08.1938 tarihinde 2/9634 nolu kararname ile *"Orman Umum Müdürlüğü Memurlarının görecekleri işlere Dair Nizamname"* kabul edilmiş ve bu tüzük 13.10.1938 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 3204 sayılı yasanın 11. maddesi uyarınca hazırlanan bu tüzük ile merkez ve taşra kuruluşunda görevli orman genel müdürü, orman genel müdürü yardımcıları, fen heyeti, çeşitli şube müdürleri, müfettişler, orman çevirge müdürlükleri, revir amirlikleri, bölge şefleri ve diğer personelin görev, yetki ve sorumlulukları belirtilmektedir.

10.12.1940 da *"Orman Tahdit ve Tescil Talimatnamesi"* yürürlüğe konulmuştur.

28.04.1941 de de "*Türkiye Ormanları Amenajman Planlarının Süratle İkmaline Ait Talimatname"* nin biraz gecikmeli de olsa yürürlüğe konulduğu görülmektedir.

Bu talimatname ile kısa bir süre içerisinde sonuç alınabilmesinin olanaksızlığı nedeniyle 1944 yılında "*Birinci Devre Amenajman Planları Talimatnamesi"* hazırlanıp uygulamaya konulmuş ve beş yılın sonunda yani 1949 da tüm eksikliklerine rağmen ülke ormanlarının durumu ortaya konulmuştur.

Daha sonra13.7.1945 tarihinde 4785 sayılı *"Orman Kanununa Bazı Hükümler Eklenmesine ve Bu Kanunun Birinci Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"* yürürlüğe konulmuştur.

Yasanın çıkarılış nedeni uzun bir gerekçe ile açıklanmaktadır. Gerekçede; ormanların doğal bir kaynak olması, süregelen tahriplerle giderek azalması, ülke ekonomisi ile ilişkisi nedeniyle belli bir oranda ormana gereksinim bulunması, üretime geçiş süresinin çok uzun olması nedeniyle kapital sahiplerinin bu alana yatırım yapmaması, ayrı bir tekniğe gereksinme duyulması, süreklilik ilkesi doğrultusunda işletilmesinin gerekmesi, kendine özgü diğer özellikleri, vb. nedenlerden dolayı ormancılıkta devlet egemenliğinin, işletmeciliğinin ve sahipliliğinin gerekli olduğu belirtilmektedir.

Yasanın 1. maddesinde *"Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte var olan gerçek veya tüzel, özel kişilere, vakıflara ve köy, belediye, özel idare kamu tüzel kişiliklerine ilişkin bütün ormanlar bu kanun gereğince devletleştirilmiştir. Bu ormanlar hiçbir işlem ve bildirime lüzum olmaksızın Devlete geçer"* denilmektedir.

Görüleceği gibi devlet ormanlarından hiç söz edilmemektedir. Yine bu maddede yasanın yürürlük tarihinde var olan ormanlarda ve bu ormanların devletleştirilmesinden söz edilmektedir.

Yasanın 2. maddesinde de devletleştirilme kapsamı dışında bırakılan ormanlara yer verilmektedir. Madde ile,

"A) Devlet ormanlarının veya bu kanunla devletleştirilen ormanların içinde veya bitişiğinde bulunmamak koşuluyla 3116 sayılı Orman Kanunundaki ödevlere ve izinlere dayanılarak ekim veya dikim yoluyla emek harcanıp yetiştirilmiş ormanlar,

B) Sahipli fıstık çamı, palamut meşesi ve aşısız kestane ormanları,

C) Devlet ormanları ve bu kanunla devletleştirilen ormanların içinde olmayan topraklarda ekim ve dikim yoluyla özel emekle yetiştirilmiş kavak, söğüt, kızılağaç, akasya, okaliptüs ve servi ormanları,

D) Devlet ormanları ve bu ormanlara bitişik olmadığı ve çevresinin güzelliğini sağladığı Tarım Bakanlığınca belli edilecek olan köy, belediye, özel idare kamu tüzel kişiliklerine ilişkin ormanlar (layıkıyla korunup bakılmak şartıyla),"

devletleştirme dışında bırakılmaktadır.

Yine bu madde ile *"Devletleştirilme dışında bırakılan köy, belediye, özel idare kamu tüzel kişiliklerine ilişkin ormanların alanını herhangi bir suretle daraltmak, bunlar üzerinde herhangi bir temliki tasarrufta bulunmak ve bunları ayni haklarla takyit etmek veya arsa haline sokmak ve Tarım Bakanlığının izni olmadan içlerinde tesisler meydana getirmek ve her çeşit faydalanmalarda bulunmak yasaktır. Bu ormanlardan izinsiz olarak kesilen ağaçlar ve bunlarda imal edilen mallar ve çıkarılan her türlü ürünler suçluları kim olursa olsun doğrudan doğruya orman idaresince zorla alınır. Suçlular hakkında ayrıca 3116 sayılı orman kanunu hükümlerine göre kovuşturma yapılır. Kesimler sonucunda bu ormanlarda açılan boşlukları ilgilileri yeni ağaçlandırmalarla doldurmak zorundadırlar. Aksi halde bu ormanlar da devletleştirilir"* denilmektedir.

Yasanın yürürlük tarihinden itibaren altı ay içerisinde devletleştirilen orman sahiplerinin yazılı olarak istemesi halinde ormanlarının içerisindeki yapı ve tesisleri orman idaresinin satın alması zorunluluğu getirilmektedir (md.4).

Yasanın yürürlük tarihini takiben bir yıl içerisinde gerekli belgelerle orman idarelerine başvurulmaması halinde devletleştirilen ormanların karşılığını alma hakkı yitirilmekte (md.5), işlemlerin de başvuru tarihinden itibaren bir yıl içerisinde bitirilmesi (md.6) öngörülmektedir.

Devletleştirilen ormanların karşılıklarının da onay tarihini takiben Tarım Bakanlığı tarafında altı sene içerisinde ve altı eşit taksitte ödenmesi kabul edilmektedir (md.7).

Beş yıl içerisinde tahakkuk eden paralarını almayanların bu hakların kaybolacağı ve haklarını yitirenlerin yargı ve idari kademelere başvurarak hak isteminde bulunamayacakları (md.8), devletleştirilen ormanlar üzerindeki her türlü irtifak, intifa hakları ile taşınmaz sorumlulukları ve ipoteklerin de kendiliğinde ortadan kalkacağı (md.9) belirtilmektedir.

Ülke ormanlarının bu şekilde tek bir orman iyeliği altında toplanmasının bazı kişi ve kesimlerin tepkisini çekmesi doğaldır. Nitekim 4785 sayılı Orman Yasasını yürürlüğe koyan siyasi iktidarın beş yıl gibi kısa bir sürenin sonunda önceki uygulamasının tamamen tersi olan bir uygulamayı gündeme getirmesi ve gerçekleştirmesi bir yandan bu yasaya karşı gösterilen yoğun tepkilerden diğer yandan da iktidarı yitirme korkusundan kaynaklanmış bulunmaktadır.

Böyle olduğu için de 24.3.1950 tarihinde kabul edilip 31.03.1950 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe giren 5658 sayılı *"Orman Kanununa bazı maddeler eklenmesine ve bu kanunun birinci maddesinde değişiklik yapılmasına dair kanuna ek kanun"* düzenlenmiştir. Bu yasa ile 4785 sayılı orman yasasının 1.maddesinde değişiklik yapılmıştır. Üç maddelik olan bu yasanın amacı devletleştirilmiş olan ormanların sahiplerine geri verilmesi olmaktadır. Nitekim yasanın 1.maddesinde bu gerçek çok iyi bir şekilde açıklanmaktadır.

"9.7.1945 tarihli ve 4785 sayılı kanunla devletleştirilmiş ormanlardan, devlet ormanları içinde olmayan ve çevresi tarla, bağ, bahçe gibi kültür arazisi, özel orman, şehir, kasaba, köy merası ve orman kanununun birinci maddesine göre orman

sayılmayan yerlerle çevrili olmak şartıyla Devlet Ormanlarından tamamen ayrılmış bulunan köy, belediye tüzel kişiliklerine ve gerçek kişilere ait ormanlar sahipleri veya mirasçıları istedikleri takdirde geri verilir (...)."

Yine ayni maddeye göre, devletleştirme karşılığının tümü ya da bir bölümü ödenmiş olan ormanlar için bu miktarlar devletleştirmedeki biçimiyle sahiplerine geri verilerek tapuya kaydedilmektedir. Şayet geri verilen ormanlarda orman işletmelerince üretim yapılmış ve henüz satılmamış ürün bulunuyorsa sahipleri tarafından giderleri peşin ödenmek koşuluyla bu ürünler kendilerine verilmektedir.

Görüldüğü gibi bu yasanın özünde 4785 sayılı Yasa ile devletleştirilen ormanların istenmesi halinde sahiplerine geri verilmesi yer almaktadır. Geri vermek için de bu gibi ormanların;

a. Devlet ormanlarının içerisinde olmaması,

b. Devlet ormanlarından tamamen ayrılmış olması,

gerekli koşul olmaktadır.

Bu ayırımlar uyarınca eğer bir orman her bir yönden devlet ormanları ile çevrelenmiş ve onun içerisinde kalıyorsa bu ormanın iadesi hiç konu edilmemelidir.

Gerekli koşulların bulunması halinde iade için başvurulması bir süre ile sınırlanmamış olduğundan dolayı her zaman iade başvurusu yapılabilmesi olanaklı görülmektedir. Her ne kadar 5658 sayılı Yasanın geçici maddesi ile *"4785 sayılı kanunun 5'inci maddesinde yazılı müracaat müddetini geçirenler bu kanunun yayımı tarihinden itibaren bir yıl içinde müracaat edebilirler"* yaptırımı getirilmektedir. Ancak bu yaptırım ormanları devletleştirildiğinden dolayı daha önce karşılığını istememiş olanlara bir yıllık bir ek süre verilmesini sağlamaktadır. Bu ek süre içerisinde devletleştirilme karşılığının talep edilmemesi halinde bu hak tümüyle ortadan kalkmakta ve kişiye başkaca bir hak verilmemektedir.

Dikkat edilmesi gereken önemli bir husus, herhangi bir nedenle ortaya çıkacak nitelik kaybı sonucunda orman rejimi dışına çıkarmanın söz konusu olmadığıdır. Bir diğer husus da herhangi bir nedenle devlet ormanı kapsamına alınmış bir ormanın *(örneğin tahdit edilmiş)* iadesi de yasanın kapsamına girmemektedir.

Yine aynı yıl içerisinde 24.3.1950 de kabul edilip 03.04.1950 tarihinde 5653 sayı ile *"Orman Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesine Dair Kanun"* yürürlüğe girmiştir. Bu yasa ile 3116 sayılı orman yasası önemli ölçüde değişikliğe uğratılmıştır. 3116 sayılı Orman Kanununun 35 maddesini değiştiren 5653 sayılı orman yasasının yaptığı değişiklikler sonucu önemli miktarda ormanlık alan orman rejimi dışına çıkarılmıştır.

08.09.1956 tarihinde yürürlüğe giren ve hala yürürlükte bulunan *6831 sayılı Orman Yasası* da daha önceki yasalar gibi ormanlardan ödünler vermek amacıyla çıkarılmış bir yasadır. Yasanın ormanı tanımlayan 1. maddesinde, bir yerin orman sayılması koşullarından birisi olan ağaç ve ağaççıkların *"herhangi bir çeşit orman ürünü"* verme koşulu kaldırılarak orman ürünü vermeyen ağaç ve ağaççıklar da orman kapsamına alınmaktadır. Böylece ormanlık alanlar genişletilmiş olmaktadır.

Fakat aynı maddenin *"Ancak"* ile başlayan 2. fıkrası ise orman sayılmaması gereken yerleri daha önceki orman yasalarıyla kıyaslanamayacak ölçüde arttırdığı dikkati çekmektedir.

Ayrıca yasa, 2. maddesiyle de bazı yerleri ormanlık alan dışına çıkarmaktadır.

Daha sonraki yıllarda ormanları iç politikaya alet etmek, ormanlardan ödün vermeye devam etmek için yapılmış olan girişimler *"6831sayılı Orman Kanununun 2.maddesine göre orman sayılmayan yerler"* başlığı altında konu edildiğinden burada ayrıca değinilmemektedir.

Mevcut durumları devam ettiği sürece orman rejimi dışına çıkarılamayacak olan ormanlık alanlar ise şunlar olmaktadır.

* Yanan orman alanları,

* Koruma ormanları,

* Ulusal parklar,

* Tabiat Parkları,

* Tabiat Anıtları,

* Doğal sit alanları,

* Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca saptanmış "turizm alanlarında" orman yasasına göre verilen izin, muvafakat ve irtifak hakları,

* Orman yasası uyarınca orman rejimine alınan alanlarla ağaçlandırma alanları,

6831 sayılı Orman Yasası da çeşitli tarihlerde çıkarılan bazı yasalarla değişikliğe uğratılmıştır. Bu yasalar;

1) 09.12.1959 tarihli ve 7395 sayılı *"6831 Sayılı Orman Kanununun 35. maddesinin 2 nci Fıkrasının Tadili Hakkında Kanun".*

Bu yasa üç maddeliktir. 6831 sayılı Orman Yasasının 35. maddesinin 2. ve 3. fıkralarını değiştirmektedir. Yasanın yürürlüğe girişi 15.12.1959'dur.

2) 19.07.1971 tarihli ve 1444 sayılı*"6831 Sayılı Orman Kanununa Bir Madde Eklenmesine Dair Kanun".*

Bu yasa da üç maddeliktir. 6831 sayılı orman yasasına ek 1. maddeyi eklemekte ve 25.07.1971 tarihinde yürürlüğe girmiş bulunmaktadır (Resmi Gazete, 1959).

3) 20.06.1973 tarihli ve 1744 sayılı"*6831 Sayılı Orman Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna 3 Ek Madde İle Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun".*

Bu yasa beş maddelik olup 04.07.1973 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Birinci maddesiyle 6831 sayılı Orman Yasasının 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 19, 34. maddeleri ile geçici birinci maddesi değiştirilmektedir. İkinci maddesiyle 6831 sayılı Yasaya Ek madde 2,3,4 eklenirken, üçüncü maddesiyle de 6. geçici madde eklenmiştir (Resmi Gazete, 1973).

Görüldüğü gibi 6831 sayılı Ormasn Yasasında oldukça kapsamlı değişiklikler gündeme getirilirken yeni bazı eklentiler de yapılmaktadır. Örneğin, 2. md. sinin 2.fıkrasında *"(...), sınırlaması itirazsız kesinleşmiş tapulu arazi ise mülkiyeti tekrar tapu sahiplerine intikal eder"* denilmektedir. Çünkü yasada kadastro komisyonları tarafında orman sınırları dışına çıkarılmış olan yerlerin kimin adına çıkarıldığına ilişkin herhangi yaptırımın olmaması ile bu belirleme mahkemelere

verilmiştir. Daha sonra yürürlüğe girecek olan 2896 ve 3302 sayılı Yasalarda bu tür bir uygulamaya son verilmiş ve bu yaptırım sadece özel ormanlar için geçerli kılınmıştır.

Yine 2. maddesinin (a) bendinde *"Su ve toprak rejimine zarar vermeyen, orman bütünlüğünü bozmayan (..)"* yerlerin orman rejimi dışına çıkarılabileceği hükmü aynen benimsenmektedir. 6831 sayılı orman yasasının aynı mealdeki bu yaptırımı Bakanlar Kurulu kararı ile gerçekleşmektedir. Bu durum 1744 sayılı yasa ile kaldırılmakta ve sözü edilen oluşumun 15.10.1961 öncesinde oluşmuş olması kabul edilmektedir.

Yine bu yasanın ek 3. maddesi ile de Devlet ormanlarının içinde ya da bitişiğindeki orman köylülerin kalkınmasına katkıda bulunmak amacıyla Orman Bakanlığı emrinde bir fon oluşturulması da kabul edilmektedir.

4)5.6.1975 tarihli ve 1906 sayılı*"6831 Sayılı Orman Kanununun 20.6.1973 tarih ve 1744 sayılı Kanunla Değişik 34 üncü Maddesi İle Ek Üçüncü Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun".*

Altı maddelik olan ve 14.7.1975 de yürürlüğe giren bu yasanın 1. maddesiyle 6831 sayılı Yasanın 34. maddesi, 2.maddesiyle Ek 3.maddenin (A) fıkrasının (c) bendi, 3.maddesiyle ayni ek maddenin (C) fıkrası değiştirilmekte ve 4. maddesiyle de Ek 3.maddeye (j) fıkrası eklenmektedir (Resmi Gazete, 1975).

5) 14.4.1982 tarihli ve 2655 sayılı*"6831 Sayılı Kanunun Değişik 34 ncü Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun".*

Bu yasa üç maddeliktir ve 34. maddede değişiklik yapmaktadır. 19.4.1982 de yürürlüğe girmiştir (Resmi Gazete, 1982).

6) 23.9.1983 tarihli ve 2896 sayılı*"31.8.1956 Tarihli Ve 6831 Sayılı Orman Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Ve Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına İlişkin Kanun".*

Bu yasa 63 maddeliktir. 6831 sayılı orman yasasının 59.maddesi değiştirilmekte, bir tane ek madde eklenmekte (Ek md.5), ayrıca 6831 sayılı Yasanın 38. maddesi ile geçici madde 1, geçici madde 6 ve ek madde 1 yürürlükten kaldırılmaktadır (Resmi Gazete, 1983).

Bu yasanın 54,55 ve 56. maddelerinin 1.3.1984, diğer yaptırımlarının ise 1.1.1984 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yürürlüğe girmesi kabul edilmektedir.

Bu yasa, 1982 Anayasasının 169. maddesi ile benimsenen ilkeleri uygulamaya koymaktadır.

Örneğin, yasanın;

2/A maddesi ile *"Orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiç bir yarar görülmeyen, aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tesbit edilen yerler",*

2/B maddesi ile de *"31.12.1981 tarihinden önce ve bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan yerlerden; su ve toprak rejimine zarar vermeyen, orman bütünlüğünü bozmayan, (...) yerler*", orman rejimi dışına çıkarılmakta ve bunların dışında orman sınırlarında hiçbir şekilde daraltma yapılamamaktadır.

7) 17.10.1983 tarihli ve 2924 sayılı*"Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun".*

1982 Anayasının 170. maddesinde *" (...) 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve bakımından orman niteliğini tamamen kaybetmiş yerlerin değerlendirilmesi; bilim ve fen bakımından orman olarak muhafazasında yarar görülmeyen yerlerin tesbiti ve orman sınırları dışına çıkartılması; orman içindeki köyler halkının kısmen veya tamamen bu yerlere yerleştirilmesi için Devlet eliyle anılan yerlerin ihya edilerek bu halkın yararlanmasına tahsisi kanunla düzenlenir"* denilmektedir. Bu yaptırım uyarınca 1.1.1984 tarihinden itibaren yürürlüğe konulmuş olan 2924 sayılı yasa ile orman köylüsünün kalkınmasına katkıda bulunulmaya çalışılmaktadır. Bu yasa yaptırımlarının uygulanmasına ilişkin şekil, koşul, kurallar ile ayırım işlemlerini içeren bir yönetmelik ayni zamanda yasanın 21. maddesinin de bir gereği olarak 1.6.1986 tarihinde bir de yönetmelik çıkarılmıştır.

8) 5.6.1986 tarihli ve 3302 sayılı *"31.8.1956 Tarihli Ve 6831 Sayılı Orman Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun".*

19.6.1986 tarihinde yürürlüğe giren bu yasa 12 maddeliktir. Yasa ile 2. maddede önemli değişiklikler yapılmaktadır.

(A) fıkrasına *"Halen orman rejimi içinde bulunan funda ve makilerle örtülü yerlerden tarım alanlarına dönüştürülmesinde yarar olduğu tesbit edilen yerler"* yaptırımı eklenmektedir.

(B) fıkrasındaki orman niteliğini yitiren yerler arasına *"Çam fıstığı"* da eklenirken, bu fıkradan *"su ve toprak rejimine zarar vermeyen, orman bütünlüğünü bozmayan"* ibaresi çıkarılmıştır. Böylesi bir durum 6831/1 in (J) bendi ile çelişki oluşturmaktadır. Çünkü (j) bendi funda ve makiliklerle örtülü yerleri ancak orman ve toprak koruma karakteri göstermedikleri takdirde orman sayılmayacağını hükme bağlamaktadır.

Yasanın diğer maddeleriyle de 6831 sayılı Yasanın kadastro konusuna ilişkin 7,8,9,10 ve 11. maddeleri, orman varlığını arttırmak amacıyla orman sınırları içerisinde bazı alanlarda ağaçlandırma yapılmasını özendirici 57.maddesi, ağaç sevgisini arttırmaya yönelik propaganda yapmaya yönelik 62. maddesi değiştirilmiş ve 52. maddesine de *"şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerlerdeki özel orman alanların ifraz yapılmamak ve yatay alanın %6 sını geçmemek kaydıyla inşaat yapılabilir. İnşaatların yapılmasında orman alanlarının tabii vasıflarının korunmalarına özen gösterilir"* fıkrası eklenmiştir.

9) 22.05.1987 tarihli ve 3373 sayılı*"6831 Sayılı Orman Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Hükümler Eklenmesi Hakkında Kanun".*

Yasa 17 maddelik olup 8,9 ve 10. maddeleri 01.01.1987 diğer maddeleri ise yayın tarihi olan 28.05.1987 de yürürlüğe girmiştir. 6831 sayılı Yasanın birçok maddesini değiştiren bu yasa ile gerçekleştirilen bazı değişiklikler şöyle gerçekleşmiştir.

* 6831/2 nin (B) bendine *"Bu maddenin (B) bendi ile orman sınırları dışına çıkarılıp, 2924 sayılı kanunun 11 ve 12 nci maddeleri gereğince fiili durumların göre ifraz edilerek bedeli karşılığı satılacak yer, yapı ve tesisleri kullananlardan, satış işlemleri tamamlanıncaya kadar ecri misil alınmaz".*

* "Devlet ormanlarında ve Devlet ormanı sayılan yerlere ait her çeşit işler Orman Genel Müdürlüğünce yapılır" ibaresine *"ve yaptırılır"* sözcüğü eklenmiştir.

* 6831 sayılı Yasanın 57. ve 63. maddeleri uyarınca gerçek ve tüzel kişiler ile kamu kurum ve kuruluşlarının orman ve fidanlık kurup işletmeleri amacıyla Orman Bakanlığı emrinde bir *"Ağaçlandırma Fonu"* oluşturulmaktadır.

10) Öte yandan 6831 Sayılı Orman Kanunu; 1988'de 3493, 1995'de 4079 ve 4114, 2000'de 4569 ve 4570, 2001'de 4629, 2003'de 4915 ve 4999, 2004'de 5177, 5192 ve 5218, 2008'de 5728 ve 5801, 2009'da 5831, 2010'da 5995 ve 6001, 2011'de 6111 ve 6217 sayılı yasalar ve KHK/657 ve KHK/666, 2012'de 6292 ve 6306, 2013'de 6444 ve 6462 sayılı yasalar ile Anayasa Mahkemesi'nin 22/5/2013 tarihli ve E.: 2012/108, K.: 2013/64 ve 27/12/2012 tarihli ve E.: 2011/139, K.: 2012/205 sayılı Kararları ile, 2014'de 6527 ve 6552 sayılı yasalarla değişikliğe uğramıştır.

6.1.1.2. Örgüt Yönünden Gelişim

Ormancılığın düzenli ve planlı bir şekilde yapılmasını amaçlayan 3116 sayılı orman yasası bilindiği gibi devlet ormanlarının yönetilip işletilmesinin kurulacak devlet orman işletmelerince yapılmasını benimsemektedir. Ekonomik bir uğraş olan ormancılığın da diğer ekonomik etkinlikler gibi bir düzenleme yapılmadan yürütülmesi düşünülemezdi. Bu nedenle, 3116 sayılı orman yasasının öngördüğü işleri yapacak şekilde örgütlenilmesi ve işleri yapacak örgütün kurulması da gerekliydi.

"Genel ve geniş anlamıyla bir kuruluşta kişiler ile fiziksel varlıkların, kuruluşun amacını gerçekleştirecek biçimde bir düzene sokulması olan örgütlenme" (Gülen ve Özdönmez, 1980) için ilk adım 14.6.1937 tarihli ve 3204 sayılı *"Orman Umum Müdürlüğü Teşkilat Kanunu"* ile atılmıştır. Bu yasa ile kamu tüzel kişiliği olan, katma (mülhak) bütçe ile yönetilen ve Ziraat Bakanlığına bağlı bir Orman Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Orman Genel Müdürlüğü'nün yapmakla yükümlü olduğu işlerle, genel müdürlüğün merkez ve taşra kuruluşlarının nasıl oluşacağı da yasa hükümleri arasında yer almıştır.

"3204 Sayılı Orman Umum Müdürlüğü Teşkilat Kanunu" 31.10.1985 tarih ve *"3234 Sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun"* ile yürürlükten kaldırılmış olup, halen belirtilen bu örgüt yasası yürürlüktedir.

Bu yasanın dışında bazı yasa, tüzük ve yönetmeliklerle de Orman Genel Müdürlüğü'ne ve örgütüne görevler verilmektedir. Bunlar;

* 16.06.1929 tarihli ve 1528 sayılı *"Yabani Ağaçların Aşılanması Hakkında Kanun",*
* 13.05.1937 tarihli ve 3167 sayılı *"Kara Avcılığı Kanunu"* ve daha sonrasında 01.07.2003 tarihli ve 4915 sayılı *"Kara Avcılığı Kanunu",*
* 09.08.1983 tarihli ve 2873 sayılı *"Milli Parklar Kanunu",*
* 23.07.1995 tarihli ve 5122 sayılı "*Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolu Seferberlik Kanunu",*
* 25.02. 1998 tarihli ve 4342 sayılı *"Mera Kanunu",*
* 17.10.1983 tarihli ve 2924 sayılı ve *"Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun",*
* 13.10.1938 tarihli *"Orman Umum Müdürlüğü Memurlarının Görecekleri İşlere Dair Nizamname",*

* 07.02.1939 tarihli ve 3573 sayılı *"Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerinin Aşılattırılması Hakkında Kanun",*
* 03.07.1945 tarihli ve 4767 sayılı *"Orman Koruma Kuruluşunun Kaldırılmasına ve Bu Kuruluşun Görev ve Yetkilerinin Devlet Orman İşletmelerine Devrine Dair Kanun",*
* 07.05.1952 tarihli *"Devlet Orman İşletmesi ve Döner Sermaye Yönetmeliği",*
* 07.12.1956 tarihli *"Orman Yangınlarının Önlenmesi ve Söndürülmesinde Vazifelilerin Görecekleri İşlere Dair Talimatname",*
* 11.09.1959 tarihli *"Muhafaza Ormanlarının Ayrılma şart ve Esasları ve Müddetleri İle Sureti İdare, İmar ve Islahı ve Bunlardan Faydalanma şekilleri Hakkında Talimatname",*
* 22.02.1973 tarihli *"Milli Parkların Ayrılma, Planlama, Uygulama ve Yönetimine Ait Yönetmelik",*

Ormancılık işlerini yürüten örgütün günümüze gelinceye kadar ki gelişimi incelendiğinde ise durum şöyle olmaktadır (Evcimen, 1978; Yund, 1957).

Osmanlı İmparatorluğunun *Tanzimat* öncesi dönemlerinde tersane, tophane ve sarayın odun gereksinimlerinin karşılanmasını güvenceye almak için ayrılmış ormanların yönetimi *Tersane Emirleri, Koru Ağaları, Dağ Mimarları* gibi görevlilere verilirken koruma işleri de *Korucu ve Korucu Başılar* tarafından sağlandığı anlaşılmaktadır.

1839–1840 yılları arasında ise merkezi İstanbul olan ve Ticaret Bakanlığına bağlı bir *"Orman Müdürlüğü"* kurulmuştur. Bundan amaç daha düzenli bir ormancılık yapılması ve ormanların korunmasıdır. Merkezin dışında bazı yörelerde de ilk kez ormancılık örgütü oluşturulmuş ve buralara orman müdürleri de atanmıştır. Fakat bu müdürlerin ormanlardan elde edilen odun, kereste, kömür için saptanmış olan vergileri toplamanın dışında etkin olduklarını belirtmek mümkün görülmemektedir. Fazla uzun ömürlü olmayan bu örgüt bir yıl sonra kapatılmış ve orman ürünlerinden alınan vergilerin toplanması ile ormanların korunması etkinlikleri yerel mülkiye ve mal memurlarına verilmiştir.

Daha sonra ormanların Bayındırlık Bakanlığına bağlı olarak kurulan ve sırasıyla Ticaret ve Bayındırlık, Ticaret ve Tarım Bakanlıklarına bağlı olarak işlevini sürdüren *"Meclisi Maabir"* tarafından yürütüldüğü görülmektedir.

1869 yılında *Orman Tüzüğünün* çıkarılmasını izleyen günlerde Meclisi Maabir yerine daha güçlü bir örgütün kurulması benimsenmiş ve bu amaçla da Maliye Bakanlığına bağlı Orman Müdürlüğü kurulmuştur. Maliye Bakanlığına bağlı olarak 1872 yılına kadar etkinliğini sürdüren bu örgüt daha sonra başka bir bakanlığa bağlanmıştır.

04.09.1872–29.10.1872 tarihleri arasında *Orman ve Maadin Bakanlığına* bağlanmıştır.

1873–1878 yılları arasında Maliye Bakanlığı bünyesinde orman ve maden idarelerinin birleştirilmesi ile oluşturulan *"Orman ve Madenler Müdürlüğü"* adı altında etkinlikte bulunulmuştur.

1878 yılında *Orman ve Madenler Bakanlığının* yeniden kurulması ile orman ve maden idareleri de yeniden bu bakanlığı bağlanmıştır.

1879–1886 yılları arasında *Ticaret ve Tarım Bakanlığına,*

1887–1892 yılları arasında *Maliye Bakanlığına,*

1892–1908 yılları arasında ise *Orman, Maden ve Tarım Bakanlığına* bağlı olarak görev yapmıştır.

1909–1920 yılları arasında orman idaresi yeniden bir genel müdürlük biçiminde örgütlenmiştir. Örgütün taşra kuruluşundaki orman müfettişleri de Orman Müdürlüklerine dönüştürülmüştür. Bu yıllar arasında bağlı olduğu bakanlık ise *Ticaret ve Tarım Bakanlığı*'dır.

1920–1924 yılları arasında *İktisat Bakanlığına* bağlı bir genel müdürlük şeklinde ormancılık işleri yürütülmüştür.

05.03.1924–15.01.1928 tarihleri arasında Veteriner ve Tarım Genel Müdürlükleri ile birlikte Orman Genel Müdürlüğü de yeni kurulmuş olan *Tarım Bakanlığına* bağlanmıştır.

16.1.1928–28.11.1931 tarihleri arasında ormancılık örgütü bu kez *İktisat Bakanlığına* bağlanmıştır.

29.11.1931–06.08.1969 tarihleri arasında *Tarım Bakanlığına* bağlı bir genel müdürlük olarak etkinliğini sürdürmüştür. Daha önce de değinildiği gibi 14.06.1937 de 3204 sayılı *"Orman Umum Müdürlüğü Teşkilat Kanunu"* çıkarılmış ve bu kanunla merkez ve taşra kuruluşları ile *Tarım Bakanlığına* bağlı bir ormancılık örgütü kurulmuştur.

07.08.1969 tarihinde *Orman Bakanlığı'*nın kurulmasıyla Orman Genel Müdürlüğü de bu bakanlığa bağlanmıştır.

Ormancılık etkinliklerinin bakanlık düzeyinde yürütülmeye başlanmasından sonra bakanlığın örgütlenmesi de çok genişletilmiştir. Orman Bakanlığı kendisine bağlı beş genel müdürlük ile ormancılık etkinliklerini yürütmeye başlamıştır. Bu genel müdürlükler ve kuruluş tarihleri aşağıdaki gibidir.

* Orman Genel Müdürlüğü (14.06.1937)

* Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü (3.9.1969)

* Orman Ürünleri Sanayii Genel Müdürlüğü (05.01.1970)

* Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü (21.01.1970)

* Milli Parklar ve Avcılık Genel Müdürlüğü (17.02.1976)

Bu genel müdürlüklerin hepsinin merkez ve taşra kuruluşları da oluşturulmuştur.

13.02.1981 tarihinde kabul edilip 17.02.1981 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe giren 2384 sayılı "*Orman Bakanlığının Tarım Bakanlığına Devri Hakkında Kanun"* ile 21.09.1980 tarihinden geçerli olmak üzere bakanlığın adı *"Tarım ve Orman Bakanlığı"*olarak değiştirilmiştir. Daha sonra yapılan yeni bir düzenleme ile de bakanlığın adı *"Tarım, Orman ve Köy İşleri Bakanlığı"* na dönüştürülmüştür.

09.08.1991 tarihli ve 442sayılı *"Orman Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname"* ile Orman Bakanlığı yeniden kurulmuştur. Daha sonra 21.05.1992 tarihli ve 3800sayılı *"Orman Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun (Orman Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında 07.08.1991 tarihli ve 442 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun)"*ile de yasalaşmıştır.

Bu oluşumda;

* Ana Hizmet Birimleri

* Danışma ve Denetim Birimleri
* Yardımcı Birimler

biçiminde yeniden örgütlenilmiş ve Ana Hizmet birimleri olarak;

* Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü
* Orman ve Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü
* Milli Parklar ve Av Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü

oluşturulmuştur.

Örgüt yapısında bağlı kuruluş olarak da;

* Orman Genel Müdürlüğü

yer almıştır.

01.05.2003 tarihinde 4856 sayılı *"Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun"* yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile Çevre ve Orman Bakanlığı kurulmuş, ormancılık hizmetleri bu Bakanlık bünyesinde yürütülmeye başlanmıştır. Bu Bakanlığın ana hizmet birimleri içinde yer alan ormancılık kuruluşları;

* Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü,
* Orman-Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü,
* Doğa Koruma ve Millî Parklar Genel Müdürlüğü,

olurken, Orman Genel Müdürlüğü bağlı kuruluş olarak yerini almıştır.

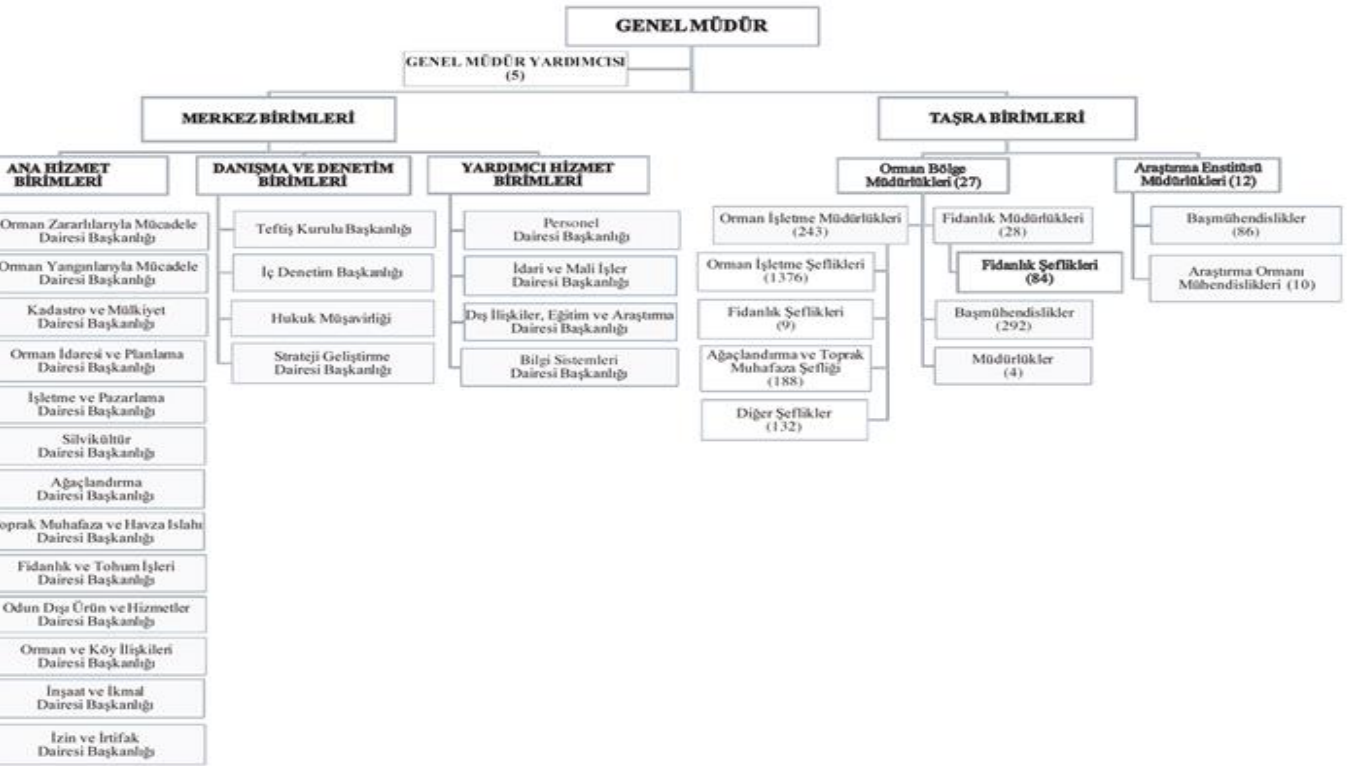
29.06.2011 tarihinde 645 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile "*Orman ve Su İşleri Bakanlığı"* kurulmuştur. Bu Bakanlığın ana hizmet birimleri içinde yer alan ormancılık kuruluşları;

* Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü,
* Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü,

olurken, Orman Genel Müdürlüğü bağlı kuruluş olarak bu Bakanlık bünyesinde yerini almıştır.

Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü 'nün taşra teşkilatı kurulmamış olup, *Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü* 15 adet Bakanlık Bölge Müdürlüğü bünyesinde taşrada örgütlenmiştir.

Orman Genel Müdürlüğü'nün merkez ve teşkilat yapısı Şekil 6.1 de verilmiş olup halen ülkemiz ormanları 27 Orman Bölge Müdürlüğü bünyesinde yer alan 243 Orman İşletme Müdürlüğü tarafından yönetilmektedir.

GENEL MÜDÜR
GENEL MÜDÜR YARDIMCISI (5)
MERKEZ BİRİMLERİ
TAŞRA BİRİMLERİ
ANA HİZMET BİRİMLERİ
DANIŞMA VE DENETİM BİRİMLERİ
YARDIMCI HİZMET BİRİMLERİ
Orman Bölge Müdürlükleri (27)
Araştırma Enstitüsü Müdürlükleri (12)
Orman Zararlılarıyla Mücadele Dairesi Başkanlığı
Orman Yangınlarıyla Mücadele Dairesi Başkanlığı
Kadastro ve Mülkiyet Dairesi Başkanlığı
Orman İdaresi ve Planlama Dairesi Başkanlığı
İşletme ve Pazarlama Dairesi Başkanlığı
Silvikültür Dairesi Başkanlığı
Ağaçlandırma Dairesi Başkanlığı
oprak Muhafaza ve Havza Islahı Dairesi Başkanlığı
Fidanlık ve Tohum İşleri Dairesi Başkanlığı
Odun Dışı Ürün ve Hizmetler Dairesi Başkanlığı
Orman ve Köy İlişkileri Dairesi Başkanlığı
İnşaat ve İkmal Dairesi Başkanlığı
İzin ve İrtifak Dairesi Başkanlığı
Teftiş Kurulu Başkanlığı
İç Denetim Başkanlığı
Hukuk Müşavirliği
Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı
Personel Dairesi Başkanlığı
İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı
Dış İlişkiler, Eğitim ve Araştırma Dairesi Başkanlığı
Bilgi Sistemleri Dairesi Başkanlığı
Orman İşletme Müdürlükleri (243)
Orman İşletme Şeflikleri (1376)
Fidanlık Şeflikleri (9)
Ağaçlandırma ve Toprak Muhafaza Şefliği (188)
Diğer Şeflikler (132)
Fidanlık Müdürlükleri (28)
Fidanlık Şeflikleri (84)
Başmühendislikler (292)
Müdürlükler (4)
Başmühendislikler (86)
Araştırma Ormanı Mühendislikleri (10)

Şekil 6.1: Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat Yapısı

6.1.2. Öğretim Yönünden Gelişim

Bu konuda ülkemizde önce yükseköğretime başlanmış, daha sonra koşulların gerektirmesi ile orta öğretime geçilmiş ve en sonunda da ilköğretim düzeyinde ormancılık eğitimi gündeme alınmıştır. Gelişim böyle olunca, bu konunun işlenmesinde izlenecek sıra da yüksek, orta ve ilkokul düzeylerindeki ormancılık öğretiminin gelişimi şeklinde işlenecektir.

6.1.2.1. Ormancılık Yüksek Öğretimi

Ormancılık öğretimi ülkemize Fransız ormancıların davet edilmesiyle başlamıştır. Ülkemize gelen **Louis Tassy** ve **Alexsandre Stem** adlarındaki iki Fransız ormancı bir yandan ormanların envanteri, orman yasası, ormancılık örgütü gibi konular üzerinde çalışırlarken, diğer yandan ormancılık etkinliklerini yürütecek elemanların yetiştirilebilmesi için bir yükseköğretim kurumunun açılmasını da gündeme getirmişlerdir. Böylece ilk kez 1857 yılında bir *"Orman Okulu"* açılmış ve okulun müdürlüğüne de L. Tassy getirilmiştir. Eğitim süresi iki yıl olan okulda dersler de Fransızca okutulmuştur.

1870–1879 yılları arasında bu kez yine bir Fransız olan **M. Simon**'un yönetiminde öğretime devam edilmiştir. Öğretim yine iki yıl olup dersler de Fransızca okutulmaktadır.

1879 yılından önce tek başına öğretimde bulunan orman okulu daha sonra Maden Okulu ile birleştirilip 1880–1893 yılları arasında *"Orman ve Maadin Mektebi"*adı altında öğretimde bulunmuştur.

Bu dönemde okulun öğretim süresi de arttırılarak dört yıla çıkarılmıştır. Dört yılın ilk iki yılı hazırlık, son iki yılı da meslekler bölümüne aittir. Fransızca öğretimin yanı sıra öğretimin bir bölümünde de dersler Türkçe yapılmağa başlanması nedeniyle okula bazı Türk öğretim elemanları da katılmışlardır. Okul mezunlarına mühendis diploması verilmesine de bu yıllarda başlanmış bulunmaktadır.

1893–1903 yılları arasında, ormancılık öğretimine *"Halkalı Ziraat Mektebi Âlisinde"*devam edildiği anlaşılmaktadır. Bu dönemde de öğrenim süresi yine dört yıl olmaktadır.

1903 yılında okulun adı *"Halkalı Ziraat ve Orman Mektebi Âlisi"* ne çevrilmiştir. Öğretim bu şekilde 1910 yılına kadar devam etmiştir.

1910–1917 yılları arasında *"Orman Mektebi Âlisi"* adıyla bağımsız bir ormancılık okulu adı altında sürdürülen öğretim süre olarak da iki yıla indirilmiştir. Ormancılık öğretiminin iki yıla indirilmesinde Fransa'daki "Nancy Su ve Ormanlar Milli Okulu" örnek alınmıştır (Acatay vd, 1972). Bu okul zamanın Orman Genel Müdürü **Hoca Ali Rıza Efendi** tarafından kurulmuştur (Ungan, 1972).

1917–1934 yılları arasında *"Yüksek Orman Mektebi"* adı ile öğretim sürdürülmüştür. Öğretim süresi, Alman ormancı **Dr. Baver**'in önerisi ile Almanya'daki okullar örnek alınarak üç yıla çıkarılmış ve okul yeni laboratuvarlarla donatılıp öğrencilere yeterli teknik bilgiler de verilmeğe başlanmıştır. 1926 yılında bir başka Alman ormancın **Profesör Bernhard**'ınönerileriyle okul yeniden düzenlenmiş ve ders programları değiştirilip genişletilmiştir. O tarihe kadar müdürlükle yönetilen okulun yönetimi de Rektörlüğe çevrilerek bağımsız bir yönetime kavuşturulmuştur. Okulun mezunlarına da 1924 yılından itibaren Orman Amenajman Mühendisi, 1929

yılında Barem Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle de Orman Mühendisi unvanları tekrar verilmeğe başlanmıştır. 18.06.1934 tarihli ve 2525 sayılı yasa ile kapatılmıştır (Ungan, 1972).

Ormancılık öğretimi 1934 yılından sonra Ankara'ya aktarılmıştır. İstanbul'daki adı Yüksek Orman Mektebi olan okulun 1933 yılında 2291 sayılı yasa ile kurulan *"Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü"* ne beşinci fakülte olarak bağlanmasından sonra okulun adı *"Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü Orman Fakültesi"* olmuştur. Fakülte olmasını takiben öğretim süresi de 1935 yılından itibaren dört yıla çıkarılmıştır. Mezunlarına önceleri *"Diplomalı Orman Mühendisi"* 1939 yılından sonra da *"Yüksek Orman Mühendisi"* unvanları verilmiştir.

Bu fakültenin kuruluşunda Almanya'daki ormancılık yükseköğretimi örnek alındığından ders ve kürsülerin oluşturulmasında da bu ülkedeki esaslar benimsenmiştir. Birçok *Alman, Avusturya, İsviçre, Yugoslav Profesör* bu dönemde ders vermek için ülkemize gelmiş ve kürsülerin direktörü olmuşlardır. Hatta **Meyer Wegelin** örneğinde olduğu gibi dekanlık görevleri bile üstlenmişlerdir. 1943 yılına kadar fakültenin ilk iki sınıfı doğal bilimler dersleri için Ankara'da öğrenim görürlerken bu yıldan itibaren yalnız 1. sınıf öğrencileri Ankara'da öğrenim görmüş, diğer sınıflar ise fakültenin İstanbul'daki esas kısmına aktarılmıştır (Acatay vd, 1972).

30.06.1948 tarihinde 5234 sayılı yasa ile *Yüksek Ziraat Enstitüsü* kaldırılınca Orman Fakültesi de aynı yıl İstanbul Üniversitesi'ne altıncı fakülte olarak katılmıştır. Daha sonra ise Karadeniz Teknik Üniversitesi bünyesinde bir ikinci Orman Fakültesi daha açılmış ve 1971–1972 eğitim-öğretim yılında öğrenime başlamıştır. (Eryılmaz, 1992).

Bugün ormancılıkta yükseköğretim ön lisans, lisans ve lisansüstü düzlerinde yapılmaktadır. Ön lisans düzeyinde uygulayıcı teknik personel eğitimi, lisans ve lisansüstü düzeylerinde ise yönetici personel eğitimi söz konusudur.

Ön lisans düzeyinde eğitim Üniversitelerin bünyelerinde kurulmuş olan Meslek Yüksekokulları kapsamında yapılmaktadır. Eğitim süresi 2 yıldır.

Lisans düzeyindeki eğitim, üniversitelerin bünyesinde yer alan Orman Fakültelerinde yapılmaktadır. Bugün sayıları 12 adettir. Bu fakültelerden mezun olan kişiler *"Orman Mühendisi"* unvanını almaktadırlar. Bağlı oldukları üniversiteler ve kuruldukları iller itibariyle halen ülkemizde mevcut Orman Fakülteleri Tablo 6.1'de gösterilmiştir.

Lisansüstü eğitim, dört yıllık lisans eğitiminden sonra, belirli bir alanda uzmanlaşmayı sağlayan eğitim ve öğretim şeklidir. Ders alma ve tez hazırlama aşamaları olmak üzere iki aşamada gerçekleştirilmektedir. Mezunlar *"Orman Yüksek Mühendisi"* ve *"Bilim Doktorué* unvanlarını almaktadırlar. Ormancılıkla ilgili lisansüstü programları üniversitelerin *"Fen Bilimleri Enstitüleri"* içinde bulunmaktadır.

6.1.2.2. Ormancılık Orta Öğretimi

Ülkemizde orta öğretim düzeyinde öğretim yapılmağa ilk kez 1915 yılında başlanmıştır. Ormancılık yüksek öğrenimini tamamlayan teknik elemanlara yardımcı olmak üzere bir ara kademenin yetiştirilmesi gerekmiştir. Önce bir tüzük hazırlanmıştır. 1913 yılında hazırlanan 13 maddelik *Orman Ameliyat Mektepleri*

Nizamnamesi[14]ne göre bu okula ilkokul mezunları arasından sınavla öğrenci alınacaktır. Öğrenim süresinin iki yıl olması öngörülen bu okullara kabul edilen öğrenciler hem teorik hem de uygulamalı bir öğrenime tabi tutulmaktadırlar.

Tablo 6.1: Lisans Düzeyinde Öğretim Yapan Orman Fakülteleri

ÜNİVERSİTE ADI	BULUNDUĞU İL
İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi	İstanbul
Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi	Trabzon
Bartın Üniversitesi Orman Fakültesi	Bartın
Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi	Düzce
Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi	Kastamonu
Karatekin Üniversitesi Orman Fakültesi	Çankırı
Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi	Isparta
Sütçü İmam Üniversitesi Orman Fakültesi	Kahramanmaraş
Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi	Artvin
Kâtip Çelebi Üniversitesi Orman Fakültesi	İzmir
Bursa Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi	Bursa
Karabük Üniversitesi Orman Fakültesi	Karabük

Bu tüzük uyarınca 1915 yılında ilk kez bir *Orman Ameliyat Mektebi*[15] Hendek'te açılmıştır. Birinci Dünya Savaşı nedeniyle önce Adapazarı'na, sonra da İstanbul Beykoz'a taşınan okul 1920 yılında ödenek yetersizliğinden kapatılmıştır. Okulda öğrenim süresi önce bir yıl iken bu süre daha sonra iki yıla çıkarılmıştır. İkinci bir Orman Ameliyat Mektebi de 1917 yılında Adana'nın Islahiye İlçesinde açılmıştır. Bir süre sonra Adana'ya taşınan bu mektep, Adana'nın Birinci Dünya Savaşı sonrasında işgal edilmesi ile de Beykoz'a taşınmıştır. Bu okullardan mezun olanlara *"Orman Ameliyat Memuru"* adı verilmiştir. Adı geçen okullardan mezun olanların sayısı da 87'dir (OGM-1, 1972).

1930 yılında yeniden Bahçeköy'de Orman Ameliyat Mektebi açılmıştır. Okulun açılış amacı Bahçeköy'deki Yüksek Orman Okulu öğretim elemanlarından yararlanarak Orman Mühendis Muavini yetiştirmektir. Öğrenim süresi üç yıl iki dönem mezun vermiştir. Orman Mühendis Muavini adını alan mezunların sayısı 44 dür.

Yine Bahçeköy'de 1934 yılında bağımsız bir müdürün yönetiminde *"Orta Orman Okulu"* adıyla bir okul açılmıştır. Daha sonra 1936 yılında Bursa'ya taşınan bu okul 1949 yılına kadar builde öğrenimini sürdürmüştür. Öğrenim süresi üç yıl olan bu okul 1949 yılında kapatılmış ve öğrenciler Bolu'daki okula aktarılmışlardır. Okuldan 1937–1949 yılları arasında mezun olan Orman Mühendis Muavini sayısı ise 498 dir.

Yine Bolu'da 1937 yılında ikinci bir *"Orman Orta Okulu"* açılmış ancak bu okul 1951 yılında önce Düzce'ye, bir yıl sonra 1952 yılında da kapatılmıştır. Bolu

[14]Orman Uygulama Okulları Tüzüğü
[15] Orman Uygulama Okulu

Mıntıka Orta Okulundan 1937–1952 yılları arasında üç yıllık olan öğretim sonucunda 648 Orman Mühendis Muavini mezun olmuştur.

Bursa ve Bolu'daki bu okulların kapatılmasından sonra ormancılık etkinliklerinde teknik personele yardımcı olarak işlendirilen ara eleman eksikliği gereksiniminin hissedilmeğe başlanması üzerine yeni bir okul açılmasına gerek duyulmaya başlanmıştır. Duyulan gereksinimler sonucunda 1953 yılında Düzce'de "Orman Tatbikat Memuru Okulu" açılmış ve yukarıda sözü edilen eleman eksikliği karşılanmağa çalışılmıştır. Ortaokul mezunlarının girebildiği bu okulda öğretim üç yıl süreli olarak planlanmıştır. Okul 1959 yılında kapatılmış ve bu süre içerisinde 163 mezun verilmiştir.

Yine Düzce'de ortaokuldan sonra dört yıl süreli öğrenim yapılan *"Orman Tekniker Okulu"* nun 1958 yılında açılmış olduğu görülmektedir. Bir başka Orman Tekniker Okulu da 1965 yılında Trabzon'da açılmış bulunmaktadır. Her iki okul da 1973 yılına kadar öğrenim etkinliğini sürdürmüş ve bu tarihte son mezunlarını verdikten sonra kapatılmışlardır.

6.1.2.3. Ormancılıkta İlkokula Dayalı Öğretim

Öğrenim düzeyleri ilkokul olanlara belli bir süre öğretim yaptırıldıktan sonra onlardan bazı ormancılık etkinliklerinde yararlanmak olanaklıdır. Bu şekilde eğitilen elemanlar daha çok ormanların korunmasında, damga ve ölçü-kesim işlerinde, ağaçlandırma-fidanlık çalışmalarında, vb. orman bölge şeflerine yardımcı olmaktadır. Örneğin, *Orman Muhafaza Memurları* ormanların korunmasında; *Ölçme-Kesim Memurları* damga, tomruklama, kesim, işaretleme, imalat, orman bakım işlerinde; *Depo Memurları* depolara giren ve çıkan orman ürünlerinin kayıt ve denetiminde; *Orman Uygulama Memurları* Orman İşletme Şefinin denetim ve sorumluluğu altında bazı işlerin ormandaki uygulamalarında; *Orman Fidancıları* ağaçlandırma, fidanlık ve toprak erozyonu gibi işlerde Orman İşletme Şefine yardımcı olmaktadır.

6.1.3. Araştırma Yönünden Gelişim

Ormancılık alanındaki bilimsel araştırma çalışmalarına ilk kez 1934 yılında Yüksek Orman Okulunun kapatılıp yerine Orman Fakültesinin kurulması sonucu bu fakültenin akademik elemanları tarafından başlanmıştır.

14.06.1937 tarihli ve 3204 sayılı Orman Genel Müdürlüğü Kuruluş Yasası uyarınca Orman Genel Müdürlüğü bünyesinde bir *"Fenni Araştırma Şubesi"* kurulmuştur (Varol ve Topçuoğlu, 1972). Bu şubenin bir yönetsel birim oluşu, diğer bir ifadeyle bir araştırma birimi olmaması bu şube etkinliklerinin bürokratik yazışmalarla sınırlı kalmasındaki en büyük etken olmuştur.

Daha sonra ise 1951 yılında Ankara'da yapılan Orman Başmüdürleri toplantısında bağımsız bir araştırma biriminin kurulması ilk kez gündeme getirilmiştir. Bu toplantıda alınan karar gereği Bolu'da bir araştırma istasyonu kurmak için çalışmalara başlanmış ve yapılan hazırlık çalışmalarının Orman Genel Müdürlüğü'nce Tarım Bakanlığına sunulması ve bakanlık tarafından da böyle bir araştırma biriminin kurulmasının uygun görülüp onaylanması ile 06.12.1952 tarihinde *"Bolu Orman Araştırma İstasyonu"* kurulmuş bulunmaktadır (Anıl, 1978).

Bolu'da kurulan bu araştırma istasyonunun bu ildeki etkinliği fazla devam etmemiş ve 09.05.1955 tarihinde*"Ormancılık Araştırma Enstitüsü"* adı altında Ankara'ya taşınmıştır.

Bir süre sonra 18.02.1959 tarihinde *"Ormancılık Araştırma Enstitüsü Talimatnamesi"* yürürlüğe konulmuştur. Daha sonraki yıllarda bazı değişikliklere uğrayan talimatname en son 03.04.1975 günlü resmi gazetede *"Orman Bakanlığı Ormancılık Araştırma Enstitüsü Görev ve Çalışmalarına Ait Yönetmelik"* adıyla yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmeliğe göre Ormancılık Araştırma Enstitüsünün etkinlik alanları aşağıdaki biçimde belirlenmiş bulunmaktadır.

1. *Tohum, Ağaç Islahı, Fidan Yetiştirme ve Ağaçlandırma Araştırmaları Bölüm Başkanlığı*
2. *Silvikültür Araştırmaları Bölüm Başkanlığı*
3. *Orman Koruma Araştırmaları Bölüm Başkanlığı*
4. *Orman Envanteri, Amenajman ve Hâsılat Araştırmaları Bölüm Başkanlığı*
5. *Orman İşletmeciliği, Ormancılık Ekonomisi ve Pazarlama Araştırmaları Bölüm Başkanlığı*
6. *Toprak ve Su Varlığını Koruma, Ekoloji ve Otlak Islahı Araştırmaları Bölüm Başkanlığı*
7. *Orman Ürünleri ve Yararlanma, Orman Endüstrisi Araştırmaları Bölüm Başkanlığı*
8. *Orman Halk İlişkileri Araştırmaları Bölüm Başkanlığı*
9. *Ormancılık Araştırmaları, Matematik-İstatistik Bölüm Başkanlığı*

Ormancılık Araştırma Enstitüsü daha sonra ülkenin çeşitli yörelerinde Ormancılık Araştırma Müdürlükleri açarak taşrada da örgütlenme yoluna gitmiştir. Açılmış bulunan Ormancılık Araştırma Bölge Müdürlükleri aşağıda görülmektedir.

** Batı Akdeniz Ormancılık Araştırma Bölge Müdürlüğü (Antalya- 1958)*

** Doğu Karadeniz Ormancılık Araştırma Bölge Müdürlüğü (Trabzon- 1959)*

** Batı Karadeniz Ormancılık Araştırma Bölge Müdürlüğü (Bolu- 1965)*

** Doğu Anadolu Ormancılık Araştırma Bölge Müdürlüğü (Erzurum- 1967)*

** Marmara Ormancılık Araştırma Bölge Müdürlüğü (İstanbul- 1975)*

** Ege Ormancılık Araştırma Bölge Müdürlüğü (İzmir- 1977)*

** Güneydoğu Anadolu Ormancılık Araştırma Bölge Müdürlüğü (Diyarbakır- 1977).*(Daha sonra araştırma bölge müdürlüğü merkezi Orman Genel Müdürlüğünün 28.06.1982 gün ve 19 sayılı oluru ile Elazığ'a taşınmıştır.

** Doğu Akdeniz Ormancılık Araştırma Bölge Müdürlüğü (Mersin- 1977)*

Ayrıca taşrada 8 tane Araştırma Bölge Şefliği ve yeterinde Deneme Sahası Memurluğu da bulunmaktadır.

Ormancılık Araştırma Bölge Müdürlükleri merkezi Ankara'da olan Ormancılık Araştırma Enstitüsüne bağlı olarak etkinlikte bulunurlarken 03.02.1976 gün ve 2323 sayılı Orman Genel Müdürlüğü tamimi ile bulundukları yöredeki Orman Bölge Müdürlüklerine bağlanmışlardır.

Böyle bir uygulamanın aksaklıklarının görülmesi üzerine bu uygulamaya 04.01.1978 tarihli ve 2731 sayılı Orman Genel Müdürlüğü tamimi ile son verilerek yeniden Ankara'daki Ormancılık Araştırma Enstitüsü ile doğrudan ilişkili hale getirilmişlerdir.

Daha sonra ise Ormancılık Araştırma Enstitüsüne bağlı bölge müdürlüklerinin isimleri de Orman Genel Müdürlüğü'nün 03.11.1982 tarihli ve 3577 sayılı tamiminde belirtildiği biçimde 10.09.1982 gün ve 33 sayılı olur ile *"Ormancılık Araştırma Müdürlüğü"* olarak değiştirilmiştir. Bu Müdürlükler 2011 yılında Orman ve Su İşleri Bakanlığı 'nın kurulması ile tekrar Enstitü statüsüne dönüştürülmüştür.

Ormancılık Araştırma Enstitüsü'nün dışında 1957 yılında İzmit'te kurulan ve o zamanki adı *"Kavak Fidanlık Müdürlüğü"* olan, 1962 yılında adı *"Kavakçılık Araştırma Enstitüsü"* haline dönüştürülen, günümüzdeki adı ise *"Kavak ve Hızlı Gelişen Orman Ağaçları Araştırma Enstitüsü"* olan bir araştırma kurumu daha bulunmaktadır.

Bunların dışında Ankara'da *"Orman Ağaçları ve Tohumları Islah Araştırma Enstitüsü"* ve Eskişehir'de *"Orman Toprak ve Ekoloji Araştırmaları Enstitüsü"* uygulama ağırlıklı olmak üzere görev yapmaktadır.

Daha sonra ise 05.11.1982 gün ve 48 sayılı olur ile de İzmit'teki *"Kavak ve Hızlı Gelişen Yabancı Tür Orman Ağaçları Araştırma Enstitüsü"*, Ankara'daki *"Orman Ağaçları Tohum ve Islah Enstitüsünün Ormancılık Araştırma Enstitüsü"*ne bağlandığı ve böylece ülkedeki ormancılığa ilişkin araştırma etkinliklerinin tek elden yönetilmesinin öngörüldüğü dikkati çekmektedir.

Ormancılık araştırmalarına ülkemizde yeterince önem verildiğini belirtmek olanaklı görülmemektedir. Ormancılık araştırmalarına başlanmasının tarihi de bazı yabancı ülkelerdeki durum dikkate alındığında oldukça yakın bir tarihe kadar inebilmektedir. Örneğin; Almanya'da 1870, Fransa'da 1882, İsveç'te 1902, Amerika'da 1908, Finlandiya'da 1917, Rusya'da 1919, İngiltere'de 1939 yıllarında ormancılık konusunda araştırma etkinliklerine başlanmışken ülkemizde konuya ilişkin ilk adımın atılması 1952 yılında gerçekleşebilmiştir (Anıl, 1970).

Geneldeki bu tutumdan ormancılık araştırmalarını da soyutlamak olanaksızdır. Ormancılık araştırma kurumları kuşkusuz duyulan bir gereksinme sonucu ortaya çıkmıştır. Ama bu kurumlara yeterince önem verilmediği ve kurulmasındaki espriden uzaklaşıldığı ortada olan bir gerçektir. Çünkü olmaması halinde de bir eksiklik duyulmayacağı düşünülebildiği için etkinliği istenildiği kadar büyük olamamaktadır. Bütün bunlara karşın ormancılık araştırma enstitüsü çalışanları, sayısı hiç de azımsanamayacak ve çok da değerli araştırmalar, incelemeler yapmışlar ve bu araştırmaları içeren yapıtlarını da yayınlamış ve yayınlamağa devam etmektedirler.

6.2. Türkiye Ormancılık Politikasının Amaçları

1937 yılı öncesi dönemde ormanlara yaklaşımın bu doğal kaynaktan yararlanmak biçiminde olduğuna daha önce değinilmişti. Bu bir yerde dönemin ormancılık politikası amacını oluşturmaktadır.

Ormancılık konusunda ilk tüzük olan 1869 tarihli *Orman Tüzüğüne*hakim olan düşünce, ormanlardan daha çok gelir sağlayabilmek amacıyla ondan yararlanma olurken, bu kaynağı güvenceye alacak etkin olmayan koruma önlemlerine ise yer verilmiştir. Ülkenin içinde bulunduğu ekonomik darboğazdan çıkabilmek için ormanlara bu tür yaklaşımın daha sonraki yıllarda da etkin olduğu görülmektedir. 1937 yılına kadar daha birçok yasal düzenleme yürürlüğe konulmuş ve daha önceki bölümlerde açıklanan içerikleri doğrultusunda bu yasal düzenlemeler ormancılık politikası amacını oluşturmuştur. Yani ormanların bilimsel yöntemlerle işletilmesi,

yönetilmesi, planlı olunması, vb. hususlar amaç olarak ortaya konulmak istenmişse de yararlanma amacı ağırlığını sürekli olarak hissettirmiştir.

1937 yılında yürürlüğe giren 3116 sayılı Orman Yasası ülkede düzenli bir ormancılığı, ormanlar üzerinde devlet denetimini, devlet ormanlarının işletilmesinin devlet orman işletmeleri tarafından yapılmasını, vb. birçok yaptırımı içermektedir. Yasanın 25.10.1935 tarih ve 6/3189 sayılı gerekçesinde belirtilen amaçlar;

1. *Orman varlığını genişletmek ve korumak suretiyle sağlık, sosyal ve tarımsal yararların gelişmesini halk ve ülke lehine sürdürmek,*
2. *Devlet malı olan ormanların devletçe işletilmesini ve ürünün alıcılara en yakın yerde satılmasını sağlamak,*
3. *Endüstriyel etkinliklerin ilerlemesine yarayacak biçimde üretimi arttırmak ve halkın odun ve kereste gereksinimini sürekli olarak ormanlardan karşılamak,*
4. *Halkın ve ülkenin gereksinimlerini sağladıktan sonra üretim fazlasını yurt dışında satmak,*

diye belirtilmektedir.

Yasanın yürürlüğe girdiği tarihlerde devletin ekonomik yaşama girmesi de gündemde bulunmakta ve bu konuda çalışmalar yapılmaktadır. Ormanların işletilmesinden devlet işletmeciliğinin etkili kılınması da düşünce olarak olgunlaşmaktadır. **Atatürk**, ormancılık hakkında;

"Ormanların ülke ekonomisi içerisinde önemli etkileri vardır. Ülkenin servet kaynağı olmaları açısından da ormanların modern önlemlerle iyileştirilmeleri, genişletilmeleri ve onlardan daha çok yararlanmak ana ilkelerimizden birisi olmalı" direktifini vermektedir.

Dönemin Başbakanı **İsmet İnönü**'de 1936 yılında parti grubundaki toplantıda hükümetin orman sorununa bakışını;

1. *İyelik (mülkiyet) sorununun çözümlenmesi,*
2. *İyi koruma örgütü,*
3. *Ormanların devletçe işletilmesi,*

konularında topladığını söylerken bu konudaki kişisel görüşünü de;

"*Ülkede iki yıl için ağaç kesme serbestîsi verilirse üçüncü yılın sonunda ülkede ağaç kalmayacağı inancındayım. Ormanları devlete mal etmek, iyi bir koruma örgütüyle korumak ve devletçe işletmek, içinde bulunduğumuz buhranlı orman sorununu ülke lehine çözümlemenin tek yoludur. Bu konudaki çaba ve fedakârlıktan ve para harcamadan kaçınılmamalıdır. Bu önlemler alınırken de ülkede ağacı bollaştırıp çoğaltacak çözümleri de düşünmeliyiz"* diyerek ortaya koymuştur (Diker, 1947).

Ülke yönetiminde etkili olanların ormancılığa ilişkin görüşleri böyle olunca yürürlüğe girecek olan orman yasasının gerekçesi de ormancılık politikasının amaçlarını şu şekilde özetlemektedir.

1. Orman varlığını genişletip koruyarak sağlık, toplumsal ve tarımsal yararların geliştirilmesini halk ve ülke lehine sürdürmek,

2. Devlet malı olan ormanların kişisel kazanç hırsıyla hareket eden müteahhitlerin müdahale ve yardımlarına gerek kalmadan devletçe işletilmesi ve üretimin iç piyasa alıcılarına en yakın olan yerlerde satılmasını sağlamak,

3. Endüstriyel faaliyetlerin ilerlemesine yarayacak şekilde üretimi arttırmak ve halkın odun ve kereste gereksinimini sürekli olarak kendi ormanlarımızdan karşılamak,

4. Halkın ve ülkenin gereksinimlerini karşıladıktan sonra üretim fazlasını ekonomimize katkısı olması için dış ülkelere satmak.

Yine bu yıl (1937) içerisinde çıkarılan 3204 sayılı *"Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat Kanunu"* nun 1. maddesinde belirtilen ormancılık politikasının amaçları *"yurt ormanlarını korumak, işletmek, imar etmek, yeniden orman yetiştirme işleri yapmak ve orman verimlerini çoğaltmak ve vazifelerin ifası için icap eden müesseseleri kurmak, fen adamları yetiştirmek ve hususi kanunlarla verilen vazifeleri ve ormana müteallik bilumum hizmetleri görmekle ve mülhak bütçe ile idare olunur bir orman umum müdürlüğü kurulmuş"* şeklinde ifade edilerek bu amaçlar Orman Genel Müdürlüğüne görev olarak verilmiştir.

1952 yılında çıkarılan *"Devlet Orman İşletmesi Döner Sermaye Yönetmeliği"* nin 1. maddesi ile de Orman Genel Müdürlüğü kendisine bağlı orman işletmelerinin amaç ve görevlerini belirlemekte ve daha önce ayrıntılı bir şekilde işlenen bu madde içeriği uyarınca orman işletmelerini ormanların yetiştirilmesinden var olanları koruma, işletme ve bu arada daha birçok işi de yapmağa kadar çok kapsamlı amaç ve görevlerle ağır bir yükün altına sokmaktadır.

6831 sayılı Orman Yasasının 1956 yılında yürürlüğe konulmasının gerekçesinde ileri sürülen amaçlar ise;

1. *Ormanların korunması,*
2. *Ormanların imarı ve çoğaltılması,*
3. *Bütün olanaklardan yararlanılarak toplumun gereksinimlerinin en kolay, çabuk ve sürekli bir şekilde karşılanması*

şeklinde bulunmaktadır.

Ülkemizde ormancılık politikası amaçlarına anayasada da yer verilmektedir. 1961 Anayasasının çıkış gününe kadar ormanlara ilişkin olarak gündeme getirilen konular, ormanların yönetim ve işletilmesinin çoğu kez yasa yaptırımlarına uyumsuzluğu, ormanların iç politikaya alet edilmesi, orman tahribatlarının büyük boyutlara ulaşması, vb. nedenlerle ormancılığa ilişkin bazı hükümlerin anayasaya konulmasıyla ormanlar güvenceye alınmak istenmektedir. Nitekim 1961 Anayasasının 131. maddesinde ormancılık politikası amaçları şu şekilde belirlenmektedir.

"Devlet, ormanların korunması ve ormanlık sahaların genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Bütün ormanların gözetimi devlete aittir. Devlet ormanları, kanuna göre devletçe yönetilir ve işletilir" (Öztürk, 1975).

Ormancılık işlerinin çok kapsamlı oluşu ve bu işlerin genel müdürlük ile yürütülmesinin gidere olanaksızlaşması, ormanların bakanlık düzeyinde yönetilmesini gündeme getirmiş ve 1969 yılında Orman Bakanlığı kurulmuştur. 1972 yılında çıkan *"Orman Bakanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun"* ile bu bakanlığın amaçları şöyle belirlenmektedir.

Orman Bakanlığı'nın amaçları bir yerde ormancılık politikası amaçları da olmaktadır. Çünkü saptanan ormancılık politikası amaçlarının uygulanmasını üstlenen kuruluş tüm örgütleriyle orman bakanlığı olmaktadır. İşte anılan yasanın 2. maddesi uyarınca amaçlar;

1. *Ormanların geniş anlamda korunması ve gözetilmesi,*
2. *Orman topraklarının kaybolmasının önlenmesi ve su toplama havzalarında doğal dengenin sağlanması,*
3. *Ormanların ekonomik, sosyal ve teknik gereklere göre yönetilmesi ve işletilmesi,*
4. *Ormanların nitelik ve nicelik itibariyle geliştirilmesi ve üretimin devamlı verimli ve rasyonel bir şekilde arttırılmasının sağlanması,*
5. *Orman sahalarının genişletilmesi,*
6. *Ormanların korunması, geliştirilmesi, işletilmesi ve genişletilmesi amaçlarının gerçekleştirilmesi için devlet ormanları içinde ya da bitişiğinde yaşayan köylülerin kalkındırılması bakımından ilgili kamu kuruluşlarıyla işbirliği yapılarak gerekli önlemlerin alınması ve hizmetleriyle ilgili olanların uygulanması,*
7. *Ülke endüstrisinin, orman ürünlerine olan gereksiniminin karşılanması, orman ürünleri endüstrisinin geliştirilmesi ve yurt içi tüketim fazlasının işlenmiş olarak dış satımının sağlanması diye özetlenmektedir (OGM-2; 1972).*

Bunların dışında, beş yıllık kalkınma planlarında da ulusal ormancılık politikası amaçlarına ilişkin hükümlere de yer verilmektedir. Bu aşamada kalkınma planlarının bu konudaki belirlemelerini tek tek ele almadan sadece Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında (1979–1983) konuya yaklaşımın incelenmesi yeterli görülmektedir. IV. BYKP'nın *"İlkeler ve Politikalar"* başlığı altında;

1. Orman-insan ilişkilerinde doğal dengenin korunması ve iyileştirilmesi, halkın bu kaynaklardan çok yönlü yararlanması, çeşitli üretim potansiyellerinin kısa ve uzun dönemde değerlendirilmesi esas alınacaktır.

2. Ağaçlandırma çalışmaları, orman ürünleri sanayinin yer ve zaman içindeki talepleri, enerji sektörünün gelişen talepleri, nüfus artışı ile kentleşmenin yarattığı orman içi dinlenme gereksinimleri, ekolojik denge ve uygunluk ilkeleri doğrultusunda yürütülecektir.

3. Ağaçlandırma çalışmaları orman ürünleri sanayinde ve enerji sektöründe uzun dönemde doğacak olan odun gereksinimlerinin karşılanabilmesi için ekolojik koşulların uygun olduğu yörelerde ve özellikle hızlı büyüyen türlerde yoğunlaştırılacak "enerji ormanı plantasyonları" tesis olanakları araştırılarak pilot bölge çalışmalara başlanacaktır.

4. Amenajman plan süresi biten orman alanlarında üretimi aksatmamak, dikili ağaç varlığını en iyi bir biçimde işletmek ve orman arazisini potansiyel verim gücünde değerlendirmek amacıyla ağaç türlerine göre saptanan yeni idare sürelerine göre yeni planlar, bitimi izleyen yılda uygulanabilecek şekilde öncelikle hazırlanacaktır.

5. İşletmecilik faaliyetlerinde maliyeti düşürücü, ormancılık tekniğine uygun toplu üretim yöntemlerine yönelirken, üretim girdilerini ve özellikle makine parkını optimal kapasitede kullanmayı sağlamak için mevsimlik işler yerine, tam yıl

çalışmayı amaçlayan çabalar hızlandırılacaktır. Bu durumu sağlayıcı gerekli alt yapı ve personel eğitimi öncelikle geliştirilecektir.

6. Ülkede doğal dinlence potansiyeline sahip ormanlarda, iç ve dış turizmi özendirmek için dinlence alanlarının belirlenmesi yönündeki çalışmalar hızlandırılacak ve uygulamaya geçilecektir.

7. Orman yangınlarıyla mücadelede etkinliği arttırmak ve mevcut ormanlar ve yeni tesis edilmiş ağaçlandırmalardaki saha emniyetini arttırmak için tüm Türkiye ormanlarını kapsayacak yangın emniyet yolları, emniyet şeritleri ve kontrollü yakma tekniklerini içerecek planlar hazırlanacak, yapılacak pilot çalışmalarla uygulamaya geçilecektir.

8. Orman köylüsünün yaşam düzeyini yükseltmek ve korunmasında etkinliğini arttırmak için devlet-orman-köylü ilişkilerinde sorun yaratan orman mülkiyetinin belirsizliği ile ilgili tüm kuruluşlarla işbirliği yapılarak düzenlenecektir.

9. IV. Plan döneminde odun dış satımı yapılmayacaktır. Ormancılık üretimi, sektör ürünlerine olan talebe koşut olarak arz açığı yaratmayacak şekilde düzenlenecektir.

10. Plan döneminde hedeflerin gerçekleştirilmesinde ortaya çıkacak kaynak açığının kapatılmasında ordu ve eğitim kurumlarının işgücü ve kapasite olanaklarından yararlanmayı amaçlayan bir program uygulanacaktır.

11. Orman yol ağı ile il ve ilçe şebekesi yapım ve bakımında ilgili kuruluşlar arasında etkin bir eşgüdüm gerçekleştirilecektir.

12. Orman köylüsünün sosyal refah düzeyini yükseltici faaliyetlere kırsal yerleşim merkezlerinde sürdürülecek etüd-proje çalışmalarıyla devam edilecek; orman işletmeciliğinde ve orman ürünlerinin değerlendirilmesinde orman köylülerince kurulan kooperatiflerin etkinliği arttırılacaktır (DPT, 1979).

Yukarıdaki alıntılardan bazıları her ne kadar yapılması gereken ormancılık etkinliklerinin nasıl olması gerektiğinden söz etmekte ise de; bunların ormancılık politikası amaçlarından esinlendiği gerçeği ortada bulunmaktadır.

1982 Anayasasının 169 ve 170. maddelerinde de ormancılıkta izlenmesi gereken amaçlara yer verilmektedir.

Buraya kadar konu edilenlerin ışığında ülkemizin ulusal ormancılık politikası amaçlarını;

1. *Ormanların korunması,*
2. *Ormanlardan çok yönlü yararlanılması,*
3. *Ormanların niteliklerinin iyileştirilmesi,*
4. *Ağaçlandırma alanlarının genişletilmesi,*
5. *Ormanların sürekliliklerinin sağlanması,*
6. *Toplumun odun hammaddesi ve diğer orman ürünü gereksiniminin karşılanması,*
7. *Orman köylerinin ve dolayısıyla ülke ekonomisinin kalkınmasına katkıda bulunulması,*
8. *Orman ürünleri endüstrisinin odun hammaddesi gereksinimi ksrşılanarak gelişimine yardımcı olunması,*
9. *Toprağı korumaya, ülke savunmasına ve su rejiminin düzenlenmesine katkıda bulunulması,*

10. *Doğayı koruması, yurt güzelliğini sağlaması ve toplumun rekreasyon gereksinimine yardımcı olunması,*

biçiminde toplamak olanaklı görülmektedir.

6.3. Ormancılık Politikasının Organları

Bir ülkede ormancılık politikasının oluşturulması ve uygulanması ile ilgili bazı kuruluşlar bulunmaktadır. Bu kuruluşların ormancılık politikasının oluşumundaki katkıları, etki düzeylerine göre kendisini hissettirmektedir.

6.3.1. Yasama Organı

Bu organ Türkiye Büyük Millet Meclisi 'dir. 1982 anayasasının 7. maddesi *"Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisidir. Bu yetki devredilemez"* diyerek Türkiye Büyük Millet Meclisine vermiş bulunmaktadır. Yine Anayasanın 87. maddesi uyarınca *"Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak; (...); Bakanlar kuruluna belli konularda kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi vermek; "* diye ifade edilmektedir.

Görüldüğü gibi, ülkemiz ormancılık politikası amaçlarını belirlemek, orman yasaları çıkarmak, yasama yetkisine sahip Türkiye Büyük Millet Meclisine ait bulunmaktadır.

6.3.2. Yürütme Organları

Ülkemiz ormancılık politikası uygulama görevi 1982 Anayasasının 9. maddesi *"Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından, anayasa ve kanunlara uygun olarak yerine getirilir"* hükmü uyarınca Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kuruluna verilmiş bulunmaktadır. Yürürlükteki 6831 sayılı Orman Yasasının 119. maddesi de bu yasanın uygulanmasına bakanlar kurulu yetkilidir demek suretiyle yürütme işinin bakanlar kuruluna verildiğini belirtmektedir. Bakanlar kurulu da yürütmeyi bakanlıklara devretmektedir.

6831 sayılı Orman Yasasının yürürlüğe girdiği 1956 yılında bakanlar kurulu adına ormancılık etkinliklerinin yürütülmesini Tarım Bakanlığı yapmaktaydı. 07.08.1969 tarihinde Orman Bakanlığının kurulması ile yürütme sorumluluğunu da Orman Bakanlığı üstlenmiştir. 13.02.1981 gün 2384sayılı yasa uyarınca Tarım Bakanlığı ile Orman Bakanlığının *"Tarım ve Orman Bakanlığı"* adı altında birleştirilmesi üzerine ormancılık politikasının yürütülmesi de bu bakanlığa geçmiş bulunmaktadır. Son olarak 15.12.1983 tarihinde yapılan yeni bir düzenleme ile de yürütme işi *"Tarım, Orman ve Köy İşleri Bakanlığı"* tarafından yerine getirilmiştir.

Orman Bakanlığı kurularak ormancılık etkinliklerinin bakanlık düzeyinde yürütülmeğe başlaması ile bakanlık bünyesinde yeni bir örgütlenmeye gitme zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

Eskiden Orman Genel Müdürlüğü bünyesinde daire başkanlığı halinde bulunan bazı birimler genel müdürlüğe dönüştürülerek, ormancılık etkinlikleri orman bakanlığına bağlı beş genel müdürlükle yürütülmeğe başlamıştır. Kuruluş yılların göre bu genel müdürlükler şu şekildedir;

1. *Orman Genel Müdürlüğü (14.06.1937)*
2. *Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü (03.09.1969)*
3. *Orman Ürünleri Sanayi Genel Müdürlüğü (05.01.1970)*
4. *Orman-Köy İşleri Genel Müdürlüğü (21.07.1970)*

5. Milli Parklar ve Avcılık Genel Müdürlüğü (17.02.1976)

Orman Bakanlığının Tarım Bakanlığı ile 21.09.1980 tarihinden geçerli olacak şekilde 17.02.1981 tarihinde birleştirilmesi ile genel müdürlük sayısı azaltılarak ikiye indirilmiştir. 15.12.1983 'den itibaren *"Tarım, Orman ve Köy İşleri Bakanlığı"* bünyesinde de Orman Genel Müdürlüğü ve Orman Ürünleri Sanayi Kurumu adlarında iki genel müdürlükle ormancılık etkinlikleri yürütülmüştür. Adı geçen diğer Genel Müdürlükler ise Bakanlık bünyesinde birer Daire Başkanlığı halinde bulunmaktadır.

Daha öncede belirtildiği gibi bugünkü haliyle ormancılık hizmetleri *Orman ve Su İşleri Bakanlığı* bünyesinde ana hizmet birimleri olarak; Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü ile Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü, bağlı kuruluş olarak Orman Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir.

Diğer yandan 6831 sayılı Orman Yasasının 28. maddesi uyarınca ülkemizde ancak koşullu olarak geniş anlamda ormancılık yapılmasının kabul edilmesine karşın günümüzde maddede öngörülenin aksine girişimler yapılarak geniş anlamda ormancılıkla uğraşılabilmektedir. İşte geniş anlamdaki ormancılığın odun endüstrisine ticaretine ilişkin ormancılık politikası amaçlarının gerçekleştirilmesi için söz konusu olabilecek önlemlerin uygulamaya konması Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Ticaret Bakanlığı, ulaştırmaya ilişkin olanlar için de Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı 'nın yanı sıra Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, Maliye ve Gümrük Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı da önemli role sahiptir.

Ayrıca Devlet Planlama Teşkilatı da Türkiye ormancılık politikasının yürütme organları arasında yer almaktadır. Şöyle ki;1982 Anayasasının 166. maddesinde *"Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı, özellikle sanayinin ve tarımın yurt düzeyinde dengeli ve uyumlu biçimde hızla gelişmesini, ülke kaynaklarının döküm ve değerlendirmesini yaparak verimli şekilde kullanılmasını planlamak, bu amaçla gerekli teşkilatı kurmak devletin görevidir…"* denilmektedir.

Benzer bir hüküm 1961 Anayasasının 129. maddesinde de yer almaktadır. İşte bu hükme uyularak izlenecek ekonomik, sosyal ve kültürel politika ve hedefleri belirlemede, belirlenen hedefleri gerçekleştirmeye yardımcı olacak planların yapılmasında, uygulanmasında, gereğinde değiştirilmesinde Bakanlar Kuruluna yardımcı olmak amacıyla 05.10.1960 gün ve 91 sayılı *"Devlet Planlama Teşkilatının Kurulması Hakkında Kanun"* ile Başbakanlığa bağlı bir Devlet Planlama Teşkilatı kurulmuş bulunmaktadır. Bu teşkilat günümüzde Bölgesel Kalkınma Ajansları olarak 26 bölgede taşra örgütlenmesini yapmıştır.

6.3.3. Danışma Organı

Ülkemizde tüm devlet örgütünün olduğu gibi ormancılık politikasının oluşturulmasında da danışma organı Danıştay'dır. Bilindiği gibi Danıştay üst düzeyde bir idare mahkemesi ve danışma organıdır. Anayasanın 155. maddesinin ikinci fıkrasında "Danıştay, davaları görmek, başbakan ve bakanlar kuruluna gönderilen kanun tasarıları hakkında düşüncesini bildirmek, tüzük tasarıları ve imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerini incelemek, idari uyuşmazlıkları çözümlemek ve kanunla gösterilen diğer işleri yapmakla görevlidir" denilerek Danıştay'ın yükümlülükleri belirlenmiş bulunmaktadır. Danıştay'ın yukarıda sayılan görevleri arasında orman yasa ve tüzüklerinin de incelenmesi ve bunlara ilişkin görüşlerin bildirilmesi hususlarının da yer alması doğal kabul olunmaktadır.

6.3.4. Teknik Organlar

Bu konuda sayılabilecek başlıca teknik organlar;

a. Orman Mühendisleri Odası,
b. Türkiye Ormancılar Derneği,
c. Yeşil Türkiye Ormancılar Derneği,
d. Türkiye Tabiatını Koruma Derneği,
e. Türkiye Çevre Koruma ve Yeşillendirme Derneği,
f. Doğal Hayatı Koruma Derneği,
g. Türkiye Çevre Sorunları Vakfı,
h. Türkiye Doğayı Koruma Vakfı,
i. Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı (TEMA)
j. Ticaret ve Sanayi Odaları,
k. Ziraat Odaları,

olarak sıralanabilir.

6.3.5. Bilimsel Organlar

Ülkedeki üniversiteler ve özellikle orman, ziraat, veteriner fakülteleri bilim kurumları olarak bilimsel organ içerisinde yer almaktadır.

6.3.6. Özel Kuruluşlar

Bu kesim içerisine basın ve kamuoyu ile ticaret amacı gütmeyen tüzel kişiliği bulunan "Türkiye Orman Memurları Derneği", vb. dernekleri ve ticari amaçlı odun sanayi ve ticareti ile uğraşan şirketleri katmak olanaklıdır.

6.4. Türkiye'de Ormancılık Politikası Amaçlarının Uygulama ve Gerçekleştirme Sistemi

1937 yılı öncesi Osmanlı İmparatorluğu dönemi ormancılığını liberal sisteme dayalı bir ormancılık olarak nitelendirmek olanaklıdır. Devletin bu dönem ormancılığına yaklaşımı ormanlardan yararlanma biçiminde olmuş ve kimi yasal düzenlemelerin yanı sıra emir, ferman, arazi kanunu, fıkıh, mecellenin ormancılığa ilişkin maddelerine göre ormanlar yönetilip işletilmeğe çalışılmıştır. Bu devrin ormancılığını *başıboş–iltizam ormancılığı* olarak nitelendiren M. Diker bu tür ormancılığın ülke ormanlarına etkisinin;

a. Tüm toplumun malı olan ormanlardan geçim kaynağı olarak ve ormanlara zarar vermediğini düşünmeden faydalanan geniş bir halk kitlesi,

b. Kişisel çıkarlardan başka bir şey düşünmeyen orman mültezimi, orman ağası toplumu,

c. Harap ve perişan bir orman,

sonucunu ortaya çıkardığını belirtmektedir (Diker, 1947).

Cumhuriyet döneminin ormancılığı ise devletçilik esasına dayanmaktadır. Böyle olmasında, ülke genelinde devletçiliğin benimsenmesi ilke olarak gündeme getirilmiş ve bu konuda çalışmalara da başlanılmıştır. Kurtuluş savaşını izleyen günlerde özellikle ekonomik kalkınma bir devlet sorunu olarak ele alınmıştır.

Devletçilik uygulamalarının belirgin bir şekilde başlaması 1932 yılında olmuş ve devletin ülke ekonomisine müdahalesinin değişik şekilleri devletçilik olarak nitelendirilmiştir (Boratav, 1974). Kurtuluş savaşı sonrası ülke ticaretinin ve topraklarının büyük bir bölümü egemen sınıflarının denetiminde olduğundan, devlet o dönemde sahipsiz olan endüstri sektörüne el atarak devletçilik uygulamasına başladı denilmektedir (Aren, 1972).

Liberalizmin karşıt seçeneği olarak nitelendirilen devletçi ekonomi politikası o sıralar iki farklı şekilde yorumlanmaktaydı. Bunlarda birincisi "Ferdin yapamayacağı işleri devletin yapması", diğeri de *"Kamu çıkarlarının gerektirdiği her işin devlet tarafından yapılması"* şeklindedir (Boratav, 1975). Bunlardan birinci görüşü ılımlılar, ikincisini ise daha ileri devlet müdahalesini isteyenler ileri sürmekteydiler.

05 Şubat 1937 tarihinde 3115 sayılı Yasa ile Anayasaya da giren devletçilik konusunda **Atatürk**'ün görüşleri günümüz Türkçesi ile şu şekildeydi. (Aydemir, 1968);

"Bizim izlemeyi uygun gördüğümüz devletçilik ilkesi, tüm üretim ve dağıtım araçlarını kişilerden alarak ulusu büsbütün başka ilkelerle düzenlemek amacını güden, özel ve kişisel girişim ve etkinliğe olanak vermeden sosyalizm ilkesine dayanan kolektivizm, komünizm gibi bir sistem değildir. Bizim izlediğimiz devletçilik, kişisel etkinliği temel tutmakla birlikte, olanaklar ölçüsünde az bir sürede, ulusu refah ve ülkeyi uygarlığa eriştirmek için ulusun genel ve yüksek çıkarlarının gerektirdiği işlerde, özellikle iktisadi alanda devleti eylemli olarak (fiilen) ilgilendirmektedir".

Bu genel olguların doğrultusunda ve bir de özellikle ormanların giderek öneminin benimsenip, onların özel çıkarlar için tahrip edilmelerini önleme ve ormanlarda bilimsel yönetim ve işletme ilkelerini uygulama, vb. nedenlerle ormanlarda devlet işletmeciliği benimsenmiştir. Her ne kadar 3116 sayılı Yasanın çıkarılışından önce ormanların bilimsel yöntemlerle işletilmesi, ormanın işletme planlarının düzenlenmesi, vb. gibi girişimler olmuşsa da ilk kez 1937 tarih ve 3116 sayılı Orman Yasasıyla ülkemizde izlenmesi gereken ormancılık politikası amaçları ve bu amaçların gerçekleştirilmesi için izlenmesi gereken yollar bir açıklığa kavuşturulmuştur. Nitekim bu yasa ile devlet iyeliğinde olsun ya da olmasın tüm ormanların Orman Genel Müdürlüğünün denetlemesi (md.4), devletin iyeliğindeki ormanların devletçe (md.31), diğer iyelik çeşitlerine giren ormanların da sahiplerince işletilmelerini ve gerektiğinde bu ormanların yönetim ve işletilmelerinin devletçe yapılmasını (md.56, 60, 65,69) benimsenmektedir.

Daha sonra 1945 yılında yürürlüğe giren 4785 sayılı Orman Yasası bazı ayrıcalıklar dışında tüm ormanları devletleştirdiği için ormanların yönetim ve işletilmesinde devlet işletmeciliği geçerli olmaktadır.

1956 yılında çıkarılan 6831 sayılı Orman Yasası da *"devlet ormanlarının tüm işlerinin devlet adına Orman Genel Müdürlüğünce yapılmasını"* (md.6), devlet iyeliği dışındaki tüzel kişiliği olan kamu kuruluşlarına ait ormanlar ile özel ormanların denetiminin de devlet adına Orman Genel Müdürlüğünce yapılmasını (md.46, 51), vb. yaptırımları benimsemektedir.

1961 Anayasası da ormanların yönetim ve işletilmesinde devletçiliği benimsediğini 131. maddesinde ifade etmektedir.

1982 Anayasasının da ormanların yönetim ve işletilmesinde devletçiliği benimsediği anlaşılmaktadır. Anayasanın 169. maddesi ormancılık konusunda birçok hükmü de içerdiği için aynen alınması yararlı görülmektedir.

"Devlet ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir, bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir.

Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz. Devlet ormanları kanuna öre, devletçe yönetilir ve işletilir. Bu ormanlar zaman aşımı ile mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz.

Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez. Ormanların tahrip edilmesine yol açan siyasi propaganda yapılamaz; münhasıran orman suçları için genel ve özel af çıkarılamaz. Ormanları yakmak, ormanı yok etmek veya daraltmak amacıyla işlenen suçlar genel ve özel af kapsamına alınamaz.

Orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen, aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tespit edilen yerler ile 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen yerler dışından, orman sınırlarında daraltma yapılamaz".

Yukarıda belirtildiğinden de anlaşılacağı gibi Cumhuriyet Döneminde ülkemiz ormancılığında devlet orman işletmeciliği benimsenmiş bulunmaktadır.

KAYNAKLAR

Acatay ,A., İstanbullu, T., Biker, N., 1972: Türkiye'de Ormancılık Eğitim ve Öğretim Kurumları. Or. Müh. IV. Teknik Kongresi, Tebliğ N0: 20, Ankara.

Anıl, Y., 1978. Ormancılık Araştırma Enstitüsünün 25. ılı. Or.Arş.Ens.Der., Ocak 1978, Cilt 24, Say 1, Ankara

Aren, S., 1972. 100 Soruda Ekonomi El Kitabı. Gerçek Yayınevi, Üçüncü Baskı, 100 soruda dizisi: 1, İstanbul

Aydemir, Ş. S., 1968. İkinci Adam. İkinci Baskı, 1. cilt, Remzi Yayınevi, İstanbul

Boratav, K., 1974. Türkiye'de Devletçilik. 100 soruda dizisi, No:41, Gerçek yayınları, İstanbul

Diker, M., 1947. Türkiye'de Ormancılık Dün-Bugün_Yarın. OGM. Yayınlarından, Sayı:61

DPT., 1979. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Panı 1979-1983), Yayın no: DPT:166, Ankara

Eryılmaz, A.Y., 1982. Karadeniz Üniversitesi (K.Ü.) Orman Fakültesinin 10. Yılı. K.Ü.Or. Fak. Dergisi, C.5 Sayı 2, s.269-294

Evcimen, B.S., 1978. Türkiye'de Orman Amenajmanının Gelişimi. İ.Ü.Or. Fak. Yayınları No:2403/249, İstanbul

Gülen ,İ., Özdönmez, M., 1980. Orman İdare (Yönetim) Bilgisi, İ.Ü.Yayın no:2273, İ.Ü.O.Fak.Yayın no: 292,İstanbul.

Kutluk, H., 1948. Türkiye Ormancılığı İle İlgili Tarihi Vesikalar (1487-1923). Tarım B.,OGM. Yayınları Özel Sayı 56, İstanbul.

OGM-1, 1972. Eğitim ve Öğretim Kurumları Gayesi, Tarihi Gelişimi ve Bugünkü Durumu, Eleştirm ve Tebliğiler, Orman Mühendisleri Odası IV. Teknik Kongresi, Tebliği No. 19, Ankara.

OGM-2, 1972. 1595 sayılı Orman Bakanlığı Kuruluş ve Görevlerindeki Hakkkındaki Kanun, Ankara.

Öztürk, K., 1975. Son Değişiklikleriyle Gerekçeli Anayasa. İkinci Basım, Bilgi Yayınları, Ankara

Resmi Gazete, 1959. 7395 Sayılı Kanun, R.Gazete 15.12.1959

Resmi Gazete, 1973. 6831 sayılı Orman Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve bu Kanuna 3 EK Madde İle Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun. Kabul Tarihi: 20.06.1973, Yürürlük Tarihi: 4.7.1973, R.Gazete sayısı: 14584, Kanun no: 1744

Resmi Gazete, 1975. 1906 Sayılı Kanun, R.Gazete 14.6.1975

Resmi Gazete, 1982. 2655 Sayılı Kanun, R.Gazete 20.4.1982, sayı: 1760

Resmi Gazete, 1983. 31.8.1956 Tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına İlişkin Kanun. Kanun no: 2896, R.Gazete sayısı: 18147, Yürürlük Tarihi: 27.9.1983

Toygar, S., 1964. Eski ve Yeni Hükümlere Göre Orman Anlamı. OGM. Yayınlarından sıra no: 370, seri no: 107, İstanbul

Tunçsiper, N., 1964. Orman Mevzuatımız İle İlgili Araştırmalar. Tarım B. OGM. Yayınlarından, Seri no: 364 Sıra no: 106, İstanbul

Ungan, K. 1972. Memleketimizde Orman Mühendisliği Eğitimi. Or. Müh. IV. Teknik Kongresi, Tebliğ no: 14, Ankara

Varol, M., Topçuoğlu, M., 1972. Ormancılık Araştırmalarının Tarihsel Gelişimi ve Araştırma Müesseselerinin Bugünkü Durumu. Or. Müh. IV. Teknik Kongresi, Tebliğ no:35, Ankara

Yund, K., 1957. Ormancılığın Kuruluşundan Beri Bağlandığı Nezaretler, Vekaletler ve Bunun Başındakiler. Türk Ormancılığı 100. Tedris Yılına Girerken (1857-1957). Türkiye Ormancılar Cemiyeti Yayın no: 7, Ankara.

YEDİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE ORMANLARININ BUGÜNKÜ DURUMU

7.0. TÜRKİYE ORMANLARININ BUGÜNKÜ DURUMU

Bu bölümde, ülke ormanlarının çeşitli yönleri, ormanlardan elde edilen ürünler ve bu ürünlerin değerlendirilmesi, gibi konulara değinilmektedir. Ülke orman varlığı hakkındaki veriler, Orman Genel Müdürlüğü (OGM) tarafından arazi çalışmaları ve uzaktan algılama yöntemlerinin birlikte kullanılması ile elde edilen orman envanter istatistik bilgilerinden hazırlanan yayımlardan sağlanmıştır (OGM, 2014).

7.1. Türkiye'nin Orman Varlığı

Sahip olunan orman varlığına ilişkin daha ayrıntılı bir bilgiye sahip olunabilmesi onun çeşitli yönlerinin ortaya konulmasıyla olanaklıdır. Bu nedenle, ülkemiz ormanlarının alan, yayılış, işletme şekli, iyelik durumu, ağaç türü olarak karışımları, sahip olunan ağaç serveti, bu servetin artım miktarı, etası gibi özelliklerinin incelenmesi yararlı görülmektedir.

Türkiye, 78 534 470 ha yüzölçümüne sahiptir. Bu alan, dağlık yapısı, farklı iklim yapısı ve konumu dolayısıyla biyoçeşitlilik açısından zengin toprakları içerir. Daha önce Tablo 3.1'de belirtildiği gibi, geniş bir coğrafyaya sahip olan ülkemizin, %31,1'ini tarım arazileri, %27,6'sını ormanlar, %18,6'sını meralar, %1,4'ünü sulak alanlar ve %21,3'ünü de diğer alanlar oluşturmaktadır.

7.1.1. Orman Alanları

2012 yılı verilerine göre ülke ormanlık alanının 21 678 134 ha olduğu anlaşılmaktadır. Bu miktarın ise %53'ü (11,5 milyon ha) verimli orman, %47'si (10,1 milyon ha) verimsiz orman (bozuk) görünümümde bulunmaktadır. Daha öncede belirtildiği gibi, ülkemizin %27,6 ormanlık alanlarla kaplıdır. Bu konuda dünya ortalaması %29 düzeyinde bulunmaktadır.

Bir ülkenin ormanca zengin kabul edilebilmesi ve ormanlarından beklenen yararları tam olarak karşılayabilmesi için genel alanının %30'unun ormanlarla kaplı olması gerekmektedir.

Ülkemiz değeri sözü edilen değere oldukça yakın bulunmakta ise de ormanlarımızın nitelik durumu bu konuda fazla iyimser olunamayacağını göstermektedir. Çünkü değerlendirmeye sadece verimli ormanlar alındığında elde edilen %14,71 oranı, ormanca zenginlik ölçütü kabul edilen oranın yarısından da aşağıda kalmaktadır. Bu durum ise ormanca zengin ülkeler arasına ülkemizin de girebilmesinin öncelikle bozuk ormanların verimli hale dönüştürülmesine, sonra da alanlarının arttırılmasına bağlı olduğunu ortaya koymaktadır.

7.1.2. Ormanların Bölgesel Dağılışı

Ülkemiz ormanlarının yayılışını daha belirgin bir şekilde ortaya koyabilmek için coğrafi bölgeler esas alınarak bir değerlendirme yapılması yararlı bulunmaktadır. Tablo 7.1'de bu değerlendirmeye ilişkin rakamlar verilmiştir.

Sıralamadan da anlaşılacağı gibi Karadeniz Bölgesi orman yönünden en zengin bölge olmaktadır. Bu bölgede ülke ormanların %24'ü yer alırken, kendisini %19 oranı ile Akdeniz, %18 oranı ile Ege, %14 oranı ile Marmara izlemektedir. Bir diğer ifade ile ormanlarımızın %61'i kıyı bölgelerinde yer almaktadır. Diğer üç bölge ise gerek tahripler, gerekse yetişme ortamı koşullarının uygun olmaması nedeniyle daha düşük oranlarda ormana sahip bulunmaktadır.

Tablo 7.1: Coğrafi Bölgelere Göre Ormanların Dağılımı ve Genel Orman Alanına Oranları

Bölgeler	Ormanlık Alan (ha)	Tüm Orman Alanına Oranı (%)
Karadeniz	5 202 752	24
Akdeniz	4 118 845	19
Ege	3 902 064	18
Marmara	3 034 939	14
Doğu Anadolu	2 384 595	11
İç Anadolu	1 734 251	8
Güney Doğu Anadolu	1 300 688	6
Toplam	**21 678 134**	**100**

Kaynak: (1) Ormancılık İstatistikleri 2013-TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı
(2) Türkiye Orman Varlığı 2012-Orman Genel Müdürlüğü

7.1.3. Ormanların İşletme Şekillerine Göre Durumu

Ülkemiz ormanlarının işletilmesinin koru ve baltalık şeklinde olması kabul edilmiştir. Orman Genel Müdürlüğü 2012 yılı OGM verilere göre ormanlarımızın koru ve baltalık işletme şekillerine göre dağılımı Tablo 7.2'de verilmiştir.

Tablo 7.2: İşletme Şekline Göre Ormanlık Alanlar

İşletme Şekli	Niteliği	Alan ha	%	Ormanlık Alana Oranı %	Ülke Alanına Oranı %
Koru	Normal	10 281 728	60	47,4	13,1
	Bozuk	6 978 864	40	32,2	8,9
	Toplam	17 260 592	100	79,6	22
Baltalık	Normal	1 276 940	29	5,9	1,6
	Bozuk	3 140 602	71	14,5	4,0
	Toplam	4 417 542	100	20,4	5,6
Genel Toplam		**21 678 134**		**100**	**27,6**

Kaynak: (1) Ormancılık İstatistikleri 2013-TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı
(2) Türkiye Orman Varlığı 2012-Orman Genel Müdürlüğü

Tablo 7.2.'de görüleceği gibi ülke ormanlarının %79,6'sı koru, %20,4'ü baltalık ormandır. Koru ormanlarının da %47,4'ü normal, %32,2'si bozuk nitelikli iken, baltalık ormanların ise %5,9'u normal, %14,5'i bozuk nitelikli görünümde bulunmaktadır. Baltalık ormanlarının bu durumu da genelde ormanlarımızın yarıdan fazlasının bozuk nitelikli olmasının nedenini oluşturmaktadır.

7.1.4. Ormanların Ana Fonksiyonlarına Göre Durumu

Ormanların fonksiyonlarını ve alanlarını belirlemek, sürdürülebilir orman yönetimi açısından önem arz etmektedir. OGM, 2000'li yılların başlarından itibaren fonksiyonel planlama mantığı ile çalışmalara hız vermiştir. Bu çerçevede ekosistem yaklaşımını, katılımcılığı ve fonksiyonel planlamayı esas alan "EkosistemTabanlı Fonksiyonel Orman Amenajman Yönetmeliği"05.02.2008 tarihli 26778 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmeliğe göre; devlet ormanlarının işletme gayeleri, ulusal ormancılık programı çerçevesinde, ormanların

ekonomik, ekolojik, sosyal fonksiyonları dikkate alınarak, katılımcılık ve ekosistem tabanlı fonksiyonel amenajman planları hazırlanmaya başlamıştır. Buna göre, ülke ormanlarının ana fonksiyonlarına göre dağılımı Tablo 7.3 'de gösterilmiştir.

Tablo 7.3: Ormanların Ana Fonksiyonlarına Göre Dağılımı

Ana Fonksiyonlar	Normal ha	Bozuk ha	Toplam ha	Oranı (%)
Ekonomik	7 941 865	5 679 694	13 621 559	63
Ekolojik	2 911 614	4 000 810	6 912 424	32
Sosyokültürel	705 189	438 962	1 144 151	5
Toplam	**11 558 668**	**10 119 466**	**21 678 134**	**100**

Kaynak: Türkiye Orman Varlığı 2012-Orman Genel Müdürlüğü

Ülke oranlarının %63'ü ekonomik fonksiyona, %32'si ekolojik fonksiyona ve %5'i sosyokültürel fonksiyona sahiptir.

7.1.5. Ormanların Ülke Nüfusuna Göre Durumu

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2014 yılı verilerine göre Türkiye'nin nüfusu 77 milyon 695 bin 904 kişidir (TÜİK, 2015). Ülke orman varlığı 21 678 134 ha olup bu alan bu nüfusa oranlandığında, kişi başına 0,279 ha orman alanı düştüğü görülmektedir. Dünyada ise bu miktar 0,6 hektardır. Ülkemizde nüfus başına düşen ormanlık alan verimli ormanlar esas alındığında 0,14 ha düzeyine inmektedir. Ayrıca nüfus artışına eşit ya da ondan daha fazla olacak şekilde ormanlık alanların arttırılmasının olanaksızlığı nüfus başına düşen ormanlık alan miktarını da giderek aşağı çekmektedir.

7.1.6. Ormanların Mülkiyet Durumu

Yürürlükteki 6831 sayılı Orman Yasasının 4. maddesi uyarınca ormanlar mülkiyet durumuna göre üçe ayrılmaktadır. Bu ayırım;

1. Devlet ormanları,
2. Tüzel kişiliği olan kamu kuruluşlarına ait ormanlar,
3. Özel ormanlar,

biçimindedir.

Ülkemiz ormanlarının yaklaşık olarak %99'u devlet mülkiyetinde bulunmaktadır. Kesin rakamlar olmamakla birlikte özel ormanların 18 000 ha, köy ve belediye gibi tüzel kişiliği olan kuruluşlara ait ormanların da 4 000 ha olduğu söylenebilir.

7.1.7. Ormanların Ağaç Türlerine Göre Durumu

Ülke ormanlarının ağaç türlerine göre durumu incelendiğinde %54,3'sinin ibreli, %34,7'sinin yapraklı, %11'inin de karışık ağaç türlerinden oluştuğu görülmektedir. Daha ayrıntılı bilgi sahibi olabilmek için ibreli ve yapraklı ağaç türlerinin karışım içerisindeki durumunu incelemek yararlı olacaktır. Bu amaçla da aşağıdaki Tablo 7.4 düzenlenmiştir.

Tablo 7.4: Ormanların Ağaç Türü Gruplarına Göre Dağılımı

Karışım Durumu	Normal ha	Bozuk ha	Toplam ha	Oran %
İbreli	6 792 336	4 983 059	11 775 395	54,3
Yapraklı	3 433 687	4 090 921	7 524 608	34,7
İbreli-Yapraklı Karışık	1 332 646	1 045 486	2 378 131	11
Toplam	**11 558 668**	**10 119 466**	**21 678 134**	**100**

Kaynak: (1) Ormancılık İstatistikleri 2013-TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı
(2) Türkiye Orman Varlığı 2012-Orman Genel Müdürlüğü

Türkiye ormanlarında bulunan ağaç türleri arasında en yaygın olanı %27'lik bir oranla kızılçam oluşturmaktadır. Onu, %21,6'lık oranla karaçam ve %23,8'lik oranla meşe ağaç türleri takip etmektedir. Tablo 7.5 'daki ağaç türleri arasında görülen "ibreli ve yapraklı karışık" içerisinde, servi, halepçamı, sahilçamı, radiata çamı, duglas, kayacık, çınar, sığla, fındık gibi ismi belirtilmeyen birçok ağaç türü yer almaktadır.

Tablo 7.5: Ormanların Ağaç Türlerine Göre Durumu

Ağaç Türü		Normal ha	Bozuk ha	Toplam ha	Oran %
İBRELİ AĞAÇ TÜRLERİ	Kızılçam	3 207 914	2 646 759	5 854 673	27,01
	Karaçam	2 580 193	2 112 867	4 693 060	21,65
	Sarıçam	751 060	728 588	1 479 648	6,83
	Göknar	406 989	263 400	670 389	3,09
	Ardıç	91 234	484 081	575 315	2,65
	Sedir	220 328	243 193	463 521	2,14
	Ladin	230 212	104 260	334 472	1,54
	Fıstıkçamı	60 889	28 139	89 028	0,41
YAPRAKLI AĞAÇ TÜRLERİ	Meşe	2 105 937	3 046 624	5 152 562	23,77
	Kayın	1 621 257	340 403	1 961 660	9,05
	Kızılağaç	99 984	41 134	141 119	0,65
	Kestane	75 249	35 795	111 044	0,51
	Gürgen	15 235	4 727	19 962	0,09
	Ihlamur	9 577	1 946	11 523	0,05
	Dişbudak	8 495	948	9 444	0,04
	Kavak	1 871	4 676	6 547	0,03
	Okaliptüs	2 398	130	2 528	0,01
İbreli ve Yapraklı Karışık		69 846	31 796	101 642	0,47
TOPLAM		**11 558 668**	**10 119 466**	**21 678 134**	**100,00**

Kaynak: (1) Ormancılık İstatistikleri 2013-TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı
(2) Türkiye Orman Varlığı 2012-Orman Genel Müdürlüğü

7.1.8. Ormanların Ağaç Serveti

Ülke ormanlarımızın toplam ağaç serveti 1 494,5 milyon m^3'dür. Bu miktarın %66,2'si (989,4 milyon m^3) ibreli, %33,8'i (505 milyon m^3) de yapraklı ağaçların serveti oluşturmaktadır. Ülkemizin ağaç servetinin işletme şekillerine göre dağılışı Tablo 7.6 'de verilmiştir.

Tablo 7.6: Ağaç servetinin işletme şekillerine göre dağılışı

İşletme Şekli	Ormanın Niteliği	Ağaç Türü					Toplam Servette
		İbreli		Yapraklı		TOPLAM	
		m^3	%	m^3	%	$m^{3)}$	%
	Koru	942 020 431	95,2	475 462 253	94	1 424 505 934	95
	Baltalık	47 414 621	4,8	29 557 233	6	69 948 604	5
	Genel Toplam	989 435 052		505 019 486		1 494 454 538	100
	Oran %	66		34		100	-

Kaynak: (1) Ormancılık İstatistikleri 2013-TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı
(2) Türkiye Orman Varlığı 2012-Orman Genel Müdürlüğü

Tüm servetin büyük bir bölümü koru ormanlarında toplanmıştır. Koru ormanlarında 1 424, 5 milyon m^3 servet bulunmaktadır ki bu da tüm servetin %95'ine eşdeğer olmaktadır. Bu orman formunun %66'sını ibreli, %34'ünü de yapraklı ağaç serveti oluşturmaktadır.

Baltalık ormanların sahip oldukları ağaç serveti ise tüm ağaç servetinin %5'ni (69,9 milyon m^3) oluşturmaktadır.

Daha önce değinildiği gibi koru ormanlarının alanı 17 260 592 hektardır. Bu alan üzerindeki ağaç serveti de 1 417 milyon m^3 olduğuna göre koru ormanlarının hektarındaki ağaç serveti,

$$= \frac{1\,424{,}5 \text{ milyon m3}}{17{,}2 \text{ milyon ha}} = 82{,}8 \text{ m3/ha}$$

olmaktadır.

Baltalık ormanlarındaki servet 69,9 milyon m^3 ve bu ormanların 4 417 542 hektarlık bir alana yayılmaktaydı. Baltalık ormanlarının bir hektarındaki ağaç serveti;

$$= \frac{69{,}9 \text{ milyon m3}}{4{,}4 \text{ milyon ha}} = 15{,}8 \text{ m3 / ha}$$

Koru ve baltalık ormanların ağaç servetleri birlikte ele alındığında ise ülkemiz ormanlarının bir hektarındaki ağaç serveti ise;

$$= \frac{1\,494{,}4 \text{ milyon m3}}{21{,}7 \text{ milyon ha}} = 68{,}8 \text{ m3 / ha}$$

olmaktadır.

7.1.9. Ormanların Artım ve Etası

Ormanlarımızın 1 494,5 milyon m^3 olan ağaç servetinin yıllık artımı ve her yıl ormanlardan çıkarılabilecek olan etası ise aşağıda Tablo 7.7 'de görülmektedir.

Tablo 7.7: Artımın İşletme Şekline ve Ağaç Türlerine Göre Dağılımı

İşletme Şekli	Ormanın Niteliği	Ağaç Türü					Toplam Artıma Oranı %
		İbreli		Yapraklı		TOPLAM	
		m³	%	m³	%	m³	
	Koru Ormanı	26 150 314	95,8	13 869 865	93,1	40 020 179	95
	Baltalık Orman	1 140 506	4,2	1 018 430	6,9	2 158 936	5
	Genel Toplam	27 290 820	100,0	14 888 295	100,0	42 179 115	100,0
	Oran %		64,7		35,3		100,0

Kaynak: (1) Ormancılık İstatistikleri 2013-TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı
(2) Türkiye Orman Varlığı 2012-Orman Genel Müdürlüğü

Tablo 7.7 verilerinden anlaşıldığı gibi ormanlarımızın yıllık artımı 42,1 milyon m^3 düzeyindedir. Bu miktarın %95 i' (40 milyon m^3) koru ormanlarında %5'i (2,1 milyon m^3) de baltalık ormanlarında meydana gelmektedir.

1 hektarlık orman alanının artımı ise koru ve baltalık ormanlarında şu şekildedir.

Koru ormanlarında;

$$= \frac{42{,}1 \text{ milyon m3}}{17{,}2 \text{ milyon ha}} = 2{,}4 \text{ m3 / ha}$$

Baltalık ormanlarında;

$$= \frac{2{,}2 \text{ milyon m3}}{4{,}4 \text{ milyon ha}} = 0{,}5 \text{ m3 / ha}$$

Koru ve baltalık ormanların toplamı olarak hektardaki artış;

$$= \frac{42{,}1 \text{ milyon m3}}{21{,}7 \text{ milyon ha}} = 1{,}94 \text{ m3 / ha}$$

Ormanlarımızın yıllık verim gücü (eta) Tablo 7.8 'deki gibidir.

Tablo 7.8: Etanın İşletme Şekline ve Ağaç Türlerine Göre Dağılımı

İşletme Şekli	Ormanın Niteliği	m³	%
	Koru Ormanı	13 414 927	86,5
	Baltalık Orman	2 079 621	13,5
	Toplam	15 494 548	100,0

Kaynak: (1) Ormancılık İstatistikleri 2013-TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı
(2) Türkiye Orman Varlığı 2012-Orman Genel Müdürlüğü

Ormanlarımızın yıllık eta miktarı 15,49 milyon m^3 olup bunun %86,5'i (13,41 milyon m^3) koru, %13,5'i (2,07 milyon m^3) baltalık ormanlarda bulunmaktadır.

Koru ormanlarının hektardaki etası;

$$= \frac{13{,}41 \text{ milyon m3}}{17{,}2 \text{ milyon ha}} = 0{,}77 \text{ m3 / ha}$$

Baltalık ormanlarının hektardaki etası;

$$= \frac{2{,}07 \text{ milyon m3}}{4{,}4 \text{ milyon ha}} = 0{,}47 \text{ m3 / ha}$$

Ormanlarımızın bir hektar alanındaki eta ise;

$$= \frac{15{,}49 \text{ milyon m3}}{21{,}7 \text{ milyon ha}} = 0{,}71 \text{ m3/ha}$$

dır. .Ormanlarımızın hektar alandaki artım ve eta miktarları karşılaştırıldığında Tablo 7.9 'daki durum ortaya çıkmaktadır.

Tablo 7.9: Ormanlarımızın Birim Alandaki Artım ve Eta Miktarlarının Karşılaştırılması

Ormanın Niteliği	Artım m^3/ha	Eta m^3/ha	Fark m^3/ha
Koru Ormanı	2,40	0,77	+1,63
Baltalık Orman	0,50	0,47	+0,03
Tüm Ormanlar	1,94	0,71	+1,23

Koru ormanlarında artım ve eta arasında 1,63 m^3/ha fark artım yönünde bulunurken, baltalık ormanlarda 0,03 m^3/ha fark artım yönünde bulunmuştur. Her iki orman formu birlikte değerlendirildiğinde ise artım ve eta arasında 1,23 m^3/ha kadar artım lehine bir farklılığın olduğu görülmektedir.

7.2. Ormanlardan Yapılan Odun Üretimi

7.2.1. Endüstriyel Odun Üretimi

Ormanlardan yapacak ve yakacak odun üretimi olarak iki grup odun üretimi gerçekleştirilir. Yapacak odunlar, tomruk, tel direği, maden direği, sanayi odunu, kâğıtlık odun, lif-yonga odunu ve sırık olarak tanımlanan ürün grubudur. Endüstriyel odunlar olarak adlandırılan bu ürünlere ilişkin yıllara göre üretim miktarları Tablo 7.10'da verilmiştir.

Tablo 7.10: Endüstriyel Odun Üretiminin Yıllara Göre Dağılımı (m^3)

Yıllar	Tomruk	Tel Direği	Maden Direği	Sanayi Odunu	Kâğıtlık Odun	Lif-Yonga Odunu	Sırık	Yıllık Üretim
2000	3 007 426	155 364	413 068	829 843	1 533 001	1 371 209	19 358	7 329 269
2001	2 738 269	84 674	380 020	776 476	1 524 867	1 254 599	18 766	6 777 671
2002	3 296 608	28 596	606 870	775 993	1 460 174	1 821 253	15 645	8 005 139
2003	2 827 007	38 920	421 686	778 103	1 169 428	2 073 150	12 204	7 320 498
2004	3 065 439	44 178	447 155	741 393	1 610 003	2 329 897	15 212	8 253 277
2005	2 936 168	77 034	404 513	725 911	1 528 216	2 409 445	18 996	8 100 283
2006	3 479 647	73 273	490 619	749 951	1 514 472	2 964 647	26 087	9 298 696
2007	3 731 711	76 758	522 354	734 400	1 702 870	3 265 092	19 793	10 052 978
2008	3 945 851	75 129	522 372	754 687	2 407 156	3 816 522	19 367	11 541 084
2009	3 757 859	66 923	502 406	657 531	2 432 602	4 033 257	12 503	11 463 081
2010	4 374 840	55 618	576 790	787 562	2 145 606	4 608 171	19 932	12 568 519
2011	4 889 139	70 920	685 744	874 108	2 383 329	4 662 578	16 644	13 582 462
2012	5 027 738	59 613	692 944	874 793	2 333 651	5 424 794	10 832	14 424 365
2013	4 629 829	32 641	541 771	701 688	2 196 434	5 551 397	14 227	13 667 987
Ort.	3 693 395	67 117	514 879	768 746	1 852 986	3 256 144	17 112	10 170 379
Ort. %	36	0,8	5	7	18	32	1,2	100

Kaynak: Ormancılık İstatistikleri 2013-TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı

Orman işletmelerin 2000–2013 yılları ortalaması olarak yaptıkları toplam 10 170 379 m^3 endüstriyel odun üretiminin %36'sı (3 693 395 m^3) tomruk, %0,8'i (67 117 m^3) tel direği, %5'i (514 879 m^3) maden direği, %7'si (768 746 m^3) sanayi odunu ve %18'i (1 852 986 m^3) kâğıtlık odun, %32'i (3 256 144 m^3) lif-yonga odunu ve %1,2'si (17 112 m^3) sırık odunu şeklindedir. Ormanlardan yapacak ve yakacak odun üretim miktarları ve yapacak-yakacak odun üretimi dengesi ilişkin oranlar Tablo 7.11'de verilmiştir.

Tablo 7.11: Odun Üretiminin Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	Endüstriyel Odun Üretimi		Yakacak Odun Üretimi			Toplam Üretim
	Toplam	%	Ster (*)	m^3	%	
2000	7 329 269	55	7 861 442	5 896 082	45	13 225 351
2001	6 777 671	54	7 576 683	5 682 512	46	12 460 183
2002	8 005 139	58	7 586 725	5 690 044	42	13 695 183
2003	7 320 498	56	7 815 932	5 861 949	44	13 182 447
2004	8 253 277	58	8 119 555	6 089 666	42	14 342 943
2005	8 100 283	58	7 667 026	5 750 270	42	13 850 553
2006	92 98 696	64	7 003 026	5 252 270	36	14 550 966
2007	10 052 978	66	6 834 024	5 125 518	34	15 178 496
2008	11 541 084	68	7 303 889	5 477 917	32	17 019 001
2009	11 463 081	67	7 427 596	5 570 697	33	17 033 778
2010	12 568 519	70	7 194 372	5 395 779	30	17 964 298
2011	13 582 462	73	6 778 101	5 083 576	27	18 666 038
2012	14 424 365	75	6 432 674	4 824 506	25	19 248 871
2013	13 667 987	75	5 981 703	4 486 277	25	18 154 264
Ort.	10 170 379	-	7 255 910	5 441 933	-	15 612 312
%	-	64	-	-	36	100

Kaynak: Ormancılık İstatistikleri 2013-TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı
(*) 1 ster 0.75 m^3 olarak alınmıştır.

Görüldüğü gibi 14 yılın ortalaması olarak ormanlarımızdan yapılan üretimin %64'ü (10,2 milyon m^3) endüstriyel odun, %36'sı (5,4 milyon m^3) yakacak odundan oluşmaktadır. Geçmiş yıllarda yapılan üretimin niteliği incelendiğinde 1968 yılında 25/75 şeklinde olan yapacak-yakacak odun üretimi dengesi, 1978 yılında 36/64 şeklinde olmuştur. Bu oran, 2006 yılına gelindiğinde tam ters bir durum alarak 64/36 biçiminde gerçekleştmiştir. 2013 yılında yapacak-yakacak odun üretimi dengesi 75/25 olarak oluşmuştur. Endüstriyel odunun toplam odun üretimi içerisindeki payının artış göstermesi, ülkemizde yakılarak tüketilen odunların miktarında önemli miktarda azalma olduğunu göstermektedir. Çeşitli ülkelerin endüstriyel odun ve yakacak odun üretimi oranlarıyla ülkemizdeki durum karşılaştırılırsa hala ülkemizde yakılarak tüketilen odunların düzeyinin yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır. 2013 yılı ibreli ve yapraklı ağaçlardan elde edilen endüstriyel odunların üretim miktarı Tablo 7.12'de verilmiştir.2013 yılı verilerine göre, 16 888 766 m^3dikili kabuklu gövde hacminden, 13 667 987 m^3 endüstriyel odun üretimi gerçekleşmiştir. Bu üretimin, %80'ini (10 848 147 m^3) ibreli ağaçlardan ve %20'si (2 819 840 m^3) yapraklı ağaçlardan şeklindedir.

7.2.2. Yakacak Odun Üretimi

Tablo 7.11 ve 7.12 'de verilen rakamlardan izleneceği gibi ülkemiz ormanlarından elde edilen odunun dörtte biri yakılarak tüketilmekte olduğu anlaşılabilir. Gerçi yakacak olarak kullanılan odun miktarında geçmiş yıllara göre

büyük bir azalma eğilimi görülmekte ise de bu düzeyin henüz gelişmiş ülkelere oranla yine de yüksek olduğu bir gerçektir. 2013 yılı verilerine göre ülkemiz odun üretiminin (18 154 264 m^3) %25'ini (4 486 277 m^3) yakacak odun oluşturmaktadır.

Tablo 7.12: 2013 Yılı İbreli ve Yapraklı Ağaçlardan Elde Edilen Odun Üretim Miktarları

Ürün Çeşidi		İbreli Ağaç Toplam	Yapraklı Ağaç Toplam	Genel Toplam
Dikili Kabuklu Gövde Hacmi (m^3)		12 974 599	3 914 167	16 888 766
Endüstriyel Odun (m^3)	Tomruk	3 825 965	803 864	4 629 829
	Tel Direği	32 639	2	32 641
	Maden Direği	473 866	67 905	541 771
	Sanayi Odunu	504 741	196 947	701 688
	Kâğıtlık Odun	1 986 497	209 937	2 196 434
	Lif-Yonga Odunu	4 011 007	1 540 390	5 551 397
	Sırık	13 432	795	14 227
	Toplam	10 848 147	2 819 840	13 667 987
Yakacak Odun (Ster)	Koru (Etadan)	1 270 888	1 224 712	2 495 600
	Baltalık (Etadan)	26 925	1 145 311	1 172 236
	Saha Temizliği, Enkaz vb	1 198 534	1 115 333	2 313 867
	Toplam	2 496 347	3 485 356	5 981 703

Kaynak: Ormancılık İstatistikleri 2013-TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı

7.2.3. Odun Dışı Orman Ürünleri Üretimi

Ormanlarımızdan, orman hammaddesi dışında birçok ürün elde edilmektedir. Bu ürünlere Odun Dışı Orman Ürünü denilmektedir. Günümüzde, Odun Dışı Orman Ürünleri dış satımı gerçekleştirilerek ülke ekonomisine önemli katkı sağlamaktadır. Odun Dışı Orman Ürünlerinin bazılarının son yıllardaki üretim düzeyi ise aşağıda Tablo 7.13 'de görülmektedir.Orman ürünleri içerisinde yer alan hayvansal ve mineral nitelikli yan ürünlere ilişkin sağlıklı veri bulunamaması nedeniyle rakam verilememektedir.

7.2.4. Ormanların Hizmet Üretimi

Daha önce değinildiği gibi ekonomik bir uğraş olan ormancılık etkinliklerinin yanı sıra ormancılığın ekonomik olmayan etkinlikleri de bulunmaktadır. Ekonomik olmayan etkinlikler ise bazı koşullarda ekonomik ormancılık etkinlikleri kadar ve hatta daha da fazla önem kazanmakta ve bu amaçla yapılan hizmetler tüm toplumu ilgilendirmektedir. Bugün ülkemiz için sorun olan toprak erozyonunun önlenmesi, zaman zaman görülen taşkınların neden olduğu can ve mal kayıplarının azaltılması, toplum sağlığına yardımcı olunması, topluma rekreasyon olanakları yaratılması, ülke bilim yaşamına katkıda bulunması, orman köylerine iş alanı yaratması ve onların çeşitli orman ürünlerinden yararlanmalarına olanak tanıması, vb. nedenlerle ormanların ekonomik olmayan etkinliklerine önem kazandırmakta ve bir kısım ormanlar öncelikle yukarıda sayılan konulara hizmet edecek biçimde yönetilip işletilmektedir.

Tablo 7.13: Odun Dışı Orman Ürünleri Üretimi (Ton)

Ürün çeşidi	YILLAR											
	2002	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**
Keçiboynuzu (harnup) tohumu	-	-	-	-	-	-	336	800	115	-	-	-
Kestane	98	3	39	130	113	61	116	87	56	41	27	158
Keçiboynuzu (harnup) meyvesi	63	61	326	207	529	128	115	181	322	23	24	522
Kekik	2 793	1 785	1 225	974	892	3 863	2 050	1 176	1 412	972	1 786	1 874
Defneyaprağı	6 626	3 350	4 662	8 564	7 746	11 686	7 025	19 781	15 418	12 329	12 351	15 178
Kuşdili bitkisi (biberiye)	453	193	91	46	53	359	225	352	-	50	133	121
Adaçayı	455	264	566	441	390	910	1 489	708	702	410	341	324
Ihlamur çiçeği ve yaprağı	20	4	10	12	30	5	76	77	194	3	56	29
Çalba	174	317	466	378	2	148	52	165	114	27	9	31
Laden	1 008	529	526	606	585	752	518	75	332	204	130	204
Eğrelti otu	58	42	22	25	105	134	-	41	49	47	33	30
Çıralı çam kök odunları	7 770	10 651	17 364	6 958	832	89	260	187	1 303	556	289	23 407
Sığla Yağı	2 246	1 702	47	1 207	127	-	340	100	3 000	-	-	1 110
Reçine	-	254 7	2 9	-	-	-	-	-	-	12 5	480	260
Fıstıkçamı kozalağı	8 300	9 945	6 751	23 470	35 459	37 724	30 519	62 660	60 910	62 662	25 602	18 707

Kaynak: Ormancılık İstatistikleri 2013-TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı

6831 sayılı Orman Yasası uyarınca *"Bulundukları mevki, durum, sahip oldukları özellikler açısından ülkenin ve halkın yarar, sağlık, esenliğine yarayacak ya da tarihi, estetik ya da turistik kıymeti bakımından korunması gereken, gerek devletin ve gerekse kişilerin özel iyeliğinde ya da hüküm ve tasarrufu altında bulunan yerlerin orman rejimine alınmasına Orman ya da Milli Eğitim Bakanlıkları ya da Turizm Genel Müdürlüğünün önerisi üzerine Bakanlar Kurulunca karar verilebilir"* denilerek (md.3) bazı alanlar maddede belirtilen görevlerin yerine getirilmesi için orman kapsamına alınabilmektedir.

Yine yasaya göre *"Arazi kayması ve yağmurla yıkanması tehlikesine maruz olan yerlerdeki yerleşim yerlerin havasını, şose ve demir yollarını, toz ve kum fırtınalarına karşı koruyan ve nehir yataklarının dolmasının önüne geçen veya ülke müdafaası için korunması gerekli görülen devlet ormanları ya da maki ya da fundalarla örtülü yerler sürekli olarak; tahrip edilmiş ya da yangın görmüş devlet ormanları da üretim ormanı haline gelinceye kadar Tarım ve Orman Bakanlığınca*

korum ormanı olarak ayrılabilirler" denilerek devlet ormanlarından koruma ormanı amacıyla orman ayrılabileceğini hükme bağlarken diğer iyelik çeşitlerine ait ormanların da ayni kapsama alınabileceği, gerekirse bu durumun kamulaştırma ile gerçekleştirilebileceği belirtilmektedir (md.23, 24). Halen ülkemizde 58 adet Koruma Ormanı bulunmaktadır.

Diğer yandan *"Orman Genel Müdürlüğü; mevki ve özelliği dolayısıyla lüzum göreceği ormanları ve orman rejimine giren sahaları; bilim ve fennin istifadesine ayırmak; tabiatı korumak, yurdun güzelliğini sağlamak, toplumun çeşitli spor ve dinlenme gereksinimlerini karşılamak, turistik hareketlere olanak vermek amacıyla milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma sahaları ve orman mesire yerleri olarak ayırır, düzenler, yönetir ve gerektiğinde işletir ya da işlettirir"* biçimindeki (md.25) hükmüyle de bir kısım ormanların sözü edilen amaçlar için ayrılabileceğini belirtmektedir.

Bugün ülkemizde 39 ulusal park, 109 tabiat anıtı, 189 tabiat parkı, 31 tabiatı koruma alanı, 80 yaban hayatı geliştirme sahası bulunmaktadır (Tablo 7.14)

Tablo 7.14: Türkiye 'de Korunan Alanlar (2013)

Statüsü	Adet	Alanı (ha)
Ulusal Park	39	815 119
Tabiat Anıtı	109	5 762
Tabiat Parkı	189	89 062
Tabiatı Koruma Alanı	31	63694
Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	80	1 201 212
Toplam	448	2 174 849

Kaynaklar: (1) Ormancılık İstatistikleri 2013-TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı
(2) Orman Genel Müdürlüğü Stratejik Plan 2013-2017
(3) Türkiye 'de Korunan Alanlar 2015-Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü

Ayrıca, 6831 sayılı orman yasasının ilgili maddeleri uyarınca, orman köylülerine ormancılık işlerinde öncelik tanımakta, orman ürünlerinden parasız ya da düşük fiyatla yararlanmaları sağlanmakta ve böylece onara ekonomik yönden katkıda bulunularak dolaylı bir hizmet yapılmaktadır.

KAYNAKLAR

DKMP, 2015. Türkiye ‘de Korunan Alanlar 2015-Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Ankara.

OGM, 2012. Orman Genel Müdürlüğü Stratejik Plan 2013-2017,. Orman Genel Müdürlüğü, Ankara.

OGM, 2013. Ormancılık İstatistikleri 2013-TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Ankara.

OGM, 2014. Türkiye Orman Varlığı, Orman İdaresi ve Planlama Dairesi Başkanlığı Yayın No: 115, Envanter Serisi No: 17, 24 sayfa, Ankara.

TÜİK, 2015. 2014 yılı Türkiye Nüfus Sayısı Bilgileri. Türkiye İstatistik Kurumu, Ankara.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE ORMANCILIĞININ SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ GEREKEN HUSUSLAR

8.0. TÜRKİYE ORMANCILIĞININ SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Daha önceki bölümlerde ormancılık politikasının tanımlanması, özellikleri, diğer bilimlerle ilişkisi, ormanın yararları, ormancılığın ne olduğu, etkinlik alanı ve bazı sektörlerle ilişkisi, orman işletmesinin çeşitli özellikleri, ormancılıkta amaçlar, ormancılık politikasının oluşturulmasında nelere dikkat edilmesi gerektiği, Türkiye ormancılık politikasının gelişimi, amaçları, organları, sistemleri, ülke ormanlarının durumu, vb. konulara ayrıntılı olarak değinilmiş bulunulmaktadır.

Bu bölümde ise ülke ormancılığının sorunları ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri konu edilecektir. Kuşkusuz ülke ormancılığı birçok sorunla karşı karşıya bulunmaktadır. Bu sorunların hepsinin incelenmesinin olanaksızlığı nedeniyle bazı sorunların ele alınması ve onlara ilişkin önerilerle yetinilmesi zorunluluğu, başlı başına bir sorun olarak incelenmesi gereken bir kısım sorunlara yeteri ağırlığın verilememesini gerektirmiştir.

İnsanla orman ilişkisinin insanlığın başlangıç tarihine kadar indirilebilmesi, ormancılık sorunlarında ağırlığı doğal olarak bu ilişkiye çekmektedir. Çünkü insanların ormanlara karşı olumlu ya da olumsuz etkilerine göre ülkelerin ormancılığı ilerleyip birçok sorununu sorun olmaktan çıkarmış ya da halen önde gelen sorun olarak ülke gündeminde bulunmaktadır. Örneğin; Anadolu'da M.Ö. 2000 yılında başlayan yerleşmeler aynı zamanda orman tahriplerinin de başlangıcı kabul edilmekte (Yiğitoğlu, 1936) ve bugün de ülkemizde ormanlar aleyhine insan eylemleri azalmaksızın devam etmektedir. Hâlbuki kullanım yerleri çok artmış bulunan odun hammaddesinin yeterince karşılanabilmesi, ülkeleri birim alandan daha fazla orman ürünü almaya, ormanların yönetim ve işletilmesini düzenlemeye, onları güvenceye almaya, sürekliliklerini sağlamaya, nitelik ve nicelik yönünden yeterli düzeye getirmeye, planlı olmağa, belirlenen amaçlar dışında ormanlardan yararlanmamağa, tüm ormancılık etkinliklerinde bilim ve ormancılık tekniğinin gözetilmesini zorunlu kılmaktadır (Eryılmaz, 1983). Bunun ise sorunsuz bir ormancılık uygulanabilecek koşulların etkin kılınması ile gerçekleşebileceği ortada bulunmaktadır.

8.1. Sorunlar

8.1.1. Ormanların Yeterince Korunamaması

Ormanların yeterince korunabilmesinin sağlanması için yapılması gereken ilk işler arasında orman olan ve orman olmayan yerlerin belirlenmesi yer almaktadır. Bir diğer ifade ile arazi kullanımının yani topraktan yararlanmanın planlanması ve her bir kullanım çeşidine ayrılmış olan alanların sınırlarının çizilmesi ve tapuya kaydedilmesi, ormanları korumanın önde gelen koşulu olmaktadır. Fakat ülkemizde bu gerçekleştirilemediği yani hem genel hem de orman kadastrosu tamamlanarak hangi amaç için hangi tür arazinin kullanılacağı kesinlikle belirlenemediği için topraklarımızdan gerektiği biçimde yararlanıldığını belirtmek olanaksızdır.

Bugün ülkemiz arazilerinin yetenek sınıflarına göre durumu incelendiğinde ise 28 milyon hektarının (%36) tarıma uygun, geriye kalan miktarın da 1,1 milyon hektarı (%1,5) *"su yüzeyleri"* dışındaki 49,9 milyon hektarı (%62,5) da tarım yapmaya uygun olmayıp sürekli olarak bir bitki örtüsü ile kaplı bulunması gerektiği

anlaşılmaktadır. Günümüzde ülke genel alanının %27,6'sının ormanlarla kaplı bulunduğu ve arazinin kullanım yetenek sınıflarına göre özellikle 35,8 milyon hektarlık büyüklüğe sahip (%46) VII. Sınıf arazinin orman olarak kullanıma uygunluğu nedeniyle bir kısım ormanlık alanın yanlış kullanılmakta olduğu ortaya çıkmaktadır (Cangir ve Poyraz, 2000).

8.1.1.1. Ormanların Kadastrosu

Devlet ormanlarının, kamu tüzel kişiliklerine ait ormanların, özel ormanların ve bu ormanların içinde ve bitişiğinde bulunan her çeşit taşınmaz malların ormanlarla müşterek sınırlarının tayin ve tespit edilerek haritaya bağlanması işlemleri orman kadastro faaliyetleri olarak tarif edilmektedir.

Ormanların sınırlandırılmasına ilişkin ilk hükümlere 1869 tarihli Orman Tüzüğünde rastlanmaktadır. Tüzüğün 2. maddesinde devlet ormanları, 20. maddesinde de vakıf ormanlarının belirlenmesi ve sınırlamasının yapılması öngörülmektedir (Kutluk, 1948).

Daha sonra çıkarılan bazı yönergelerde ve ayrıca 1917 tarihli *"Devlet Ormanlarının Usulü İdarei Fenniyeleri Hakkında 9 Maddelik Kanun"* ile iki yıl sonra 15.07.1919 da yürürlüğe sokulan *"Devlet Ormanlarına Ait Amenajman Talimatnamesi"* ayrıntılı hükümlerle, 1920 tarihli *"Baltalık Kanunu"* dolaylı olarak orman sınırlamasını gündeme getirirken, 24.05.1924 tarihli ve 504 sayılı *"Türkiyedeki Tüm Ormanların Teknik Yöntemlerle Yönetimi ve İşletilmesine İlişkin Yasa"* ve buna ek olarak yine aynı yıl içerisinde çıkarılan 526 sayılı Yasa uyarınca da yine az da olsa orman sınırlaması yapılmıştır.

1937 tarihli ve 3116 sayılı Orman Yasasının yürürlüğe girmesi ile devlet ormanlarının ve bu ormanların içinde ve bitişiğindeki otlak, yaylak, kışlak, sulak ve diğer ormanlar ve her türlü arazi ile sınırlarının belirlenmesi öngörülmekte ve bu görev de o zamanki adıyla *"Orman Tahdit Komisyonlarına",* şimdiki adıyla *"Orman Kadastro Komisyonu"* olan komisyonlara verilmektedir (md.5).

Ayrıca, komisyonların yılda en az 250 000 hektarlık orman sınırlaması yaparak sınırlama işini beş yılda bitirmeleri öngörülmüştür (md.10). Diğer orman mülkiyeti çeşitlerinden köy, belediye gibi kamu tüzel kişilerine ait ormanlarla özel ormanların sınırlama işinin de iki yıl içerisinde bitirilmesi de (md. 49, 63) yasa hükümleri arasında yer almaktadır.

3116 sayılı Yasanın 133. maddesi gereğince hazırlanan 11.06.1937 tarihli ve 2/6738 sayılı *"Orman Nizamnamesi"* nin de 4–10. maddeleri sınırlama işine ilişkin bulunmaktadır.

Yine yasanın 36. maddesi uyarınca 04.12.1940 tarihinde *"Ormanların Tahdit ve Tescil Talimatnamesi"* hazırlanarak çıkartılmıştır (OGM, 1946).

Daha sonra 1950 yılında yürürlüğe giren 5653 sayılı Kanun, 3116 sayılı Kanunun sınırlamaya ilişkin olan 5 ve 12. maddelerini değiştirirken, 10. maddesini de kaldırmış bulunmaktadır. Bu maddenin kaldırılması ile sınırlama çalışmalarının tamamlanması için tanınan 5 yıllık süre de kaldırılmakta ve bunun yerine "en kısa süre içerisinde tamamlanır" hükmüne 21. maddede yer verilmektedir.

1956 yılında yürürlüğe giren 6831 sayılı Orman Kanununun 7-12 maddeleri ormanların sınırlandırılması konusunda önceki yasaların hükümlerinden ayrılık göstermemektedir. Bu konuda sözü edilecek değişiklik ise önceki yasalarda tahdit ve kadastro ayrı ayrı ele alınırken 6831 sayılı yasa her ikisini "devlet ormanlarının tahdit ve kadastrosu" başlığı altında birleştirmesi olmaktadır. Bu başlık da 20.6.1973 tarihli ve 1744 sayılı Yasa ile *"devlet ormanlarının kadastrosu"* diye değiştirilmiş bulunmaktadır.

Bu arada ise 1946 tarihli *"Orman Tahdit ve Tescil Yönetmeliği"* nde 1949 yılında değişiklik yapılmış, 09.06.1958 tarihinde ise adı geçen yönetmelik yerine aynı isimle yenisi yürürlüğe konulmuştur.

Daha sonraki yıllarda 19.8.1974 tarihli *"Orman Kadastrosu Yönetmeliği"*, 20.05.1984 tarihinde *"6831 Sayılı Orman Kanununa Göre Orman Kadasrosu ve Aynı Kanunun 2/B maddesinin Uygulanması Hakkında Yönetmelik"*, 15.7.2004 tarihli ve 25523 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanan *"6831 sayılı Orman Kanununa Göre Orman Kadastrosunun Uygulanması Hakkında Yönetmelik"* yürürlüğe girmiştir. Halen 20 Kasım 2012 tarihli 28473 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanan *"Orman Kadastrosu ve 2/B Uygulama Yönetmeliği"* yürürlüktedir.

Orman kadastrosu çalışmalarının başladığı 1937 yılından 1977 yılına kadar geçen 40 yıllık süre içerisinde yapılan çalışmalar incelendiğinde, ortaya çıkan sonuçların yetersiz düzeyde kaldığı hemen anlaşılmaktadır.

Bu arada 1950 yılındaki 5653 sayılı Orman Yasası uyarınca makiliklerin ormandan ayrılması, 1956 yılında yürürlüğe giren 6831 sayılı Orman Yasasının 2. maddesinin uygulanması, 1964 yılında çıkarılan *"Devlet Ormanları İçindeki Arazinin ve Yerleşmelerin Fiili Durumlarının Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik"* ile öngörülen işlere ağırlık verilmesi, 1973 tarihli ve 1744 sayılı *"6831 sayılı Orman Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna 3 Ek Madde ile Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun"* ile yeni bir içerik kazandırılan 6831 sayılı Orman Yasasının 2. maddesinin uygulanması gibi çalışmalar, orman kadastrosunu yavaşlatıcı ve bazen de ikinci plana düşürücü etki yapmışsa da oldukça uzun sayılabilecek bir süre içerisinde gerçekleştirilebilen sınırlama miktarı tatmin edici olmamıştır.

Örneğin; 1937–1972 yılları arasındaki 35 yılda toplam 6 407 131 hektar büyüklüğündeki ormanlık alanın sınırlandırılması yapılmıştır. Yapılan sınırlandırma yılda 183 060 hektar olmuştur. Böylece 35 yılda yapılan sınırlandırma ülke ormanlık alanının %32'si düzeyinde kalmıştır. 1974–1979 yılları arasında ise 2 018 023 hektar orman alanı sınırlandırılırken, 6831 sayılı yasanın ikinci maddesi uyarınca sınır düzeltmesi yapılan alan da 2 034 556 hektardır.

Tablo 8.1 'den de görüleceği gibi bir dönem sınırlandırma çalışmaları biraz hızlanmış gibi olsa da yeterli seviyeye ulaşamamıştır. Bu işler için 1974-1979 yılları arasında harcanan para ise sadece 138 838 000 TL 'dir.

Tablo 8.2 'de 2010 ve 2013 yılları arasında yapılan kadastro çalışmalarını içeren veriler verilmiştir.

Tablo 8.1: 1937-1979 Yılları Arasında Yapılan Orman Kadastrosu Çalışmaları

Yıllar	Sınırlanan Orman Alanı ha	Sınır Düzeltmesi Yapılan Orman Alanı (2/B) ha
TOPLAM 1937-1972	**6 407 135**	**-**
1974	53 484	60 000
1975	452 289	251 853
1976	448 400	629 800
1977	413 983	454 578
1978	317 020	326 222
1979	322 847	312 103
TOPLAM 1974-1979	**2 018 023**	**2 034 556**
GENEL TOPLAM 1937-1979	**8 425 154**	**2 034 556**

Kaynak: Orman Bakanlığı Çalışmaları 1980

Tablo 8.2: 2010-2012 Yıllarında Orman Kadastrosu Yapılan Alan Miktarları

Yıllar	Orman Kadastrosu ha	Tescil ha	2/B ha
2010	17 575 165	11 824 130	411 843
2011	17 748 427	12 188 834	432 397
2012	19 075 064	16 230 739	439 473
2013	19 175 273	16 749 736	450 461

Kaynak: Ormancılık İstatistikleri 2013-T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı

Tablo 8.2'de verilen rakamlara göre 2013 yılı itibariyle orman kadastrosu çalışmalarında önemli aşamalara ulaşıldığı görülmektedir. Son yılın rakamlarına göre 19 175 273 ha orman alanın (%88,4) sınırlaması yapılmış olup, sınırlanan bu alanın 16 749 736 hektarı da (%72,2) tapuya tescil edilmiştir. Öte yandan, 2/B uygulamaları kapsamında orman sınırları dışına çıkarılan alan miktarı 450 461 hektar (%0,02) olmaktadır. Halen 2 502 861 ha (%11,6) kadastrosu ve 4 928 398 ha (%27,8) tescili yapılacak orman alanımız bulunmaktadır.

8.1.1.2. Orman Tahripleri

Ormanların korunması yeterince sağlanamadığı, orman içi ve orman bitişiğinde yaşayan köylüler yeterli ekonomik güce kavuşturulamadığı için onların ormanlara çeşitli olumsuz etkileri olmakta ve bu da ormanların tahrip olmasına yol açmaktadır. Ormana zararlı eylemler orman yangınları, tarla açma, hayvan otlatma, izinsiz kesimler, taşımalar biçimlerinde olmakta ve orman varlığımız büyük zararlara uğramaktadır.

Sayılanların içerisinde en fazla zarara neden olan orman yangınlarıdır. Orman yangını, doğal ya da insani sebeplerden ortaya çıkan yangınların ormanları kısmen veya tamamen yakmasıdır. Ülkemiz topraklarının dünyadaki konumu itibariyle ormanlarımızın büyük bölümü 1. derece yangına hassas bölge içinde yer alır. Yıldırım düşmesi ve yüksek sıcaklık gibi doğal sebeplerle çıkan yangınlar ve sigara, tarımsal ürünler nedenli çıkan insan kaynaklı orman yangınları vardır.

Ülkemizde çeşitli nedenlerden çıkan orman yangınlarının %99 'una insanlar neden olmaktadır. Bu konuda bir örnek vermek gerekirse 1960–1980 yılları toplamı

olarak çıkan orman yangını sayısı 15 986 adet olup yangınlar sonucunda 274 655 hektar orman yanmış ve yanan orman alanlarındaki ağaç serveti de 10 122 343 m^3 olmuştur.

Günümüzde 2003-2013 yılları arasında çıkan orman yangınlarına ilişkin sayısal veriler ve yangın çıkış sebepleri verilmiştir (Tablo 8.3).

Tablo 8.3:. 2003-2013 Yıllarına Göre Orman Yangınlarına İlişkin Veriler

Yıllar	Yangın Sayısı	Yanan Alan Miktarı	Yangın çıkış nedeni ve miktarları							
			Kasıt		İhmal		Doğal		Faili Meçhul	
		Hektar	Adet	Hektar	Adet	Hektar	Adet	Hektar	Adet	Hektar
2003	2 177	6 644	258	665	1 317	4 520	120	694	482	765
2004	1 762	4 876	242	748	1 033	3 093	128	233	359	802
2005	1 530	2 821	272	402	867	2 084	140	48	251	288
2006	2 227	7 762	166	206	1 315	5 873	330	543	416	1 139
2007	2 829	11 664	292	1 705	1 642	7 994	407	243	488	1 722
2008	2 135	29 749	377	797	1 018	26 283	330	699	410	1 970
2009	1 793	4 679	231	792	884	3 082	333	105	345	700
2010	1 861	3 317	146	526	861	1 851	281	69	573	871
2011	1 954	3 612	153	283	1 067	2 368	130	39	604	922
2012	2 450	10 454	197	1 615	936	5 780	373	334	944	2 725
2013	3 755	11 456	260	1 478	1 419	4 051	258	138	1 818	5 789
Toplam	**36 274**	**158 180**	**4 194**	**19 299**	**19 191**	**107 440**	**3 665**	**4 490**	**9 224**	**26 952**

Kaynak: Ormancılık İstatistikleri 2013-TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı

2013 yılı verilerine göre ülkemizde çıkan orman yangınlarının, %48,4'ünün çıkış nedeni bilinemeyen yangınlar, %37,8'i ihmal, %6,9 'u kasıtlı ve %6,9'u doğal sebeplerden ortaya çıkan yangınlar olmuştur.

Ülkemiz orman idaresi taşra teşkilatı çalışma zamanlarının büyük bir kısmını orman koruma faaliyetleri için harcamaktadır. Koruma faaliyetlerinin en temel konusunu ise orman suçları oluşturmaktadır. Orman suçlarının 1960–1980 yılları arasındaki durumu Tablo 8.4 'de verilmiştir.

Anılan dönem içerisinde işlenen 1,4 milyon orman suçunun %75'i kaçakçılık, %16'sı açma ve %8'i otlatmadır.

Ormandan açılan alan miktarı ise 122 782 hektardır. Sayılan suçlar sonucu ormandan kesilen ağaçların m^3 cinsinden miktarı ise 2,5 milyon m^3 dür. Bu miktarda kesilen ağaçların büyük bir bölümü olan (%80'i) kesme ve taşıma suçlarını içeren kaçakçılık, %19'u açma sonucu ormanlardan çıkarılmış bulunmaktadır.

Tablo 8.4: 1960-1980 Yılları Arasında İşlenen Orman Suçlarının Durumu

Suçun cinsi	Suçun Miktarı		Açılan Alan	Kesilen Ağaç	
	Adet	%	ha	m^3	%
Açma	838 831	16.8	122 782	482 117	19.5
Kaçakçılık	1 069 061	75.1	-	1 990 145	80.5
Otlatma	116 003	8.1	-	-	-
TOPLAM	**1 423 895**	**100.0**	**122 782**	**2 472 262**	**100.0**

Kaynak: 1. OGM İstatistik Albümü 1937-1967
2. Çanakçıoğlu, 1981

Geçmişe göre günümüzde gerek insanların bilinçlenmesi gerekse verilen cezaların ağır olması sebebiyle orman suçları sayısında büyük bir düşüş olmuştur. Tablo 8.5'de yer alan son 10 yılın orman suçlarına ilişkin veriler incelendiğinde 2003 yılında suç sayısının 26 814 adet tespit edilirken, 2012 yılında bu rakam 12 031'e düşmüştür.Orman ağaçlarını kaçak kesme ve ormanda usulsüz alan açma suçu ve ormanda izinsiz alan işgali önemli suçlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 8.5: 2003-2012 Yılları Arasında Orman Suçlarına İlişkin Veriler

Yıllar	Suç Sayısı Adet	Orman ağaçlarını kaçak kesme suçu		Orman ürünlerini kaçak nakletme suçu		Ormanda usulsüz alan açma suçu	
		Sayısı Adet	Miktarı m^3	Sayısı Adet	Miktarı m^3	Sayısı Adet	Alan De
2003	26 814	10 771	45 779	4 436	2 204	3 886	10 513
2004	22 538	8 472	35 950	3 246	1 439	3 573	10 169
2005	21 946	7 332	31 365	2 767	2 222	3 981	11 988
2006	16 725	5 956	23 271	2 052	960	2 837	9 836
2007	16 700	6 028	24 665	1 900	976	2 836	9 880
2008	14 295	5 020	19 134	1 651	793	2 393	9 627
2009	13 723	4 946	18 915	1 692	785	2 283	7 409
2010	14 813	4 114	18 712	1 339	722	3 019	9 858
2011	11 528	3 742	18 739	841	689	2 337	10 237
2012	12 031	4 149	19 297	1 017	862	2 013	8 904
Toplam	**171 113**	**60 530**	**255 827**	**20 941**	**11 652**	**29 158**	**98 421**

Kaynak: Ormancılık İstatistikleri 2012-TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı

Tablo 8.6'da ise 2003-2012 yıllarına ait otlatma, işgal ve usulsüz sarf suçlarına ait veriler yer almaktadır. Bu veriler 1960-1980 yıllarına ait veriler ile karşılaştırıldığında, ülkemizde işlenen orman suçlarının önemli ölçüde azaldığını göstermektedir.

8.1.1.3. Orman Alanlarında Verilen İzinler

Orman sayılan alanlarda madencilik (maden ve petrol arama ve çıkarma, tesis kurma), enerji üretimi ve diğer alanlarda verilen izinler olmak üzere 3 çeşit izin verilmektedir. Bu izinler, "Orman Sayılan Alanlarda Verilecek İzinler Hakkındaki Yönetmelik" hükümlerine göre yürütülmektedir. Bu izinlerin ormanlarımıza olumsuz çeşitli çevresel etkileri bulunmaktadır.

8.1.1.3.1.Madencilik İzinleri

Madencilik izinleri kapsamına maden arama ve işletme, tesis kurma, petrol arama ve işletme tesis kurma, hammadde üretme gibi izinler girmektedir.

Madencilik izinlerine ilişkin veriler Tablo8.7'de verilmiştir.Tablo 8.7 incelendiğinde 2012 ve 2013 yılları arasında en çok izinlerin maden açık işletmelerine ve maden alt yapı tesislerine verildiği görülmektedir.

Tablo 8.6: Orman Suçlarına İlişkin Veriler

Yıllar	İzinsiz otlatma Suçu	Ormanda izinsiz işgal edilen alan		Orman ürünleri usulsüz sarf suçu	
		Sayısı	Miktarı De	Sayısı	Miktarı m^3
2003	2 726	3 248	16 467	1 747	1 325
2004	3 720	2 830	9 967	697	1 044
2005	3 758	3 484	14 115	624	897
2006	3 035	2 446	11 736	399	1 631
2007	3 356	2 292	10 057	288	404
2008	2 733	2 185	28 378	313	303
2009	2 066	2 437	10 222	299	993
2010	1 952	4 089	16 218	300	374
2011	1 448	2 947	13 220	213	289
2012	1 711	2 936	11 814	178	287
Toplam	**26 505**	**28 894**	**142 194**	**5 058**	**7 547**

Kaynak: Ormancılık İstatistikleri 2012-TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı

Tablo 8.7. Madencilik İzinleri

İznin Niteliği	Yıllar			
	2012		2013	
	Adet	Alan ha	Adet	Alan ha
Maden arama	272	172	185	148
Maden açık işletme	1 005	2 797	773	3 043
Maden kapalı işletme	82	39	24	22
Maden tesis	151	313	118	112
Maden altyapı tesis	1 166	2 367	945	1 644
Petrol arama	8	35	1	1
Petrol işletme	-	-	1	2
Petrol tesis	1	2	-	-
Petrol altyapı tesis	2	35	-	-
Hammadde üretim	123	576	140	900
Toplam	**2 810**	**6 336**	**2 187**	**5 872**

Kaynak: Ormancılık İstatistikleri 2013-TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı

8.1.1.3.2. Enerji İzinleri

Enerji izinleri kapsamına balık üretme tesisleri, rüzgar enerjisi santralleri, hidroelektrik santralleri, enerji iletim hatları, petrol boru hatları, barajlar vb. izinler girmektedir. Yıllık verilen enerji izinlerinin yaklaşık yarısını enerji iletim hatları oluşturmaktadır.

2013 yılı verilerine göre enerji iletim hatları için verilen izin miktarı 510 adet olurken, 9 842 ha orman alanının bu amaç için kullanımı gerçekleşmiştir. Enerji İzinlerine İlişkin veriler Tablo 8.8'de verilmiştir.

Tablo 8.8: Enerji İzinleri

Enerji İzinleri	2012		2013	
	Adet	Alan ha	Adet	Alan ha
Balık üretme tesisi	18	6	4	2
Define arama	11	1	6	1
Arkeolojik kazı	5	55	5	268
Restorasyon	1	4	1	2
Rüzgâr ölçüm direği	93	64	70	53
Hidroelektrik santrali	77	616	123	1 648
Rüzgâr enerji santrali	25	306	41	536
Termik santrali	-	-	1	5
Nükleer enerji santrali	1	14	-	-
Enerji iletim hatları	321	3 241	510	9 842
Petrol boru hattı	-	-	-	-
Doğalgaz	10	47	27	150
Baraj	25	1 865	33	4 565
Gölet	84	512	169	1 839
Ocak (Kömür vb)	-	-	149	23
Fabrika ve hızar şerit	-	-	41	-
Toplam	**671**	**6 730**	**1 187**	**18 934**

Kaynak: Ormancılık İstatistikleri 2013-TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı

8.1.1.3.3. Diğer İzinler

Orman sayılan alanlarda verilen diğer izinler kapsamına ulaşım, su, katı atık bertaraf, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na arkeolojik çalışmalar için verilen izinler ve mezarlık, sağlık tesisi, spor tesisi, üniversite yeri gibi izinler girmektedir. Bu izinler kapsamında verilen izinlerin önemli miktarını ulaşım hizmetleri için tahsis edilen alanlar oluşturmaktadır (Tablo 8.9).

Tablo 8.9: Madencilik ve Enerji Dışındaki Diğer İzinler

Diğer izinler	2012		2013	
	Adet	Alan (ha)	Adet	Alan (ha)
Savunma	51	1 929	19	893
Ulaşım	566	3 308	778	8 621
Haberleşme	201	61	190	95
Su	595	773	700	1 216
Atık su	15	10	19	19
Altyapı	17	17	26	33
Katı atık bertaraf vb.	8	155	9	149
Sokak hayvanları bakımevi	3	20	5	29
Mezarlık	44	162	31	50
Sağlık tesisi	7	26	7	29
Eğitim tesisi	33	113	36	135
Spor tesisi	18	84	16	36
Tahsis (Kültür ve Turizm Bakanlığı)	2	244	2	427
Turistik tesis	-	-	-	-
Üniversite yeri	-	-	3	151
Toplam	**1 560**	**6901**	**1 841**	**11 883**

Kaynak: Ormancılık İstatistikleri 2013-TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı

8.1.2. Ormancılık Politikası Amaçlarına Uygun ve Kararlı Bir Politika İzlenememesi

Daha önce de değinildiği gibi ülkemizde kararlı bir ormancılık politikası izlendiği söylenemez. Orman tanımının ayrıntılı olarak yasada yer aldığı 1937 yılından bu yana orman sayılan ve orman sayılmayan yerler konusunda karar kılınabilmiş değildir. Ormanların ülke ekonomisine olan katkılarının yanı sıra topluma sağladıkları yararların bilincinde olan kültür ve ekonomik düzeyleri yüksek ülkelerde ormanın yasalarda tanımlanması gereği pek duyulmamaktadır. Bu bilinç düzeyine erişemeyen toplumlarda ise orman rejimine giren ve girmeyen yerlerin yasalarda belirtilmesi bir zorunluluk olmaktadır.

Ülkemizde 1937 yılında çıkarılan 3116 sayılı Orman Yasasında tanımlanıp orman sayılan ve sayılmayan yerler ayrı ayrı belirtilmiştir. Fakat daha sonraki yıllarda ve hiç de fazla sayılamayacak bir zaman sürecinde orman tanımı birçok kez değişikliğe uğratılmıştır. Böylece orman sayılan alanlar ormancılık tekniğinin ve gereklerinin sonucu olmayan fakat diğer çeşitli nedenlerin etkisiyle değiştirilirken, orman sayılmayan yerler de unutulmamıştır. Her orman yasasında orman tanımı yapılan maddenin devamında orman sayılmayan yerler *"ancak"* ile başlayıp ve giderek de artan şıklar halinde yer almıştır. 3116 sayılı orman yasasını izleyen diğerleri 1945 yılında 4785 sayılı; 1950 yılında 5653 sayılı ve 1956 yılında da 6831 sayılı Orman yasalarıdır.

Orman sayılan ve orman sayılmaması gereken yerlere ilişkin olarak yapılan bu değişiklikler gibi orman mülkiyeti konusunda da kararlılık yoktur. 3116 sayılı orman yasasında kabul edilen dört orman mülkiyet çeşidi, 4785 sayılı Orman Yasasıyla bazı ayrıcalıklar dışında tüm ormanlar devletleştirilip orman mülkiyeti bire indirilirken, 5653 sayılı Orman Yasasıyla bu kez üç orman mülkiyeti çeşidine çıkarmış ve 6831 sayılı Orman Yasasında da üç orman mülkiyeti aynen benimsenmiştir.

Bunlar gibi köylülerin devlet ormanlarından yararlanma hakları da sürekli değişiklik göstermiştir. Örneğin; 3116 sayılı Orman Yasası ile devlet ormanlarından parasız yararlanma kaldırılırken orman içinde ve ormana 5 km uzaklıktaki köylülere kişisel gereksinimleri için ¼ tarife bedeli ile tomruk ve yakacak odun verilmesi benimsenmiş, diğer köyler için de bazı yaptırımlar getirilmiştir. Yasa geniş bir şekilde incelendiğinde görülür ki, devlet ormanlarından yararlanma sınırlandırılmış ve bu hak yalnızca orman köylüsüne verilmiştir.

Devlet ormanlarından parasız yararlanması önlenmiş olan köylülere, çıkarları ve tatlı kazançları bozulan kesimlerin ve özellikle kereste tüccarlarının karşı koymaları ve siyasilere etkileri sonucunda ormanlardan daha az ödemelerle daha fazla kişinin yararlanabileceği bir yasa değişikliği yapılmıştır. Böylece, 25.06.1938 de yayınlanarak yürürlüğe giren 3444 sayılı Orman Yasası kişisel gereksinimden yararlanmada tarife bedelinin 1/10'u kadar ödeme yapılmasını ve bu haktan yararlanacak köylerin ormana uzaklığının da 10 km olmasını getirmiş ve böylece ormanlardan çok az bir ödeme karşılığında yararlanacakların sayısını önemli miktarda arttırmıştır. Bu haktan yararlanmanın, nüfusu 2 000 den az olan kasaba merkezleriyle öteki kasaba sakinlerine de tanınması devlet ormanlarından yararlananların sayısının artışında önemli etken olmuştur.

Günümüzde 6831 Sayılı Orman Kanununun orman köylülerinin yapacak ve yakacak odun yararlanmasına yönelik düzenlemelerini yapan 31 ve 32. Maddeleri 22.5.1987 tarih ve 3373 sayılı Yasa ile değişikliğe uğramış olup, son hali şu şekildedir:

"Madde 31-(Değişik: 22/5/1987 – 3373) Mülki hudutları içinde verimli Devlet ormanı bulunan köylerde köy nüfusuna kayıtlı ve köyde devamlı oturan veya burada oturmakta iken yerleşim adresini bu madde kapsamındaki başka bir köye taşıyan ya da nüfusa kayıtlı olmasa bile yerleşim adresi olarak kesintisiz en az beş yıl oturan muhtaç ihtiyaç sahibi hane reislerine, köyde barınmaları için yapacakları ev, ahır, samanlık, ambar ve kümes ile köy halkının müşterek ihtiyacı olan okul, cami, sağlıkevi, köyyolu köprüsü ve köykonağı ihtiyaçları için yapacak emval bu ormanlar civarındaki istif veya satış istif yerlerinden tarife bedeli ile kesme, taşıma ve istif masrafları alınmak suretiyle bir defaya mahsus olmak üzere verilir (...)".

"Madde 32 - (Değişik : 22/5/1987 – 3373)[16] *Mülki hudutları içinde verimsiz devlet ormanı bulunan köylerde, köy nüfusuna kayıtlı ve köyde devamlı oturan veya burada oturmakta iken yerleşim adresini bu madde kapsamındaki başka bir köye taşıyan ya da nüfusa kayıtlı olmasa bile yerleşim adresi olarak kesintisiz en az beş yıl oturan muhtaç hane reisleri ile, hudutları içinde verimli devlet ormanı bulunan ve nüfusu 2500'den aşağı olan kasabaların muhtaç halkına kendi ihtiyaçlarına sarf etmeleri şartıyla yapacakları, ev, ahır, samanlık, ambar ve kümes ihtiyaçları için bir* defaya mahsus; okul, cami, köyyolu köprüsü ve köykonağı gibi köy müşterek *ihtiyaçları için de ihtiyaç hallerinde olmak üzere, en yakın satış istif yerlerinden maliyet bedelinin üçte biri karşılığı yapacak emval verilir.*

Bu yerler halkının yakacak odun ihtiyaçları her yıl en yakın istif yerlerinden maliyet bedelinin üçte biri ile karşılanır.

Birinci fıkrada belirtilen köy ve kasaba hudutları dahilindeki ormanlardan ağaçlandırma, imar ve bakım gayesi ile yapılan kesimlerle elde edilen yakacak odunlar tarife bedeli ile bu köy ve kasaba halkına, ihtiyaçları için verilir (...)."

Öte yandan, köylülerin orman idaresi hesabına piyasa satışları için kesip satış istif yerlerine taşıdıkları orman ürünlerini, pazara götürüp satmaları koşuluyla bazı haklar verilmiştir. Bu kapsamda 5653 sayılı Orman Yasası önceki durumu benimserken yeni bir hüküm eklemiştir. Bununla, köylülerin orman idaresi hesabına piyasa satışları için kesip satış istif yerlerine taşıdıkları orman ürünlerinden, pazar yerine götürüp satmaları koşuluyla orman idarelerinin saptayacağı istiflerde kerestelik odunlarda %25'ine, odun ve kömür için de %100 üne kadar satış bedeli üzerinden arttırmasız olarak verilmektedir (5653 sayılı Yasa, md.18/b).

Zaman içinde bu yasanın bazı maddeleri çeşitli tarihlerde değiştirilmiştir. 15.12.1959 tarihinde 7395 sayılı Yasa ile 6831 sayılı Yasanın 35. maddesinin 2. ve 3. fıkraları değiştirilmiştir. Daha sonra 04.07.1973 tarihinde 1744 sayılı yasayla 6831 in 34. maddesinde değişiklik yapılmış ve orman işlerinde çalışan köylülere kesip taşıdıkları kerestelik tomrukların bir bölümü için tomruk yerine para verme getirilirken, odun ve kömür ile tarım işlerinde kullanılacak alet ve araba yapımında, çeşitli el sanatlarında, meyve ve sebze ambalajcılığında kullanılan sanayi odunlarının %60'ını, istemeleri halinde kendilerine maliyet bedeli ile ve arttırmasız olarak verilmesi benimsenmiştir. Görüleceği gibi daha önce %100 olan odun-kömür-sanayi odunu oranı %60'a indirilmektedir.

[16] 26/2/2014 tarihli ve 6527 sayılı Kanunun 2 nci maddesiyle, bu maddenin birinci fıkrasında yer alan "devamlı oturan" ibaresinden sonra gelmek üzere "veya burada oturmakta iken yerleşim adresini bu madde kapsamındaki başka bir köye taşıyan ya da nüfusa kayıtlı olmasa bile yerleşim adresi olarak kesintisiz en az beş yıl oturan muhtaç" ibaresi eklenmiştir.

Daha sonra 14.06.1975 tarihli ve 1906 sayılı Yasa ile %60 olan oran yeniden %100'e çıkarılmıştır. Bu 1906 sayılı Yasa ayrıca "sınırları içinde devlet ormanı bulunan köyler halkının çoğunluğu tarafından kurulan, orman köylerini kalkındırma kooperatiflerince kesilip satış istif yerlerine taşınan kerestelik tomrukların %25'ine, sair orman mallarının %100'üne kadarı, istedikleri takdirde bu kooperatiflere satış istif yerlerinden maliyet bedeli ile arttırmasız olarak satılabilir" diye yeni bir hüküm getirmiştir. Bu yeni hüküm ile orman köylüleri için yararı yadsınamayacak olan kooperatifçiliği özendirici bir hale getirmek istenmiştir.

14.4.1982 tarihli 2655 sayılı Yasa da yine anılan 34. maddede değişikliği öngörmektedir. Değişiklik orman köylerini kalkındırma kooperatiflerine baltalık ormanlarda birim fiyat ile kesip satış istif yerlerine taşıdıkları yakacak odunların %80'ine kadarı (taşıma ve depolama olanağı olmayan bölgelerde %100) ile yine ayni yöntemle kesip satış istif yerlerine taşıdıkları kerestelik tomruk ve sanayi odunlarının ayrı ayrı %25'ine kadarı kendi endüstri kuruluşlarında işlenmesi koşuluyla istedikleri takdirde kendilerine maliyet bedeli ile verilmesinde toplanmaktadır.

23.09.1983 tarihli ve 2896 sayılı Yasa ile de yine 34. maddeye (bir önceki yasa ile benimsenen oranlar saklı kalınarak) uygun endüstri kuruluşu olmadığı ya da endüstri kuruluşu olmasına karşın %25'lik hakkını kullanamayan kooperatiflere, birim fiyat ile kesip satış istif yerlerine taşıdıkları kerestelik tomruk ve sanayi odunlarının %25'i kadarı için bunların açık arttırmalı satış ortalamaları ile maliyet bedelleri ortalaması arasındaki farkın ödenmesi eklenmektedir.

Son olarak 6831 Sayılı Orman Kanununun 34. Maddesi 25.5.2000 tarih ve 4570 sayılı Yasa ile değişikliğe uğramış olup, bu konuda yapılan düzenlemelerin son hali şu şekildedir:

"Üretimin Orman İdaresi tarafından yapılması halinde, sınırları içinde Devlet ormanı bulunan köy ve kasabalarda o yer nüfusuna kayıtlı olarak ikamet eden gerçek kişilerin veya sınırları içinde Devlet ormanı bulunan köy ve kasabaların her birinde hane adedinin çoğunluğu tarafından kurulan orman köylerini kalkındırma kooperatiflerinin baltalık ormanlarından birim fiyat (vahidi fiyat) usulü ile kesip, satış istif yerlerine taşıdıkları yakacak odunların yüzde yüzüne kadarı idarece tayin edilecek süre içinde, istedikleri takdirde kendilerine maliyet bedeli üzerinden verilir.

Ağaçlandırılacak, imar ve ihya edilecek sahalarda da baltalık ormanlarda yapılan çalışmalara ait hükümler aynen uygulanır.

Hane adedinin en az yüzde ellibiri tarafından kurulan orman köylerini kalkındırma kooperatiflerinin, birim fiyat usulü ile kesip satış istif yerlerine taşıdıkları kerestelik, soymalık ve kesme kaplamalık tomrukların ve sanayi odunlarının ayrı ayrı yüzde yirmibeşine kadarı, istedikleri takdirde satış istif yerlerinden, Orman Bölge Müdürlüklerinin son açık artırmalı satış ortalaması fiyatlarından yüzde yirmi düşülerek tespit edilecek bedelle, kendilerine satılır. Ancak, hakkını mal olarak almak istemeyen orman köyleri kalkındırma kooperatiflerine, birim fiyat usulü ile kesip, satış istif yerlerine taşıdıkları kerestelik, soymalık, kesme kaplamalık tomruk ve sanayi odunlarının ayrı ayrı yüzde yirmibeşine kadarı için, ilgili orman işletmesince istihsal edilen emvalden, aynı yıl içinde açık artırmalı olarak satılan miktarın genel satış ortalaması ile maliyet bedeli genel ortalaması arasındaki bedel farkı, bilançonun çıkarılmasını müteakip nakden ödenir.

Ancak, Orman Bölge Müdürlüklerinin son açık artırmalı satış ortalaması fiyatlarından yüzde yirmi düşülerek tespit edilecek bedel, maliyet bedelinin üstünde ise orman köylerini kalkındırma kooperatiflerinin hak ettikleri yüzde yirmibeş ürünler kendilerine maliyet bedeli satılır.

Devlet ormanlarında istihsalde çalışan gerçek ve tüzel kişilerin, kesip satış istif yerlerine taşıdıkları yapacak ve yakacak emvale ait isitihkak tutarları ayrıca yüzde on fazlası ile kendilerine ödenir.

Yukarıdaki fıkralarda yazılı haklardan yararlanabilmek için kesme ve taşıma işinin birim fiyat (vahidi fiyat) kararı ve şartnamelerdeki sürelerle ve esaslara uygun olarak yapılması şarttır.

Bu madde kapsamındaki kooperatiflerden veya üst kuruluşlardan yaptıkları işin mahiyeti ve hacmine göre orman mühendisi veya orman teknikeri çalıştırmaları istenebilir.

Orman Kanununda değişiklik yapan 23.9.1983 tarihli ve 2896 sayılı Kanunun geçici 1 inci maddesi hükümlerinden evvelce yararlanmakta olan orman köylülerine de bu maddedeki bedel ve satış esasları uygulanır.

Bu madde hükümlerinin uygulanması ile ilgili esas ve usuller Orman Genel Müdürlüğünce belirlenir."

Yasalarda orman köylüsüne tanınan ve onun yararına diye yapılan değişikliklerin gerçekte kimin yararına olduğu ise hep göz ardı edilmiştir. Orman işlerinde çalışan bu çalışması sonunda sözde kendisine az bir para karşılığı orman ürünlerinden yararlanma hakkı tanınan orman köylüsünün bu haktan bile gereği gibi yararlandığı söylenemez.

Diğer yandan, ormancılık politikası tarafından belirlenmiş olan amaçların da tam olarak uyulduğu ve bu amaçların gerçekleştirilemesine çalışıldığı söylenemez. Daha önce değinildiği şekilde ormanların korunması, alanlarının genişletilmesi, ormanlardan yararlanma, orman ürünleri endüstrisinin gelişmesini sağlama, orman köylülerinin kalkınmalarına katkıda bulunma diye toparlanabilecek ormancılık politikası amaçları gereği gibi yerine getirilememiştir. Kuşkusuz bu durum tutarlı bir ormancılık politikası izlenememiş olmasından da etkilenmiştir. Politikalar sık sık değişince amaçların gerçekleştirilmesi olasılığı da önemli ölçüde aksamıştır ama tek neden bu değildir. Ormancılık konusunda yapılması zorunlu yatırımları yeterli düzeyde tutmayan ve öngörülenleri de gerçekleştiremeyen yönetici ve yönetimlerinde etkili olduğu gözden uzak tutulmamalıdır.

Daha önce belirtildiği gibi ormanlar yeterince korunamamış, yeri geldiğinde değinileceği gibi de ormanların nitelikleri iyileştirilememiş ve alanları da genişletilememiştir. Bunlar yapılamayınca ormanlardan yararlanma arzulandığı biçimde düzenlenememiş, orman ürünlerine olan gereksinimin yurt ormanlarından karşılanmasında üretim açığı ile karşılaşılacak duruma gelinmiştir.

Bunların yanı sıra oldukça sık bir şekilde çıkarılmış af yasalarıyla orman suçu işleyenler diğer suçlularla birlikte affedilmişlerdir. Yürürlüğe girdikleri tarih ve sayılarıyla af yasaları şöyle bir gidiş izlemiştir.

- 15.07.1950 tarihli ve 5677 sayılı *"Bazı suç ve cezaların affı hakkında Kanun",*
- 18.03.1954 tarih ve 6385 sayılı *"Bazı orman suçlarının affına ve bazı suçlardan mütevellit tazminatın terkinine (silinmesine) dair Kanun",*
- 08.09.1956 tarihli ve *"6831 sayılı Orman Kanununun bazı orman suçlarının affı ile ilgili muvakkat 5. maddesi",*
- 02.07 1958 tarihli ve 7132 sayılı *"Bazı orman suçlarının affına ve bunlardan mütevellit idare şahsi haklarının sukutuna (düşmesine) dair Kanun"*
- 28.10.1960 tarih ve 113 sayılı *"Af Kanunu"*
- 23.02.1963 tarih ve 218 sayılı *"Bazı suç ve cezaların affı hakkında Kanun"*
- 09.08.1966 tarih ve 780 sayılı *"Bazı suç ve cezaların affı hakkında Kanun"*
- 18.04.1975 tarih ve 1803 sayılı *"Cumhuriyetin 50. yılı nedeniyle bazı suç ve cezaların affı hakkında Kanun".*

Görüldüğü gibi 1950 yılı ile 1975 yılı arasında sekiz kez af yasası çıkarılmış bulunmaktadır.

8.1.3. Orman-Orman Ürünlerine Gereksinimin Dengesizliği

Orman ürünleri ile bu ürünlere olan gereksinimin dengeli olabilmesi ya da dengenin orman ürünleri lehine fazlalık göstermesi ancak yeterli miktarda ormanlık alana ve ormanların da niteliklerinin iyi oluşuna ve ormanlık alanların arttırılmasına, orman ürünleri tüketiminin şekil ve çeşidine bağlıdır. Ormanlarımızın durumuna bakıldığında görülür ki;

a. En son verilere göre ülkemiz ormanları 21 678 134 hektar genişliğinde bir alana yayılmaktadır. Ülke genel alanının %27,6'sı demek alan bu miktar, bir ülkenin yeterli orman kaynağına sahip kabul edilmesi için ülkesinin %30'unun ormanla kaplı olması gereken rakama oldukça yakındır. Fakat ilk bakışta bir hayli yüksek gözükmekte olan bu %27,6 oranına bakıp yanılgıya düşmemek gerekmektedir. Çünkü ormanlarımızın %53'ü (11 558 668 ha) iyi nitelikli orman görünümünde iken %47'si (10 119 466 ha) bozuk nitelikli orman görünümünde bulunmaktadır. İşletme şekline göre ise %79'u (17 260 592 ha) koru ve %21'i (4 417 542 ha) baltalık ormanı şeklindedir (Ormancılık İstatistikleri, 2012). İşte ormanlarımızın verim gücü daha yüksek olan iyi nitelikli olan %53'lük bölümü dikkate alındığında ise verimli ormanların ülke genel alanına oranı %14,7'dir. Bu ise verimli orman alanları yönünden hiç de zengin orman kaynağına sahip olmadığımızı ortaya koymaktadır. Onun için bozuk nitelikli olan ve ülke genel alanının %12,8'ini kaplayan bozuk nitelikli ormanların hızla iyi nitelikli orman haline dönüştürülmesi kaçınılmaz bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.

Ormanlarımızın birim alandaki ağaç serveti korularda 82,8 m^3/ha, baltalıklarda %15,8 m^3/ha ve genel ortalama olarak da %68,8 m^3/ha'dır.

Verimli ormanlarımızın da hektardaki ağaç servetleri korularda 132,7 m^3, baltalıklarda 40,9 m^3 ve ikisi birlikte olarak da 122, 6 m^3 düzeyindedir.

Hektardaki ağaç servetinin bazı ülkelerdeki durumları ise örneğin; Almanya'da 286 m^3, Avusturya'da 245 m^3, Fransa'da 109 m^3'dür (FAO, 2005). Bu karşılaştırmadan da görüleceği gibi ülkemizin ormanlarındaki ortalama ağaç serveti miktarı bazı ülkelerin hektardaki genel ortalama ağaç servetlerinin altında kalmaktadır. Bu durum ülkemiz ormanlarının ağaç serveti yönünden zengin sayılmayacağının da bir kanıtı olmaktadır.

Ormanların iyi ya da bozuk nitelikli oluşu, birim alanda sahip olunacak ağaç serveti ile yine birim alandan elde edilecek artım ve etayı da etkilemektedir. Daha önceki bölümlerde değinildiği gibi örneğin ülkemiz koru ormanlarının iyi nitelikli olanları hektarda 132,7 m^3 ağaç serveti 3,2 m^3 artıma sahip iken, bozuk nitelikli koruların hektarında 8,4 m^3 ağaç serveti ve 0,2 m^3 artım bulunmaktadır. Görüldüğü gibi iyi ve bozuk nitelikli koru ormanlarının hektar değerleri oldukça farklıdır. Baltalık ormanlar için de ilgili bölüme bakılabilir. Bozuk ormanlar iyileştirildiğinde ağaç servetinde %75,8, artımda %89,9 oranlarında artış olması söz konusudur. Etada meydana gelebilecek artışın da bu oranlar düzeyinde olacağını söylemek yanıltıcı olmayacaktır.

b. Ormanlarımızdan yapılmakta olan üretimin yapısı günümüz koşullarına elverişli konuma gelmesine rağmen hala üzerinde durulması gereken konular vardır. Geçmişe baktığımızda 1968–1978 yılları ortalamasına göre yıllık odun üretimi 19,0 milyon m^3 düzeyindedir. Bu miktarın ise %30'u endüstriyel odun, %70'i yakacak odun şeklinde üretilmiştir. Bu oranların bir diğer anlamı da o dönemde ormanlardan yapılan üretimin %70 gibi büyük bir bölümünün yakılarak tüketildiğidir. Hâlbuki ormancılığı ileri birçok ülke bu oranları tersine çevirmiş durumdadır. Böyle ülkeler ormanlardan elde ettikleri odunların çok azını yakacak odun olarak kullanırken, önemlice bir bölümünden endüstriyel odun olarak yararlanmaktadırlar. Günümüzde 2013 yılı rakamlarına baktığımızda toplam üretimin %75'inin endüstriyel odun üretimi ve %25'inin yakacak odun üretimi şeklinde olduğu görülmektedir (OGM, 2013). Bu oranlar 1970 yıllara göre kıyaslandığında elverişli bir konuma ulaşıldığı düşünülebilir. Fakat %25'lik yakacak odun üretiminin daha da aşağıya çekilmesi gerekmektedir.

c. Ağaçlandırma çalışmaları da yeterli düzeyde değildir. Bugünkü verilere göre, sahip olduğumuz ormanların %47'si yani 10 119 466 hektarı bozuk nitelikli yapıdadır. Ormanların yapısı bozuk olunca ondan beklenen yararları yerine getirmede ülke ekonomisine katkıda bulunmada özet olarak ifade etmek gerekirse, orman rejimine ayrılan fakat bozuk nitelikli yapısı sonucu verimli orman alanları gibi yararlanılma olanağı bulunmayan bu bozuk nitelikli ormanlar ile geniş bir ülke arazisi düşük kapasite ile işletilmek durumunda bırakılmış olmaktadır. Daha önce değinildiği gibi bozuk nitelikli ormanların bir hektarında sahip oldukları ağaç serveti, artımı ve etası arasında büyük farklar vardır. Bozuk ormanları iyileştirmemekle bu ormanlar ile verimli ormanların hektar değerleri arasındaki fark kadar daha az odun edilmesine neden olunmaktadır. Ormanların iyileştirilmesi, orman içi açıklıkların tamamlanması, daha sonra da orman dışı ağaçlandırmalarıyla ormanlık alanların genişletilmesinin sağlanması vb. ancak ağaçlandırma çalışmalarıyla gerçekleşebilmektedir.

Odun hammaddesine duyulan gereksinim de ağaçlandırma çalışmalarına ağırlık verilmesini kaçınılmaz hale getirmiştir. Yapılmış olan projeksiyonlara göre ülkemizde gelecekte odun üretimi açığının olacağı aşikârdır.

Geç kalınmış olmasına rağmen, odun hammaddesi dış alımı yapmak zorunluluğunda kalmamak ve böylece zaten sınırlı olan dövizlerimizi odun dış alımı yapılan ormanca zengin ülkelere vermemek için ağaçlandırma çalışmalarına gereken önemin verilmesi gerekmektedir. Gecikilmeksizin bu konuya önem verilse ve hedeflenen yıllık ağaçlandırmayı yapabilecek ödenek ayrılabilse bile dikilenlerin kesimlik çağa gelebilmesi uzun zaman istemektedir.

Orman işletmeciliğinde yatırımın üretime dönüşmesi diğer işletmelerde olduğu gibi kısa sürede gerçekleşmediği için ileriye dönük yatırımlarda hem çok önceden önlem alınması, hem de yatırıma başlamadan ayrıntılı araştırma ve planlama yapılması gerekmektedir.

Ülkemiz ağaçlandırma çalışmalarının 1937 yılında düzenli ve ayrıntılı bir biçimde başladığını ifade etmek olanaklıdır. Bu tarihten önceki dönemlerde yürürlüğe giren ormancılık mevzuatında ise ağaçlandırma konusuna ağırlık verilmesine rastlanılmamaktadır (Eryılmaz, 1981).

Ayrıca ağaçlandırma konusuna ayrıntılı bir şekilde 1937 tarihli 3116 sayılı Orman Yasasında yer verilmesine karşın ağaçlandırma çalışmalarına 1938 yılında başlanabilmiş ve ağaçlandırmalarda ağırlık önceleri okaliptüs ile köy-belediye ağaçlandırmalarına verilmiş, orman içi ve orman dışı ağaçlandırmalar ise 1945 yılından itibaren gündeme alınabilmiştir (Özdönmez, 1971).

Ülkemizde 1946 yılında başlayan ağaçlandırma, erozyon kontrolü ve mera ıslah çalışmalarında 2011 yılına kadar ulaşılan rakamlar Tablo 8.10'da verilmiştir. Bu tabloya göre 2011 yılı sonu itibariyle 2 121 867 ha ağaçlandırma, 336 842 ha erozyon kontrolü ve 142 199 ha mera ıslah çalışmasının yapıldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 8.10: Ağaçlandırma, Erozyon Kontrolü ve Mera Islah Çalışmaları (1946-2011)

FaaliyetTürü	Birim	1946-2006	2007	2008	2009	2010	2011	TOPLAM
Ağaçlandırma	Hektar	1 935 479	18 228	39 467	46 872	41 857	39 964	2 121 867
ErozyonKontrolü	Hektar	66. 690	42 984	52.133	48 778	61 243	65 014	336 842
Mera Islahı	Hektar	109 791	4 163	4.642	5 521	7 968	10 114	142 199
TOPLAM	**Hektar**	**2 131 960**	**65 375**	**96 242**	**101 171**	**111 068**	**115 092**	**2 600 908**

Kaynak: Orman Genel Müdürlüğü Stratejik Plan 2013-2017

Tablo 8.11 'de 1998-2011 yılları arasında gerçekleştirilen rehabilitasyon çalışmalarına ilişkin veriler bulunmaktadır. Bu verilere göre 1998-2011 yılları arasında 2 144 964 ha rehabilitasyon çalışması yapılmıştır.

Tablo 8.11: Rehabilitasyon Çalışmalarındaki Gerçekleşmeler (1998-2011)

Faaliyet Türü	Birim	1998-2006	2007	2008	2009	2010	2011	TOPLAM
Rehabilitasyon*	Hektar	428 195	313 659	336 910	374 728	346 902	344 570	2 144 964

Kaynak: Orman Genel Müdürlüğü Stratejik Plan 2013-2017

**Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberliği Eylem Planı kapsamında sonuçlandırılan çalışmalar da dâhil edilmiştir.*

Öte yandan Tablo 8.12'de 2003- 2013 yılları arasında yapılan ağaçlandırma, erozyon kontrolü ve mera ıslah çalışmalarına ilişkin rakamlar verilmiştir.

Ülkemizde 2013 yılı itibariyle orman tesis çalışmalarının, %41,1'ini bozuk orman alanlarında gerçekleştirilen rehabilatasyon faaliyetleri, %32,7'sini erozyon

kontrolü, %18,1'ini ağaçlandırma faaliyetleri, %3,8'ini mera ıslahı, %3,5'ini suni tensil ve %0,8'ini özel ağaçlandırmalar oluşturmaktadır.

Tablo 8.12:. 2003-2013 yılları orman Tesis Çalışmaları ilişkin veriler

Yıllar	Ağaçlan.	Rehabil.	Erozyon Kontrol	Mera Islahı	Özel Ağaçlan.	Suni Tensil	Enerji Ormanı Tesisi	Toplam
2003	36 914	5 187	42 042	2 500	4 943	10 531	14 812	116 929
2004	34 016	48 013	42 136	3 240	8 624	15 737	13 577	165 343
2005	21 439	65 260	47 493	4 259	10 503	9 980	18 771	177 705
2006	25 319	285 177	60 776	5 315	11 002	13 579	-	401 168
2007	18 228	313 659	42 984	4 163	8 190	12 972	-	400 196
2008	39 467	336 910	53 917	4 642	9 034	19 622	-	463 592
2009	46 872	374 728	50 352	5 521	9 535	14 379	-	501 387
2010	41 857	346 902	61 401	7 968	17 306	8 059	-	483 493
2011	39 964	344 570	67 088	10 114	8 566	10 431	-	480 733
2012	42 009	347 719	83 131	9 635	4 944	12 958	-	500 396
2013	46 656	106 182	84 304	9 920	1 975	8 921	-	257 958

Kaynak: Ormancılık İstatistikleri 2013-TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı

Tablo 8.13'de 2003-2013 yılları arasında gerçekleştirilen silvikültür faaliyetlerine ilişkin rakamlar verilmiştir. Bu tabloda yer alan 2013 yılı rakamlarına göre ülkemizde ormanlarında yürütülen silvikültür faaliyetlerinin %83,3'ü bakım, %12,7'si koruya tahvil ve %4'ü gençleştirme faaliyetleridir.

Tablo 8.13: 2003-2013 yılları arasında gerçekleştirilen silvikültürel faaliyetler

Yıllar	Toplam	Gençleştirme	Bakım	Koruya Tahvil
2003	269 422	25 090	235 830	8 502
2004	280 243	27 704	242 043	10 496
2005	319 163	22 144	285 791	11 228
2006	385 023	28 949	305 105	50 969
2007	420 041	29 541	304 239	86 261
2008	503 920	38 801	377 711	87 408
2009	498 181	31 133	387 542	79 506
2010	561 006	27 983	454 439	78 584
2011	586 384	27 397	477 458	81 529
2012	771 153	32 246	645 575	93 332
2013	641 173	25 780	534 168	81 225

Kaynak: Ormancılık İstatistikleri 2013-TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı

Tablo 8.14'de 1993-2011 yılları arasında gerçekleştirilen etüt-proje faaliyetlerine ilişkin rakamlar verilmiştir. Bu rakamlara göre 1993-2011 yılları arasında 1 759 307 ha alanda etüt-proje çalışmaları yapılmıştır.

Tablo 8.14: Etüt-Proje Faaliyetleri (1993-2011)

Faaliyet Türü	Birim	1993-2006	2007	2008	2009	2010	2011	TOPLAM
Etüt-Proje	Hektar	1 265 386	105 422	103 879	90 245	84 375	110 000	1 759 307

Kaynak: Orman Genel Müdürlüğü Stratejik Plan 2013-2017

Tablo 8.15'de 1994-2011 yılları arasında fidan ve tohum üretimine ilişkin gerçekleşmeler verilmiştir. Son yılların rakamları incelendiğinde fidan üretiminin yılda ortalama 400 milyon adet, tohum üretiminin ise 500 bin-800 bin ton arasında değiştiği görülmektedir.

Tablo 8.15: Fidan ve Tohum Üretimi (2006-2011)

Faaliyet Türü	Birimi	1994-2006* (000)	2007 (000)	2008 (000)	2009 (000)	2010 (000)	2011 (000)	TOPLAM (000)
FidanÜ.	Adet	10 993 821	400 000	389 669	436 764	424 523	469 000	13 113 777
Tohum Ü.	Ton	3 165	520	813	801	653	563	6 515

Kaynak: Orman Genel Müdürlüğü Stratejik Plan 2013-2017
** Fidan üretiminde 2006 yılı ve öncesi kümülatif.*

8.1.4. Orman- Köylü İlişkisinin Düzenlenmesi

2014 yılı nüfus verilerine ülke nüfusu 77 695 904'dir. Bu nüfusun da %91,3'ü (yaklaşık 71 milyon kişi) il ve ilçe merkezlerinde, %8,7'si (6 milyon 770 bin kişi) bucak ve köylerde yaşamaktadır. Mevcut bucak ve köy sayısı ise 18 608'dir (TUİK, 2013).

Yürürlükteki 6831 sayılı orman yasası ormanla ilişkili olan ve dolayısıyla devlet ormanlarından yararlanma hakkına sahip bulunan köyleri orman içi, orman bitişiği, ormana 10 km uzaklıktaki köyler diye öbeklendirmektedir. Yasanın 13. maddesi orman içi ve orman bitişiği, 31. maddesinde de 23.9.1983 tarihli ve 2896 sayılı yasa ile 6831 sayılı Yasanın birçok maddeleri gibi bu maddesinde de değişiklik yapılana kadar, ormana 10 km uzaklıktaki köyler olmak üzere üç çeşit köyün varlığından bahsedilmiştir. 2896 sayılı Yasa, 10 km uzaklık kaydını kaldırmakta, mülki sınırlar içerisinde sahip olunan ormanların verimliliğine göre köylerin ormanlardan yararlanmalarını öngörmüştür.

Sözü edilen köylere ilişkin olarak Orman Genel Müdürlüğü 17.5.1958 tarihli ve 128 sayılı tamiminde "köy evlerinden itibaren fasılasız olarak devam eden köy arazisi topluluğu dört tarafından ormanla çevrili köy orman içi, 1 veya 2 veya 3 tarafından ormanla çevrili köyler orman kenarı köy mevzuuna girecektir" diyerek 6831 sayılı Yasanın yürürlük tarihini izleyen günlerde orman köyleri konusuna açıklık getirmek istemiştir. Böylece, orman içi ve ormana bitişik (kenarı) köy tanımları getirilmiştir.

Orman içi köy: Evlerin toplu bulunduğu yerleşim alanlarından itibaren aralıksız olarak devam eden arazi topluluğu dört yönden ormanlarla çevrili olan köylere denir.

Ormana bitişik köy: Evlerin toplu bulunduğu yerleşim alanlarından itibaren aralıksız olarak devam eden arazi topluluğu bir, iki veya üç yönden ormanlara bitişik olan köylere denir.

Tüm kırsal kesimde olduğu gibi orman köylerinde de ana geçim kaynağı tarım, hayvancılık ve ormancılıktan oluşmaktadır. Bu köylerin bulunduğu yörelerde arazi genellikle dik, tarım alanları yetersiz ve verimsiz, ya da ilkel tarım uygulaması ve uygulanıyor olması nedeniyle hızla verimsizleşirken tarımsal gelir de düşmekte ve giderek artan nüfus için yetersiz olmakta, bu durum ise köylüleri ormanlardan yeni tarım alanları açmağa zorlamıştır.

Diğer geçim kaynağı olan hayvancılık gelirlerinin de yeterli olduğunu söyleyebilmek olanaksızdır. Doğadan serbestçe yararlanma esasına dayanan hayvancılık, ormanlar için zararlı görünümünü eskiden olduğu gibi halen de korumaktadır. Hayvanlarına yeterince yem bulamayan köylüler hayvanların ormana girmesine izin vermekte, orman ağaçlarının yapraklarını toplayarak yem bulmanın güç olduğu kış mevsiminde yem diye kullanılmaktadırlar. Bütün bu davranışlar ise çeşitli orman zararlarına yol açmakta ve bu şekilde sayısı oldukça fazla orman suçu işlenmektedir.

Sahip olunan hayvan sayısının fazlalığına karşın hayvanlardan elde edilen et ve süt verimi düşüktür. Orman içinde ve bitişiğinde meraların aşırı otlatmalar ve tarlaya dönüştürme sonucu hem verim güçleri önemli ölçüde azalmış, hem de alan bakımından küçülmelerine neden olunmuştur. Besi ve ahır hayvancılığı yapılmadığı için zaten çok düşük düzeyde kalan et ve süt veriminin yani hayvancılık gelirlerinin orman köylüsüne sağlayacağı parasal olanak da sınırlı kalmaktadır.

Ormancılık açısından da durum büyük bir ayrıcalık göstermemektedir. Orman köylüleri ya yasal hak olarak orman ürünlerinden az bir ödeme karşılığı yararlanmakta, ya da çeşitli ormancılık işlerinde çalışarak emeklerinin karşılığını almaktadırlar. Fakat orman idarelerinin orman içi ve bitişiğinde sayıları 1 265 809 olarak belirlenen orman köylüsü ailelerinin ancak %19,7'sini işlendirebilmesi (Duruöz vd., 1976) ve yasal haklarından kaynaklanan kazançları da dahil olmak üzere ormancılık sektörünce yapılan katkının örneğin; Demirköy Devlet Orman İşletmesinde 9 140 TL olması (Duruöz, 1975), Zonguldak Orman Bölge Başmüdürlüğünde 14 470 TL düzeyinde bulunması (Eryılmaz, 1983) ormancılıktan da yeterli kazanç elde edilemediğini ortaya koymaktadır.

Ekonomik gelir kaynakları sınırlı ve gelirleri de az olan orman köylüsünün yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve dolayısıyla orman-köylü ilişkilerinin düzenlenmesi için başta Orman ve Su İşleri Bakanlığı olmak üzere birçok bakanlık ve genel müdürlük ile Ziraat Bankası çaba göstermekte ve ayrıca konuya ilişkin olarak Anayasa ve 6831 sayılı orman yasasında da hükümler bulunmaktadır.

1982 Anayasasının 170. maddesi uyarınca *"Ormanlar içinde ve bitişiğindeki köyler halkının kalkındırılması, ormanların ve bütünlüğünün korunması bakımlarından, ormanın gözetilmesi ve işletilmesinde devletle bu halkın işbirliğini sağlayıcı tedbirlerle, 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tamamen kaybetmiş yerlerin değerlendirilmesi; bilim ve fen bakımından orman olarak muhafazasında yarar görülmeyen yerlerin tesbiti ve orman sınırları dışına çıkartılması; orman içindeki köyler halkının kısmen veya tamamen bu yerlere yerleştirilmesi için devlet eliyle anılan yerlerin ihya edilerek bu halkın yararlanmasına tahsisi kanunla düzenlenir. (...)"* denilmektedir.

1961 anayasasının 131. maddesinde de benzeri bir hüküm bulunmaktaydı.

Yürürlükteki 6831 sayılı Orman Yasasının çeşitli maddelerinde de orman köylüsüne ilişkin hükümler yer almaktadır. Bu maddelerden;

Madde 13: *"Devlet ormanları içinde veya bitişiğinde bulunup, köylerde veya dağınık yerlerde oturanlardan:*

A) Bulundukları yerlerde kalkındırılmaları mümkün görülenler bu kanunun ek 3. maddesinde belirtilen fondan öncelikle yararlandırılarak kalkındırılmalarına katkıda bulunulur.

B) Yerinde kalkındırılmaları mümkün görülmeyen veya su ve toprak rejimi bakımından bulundukları yerleşim yerlerinden kalkındırılmaları zorunlu bulunan bu köyler halkının kısmen veya tamamen öncelikle bu kanunun 2 nci madde birinci fıkra (A) bendinde belirtilen orman sınırları dışına çıkarılan yerlere, bu mümkün olmadığı takdirde diğer yerlere nakil ve yerleştirilmelerine; Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığının görüşü de alınarak Tarım ve Orman Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca karar verilir. Nakledilen köyler halkına ait araziler, Devlet ormanı olarak derhal ağaçlandırılır".

Madde 26: *"Orman insan ilişkilerinde ormanın korunması, kullanma değerlerinin esas tutulması, ormancılıkta ve amenajman planlarında çok taraflı faydalanma esasları getirmek maksadıyla; Devlet ormanlarından yapılacak istihsal, Tarım ve Orman Bakanlığınca tesbit olunacak esaslar dairesinde ve amenajman planlarına göre Devlet tarafından yapılır veya 40 ncı madde hükümleri dairesinde yaptırılabilir".*

6831 sayılı Orman Yasasının 31. maddesi uyarınca "Mülki hudutları içinde verimli Devlet ormanı bulunan köylerde köy nüfusuna kayıtlı ve köyde devamlı oturan veya burada oturmakta iken yerleşim adresini bu madde kapsamındaki başka bir köye taşıyan ya da nüfusa kayıtlı olmasa bile yerleşim adresi olarak kesintisiz en az beş yıl oturan muhtaç ihtiyaç sahibi hane reislerine, köyde barınmaları için yapacakları ev, ahır, samanlık, ambar ve kümes ile köy halkının müşterek ihtiyacı olan okul, cami, sağlıkevi, köyyolu köprüsü ve köykonağı ihtiyaçları için yapacak emval bu ormanlar civarındaki istif veya satış istif yerlerinden tarife bedeli ile kesme, taşıma ve istif masrafları alınmak suretiyle bir defaya mahsus olmak üzere verilir (….).

Bu yerler halkının yakacak odun verimi bulunan bu ormanlardan verim gücü nispetinde ihtiyaçları tarife bedeli ile her yıl karşılanır. Yakacak ihtiyaçlarının bu ormanlara ait istif veya satış istif yerlerinden karşılanması halinde ise kesme, taşıma ve istif masrafları ayrıca alınır (...)".

-Yasanın 32. maddesi ise *"Mülki hudutları içinde verimsiz devlet ormanı bulunan köylerde, köy nüfusuna kayıtlı ve köyde devamlı oturan veya burada oturmakta iken yerleşim adresini bu madde kapsamındaki başka bir köye taşıyan ya da nüfusa kayıtlı olmasa bile yerleşim adresi olarak kesintisiz en az beş yıl oturan muhtaç hane reisleri ile, hudutları içinde verimli devlet ormanı bulunan ve nüfusu 2500'den aşağı olan kasabaların muhtaç halkına kendi ihtiyaçlarına sarfetmeleri şartıyla yapacakları, ev, ahır, samanlık, ambar ve kümes ihtiyaçları için bir defaya mahsus; okul, cami, köyyolu köprüsü ve köykonağı gibi köy müşterek ihtiyaçları için de ihtiyaç hallerinde olmak üzere, en yakın satış istif yerlerinden maliyet bedelinin üçte biri karşılığı yapacak emval verilir.*

Bu yerler halkının yakacak odun ihtiyaçları her yıl en yakın istif yerlerinden maliyet bedelinin üçte biri ile karşılanır (….)"

- Yasanın 33. maddesinde de *"Hariçten gelecek ve Hükümetçe iskâna tabi tutulacak göçmenlerle, Hükümetçe memleket içinde bir yerden diğer bir yere nakledilecek ve topluca köy kuracak veya köylerde yerleştirilecek olanlara ve köy hudutları içinde yapılacak düzenleme ve toplulaştırmaya tabi tutulacaklara, yer sarsıntısı, yangın, heyelan, sel ve çığ yüzünden felakete uğrayan köylerde bu yüzden zarar gören muhtaç köylülere; yapacakları ev, ahır, samanlık ve ambar için bir defaya mahsus olmak üzere Tarım ve Orman Bakanlığınca en yakın istif veya satış istif yerlerinden kesme, taşıma ve istif masrafları karşılığında yapacak emval verilebilir (….)."*

- Yine yasanın 34. maddesine göre, *"Üretimin Orman İdaresi tarafından yapılması halinde, sınırları içinde Devlet ormanı bulunan köy ve kasabalarda o yer nüfusuna kayıtlı olarak ikamet eden gerçek kişilerin veya sınırları içinde Devlet ormanı bulunan köy ve kasabaların her birinde hane adedinin çoğunluğu tarafından kurulan orman köylerini kalkındırma kooperatiflerinin baltalık ormanlarından birim fiyat (vahidi fiyat) usulü ile kesip, satış istif yerlerine taşıdıkları yakacak odunların yüzde yüzüne kadarı idarece tayin edilecek süre içinde, istedikleri takdirde kendilerine maliyet bedeli üzerinden verilir.*

Ağaçlandırılacak, imar ve ihya edilecek sahalarda da baltalık ormanlarda yapılan çalışmalara ait hükümler aynen uygulanır.

Hane adedinin en az yüzde ellibiri tarafından kurulan orman köylerini kalkındırma kooperatiflerinin, birim fiyat usulü ile kesip satış istif yerlerine taşıdıkları kerestelik, soymalık ve kesme kaplamalık tomrukların ve sanayi odunlarının ayrı ayrı yüzde yirmibeşine kadarı, istedikleri takdirde satış istif yerlerinden, Orman Bölge Müdürlüklerinin son açık artırmalı satış ortalaması fiyatlarından yüzde yirmi düşülerek tespit edilecek bedelle, kendilerine satılır. Ancak, hakkını mal olarak almak istemeyen orman köyleri kalkındırma kooperatiflerine, birim fiyat usulü ile kesip, satış istif yerlerine taşıdıkları kerestelik, soymalık, kesme kaplamalık tomruk ve sanayi odunlarının ayrı ayrı yüzde yirmibeşine kadarı için, ilgili orman işletmesince istihsal edilen emvalden, aynı yıl içinde açık artırmalı olarak satılan miktarın genel satış ortalaması ile maliyet bedeli genel ortalaması arasındaki bedel farkı, bilançonun çıkarılmasını müteakip nakden ödenir.

Ancak, Orman Bölge Müdürlüklerinin son açık artırmalı satış ortalaması fiyatlarından yüzde yirmi düşülerek tespit edilecek bedel, maliyet bedelinin üstünde ise orman köylerini kalkındırma kooperatiflerinin hak ettikleri yüzde yirmibeş ürünler kendilerine maliyet bedeli satılır.

Devlet ormanlarında istihsalde çalışan gerçek ve tüzel kişilerin, kesip satış istif yerlerine taşıdıkları yapacak ve yakacak emvale ait isitihkak tutarları ayrıca yüzde on fazlası ile kendilerine ödenir (….).

Bu maddelerin yanı sıra, Orman Genel Müdürlüğünce üretim programına alınmamış her çeşit orman ürün ve artıklarını belirlenen yer ve süre içerisinde tarife bedeli karşılığında toplayıp çıkarmaları için öncelikle Orman Köylerini Kalkındırma Kooperatiflerine ya da iş yerindeki ve civarındaki köylülere izin verilmesi ve ormana yararlı olduğu Orman Genel Müdürlüğünce belirlenen ağaççıkların, köklerin diğer

orman zararlılarının belirlenen koşullarla ücretsiz olarak kesilip, sökülüp, köklenip, toplanıp ormandan çıkarılmasına (md.37); devlet ormanlarından yapılacak üretimden 31., 32. ve 33. maddelerden yararlananlara öncelik tanınmasına (md.39); ormanlardaki ağaçlama, bakım, imal, yol yapımı, kesme, toplama, taşıma, imal gibi orman işlerinin, işyerinin ve işyerinde çalışacakların hangi mülki ve orman sınırları içerisinde kaldığına bakılmadan öncelikle işyerinde ve civarındaki Orman Köylerini Kalkındırma Kooperatiflerine ve işyerindeki köylülere ya da işyeri civarındaki orman işlerinde çalışan köylülere, işyerine olan uzaklıkları ile iş güçleri dikkate alınarak yaptırılmasına (md.40) ilişkin hükümlerini içeren maddeler de yasada yer almaktadır.

Yukarıda değinilen maddeler gereği Orman Genel Müdürlüğünün orman köylerine yönelik görev ve yükümlülükleri fazla bulunmaktadır. Örneğin; 1970-1974 yılları ortalamasına göre ormancılık etkinliklerinde işlendirilen işçi sayısı 209 869'dur. Bu miktar işçinin de %3'ü (6468 kişi) sürekli, %97'si (203 402 kişi) de geçici işçi statüsünde çalışmıştır (Özdönmez, 1977).

Diğer yandan 1977 yılı esas alınarak yapılan bir analizde, yılda 275 işgünü çalışılması koşuluyla 2 185 nüfusun ancak %4,4'üne iş verebilebileceği görülmüştür. Yapılanbir araştırmasonucuna göre de orman bölge başmüdürlükleri sınırları içerisindeki orman içi ve orman bitişiği köylerde yaşayan 8 354 419 nüfusun, 4 274 094'ü aktif nüfusu oluştururken, orman köylüsü aile sayısı da 1 265 809'dur. Günde 8 saat ve yılda 70 işgünü çalışılması halinde orman bölge başmüdürlüklerinin 1 265 809 orman köylü ailesinin kesme-taşımada %14,3; koruma-inşaat-onarım işlerinde %3,4; ağaçlandırma ve erozyon kontrolünde %2 oranlarında olmak üzere toplam %19,7'sini işlendirebileceği belirlenmiştir (Duruöz vd., 1976). Kırklareli Orman İşletmesinin Keşirlik Orman Bölge Şefliği de yılda 275 gün çalışılması koşuluyla 2185 nüfusun ancak %4,4'üne iş verebileceği hesaplanmıştır. Aynı dönemde bu yörede nüfusun tarımda %56,8'i, hayvancılıkta %38,8'i çalışmıştır (Duruöz, 1976).

Orman yasası, köylülere Devlet ormanlarının ürünlerinden yapacak ve yakacak odun olarak yararlanmalarını da öngörmektedir. Nitekim 1972-1979 yılları ortalamasına göre orman idarelerince gerçekleştirilen tomruk satışlarının %83,4'ü piyasa satışlarına, geriye kalan %16,6'sı da yasal hak sahibi köylülere çeşitli şekillerde yapılan satışlara aittir. Yasal hak sahibi köylerle ilişkin olan bölümün ise %14,1'i 1/10 tarife bedeli ile, %1,5'i tarifesiz ve %1,0'i de tam tarifeli satışlar şeklinde yapılmıştır. Aynı yıllar ortalaması olarak yakacak odun satışlarının da ancak %23,0'ü piyasaya satılırken %20,9'u Köylü Pazar Satışı , %5,1'i de köylü bireysel gereksinimi (zati ihtiyaç) şeklinde olmak üzere toplam %77,0'si köylülere oldukça düşük fiyatlarla verilmiştir. Yasa gereği yapılan bu şekildeki satışlara da köylülerin dolaylı yoldan gelir sağlayarak ekonomik durumlarını iyileştirmeleri amaçlanmıştır.

Ayrıca ormancılık etkinlikleri arasında bulunan orman içi meraların iyileştirilmesi çalışmalarıyla arzulanan, orman köylülerinin hayvanlarını bu yerlerde otlatmaları ve daha çok et ve süt ürünü elde etmeleridir. Böylece hem köylülerin ormancılık gelirlerinin arttırılması ve dolayısıyla yaşam düzeylerinin yükseltilmesine

yardımcı olunması, hem de ormanlarda hayvan otlatılmasının önüne geçilerek ormanların bu tür olumsuz etkilerden korunması amaçlanmaktadır.

Orman köylerini kalkındırma görevinin Anayasa ve 6831 sayılı Orman Kanununca devlete verilmesine ve birçok bakanlık ile genel müdürlüğün bu konu ile ilgilenmesine karşın yine de bu konuya yeterince ağırlık verilip etkin önlemler alındığını, orman köylerinin ulusal gelirden en az pay alan ve gayri safi yatırım harcamaları da çok düşük düzeyde kalan bir kesim olmaktan kurtarıp yaşam koşullarında belirgin bir farklılaşma meydana getirildiğini ve ormanla olan ilişkilerinde gözlenen olumsuzlukların giderildiğini belirtmek olanaklı görülmemektedir.

8.2. Öneriler

Yukarıda değinilen nedenlerden dolayı ülke ormancılığının birçok sorunla karşı karşıya bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu sorunlar içi çözüm yollarının belirlenip önlemler alınması ve önlemlerin uygulanması ile ormanların kendilerinden beklenen fonksiyonları daha iyi yerine getirebilecekleri bir gerçektir.

8.2.1. Ülkede Ağaç, Orman ve Doğa Sevgisini Arttırmak

Bu konu, büyük emek ve çaba harcamayı gerektirmektedir. Doğa sevgisini ve ormanların yararlarını topluma yayabilmek amacıyla önce ilkokullardan başlanmalı ve giderek diğer okullarda da bu konu işlenmelidir.

Ayrıca askeri kışlalarda da benzeri bir yol izlenmesi yararlı görülmektedir. Çünkü askerlik görevini yapan binlerce köylü çocuğuna benimsetilecek doğa ve ağaç sevgisini onlar daha sonra ülkenin her yerine götüreceklerdir.

Bu konuda radyo, televizyon, medya ve basından yararlanmanın ormancılık konusunda farklı kültür düzeylerine seslenerek çeşitli yayınlar yapmanın, ülke düzeyinde dizi konferanslar vermenin, seminerler, ağaç bayramları düzenlemenin, genel bir ağaçlandırma seferberliğine girişerek bu konuyu yaygınlaştırmanın yararları bunmaktadır.

Orman köylerini de bundan soyutlamak olanaksızdır. Fakat bu yöreler için gözetilmesi gereken bir husus öncelikle bu kesimin yaşam düzeylerinin iyileştirilmesi olmalıdır.

8.2.2.Ormanların Sınırlandırılmasını Tamamlamak

Ormanların sahip olduğu potansiyel olanaklardan toplumun yeterince yararlandırılabilmesi için öncelikle sınırlarının belirlenip diğer toprak kullanım biçimlerinden ayrılması, haritalarının yapılması, tapuya kaydettirilmesi, böylece iyelik sorunun çözümlenmesi gerekmektedir. Böyle yapılmakla hangi toprakların ne tür bir kullanıma ayrıldığına açıklık getirilmelidir.

Arazi kullanımında orman olarak ayrılacak yerlerin belirlenmesini orman kadastro komisyonları yapmaktadır. İlk kez 1937 yılında yürürlüğe giren 3116 sayılı Orman Yasası ile başlatılan orman sınırlama çalışmalarının henüz sonuçlandırılamadığı ortada bulunmaktadır. Çünkü 2014 yılı sonuna kadar

ormanlarımızın ancak 19 175 273 ha sınırlandırılmış ve bu sınırlandırmanın 16 749 736 ha 'ı tescil edilebilmiştir.

Ülkemizde mülkiyet problemlerinin çözümü için kadastro kadastro mahkemelerinde bekleyen epeyce yüklü miktarda dava dosyası bulunmaktadır. (Eryılmaz ve Doğan, 1983).

Ormanların sınırlandırma çalışmalarına yeteri hızın verilebilmesi için;

- Yeteri sayıda kadastro komisyonu kurulmalı,
- Orman kadastrosu çalışmalarının dayanağı olan orman tanımı sık sık değiştirilmemeli,
- Komisyon üyelerinin çalışma sürekliliği sağlanmalı ve üyeler yeterli düzeyde teknik bilgi ile donatılmalı,
- Komisyon oluşumu iyi belirlenmeli,
- Komisyonlar sürgün yeri olarak düşünülmemeli,
- Komisyonlarda çalışmayı çekici kılacak parasal olanak sağlanmalı, vb. gibi önlemler ilk planda akla gelmektedir.

8.2.3. Oranların Korunmasını Sağlamak

Bilindiği gibi ormanların korunup sürekliliklerinin sağlanmasının gerek ülkeye gerekse topluma büyük yararı bulunmaktadır. Bu konuda yasal düzenlemelere de gidildiği, devlet iyeliği dışındaki ormanlar için örneğin, sürekliliklerinin sağlanması, orman topraklarının orman dışı amaçlar için kullanılmaması, vb. gibi hükümler konulduğu görülmektedir. Fakat bu tür hükümlerin yasalara konulması ile yetinilmeyip bunların uyulmasının izlenmesi de önem taşımaktadır.

Ormanların korunmasının yasalara konulacak cezai yaptırımlar ve kurulacak koruma örgütü ile sağlanabileceğini beklemenin olanaksızlığını işlenmekte olan orman suçları sayısının fazlalığı ortaya koymaktadır. Bu durum ise ormanlara yönelik olumsuz eylemlerin kökeninde ekonomik zorunlulukların yattığını ve orman köylüsünün ekonomik yönden güçlendirilememesi ile de ormanlarda yangın çıkarma, tarla açma, otlatma, ormanlardan yasal olmayan biçimlerde yararlanma, vb. olumsuzlukların önlenemeyeceğini ortay koymaktadır.

Orman işletmeciliğinde ormanların sürekliliklerinin sağlanması önde gelen bir amaç olduğundan ormanlara yönelik olumsuz eylemlerin önlenebilmesi için konunun ayrıntılı bir biçimde işlenmesi kaçınılmaz olmaktadır. Fakat burada ormanlara yönelik olumsuzlukların sadece insanlardan kaynaklanmadığı, ayrıca bazı doğal nedenlerle de ormanların zarar gördüğü belirtildikten sonra her iki konuya ilişkin akla gelebilecek önlemlerin bazılar açıklama yapılmaksızın sıralanmakla yetinilecektir.

- Orman yangınlarını azaltıcı önlemler alınmalıdır. Kişiler bu konuda eğitilmeli, eğitim konusu yalnız ormancılık kuruluşlarında değil, kamu ve özel tüm kuruluşlarda ele alınmalıdır. Orman içi yol ve rekreasyon alanlarına yangın uyarı levhaları konulmalı, broşürler dağıtılmalı, okullarda konu ele alınmalı, vb. etkinlikler sürdürülmelidir.

- Yasal önlemler alınmalıdır. Orman yasaları bu konuya ilişkin hükümler içermelidir.

- Karışık meşcereler yetiştirmeli, yangın emniyet yol ve geçitleri açılmalı, ormanlar yangın tehlikesine göre öbeklendirmelidir.

- Orman yangınlarını gözetleme ve etkin haberleşme ağı kurulmalıdır.

- Yangın söndürme ekiplerinin sayısı artırılmalıdır.

- Yangında kullanılacak araç-gereç yeterli düzeye ulaştırılmalı, modern araç-gereçlerle sürekli takviye edilmelidir.

- Ormanların otlatma zararlarına karşı korunması sağlanmalıdır. Bunun için mera ve yayla gibi otlak alanları ile ormanların sınırları belirlenmelidir.

- Ormanda otlatmanın orman toprağı ile ağaç ve meşcereye verdiği zarar hesaplanırken örneğin, ormanda filiz ve sürgünlerin yenmesinin ağaçların kesim yaşını 10–15 yıl geciktirdiği (Defne, 1955) ve ağaçlandırma giderlerini %30 oranında arttırdığı dikkate alınmalıdır.

- Orman içi meralar iyileştirilmeli, bu meralarda planlı otlatma yapılmalıdır.

- Ahır hayvancılığı özendirilmelidir.

- Yine otlatmaya ilişkin olarak ormanlardan yaprak toplanması ve çıkarılması kesinlikle orman idarelerinin denetiminde yapılmalıdır.

- Yaprak yararlandırılmasının yapraklı ağaç gövdeleri üzerindeki sürgünlerin toplanması biçiminde uygulanması sağlanmalı ve bunun budaksız gövde elde etme yönünden yararı halka anlatılmalıdır.

- Ormanlardan tarla açarak ormanlık alanların daraltılmasının önlenmesi için iyelik sorununun çözümlenmesi, tarım alanlarının kullanımında teknik yöntemler uygulanması gerekirse de orman köylüsünün ekonomik gücünü arttırıcı önlemler alınması halinde ancak açmacılığın önlenebileceği ya da yavaşlatılabileceği göz ardı edilmemelidir.

- Orman kaçakçılığına karşı ormanların korunmasının da yine ekonomik içerikli önlemlerle sağlanabileceği unutulmamalıdır.

- Yukarıda sayılanlara ek olarak rüzgar, kar, fırtına, don, dolu, vb. iklim faktörlerinin de ormanlara zarar verdiği ve bunların zararlarına karşı da ormanların korunması gerektiği hatırdan çıkarılmamalıdır.

8.2.4. Tutarlı Bir Ormancılık Politikası İzlemek

Ülkemiz için belirlenen ormancılık politikası uzun süreli olmalı, iç politika aracı yapılmamalı, iktidar değişikliklerinden etkilenmemelidir. Bu şekilde bir politika izlenmesinin ne gibi sonuçlar verdiği ortada olduğu için ormancılığa ilişkin alınacak ve uygulanacak kararlarda bilimsellik esas olmalıdır.

8.2.5. Orman Ürünlerinin Üretim- Tüketim Dengesini Sağlamak

Orman ürünlerinin üretimi ile bu ürünlere olan gereksinimin dengede tutulması, arada açık varsa bunun kapatılması yol ve yöntemlerinin araştırılması, hatta giderek üretim fazlasının yaratılabilmesi için bazı önlemler alınması gerekmektedir.

Ülkemizde kendisini hissettiren ve giderek artan odun gereksinimi açığının kapatılabilmesi için örneğin;

1. Halen %47 'si (10,1 milyon ha) verimsiz olan ormanların verimli orman haline dönüştürülmesi gerekmektedir. Bozuk orman niteliğinde olmaları nedeniyle verimli ormanlara oranla çok düşük düzeyde ağaç serveti, artım ve etaya sahip bulunan bu ormanlardan ülke ekonomisine yeterince katkı yapılamamaktadır.

2. Ormanlar yeteri sıklıkta bir yol şebekesi ile donatılmalı ve yurt içi karayolları ile bağlantısı da sağlanmalıdır.

3. Orman ürünleri üretiminde işlendirilen işgücü eğitilmesi ve böylece eğitilmeyen işgücünün neden olacağı üretim kaybı en alt düzeye indirilmelidir.

4. Orman işletme şefliği ve dolayısıyla orman işletme müdürlüklerinin alanları küçültülmeli, böylece teknik hizmetler ormanın her tarafına götürülebilmelidir.

5. Orman ürünlerinin kullanımında israftan kaçınılmalıdır.

6. Odun işleyen endüstri kuruluşlarında entegrasyonsağlanmalı, yakacak odun olarak tüketilen odun miktarını azaltma önlemleri alınarak bir bölümü endüstriye aktarılmalı, böylece odun hammaddesi kullanımında rasyonalizasyona gidilmelidir.

7. Yakacak odun olarak tüketilen odun miktarını azaltmak için odun yerine ikame maddeleri kullanılmalıdır. Bu amaçla linyit kömürü rezervlerinin işletilmesi, hidrolojik kaynaklarda daha çok yararlanılması, odunun yakılmasının daha randımanlı hale getirilmesinin yollarının aranması bu konuda önerilebilecek hususlar olmaktadır (İstanbullu, 1978).

8. Odun işleyen endüstri kuruluşlarının küçük boyutlu odun işleyen teknolojiye sahip olmaları desteklenmelidir.

9. Orman bakımından zengin ülke olabilmek ve ülke gereksinimini rahatça karşılayıp daha fazlasına sahip olabilmek için ağaçlandırma çalışmalarına hız verilmelidir. Ülkemizdeki ağaçlandırma çalışmaları yeterli değildir ve artırılması gerekmektedir. Tarım, Orman ve Köy İşleri Bakanlığının ağaçlandırma yatırımları için harcayabileceği döner sermaye, ormanlardan sağlanacak gelir ve gelirden ayrılabilecek pay ile sınırlı olduğu için geniş ölçüde ağaçlandırmalara olanak verecek biçimde devlet katkısı sağlanmalıdır (Kalıpsız, 1970).

10. Yine ağaçlandırma çalışmalarına ilişkin olarak, ağaçlandırılacak alanlardaki iyelik konusunun hızla çözümlenmesine çalışılması da büyük önem taşımaktadır.

8.2.6. Orman-Köylü İlişkilerini Düzenlemek

Ülke ve kırsal kesimde yaşayan nüfusun önemli bir kısmının ormanla ilişkili bulunması orman-köylü ilişkilerinin düzenlenmesi konusunda geniş kapsamlı çalışmaları ve bir dizi önlemi gerektirmektedir. Şimdiye kadar kırsal kesimin ve bu kesim içinde de orman köylülerinin kalkındırılması konusunda devlet olanaklarından

yararlandırmada diğer kesimlere oranla çok düşük düzeyde kalındığı için sorun henüz güncel olmaktan kurtulamamış bulunmaktadır. Sorunun büyüklüğü ise konunun bir bakanlığın ve birkaç genel müdürlüğün üzerine bırakılmasını ve devlet politikası olarak bu konuya eğilinmesine gerektirmektedir. Orman-köy ilişkilerinin düzenlenmesine yardımcı olabilecek önlemleri de şöyle sıralamak olanaklıdır.

a. Orman köylerine yönelik alt yapı yatırımlarına ağırlık verilmelidir.

b. Orman köylerinin kalkınmalarına katkıda bulunmak amacıyla bu yörelere yatırım yapılmakla yetinilmeyip orman köylülerinin eğitilmelerine de yardımcı olunmalıdır.

c. Orman köylüsünün sorunlarını kırsal kesimin sorunlarından soyutlamak olanaksızdır. Bu nedenle orman köylüsünün kalkındırılması, ekonomik yönden güçlendirilmesi çalışmalarında diğer kamu kuruluşlarıyla işbirliği yoluna gidilmelidir. Bu kuruluşların programları uyarınca yapacakları yatırımlar ve götürecekleri hizmetler konularında kesinlikle eşgüdüm sağlanmalıdır. Aksine bir uygulama hem kaynak hem de zaman yitirilmesinin nedeni olacağından ve ülkenin de böylesi bir kayba tahammülü olmadığından gereken özen gösterilmelidir.

d. Orman köylerinde küçük el ve ev sanatları özendirilmelidir. Böylece orman köylülerinin tarım dışındaki boş geçen zamanları değerlendirilmiş ve onlara ek bir olanak sağlanmış olmaktadır. Bu nedenle, köylerde bu konuda etkinlik göstermek isteyen köylülere gerekli parasal destek yapılmalı, ilgi duydukları etkinlik dalında eğitilmelerine de yardımcı olunmalıdır.

e. Orman köylülerinin kullandıkları tarlalar genellikle verimsizleşmiştir. Bu nedenle köylülerin tarımsal gelirleri düşük düzeyde bulunmaktadır. Birim alanda verimliliğin düşmesine, maliyetin yükselmesine, sulama işlerinin güçleşmesine, vb. neden olan tarım alanlarının ufalanmasının sakıncalarını giderebilmek amacıyla bu alanlara gübreleme, iyi nitelikli tohum kullanma, tarımsal mücadele, vb. gibi üretimi arttırıcı teknikleri yeterince götürecek hizmet birimleri oluşturulmalıdır.

f. Hayvancılık gelirleri de yeterli olmaktan uzaktır. Hayvancılık gelirlerini arttırmak için;

- Cins besi ve süt hayvancılığı özendirilmeli,
- Çeşitli bölgelerin iklim koşullarına uyum gösterecek yabancı cins ineklerin alımı için köylülere kredi verilmeli,
- Kredi verip cins inek alımlarına yardımcı olmakla yetinilmeyip, en az bu konu kadar önemli olan veterinerlik hizmetlerini köylere ulaştırılması sağlanmalı,
- Et ve süt verimleri az fakat sayıları oldukça fazla olan yerli cins hayvanları yapay döllenme ile kültür ırklarına dönüştürülmeli,
- Orman içi ve dışı meralar iyileştirilmeli ve böylece otlatma kapasiteleri yükseltilmeli, vb. önlemler sıralamak olanaklıdır.

g. Ormancılık işlerinde de orman köylü ailelerinin ancak sınırlı bir kısmını çalıştırılabilmektedir. Ormancılık işlerinde çalışmaları karşılığı sağlanan gelir de bir aileyi geçindirmekten uzaktır. Kentlerde de bu kimselere iş alanı bulabilme olanağı yoktur. Açılacak yeni iş alanlarında bu kesime iş olanağı sağlanması düşünülmeli ve

bu gerçekleştirilirken endüstri dışı etkinliklere önem verilerek orman köylülerine benimsetilmelidir.

h. Orman köylülerinin orman ürünleri üretimi karşılığı olarak aldıkları pay düşüktür. Yapılacak düzenlemelerle orman köylülerinin ürettikleri değerden daha fazla pay alabilmelerine olanak verilmesi gerekmektedir. Hiçbir iş yapmaksızın orman köylüsünün yarattığı değerden tatlı karlar sağlayan aracı ve tüccarların da devreden çıkarılması unutulmamalıdır.

i. Çok zor koşullarda çalışan orman işçilerinin emeklerinin karşılığını alabilmeleri sağlanmalıdır. Bu nedenle vahidi fiyat (birim fiyat) ile iş yeri çalışma ortamı ve ücretlendirme koşulları iyileştirilmelidir. Kendileri dışında belirlenen bu ücretler, genel ücret artışlarının genellikle altında kalmakta ve işçilerin bu konuda söz hakları bulunmamaktadır.

j. Orman köylülerinin kooperatifler kurup örgütlenmeleri desteklenmelidir. Kooperatifçilik konusunda,

- Köylüler yeterince eğitilmeli,
- Kooperatiflerin kredi gereksinimlerinin gereği gibi karşılanabilmesi için kooperatifler bankası kurulmalı,
- Kooperatiflerin sağlıklı denetlenebilmelerinin koşulları sağlanmalı,
- Kooperatiflerin üst birlikler halinde örgütlenerek daha güçlü kuruluşlar haline gelmeleri desteklenmelidir,
- Kooperatifler için yeterli pazarlama hizmetleri verilmeli, vb. önlemler alınmalıdır.

k. Orman ürünlerini, özellikle kendilerine tahsis biçiminde ve maliyet tutarı karşılığı alınarak verilen odunları işleyecek orman endüstri kuruluşlarının ormana yakın yerlerde kurulmasına olanak verilmelidir. Bunun için gerekli proje ve kredi desteği sağlanmalıdır. Bu tür yatırımların köylüler için yeni iş olanağı yaratacağı gözden ırak tutulmamalıdır.

l. Orman-köy ilişkileri Daire Başkanlığınca orman köylü ailelerine ve köylülerin kurdukları kooperatiflere yasal gerekleri yerine getirmeleri halinde kredi verilmektedir. Krediler, köylülere daha çok bireysel kredi biçiminde aktarılmakta ve örneğin, 1976–1980 yılları toplamı olarak ülke düzeyinde 3,3 milyar liralık fon kredisinin %73,9'u bireysel, %19,4'ü kooperatif, %6,7'si alt yapı kredisi olarak verilmiş ve aynı yıllar için Artvin, Giresun, Trabzon ORKÖY Daire Başkanlıklarını içine alan bir bölgede bu aktarma oranları sırasıyla %80,3 , %5,8 ve %13,9 biçiminde gerçekleşmiş bulunmaktadır (Eryılmaz, 1982). Fakat aktarılan bu krediler gerek orman köyleri gerekse orman köylüsü aileleri ya da orman köylerinde kurulu kooperatifler olarak değerlendirildiğinde yeterli düzeyde olmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle,

- Orman köyleri için bütçeye konulan ödeneğin miktarı arttırılmalıdır.
- Bütçeye verilen ödeneğinin miktar olarak arttırılması ile yetinilmeyip bütçeye konulan ödeneğin kullanılabilmesi de sağlanmalı ve Maliye Bakanlığından yapılan transferlerin gecikmesi önlenmelidir.

- Her yıl genel bütçeden aktarılan ödenek yıllık enflasyon düzeyi gözetilerek belirlenmelidir.

m. Küçük yerleşme birimleri halinde bulunan orman köylerine hizmet götürebilmenin güçlüğünü ortadan kaldırmak ve kırsal alanla birlikte orman köylerine de yeterince hizmet götürebilmek için bu küçük ve dağınık yerleşme birimlerinin toplulaştırılması yoluna gidilmelidir. Ancak böyle yapıldığında bazı alt yapı hizmetlerinden yararlanabilmelerine, eğitim ve sosyal yönden geliştirilmelerine katkıda bulunma olanak dahiline girebilecektir.

n. Orman köylerinin yerlerinde kalkındırılmaları olanaklı olanlarını yerlerinde kalkındırmaya çalışılmalıdır. Yerlerinde kalkındırılma olanağı bulunmayan köyleri ise büyük güçlüğüne karşın başka yerlere taşımak gerekmektedir. Bu aynı zamanda bir anayasa yaptırımı da olmaktadır.

o. Kara avcılığı ile orman içi göl ve derelerde avlanmaya ilişkin yasal önlemler yeterince izlenmelidir. Özellikle, orman içi göl ve derelerde yetiştirilecek balıklarla orman köylülerine ek bir gelir sağlanması olanaklı görülmektedir.

ö. Kırsal turizm geliştirilmeli ve böylece orman köylülerine parasal olanak sağlanmalıdır.

p. Ayrıca yasal zorunluluklar nedeniyle uğranılan gelir kayıplarını önlemek için de önlem alınmalıdır.

KAYNAKLAR-7

Cangir, C., Boyraz, D., 2000. Ülkemizde Yanlış ve Amaç Dışı Arazi Kullanımı, Tekirdağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Tekirdağ.

Çanakçıoğlu, H., 1981. Orman Koruması. İ.Ü. Or. Fak. Yayınları No: 2838/295, İstanbul.

Defne, M., 1955. Türkiye'de Otlak ve Otlatma İşlerini Tanzim Yolu İle Ormanların Korunması Problemi Üzerine Araştırmalar. Ziraat Vekâleti Orman Gn. Md. Yayınlarından, Neşriyat Sıra No: 167, Seri No: 14, İstanbul.

Duruöz, E., 1975. Demirköy Orman İşletmesinin Orman Köylerinin Ekonomik Yapılarına Olan Katkısı Üzerine Araştırmalar. Or. Arş. Ens. Yayınları, Teknik Bülten Serisi No: 61, Ankara

Duruöz, E., 1976. Orman Bölge Şefliğinde Orman-Köylü İlişkisinin İşgücü ve Gelir Yönden İncelenmesi. Or. Arş. Ens. Ocak 1978,Cilt 2, Sayı 1, Ayrı Basım

Duruöz, E., Anıl, Y., Çoban, C., 1976. Orman Köylüsünün Ormancılık Kesiminde ve Orman Bölge Başmüdürlüklerindeki Kentlerde İşlendirilmesi Olanakları. Or. Arş. Ens. Yayınları, Teknik Bülten Serisi No: 79, Ankara

Eryılmaz, A.Y., 1981. Ağaçlandırma Çalışmaları ve İzlenmekte Olan Politikalar. K.Ü.Or. Fak. Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, s.220-234, Trabzon.

Eryılmaz, A.Y., 1982. Doğu Karadeniz Bölgesinde Orman-Halk İlişkilerinin Düzenlenmesi Üzerine Araştırmalar (Basılmamış Doçentlik Tezi), Trabzon

Eryılmaz, A.Y., 1983. Türkiye Ormancılık Politikası Sorunları ve Bunlara Karşın Öneriler. K.Ü. Or. Fak.Der., Cilt 6, Sayı 2, s.266-287, Trabzon.

Eryılmaz, AY., Doğan, E.,1983. Doğu Karadeniz Ormanlarında Entansif Bir Orman İşletmeciliği İçin Sınır Güvenliği Sorunları. K.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Cilt 6, Sayı 1, s.136-148

FAO, 2005. Forestry Statistics, Rome.

İstanbullu, T. 1978. Türkiye'de Yakıt ve Özellikle Yakacak Odun Sorunu Üzerinde Araştırmalar. İ.Ü. Or.Fak. Yayın no: 2405/251, İstanbul

Kalıpsız, A., 1970. Orman Ağaçlandırma Yatırımlarının Planlanması Esasları. İ.Ü. Or. Fak. Yayınları No: 1539/153, İstanbul

Kutluk, H., 1948. Türkiye Ormancılığı İle İlgili Tarihi Vesikalar (1487-1923). Tarım Bakanlığı OGM. Yayınları Özel Sayı 56, İstanbul

OB,1980. Orman Bakanlığı Çalışmaları, Ankara.

OGM, 1946. Orman, Kanun, Nizamname, Kararname ve Talimatnameleri. Tarım Bakanlığı OGM Yayınları, Sayı: 24, Ankara.

OGM, 1968. OGM İstatistik Albümü (1937-1967), Orman Genel Müdürlüğü, Ankara

OGM, 2012. Orman Genel Müdürlüğü Stratejik Plan 2013-2017,. Orman Genel Müdürlüğü, Ankara.

OGM, 2013. Ormancılık İstatistikleri 2013-TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Ankara.

OGM, 2014. Türkiye Orman Varlığı, Orman İdaresi ve Planlama Dairesi Başkanlığı Yayın No: 115, Envanter Serisi No: 17, 24 sayfa, Ankara.

Özdönmez, M., 1971. Türkiye'nin Ağaçlandırma Problemleri Üzerinde Ormancılık Politikası Yönünden Araştırmalar. İ.Ü. Or.Fak. Yayınları No: 160/178, İstanbul

Özdönmez, M., 1977. Türkiye'de Orman İşçiliği ve Sorunları. İ.Ü. Or. Fak. Yayınları no: 2324/229, İstanbul.

TÜİK, 2013. Türkiye Nüfus Sayısı Bilgileri. Türkiye İstatistik Kurumu, Ankara.

Yiğitoğlu, A.K., 1936. Türkiye Ormancığının Temelleri, Şartları, Kuruluşu. Ankara Ziraat Enstitü Çalışmaları, Sayı 8, Ankara

DOKUZUNCU BÖLÜM

ORMANCILIK POLİTİKALARINDA GÜNCEL KONULAR

9.0. ORMANCILIK POLİTİKALARINDA GÜNCEL KONULAR

Son yıllarda Dünya ve Ülkemiz Ormancılığında önemli gelişmeler olmuş ve bu gelişmeler halen güncelliğini korumaktadır. Kitabın son bölümünde farklı boyut ve içerikleri olan bu gelişmelerden *Sürdürülebilir Orman Yönetimi (SOY),Ormancılıkta Sertifikasyon ve Akreditasyon, İklim Değişikliği ve Ormancılık* ile *Ormancılıkta Karbon Ekonomisi ve Borsası*konularına yer verilmektedir.

9.1. Sürdürülebilir Orman Yönetimi (SOY)

Ekonomilerde bir üretimin yapılabilmesi için doğa, sermaye, emek ve girişim olmak üzere dört tane üretim faktörüne ihtiyaç vardır. Bu haliyle ekonomik faaliyetlerde doğal kaynakların kullanımı kaçınılmaz bir durumdur (Geray, 1998). Bu kaynaklarda yapılan tahribatlar, uzun dönemde üretim sisteminin çökmesine ve krizlere neden olabilmektedir. Geçmiş yıllarda uygulanan ekonomik büyüme modellerinde doğal kaynaklara ilişkin bu hususların göz ardı edilmesi sonucunda su kaynaklarının kirlenmesi, orman ekosistemlerinin tahrip edilmesi, biyolojik çeşitliliğin azalması, vb. birçok çevresel bozulma gibi sorunlar da ortaya çıkmıştır (Akyol, 2010).

1970 yılında, Roma Kulübü'nün, nüfus, sanayi üretimi, gıda, yenilenemeyen kaynaklar ve çevre kirliliği gibi beş temel değişken arasındaki etkileşimi açıklamaya yönelik olarak gerçekleştirilen *"ekonomik büyümenin sınırları"* çalışması, çevresel politika çalışmalarının da başlangıcı olmuştur. Çalışmada ele alınan değişkenler bir taraftan büyümenin nedenini oluştururken, diğer taraftan da büyümenin sınırlarına ulaşılmasında etken olmaktadır. Raporda, çevresel taşıma kapasitesinin aşılmasıyla ortaya çıkan çevre kirlenmesindeki hızlı artışın büyümeyi durduran temel neden olacağı ve Dünya sisteminin kaynak krizi sonucu çökeceği belirtilmiştir (Akyol, 2004).

1972 yılında gerçekleştirilen Stockholm Konferansı'nda, çevre konusu ilk olarak dünya gündemine getirilmiş ve gezegenimizin ekolojik açıdan duyarlı bir şekilde yönetimi için bir dizi ilkeler üretilmiştir. Dünya liderlerinin çevre uyumlu ekonomik kalkınma konusunu tartıştıkları ilk forum olan *Stockholm Konferansı* sonucunda, çevre konularındaki uluslararası çalışmalarda önemli bir rol üstlenen *Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP)* kurulmuştur. 1987 yılında yayınlanan "Ortak Geleceğimiz" diğer adıyla **"Brundland Raporu"** sürdürülebilir kalkınma çabalarına yeni bir bakış açısı getirmiştir. Bu rapor ile küresel düzeyde çevre ve ekonomik kalkınmanın uyumlaştırılmasını sağlamak için uluslararası işbirliğinin önemine bir kez daha değinilerek, bu amaçla bölgesel ve küresel toplantılar düzenlenmesi çağrısında bulunulmuştur (Akyol ve Tolunay, 2014).

Çevre, kalkınma ve güvenli bir geleceğe ilişkin sorunların tartışılmaya başlanması ve bu konuda uluslararası politikaların geliştirilmesi gerektiğinin kabul edilmesi ile birlikte, yerel, ulusal, bölgesel ve küresel düzeyde sürdürülebilir kalkınma bir amaç olarak öne çıkmıştır (Tolunay ve Akyol, 2006).

Sürdürülebilir kalkınma, Brundland Raporu'nda ekolojik ve toplumsal sürdürülebilirliği içerecek şekilde tanımlanmıştır. Bu raporda, sürdürülebilir kalkınma kavramı, *"gelecek kuşakların ihtiyaçlarını karşılayabilmelerini tehlikeye sokmaksızın, bugünkü kuşakların ihtiyaçlarını karşılayabilen kalkınmadır"* şeklinde tanımlanmış ve bu tarihten itibaren çok yaygın kullanılan bir kavram olmuştur (Brundland, 1987).

Öz bir ifadeyle, sürdürülebilir kalkınma, insan sağlığını ve doğal dengeyi koruyarak sürekli bir ekonomik kalkınmaya imkân verecek şekilde doğal kaynakların rasyonel yönetimini sağlamak ve gelecek nesillere yakışır bir, doğal, fiziki ve sosyal çevre bırakmak yaklaşımıdır. Böyle bir yaklaşım, kalkınmanın her aşamasında ekonomik ve sosyal politikalar ile çevre politikalarının birlikte ele alınmasını gerektirmektedir (Başsüllü ve Tolunay, 2014).

1992'de Rio'da yapılan *Birleşmiş Milletler Rio Konferansı*, hükümetlerin kalkınma üzerinde tekrar düşünmesini ve doğal kaynakların tüketimi ile kirliliğin önlenmesi için çözümler üretmesini amaçlamıştır.

Hükümetler, Rio Konferansı'nda, çevre ve kalkınma arasındaki dengenin gözetilmesiyle gelecekte temel ihtiyaçların, daha korunmuş bir ekosistem ve bunlara bağlı olarak da daha güvenli bir geleceğin sağlanabileceği konusunda anlaşmışlardır. Sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ise ancak küresel ortaklıklarkurularak ulaşılabileceği görüşü savunulmuştur. Bu konferansta, yıllar boyunca sadece üst düzey makamlarının aldığı kararlarla yürütülen politikaların işlemediği görülmüş, gerek karar alma mekanizmasında, gerekse uygulamada katılımcılığa önem verilmesi görüşü üzerinde önemle durulmuştur (Akyol ve Tolunay, 2006).

Rio konferansı sonucunda altı temel belge ortaya çıkmıştır. Bunlar;

- Rio Deklarasyonu,
- Gündem 21,
- Ormancılık Prensipleri,
- Çölleşme İle Mücadele Sözleşmesi,
- İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ve
- Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'dir.

Rio Konferansı sonucunda, Sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesinde orman kaynaklarının önemine büyük vurgu yapılmıştır (Akyol ve Tolunay, 2011).

Rio Konferansı sonucunda ortaya çıkan belgeler doğrudan ve dolayısı ile orman kaynakları ile ilişkili belgelerdir. Bu süreçte, orman kaynakları yaşamsal ve çok sayıdaki işlevi yerine getirdiğinden büyük bir önem kazanmaktadır (Akyol ve Tolunay, 2014).

Orman kaynakları karmaşık ve heterojen bir yapıda olduğundan, yani çok sayıda alt sistem içerdiğinden, her alt sisteme gönderilecek farklı etkiler, farklı bileşimlerde sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Hiçbir doğal kaynak, orman kaynakları kadar çok sayıda ve farklı bileşimlerden oluşmamakta ve karmaşık ve çok boyutlu sonuç alma olanağı vermemektedir (Geray, 2001).

Yeryüzündeki yayılışı, biokütle içerisindeki payı, biyolojik organizasyon düzeyi, çok sayıdaki faydası, enerji ve madde döngüsü içerisindeki yaşamsal rolü, doğrudan yararlı olduğu insan kitlesinin büyüklüğü ve sahip olduğu genetik potansiyel düşünüldüğünde, orman kaynaklarının sürdürülebilir kalkınmanın odak noktasında yer aldığı görülerek *"sürdürülebilir kalkınmanın yolu, sürdürülebilir ormancılıktan geçmektedir"* denilmektedir (Tolunay vd., 2014).

1990'lı yıllarda başlayıp devam eden SOY süreci boyunca küresel düzeyde 9 bölgesel süreç ortaya çıkmıştır (Akyol, 2004).Dünya üzerinde SOY için ortaya çıkan bölgesel süreçler Tablo 9.1'de gösterilmiştir

Tablo 9.1. SOY için uluslararası ölçüt ve gösterge süreçleri

1992	Uluslararası Tropikal Kereste Yönetim Süreci (International Tropical Timber Organization Process-ITTO)
1994	Helsinki – Pan Avrupa Süreci (Ministerial Conference on the Protection of Forests in Europe - MCPFE, Helsinki Process/Pan-European Process)
1995	Montreal Süreci (Montreal Process)
1995	Tarapoto Önerisi (Tarapoto Proposal)
1995	Kurak Zon Afrika Süreci (Dry Zone Africa Process)
1996	Afrika Kereste Organizasyon Süreci (African Timber Organization Process- ATO)
1996	Yakın Doğu Süreci (Near East Process)
1997	Orta Amerika Süreci (Lepaterique Process of Central America)
1999	Kurak Zon Asya Süreci (Dry Zone Asia Process)

Uluslararası Tropikal Kereste Yönetim Süreci (International Tropical Timber Organization Process-ITTO)

ITTO, 1987 yılında, sürdürülebilir kalkınma kapsamında, sürdürülebilir orman yönetimi çalışmalarını başlatan öncü kuruluş olmuştur. Temel amacı, tropikal orman yönetimi sorununa uygun yaklaşımlar geliştirmek, temel sorunları tanımlamak ve açıklığa kavuşturmaktır.

ITTO, 1991 yılında "ITTO Sürdürülebilir Tropikal Orman Yönetimi Ölçümü Kriterleri" olarak adlandırılan ölçütleri oluşturarak ilk ölçüt ve gösterge setini yayınlamıştır. Ulusal seviyede 5 ölçüt ve 27 gösterge, orman yönetim birimi seviyesinde 6 ölçüt ve 23 gösterge tanımlamıştır. Tanımlanan bu ilk ölçüt ve gösterge setinde "Biyolojik Çeşitlilik" ile ilgili herhangi bir gösterge tanımlanmamıştır.

Ancak, zaman içerisinde SOY'a ilişkin bilgi ve tecrübelerin artması ile 1998 yılında ITTO ölçüt ve göstergelerini revize etmiş ve hatta diğer bir süreç olan ATO süreci ile ölçüt ve göstergelerini uyumlaştırma çalışmaları yapmıştır. Bu çalışmalar sonucunda ulusal seviyede 7 ölçüt 66 gösterge tanımlanmıştır. Yeni tanımlanan ölçütler arasında "Biyolojik Çeşitlilik" ölçütü de yer almaktadır (Tolunay ve Türkoğlu, 2014).

Helsinki – Pan Avrupa Süreci (MCPFE, Helsinki Process/Pan-European Process)

1990 yılının Aralık ayında, Avrupa Ülkeleri Orman Bakanları, Strasburg'da bir bakanlar toplantısı (Ministerial Conference on the Protection of Forests in Europe, MCPFE) düzenlemişlerdir. Bakanlar toplantısının amaçları; Avrupa ormanlarının korunması ve sürdürülebilir yönetiminde tüm Avrupa ülkelerinin iş birliğini sağlamak, önerilerde uyumluluk sağlamak, uluslararası örgütler tarafından konunun gündeme getirilmesini sağlayarak diğer ülkelere referans olmaktır (Leal, 1997).

Strasburg'da yapılan ilk toplantının ardından Rio Konferansı gerçekleşmiş ve Avrupa'daki bu hazır mekanizma Rio kararlarını uygulama görevini üstlenmiştir.

Böylece, 1993 yılında bu çalışmalara ismini veren Helsinki'de toplanan Avrupa Orman Bakanları, Avrupa Ormanlarının Korunması 2. Orman Bakanları Konferansı'nı gerçekleştirmişlerdir.

Helsinki Konferansı'nda alınan 1. karar çerçevesinde atılan ilk adım, SOY'un tanımının yapılması olmuştur. Bir dizi çalışmadan sonra bütün Avrupa ülkelerinin üzerinde hemfikir olduğu bir tanım yapılmıştır. Buna göre SOY;ormanların ve orman alanlarının yerel, ulusal ve global düzeylerde, biyolojik çeşitliliğini, prodüktivitesini, kendini yenileme (gençleşme) kabiliyetini ve yaşama enerjisini, şimdi ve gelecekte, ekolojik, ekonomik ve sosyal fonksiyonlarını yerine getirebilme potansiyelini koruyacak ve diğer ekosistemlere zarar vermeyecek bir şekilde ve derecede kullanılması ve düzenlenmesidir (Akyol, 2010).

Bu tanımlama ile ormanlarının ekolojik, ekonomik ve sosyal olmak üzere üç temel fonksiyonunun olduğu kabul edilmiştir. Mutabakata varılan bu sınıflandırmadan sonra SOY kapsamında bu fonksiyonları izleyip değerlendirebilecek 6 ölçüt oluşturulmuştur (McDonald and Lane, 2004). Bunlar;

- *Orman kaynakları ve bunların küresel karbon döngüsüne katkısı,*
- *Orman ekosisteminin sağlığı ve canlılığı,*
- *Ormanların odun ve odun dışı üretim fonksiyonları,*
- *Biyolojik çeşitlilik,*
- *Ormanların koruma fonksiyonları,*
- *Ormanların sosyo-ekonomik ve diğer fonksiyonlarıdır.*

1994 yılının Haziran ayında ise belirlenen 6 ölçüte en uygun olan 27 rakamsal gösterge oluşturulmuş ve bunlar çekirdek bir set olarak kabul edilmiştir. Ayrıca, politika araçlarının mevcudiyetinin ve uygulamalarının değerlendirilmesi ve ulusal ölçüt ve göstergelerin daha da genişletilmesine yardımcı olmak amacıyla geçici bir tanımlayıcı göstergeler listesi 1995 Ocak ayında Antalya'da yapılan Helsinki İzleme Toplantısı'nda kabul edilmiştir. Belirlenen bu ölçütlerden 6. ölçüt (sosyo-ekonomik fonksiyonlar) çerçevesinde önemli bir gelişme kaydedilmediği belirlenmiş ve 1998 yılında Lizbon'da yapılan 3. Orman Bakanları Konferansı'nda bu konuya ağırlık verilmiştir.

1990 yılların başından başlayarak devam eden süreç boyunca ölçüt ve göstergelerin Avrupa ormancılık politikaları için önemli bir araç olduğu kabul edilmiştir. Böylece, 1998 yılında yapılan Lizbon Konferansı aracılığıyla Bakanlar Konferansı'nda Pan-Avrupa SOY ölçüt ve gösterge setinin geliştirilmesine karar verilmiştir. Bu amaçla 2002 yılında Viyana'da yapılan uzmanlar toplantısı ile ölçüt ve göstergeler üzerine yoğunlaşılmış ve ölçüt ve göstergelerin ölçülmesi ve raporlanması süreçleri üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışma ile Avrupa düzeyinde nicel ve nitel ölçütler ile bunlara ait göstergeler belirlenmiştir. Nicel ölçüt ve göstergeleri altında 6 ölçüt ve 35 nicel gösterge tanımlanırken, nitel ölçüt ve göstergeleri ise, 2 başlık altında 17 nitel gösterge ile tanımlanmıştır (Rametsteiner and Kraxner, 2003).

Montreal Süreci (Montreal Process)

1993 yılı Eylül ayında Kanada'nın Montreal şehrinde, Avrupa güvenlik ve iş birliğinin desteğinde, ılıman ve kuzey iklimi ormanlarının korunması ve sürdürülebilir yönetimini amaçlayan bir toplantı düzenlenmiştir. Bu toplantı ışığında, 1994 Haziranında bugün Montreal Süreci olarak anılan bir çalışma grubu oluşturulmuştur.

Bu çalışma grubu ülkeleri *Arjantin, Avustralya, Kanada, Şili, Çin, Japonya, Kore, Meksika, Yeni Zellanda, Rusya, ABD ve Uruguay*'dır.

Şubat 1995 yılında Santiago'da toplanan Montreal Süreci ülkeleri "Santiago Deklarasyonu" ile ılıman ve kuzey iklimi ormanlarının muhafazası ve sürdürülebilir yönetimi için 7 ölçüt ve 67 göstergeden oluşan bildirgeyi onaylamışlardır (Pinchot, 2002).

Devam eden süreç boyunca artan bilgi birikimi ve deneyimler sebebi ile ölçüt ve göstergeleri güncelleme ihtiyacı belirmiştir. Bu amaçla yapılan bir dizi çalışmanın ardından, 2007 yılında Buenos Aires'te güncellenen ölçüt ve göstergeler kabul edilmiştir. Yapılan güncelleme çalışmaları ile 7 ölçüt ve 64 gösterge tanımlanmıştır (McDonald and Lane, 2004).

Tarapoto Önerisi (Tarapoto Proposal)

Amazon Bölgesi Ülkeleri, doğal kaynaklarını uygun bir şekilde kullanabilmek amacıyla, bölgenin sosyal ve kültürel etkenleri yanında, orman ekosistemlerinin özelliklerini dikkate alan ölçüt ve göstergeleri belirlemek için büyük bir çaba göstermişlerdir. Peru'nun Tarapoto şehrinde 23–25 Şubat 1995 tarihleri arasında bir araya gelen üst düzey hükümet yetkilileri ve uzmanlar, Amazon Bölgesi ormanlarının sürdürülebilirliğini ölçmeyi sağlayacak, rahatlıkla anlaşılır biçimde sistematize edilmiş ölçüt ve göstergeleri hazırlamışlardır. Tarapoto Önerisi, toplam 12 ölçüt ve 76 gösterge ile ifade edilmektedir (Carazo, 1997).

Kurak Zon Afrika Süreci (Dry Zone Africa Process)

21–24 Kasım 1995 tarihlerinde FAO'nun önderliğinde, Kenya'nın Nairobi kentinde "Kurak Afrika Bölgesinde Sürdürülebilir Orman Yönetimi Ölçütleri ve Göstergeleri UNEP/FAO Uzmanlar Toplantısı" düzenlenmiştir. Süreçte ulusal seviyede 7 ölçüt ve 47 gösterge tanımlanmıştır (Taal, 1997).

Afrika Kereste Organizasyon Süreci (African Timber Organization Process- ATO)

Afrika Kereste Örgütü, 187 milyon ha olan Afrika ormanlarının %87'sini kapsayan 13 ülke tarafından oluşturulmuş bir kuruluştur. ATO'nun SOY çalışmalarının amacı, sürdürülebilir orman yönetiminin sadece doğal kaynakları korunmasındaki önemiyle ilgili değildir. Aynı zamanda, kereste sertifikasyonu dahil olmak üzere bir çok yolla Afrika kerestesinin dünya piyasasındaki rekabet gücünü artırmak içindir.

Bu amaçlar ışığında, ATO üyesi olan 6 ülkede (Kamerun, Kango, Gabon, Zaire, Fildişi Sahili ve Gana) SOY için uygulama projeleri başlatılmıştır. Fildişi Sahili'nin 1995 yılında ve Kamerun'un 1996 yılında başladığı arazi uygulamaları neticesinde edinilen tecrübelerden 28 ölçüt ve 60 göstergeden oluşan bir ölçüt ve gösterge seti hazırlanmıştır. Ancak, zaman içerisinde raporlamaya ilişkin tecrübelerin artması ile ATO, SOY ölçüt ve göstergelerinde gözden geçirme ve diğer süreçlerle uyumlaştırma ihtiyacı hissetmiştir. Yapılan çalışmaların ardından Ulusal düzeyde 5 ölçüt ve 33 gösterge, uygulama birimi düzeyinde ise, 15 ölçüt ve 57 gösterge tanımlanmıştır (Garba, 1997).

Yakın Doğu Süreci (Near East Process)

Yakın Doğu Süreci olarak anılan çalışmalar, 1996 yılında Mısır'ın Kahire şehrinde, FAO/UNEP uzmanlar toplantısı ile başlamıştır. Yakındoğu Süreci Türkiye'nin de içinde yer aldığı 30 ülkeden oluşmaktadır. Bu ülkeler yaklaşık 16,8 milyon km^2 yüzölçümüne sahip olup, bölgedeki toplam nüfus ise, 550 milyonu bulmaktadır. Bölgenin fiziksel özellikleri itibariyle iklim ve topografyanın etkilerinden kaynaklanan kuraklık söz konusudur. Yüksek rakımlı bir kaç mıntıka dışında bölgenin çok geniş alanları kurak ve yarı-kurak step ve çöllerden oluşmaktadır. Ormanlar genellikle sahile yakın bölgelerin dağlık alanlarında yer almaktadır.

Helsinki Süreci'nde belirlenen ölçüt ve gösterge setini temel alan Yakın Doğu Süreci'nde, bölgesel özelliklerden kaynaklanan bir takım ek göstergeler oluşturulmuştur. Bu süreçte kurak ve yarı-kurak mıntıkalardaki ağaçlandırma ve çölleşme ile mücadele ek göstergelerinin hâkim olduğu 7 ölçüt ve 65 gösterge geliştirilmiştir (El-Lakany, 1997).

Orta Amerika Süreci (Lepaterique Process of Central America)

Toplam 51 milyon hektar yer kaplayan Orta Amerika, Atlantik ve Pasifik okyanuslarının arasında bulunan, iki kıtayı birbirine bağlayan, biyolojik bir köprüdür. Bu coğrafik alan farklı yaşam bölgeleri ile biyolojik çeşitlilik açısından Dünyanın en zengin bölgelerden birisidir.

Orta Amerika Süreci'nde FAO'nun desteği ile bölgenin sosyal, ekonomik, kültürel ve coğrafi şartlarına en iyi şekilde uyan SOY ölçüt ve göstergelerini belirlemek üzere özel bir süreç başlatılmıştır. Bu süreçte, özellikle Helsinki Süreci, Montreal Süreci ve Tarapoto Süreci olmak üzere, dünyada gerçekleşen diğer süreçlerden elde edilen deneyimler gözden geçirilmiştir. Sürecin sonunda ulusal seviyede 8 ölçüt ve 53 gösterge, bölgesel düzeyde 4 ölçüt ve 40 gösterge tanımlanmıştır (Zapata, 1997)

Kurak Zon Asya Süreci (Dry Zone Asia Process)

Bangladeş, Butan, Çin, Hindistan, Moğolistan, Myanmar, Nepal, Sri Lanka ve Tayland'ın oluşturduğu Kurak Zon Asya Süreci için ilk girişimler 1998 yılında FAO'nun girişimleri ile başlamıştır. 1999 yılında FAO'nun organize ettiği Asya bölgesinin SOY ölçüt ve göstergelerinin tanımlandığı uzmanlar toplantısı gerçekleştirilmiştir. Yapılan uzmanlar toplantısı sonucunda 8 ölçüt ve 48 gösterge tanımlanmıştır (Prasad, 2000; Castaneda, 2000).

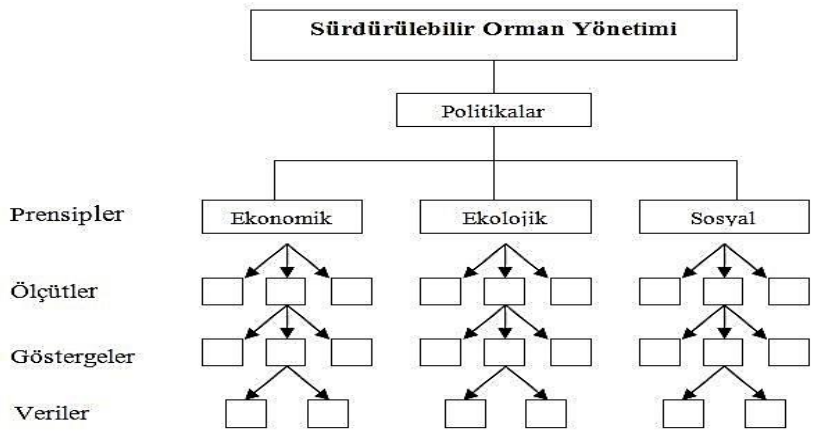
Rio zirvesinden sonra Dünya'nın çeşitli bölgelerinde Rio Kararlarının uygulanması için bölgesel çalışmalar yapılırken Türkiye, Avrupa için başlatılan *Helsinki* (*Pan-Avrupa)Süreci* ile Yakın Doğu için başlatılan *FAO-UNEP Yakın Doğu Süreci'*nde yer almıştır (Başsüllü ve Tolunay, 2015). Dünya'nın değişik bölgelerini içeren süreçlerde ilk iş olarak Sürdürülebilir Orman Yönetimi'nin (SOY) bölge şartlarına uygun tanımı yapılmış ve *"Sürdürülebilir Orman Yönetimi Ölçüt ve Göstergeleri"* bölgesel ve yöresel düzeylerde belirlenmeye çalışılmıştır (Akyol, 2009).

Pan-Avrupa sürecinde SOY; *"Orman alanlarının ve kaynaklarının yerel, ulusal ve küresel düzeylerde, biyolojik çeşitliliğini, verimliliğini, kendini yenileme kabiliyetini ve yaşama enerjisini, ekolojik, ekonomik ve sosyal fonksiyonlarını yerine getirebilme potansiyelini şimdi ve gelecekte koruyacak ve diğer ekosistemlere zarar*

vermeyecek bir şekilde düzenleme ve yararlanma biçimi" şeklinde tanımlamıştır.Türkiye'nin de kabul etmiş olduğu bu tanım, diğer bölgesel süreçlerde de benimsenmiş ve küresel bir tanım haline gelmiştir (Leal, 1997).

Günümüzde gelişmiş ülkeler başta olmak üzere dünyanın çeşitli ülkelerinde ormancılık politikasının temel amaçları genelde, orman kaynaklarının korunması, akılcı olarak işletilmesi ve geliştirilmesi olmaktadır. Bu amaçları gerçekleştirmenin temel yolunun ise, SOY olduğu büyük kabul görmektedir. Ancak, SOY bu amaçlarla belirlenmiş basit bir tanımdan ibaret değildir. Rio Zirvesi'nden sonra devam eden küresel düzeylerdeki süreçlerde SOY kavramı ile SOY ölçüt ve göstergeleri tanımlanarak SOY'a ilişkin hiyerarşik bir çerçeve belirlenmiştir. SOY bu bağlamda orman kaynaklarının yönetimine ilişkin süreçleri izleme ve bu süreçlerin değerlendirilmesi ile ormancılık politikalarına yön verme etkinliği olarak formüle edilmiştir. Bu etkinliğin başarılı olabilmesi ve geliştirilerek sürdürülmesi ise, ölçüt ve göstergelerin doğru formüle edilmesi ve SOY amaçlarına hizmet etmesi ile mümkündür.

Bu amaçlarla küresel düzeyde pek çok toplantı ve çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların birçoğu bağımsız olarak gerçekleştirilmelerine rağmen, yine de oldukça benzer olup ortak bir çerçevede hareket etmektedirler. Yapılan çalışmaların bir çoğu üç genel element çevresinde organize edilmiş hiyerarşik bir çerçeveyi takip etmektedirler (Prabhu et al.,1999). Bu durum Şekil 9. 1'de gösterilmiştir.

Şekil 9.1. Sürdürülebilir orman yönetiminin genel hiyerarşik yapısı

SOY amaçlarına ulaşmada, belirlenecek ölçüt ve göstergelerin formüle edilmesinin büyük önemi vardır. Çünkü orman kaynaklarının izlenmesi tek bir ölçüt veya gösterge ile değil, belirlenmiş tüm ölçüt ve göstergelerin birlikteliği ile ifade edilmektedir. Bu aşamadan sonra yapılması gereken ölçüt ve göstergelerin doğru ve anlaşılır bir şekilde tanımlanmasıdır. Çünkü SOY'un temelini ölçüt ve gösterge sistemi oluşturmaktadır. Ölçüt ve göstergeler ancak, doğru belirlenebilirse sürdürülebilirlik amaçlarına hizmet edebilirler. Ölçüt ve göstergeleri doğru belirleyebilmenin yolu ise, onları iyi kavramak, hizmet edecekleri amaçları iyi belirlemek ve uygun durumlar için kullanabilmekten geçer. Ölçüt ve göstergelerin belirlenmesindeki temel amaç ise, orman kaynaklarında meydana gelen değişimleri, eğilimleri, ortaya çıkan problemleri izlemek, bunları değerlendirerek raporlamak ve sorunların çözümü için uygun politikalar geliştirmektir (Akyol, 2010).

Prensipler

Prensipler SOY'un formüle edilmesinde tepe çatısında yer almalarına rağmen, üzerinde çokça durulmayan konuların başında gelmektedir. Prensipler, *"düşünce ya da eylemin dayanağı olan temel bir doğru ya da yasa"* olarak tanımlanmaktadır (Prabhu vd., 1996). Bu tanıma ek olarak prensipler, *"bir amacın belirgin elementleri"* şeklinde de ifade edilmektedirler (Tropenbos Foundation, 1997).

SOY bağlamında prensipler, orman ekosistemini sürdürülebilir bir şekilde yönetebilmek için birincil çerçeve olarak görülürler. Ölçüt ve göstergeler için gerekçeler sunarlar. Aynı zamanda, ölçüt ve göstergelerin doğrulanmasını sağlarlar (Mendoza and Macoun, 1999).

Hiyerarşik çatıda prensipleri ölçütler izlemektedir. Genelde prensipler ve ölçütler sıkça birbirine karıştırılmaktadır. Bir prensip, bazen konunun farklı bileşimlerini ifade ederken *(örneğin çevresel fonksiyonlar)* bazen de konunun tek bir yönüne *(örneğin karbondioksit salınımı)* odaklanabilir. Ancak genelde, SOY için prensipler ekonomik, ekolojik ve sosyal düzeylerde tanımlanmaktadır (Tropenbos Foundation, 1997).

Ölçütler

Ölçütler, bir prensibe anlam ya da işlevsellik katan bir prensip ya da standartlardır. Ölçütler, göstergeler tarafından sağlanan bilgilerin bir araya gelebildikleri ve yorumlanabilir bir değerlendirmenin açıklığa kavuştuğu ara noktalardır. Bu nedenle bir ölçüt, kendisi performansın doğrudan bir ölçüsü olmadan bir prensibe anlam ve işlevsellik katan *"ikinci derece"* bir prensip olarak görülebilir. Prensipler bütünleşmenin son noktasını oluşturur. Örneğin ekosistem bütünlüğünün korunması ya da geliştirilmesi prensibi için, "orman ekosistemlerinin temel işlevleri ve süreçleri korunur" ya da ekosistem bütünlüğünün korunması veya geliştirilmesi için, *"genetik çeşitliliği koruyan ya da geliştiren süreçler aralıksız devam ettirilir"* şeklinde ölçütler oluşturulabilir (Mendoza and Prabhu, 2000).

Pan-Avrupa sürecinde ölçütler; *kavramsal seviyede sürdürülebilirliğin farklı yönleri için tanımlayıcılar* olarak ifade edilmektedir. Ölçütler, ormanların ekosistem olarak yönetilmesinin vazgeçilmez parçalarıdır. Bu parçalar orman ekosisteminin hayati fonksiyonlarını ve uzantılarını *(biyolojik çeşitlilik, orman sağlığı vb.)* ormanın çok yönlü sosyo–ekonomik faydalarını *(tomruk, rekreasyon, kültürel değerler)* ve SOY'u kolaylaştırmak için gereksinim duyulan politik çerçeveleri *(kanunlar, düzenlemeler ve ekonomik önlemleri)* içermektedir (Wijewardana vd, 1997).

Ölçütler, kendisi ile ilişkili bir dizi gösterge ile karakterize edilirler. Periyodik olarak ölçülen bu göstergelerdeki değişimler izlenerek ölçütler değerlendirilir (Wijewardana, 2006).

Göstergeler

Göstergeler, orman ekosisteminin sürdürülebilirliğine ve kullanımına dair bilgiler elde etmek için ya da belirli bir ölçütün durumunu göstermek için kullanılan yönetim sisteminin herhangi bir değişkeni ya da bileşenleridir. (Prabhu vd, 1996).

Göstergeler, aralarında belirli ilişkiler bulunan bir ya da daha fazla veri parçasının oluşturduğu bütünü temsil ederler. Göstergeler, *"tek bir anlamlı mesaj"* iletmelidir. Bu *"tek mesaj"* bilgi ya da veri olarak adlandırılır (Prabhu vd, 1999).

Göstergeler, ölçütlerdeki değişiklikleri değerlendirmek amacıyla periyodik olarak izlenen bir dizi ilgili tanımlayıcıdır. Belirli bir ölçütle bütünleşen göstergeler, ölçütlerin ne olduğunu ve ne anlama geldiğini tanımlar. Örneğin, *ekosistem ve türlerin çeşitliliği biyolojik çeşitliliğin göstergeleri, odun üretimi için orman alanı ve toplam servet orman verimliliğinin* göstergeleridir. Bir ölçüt veya gösterge diğer ölçüt veya göstergelerin bulunduğu bir sistem içerisinde ele alınmalıdır. Ülke ormanlarının durumunu zaman içerisindeki ölçümlerle resmedilen farklı ölçüt ve göstergelerin birlikteliği belirlemektedir (Wijewardana et al., 1997).

Göstergeler, verdikleri bilgiler açısından farklı şekillerde gruplandırılabilirler: Örneğin;

- *Kantitatif (sayısal):* Somut değerlerle (sayılarla) ifade edilebilen göstergelerdir. Örneğin alan (150 ha), hacim (50 m^3) vb. gibi.
- *Kalitatif (niceliksel):* Soyut değerlerle ifade edilebilen göstergelerdir. Örneğin çok iyi, iyi, normal, kötü, çok kötü, az, çok vb. gibi.
- *Tanımlayıcı Göstergeler:* Cümlelerle ifade edilebilen göstergelerdir. Örneğin "satışlar dalgalı bir seyir izlemektedir" vb. gibi.

Veriler

Bir göstergenin değerlendirilmesinin kolaylığını artıran veriler ya da bilgilerdir (Prabhu et al., 1996). Hiyerarşinin dördüncü düzeyi olarak, veriler bir göstergenin istenilen durumunu gösterecek ya da yansıtacak özel detaylar sağlarlar. Veriler bir göstergeye anlam ve kesinlik katarlar ve alt göstergeler olarak da kabul edilebilirler (Akyol ve Tolunay, 2012). Örneğin *"otlatma suçu"* göstergesi için veriler belirli aralıklarla yapılan periyodik ölçümlerle elde edilirler (Tolunay ve Akyol, 2015).

Ölçüt ve göstergeler, SOY'un kavramsal gelişmesinde, değerlendirilmesinde, uygulanmasında ve politikacılarla iletişime geçilmesinde yararlı olacak şekilde bilgi toplamak ve bu bilgileri düzenlemek için kullanılabilecek araçlar olarak görülebilirler (Prabhu et al., 1996). Bu ölçüt ve göstergeler (Mendoza and Prabhu, 2000):

- Orman ekosisteminin yönetimini kontrol etmek,
- Orman ekosistemlerinin nasıl yönetildiklerine ilişkin sertifika vermek,
- Orman idarecilerinin ormanları daha iyi yönetmelerine yardım etmek için bir rehber olarak hizmet vermek ve
- Kurumlara ya da kişilere, problemleri gidermede öncelik sırasını belirlemelerinde yardımcı olmak gibi çeşitli amaçlar için kullanılmaktadır.

SOY 'un ne anlama geldiğine dair ortak bir anlayış sağlayan ölçüt ve göstergeler, her ülkenin kendine has yetişme muhiti faktörleri, sosyo-kültürel yapılar ve kurumsal kapasiteleri nedeniyle ülkeler bazında farklılıklar gösterebilir (Tolunay ve Akyol, 2015). Ölçüt ve göstergeler:

- Küresel,
- Bölgesel,
- Ulusal,
- Yerel veya
- Uygulama birimi düzeyinde belirlenebilirler.

Ulusal ve bölgesel düzeyde ölçüt ve göstergeler esas olarak izleme ve raporlama aracı olarak geliştirilirler. Ölçütler ve göstergeler SOY'a doğru ilerlemenin değerlendirilmesi, izlenmesi ve tanımlanması için ortak çerçeveler sağlama amacı taşımaktadırlar. Bu amaçla toplanan verilerin yorumlanması ile yönetim müdahalelerinin ülke orman kaynaklarını sürdürülebilir bir yönetime yakınlaştırıp uzaklaştırma durumu tespit edilmeye çalışılmaktadır. Yani orman yönetimini iyileştirmek için gerekli olan politik düzenlemeleri ve istikamet ayarlamalarının tanımlanmasında yardımcı olmaktadırlar.

SOY göstergeleri, ulusal ekonomilerin genel görünümlerini belirtmek veya ekonomik amaçları gerçekleştirmek için gerekli politik düzenlemeleri harekete geçirmek amacıyla birçok ülke tarafından kullanılan enflasyon, istihdam veya faiz oranları gibi ekonomik göstergelere benzeyen teoriler durumundadır (Akyol vd., 2014; Tolunay ve Başsüllü, 2015). Ölçüt ve göstergelerin kullanımı, orman kaynakları yönetiminin etkilerine ilişkin elde edilen bilgilerin niteliğinin, belirgin bir oranda iyileştirilmesine yardımcı olmaktadır. Bu bilgi ile ülkeler daha iyi politikalar formüle edebilirler (Wijewardana vd., 1997).

Sürdürülebilirlik göstergelerinin aşağıdaki özelliklere sahip olması, uygulama, izleme ve değerlendirme çalışmalarında daha kolay ve anlaşılır sonuçlar alınmasını sağlamaktadır. Göstergeler;

- Göstergeler kolay anlaşılır ve kabul edilebilir olmalıdır.
- Esnek olmalı, çeşitli orman tiplerine uyum gösterebilmeli ve belirgin bir özelliğin durumunu sürekli olarak yansıtmalıdır.
- Gerekli veriler hazır olmalı ya da mevcut tekniklerle kolayca ölçülebilmelidir.
- Göstergeler uygulanabilir olmalı, pratik olarak kolayca ölçülebilmeli ve yüksek maliyetler gerektirmemelidir.

Belirtilen özellikler dikkate alınarak geliştirilen ölçüt ve göstergeler ve bunların birbirleriyle olan ilişki ve etkileşimleri neyin sürdürülebilir olup, neyin sürdürülebilir olmadığı hakkında yeni bakış açıları kazandırmaktadır. Sürdürülebilir orman yönetimi ölçüt ve göstergelerinin belirlenmesi, insan müdahaleleri ile orman ekosistemi arasındaki dengenin kurulması için atılacak ilk adımdır. Ölçüt ve göstergeler mevcut insan toplumunun ve orman ekosisteminin temel özelliklerini belirleyerek, orman ekosisteminin dolayısıyla da insan toplumlarının gitmekte olduğu yön hakkında ipuçları vermektedirler (Akyol, 2014).

9.2. Ormancılıkta Sertifikasyon ve Akreditasyon

Günümüzde insanlar, çevrenin değeri konusunda, eskisine oranla çok daha farklı bir bakış açısına sahiptir. Çevresel gelişme ile ekonomik kalkınma arasındaki ilişki anlaşılmış ve gelişmenin sürdürülebilir şekilde olması gerektiği herkes tarafından kabul edilmiştir (Sencar, 2007). Kaynakların gelecek nesillere azalmadan, aksine geliştirilerek aktarılması için doğru iş süreçlerinin oluşturulması ve bu anlayışın hammadde üretiminden başlayarak, nihai ürünlere kadar uzanan tüm zincire yayılması gerekmektedir (Türkoğlu, 2011). Ormanlar, odun ve odun dışı orman ürünlerinin üretildiği önemli bir hammadde kaynağı olmasının yanında önemli ekolojik fonksiyonlara sahiptir. Ormanların hem çevresel koşullara uygun hem de sosyal ve ekonomik açılardan topluma fayda sağlayıcı bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir. Bu sebeple, bazı uluslararası çevreci sivil toplum kuruluşları tarafından dünya ormanlarının sosyal, çevresel ve ekonomik olarak iyi yönetilmesini sağlamak maksadıyla sertifika sistemleri oluşturulmuştur (Türkoğlu, 2011; Türkoğlu ve Tolunay, 2014). Bu sertifika sistemlerine örnek olarak, Orman Yönetim Konseyi (Forest Stewardship Council, FSC) veOrman Sertifikasyon Onay Programı (The Programme for the Endorsement of Forest Certification, PEFC), Ormancılık Girişimi (SFI), Amerikan Ağaç Tarım Sistemi (ATFS), Endonezya Eko-etiketleme Kurumu (LEI), Malezya Ulusal Orman Sertifikasyonu Kurumu (NTTC), Finlandiya Orman Sertifikalandırma Kurumu (FFCS), Uluslararası Tropikal Yuvarlak Odun Örgütü (ITTO) ve Afrika Kereste Örgütü Standartları (ATO) sayılabilir. Fakat bunlar arasından PEFC ve FSC sertifika kurumları en çok tanınan ve en çok setifikalı orman alanına sahip olan iki uluslararası kuruluştur.

Orman Sertifikasyon Onay Programı, bağımsız üçüncü taraf olarak PEFC sertifikası ile ülkelerin sürdürülebilir orman yönetimi uygulamalarını teşvik etmek amacıyla kurulmuş, kar amacı gütmeyen sivil toplum kuruluşudur. PEFC, bağımsız değerlendirme sonucunda uygun bulduğu sürdürülülebilir orman yönetimi uygulamalarını içeren ulusal sertifikasyon sistemlerine onay vererek kendi logosu çatısı altına almaktadır. PEFC, ülkelerin ekonomik, sosyal, çevresel ve kültürel özelliklerine uygun ulusal standartların, uluslararası kabul görmüş kritelere uyum sağlamasını amaçlayan bir sistemdir. PEFC orman yönetim sertifikasının en yaygın olduğu ülkeler arasında Kanada, ABD, Finlandiya, Avustralya, Norveç, Almanya, İsveç ve Fransa bulunmaktadır (PEFC, 2010; Türkoğlu, 2011).

PEFC'den orman yönetim sertifikasına sahip olmak isteyen orman yönetim birimlerinin, bulunduğu ülkenin ulusal orman sertifika sistemine sahip olması ve ormanlarını sürdürülebilir şekilde yönettiğini taahhüt etmesi gerekmektedir. Bu ulusal sertifika sisteminin de PEFC tarafından onaylanması şarttır. PEFC, dünyanın farklı bölgelerinde farklı orman tipleri farklı sürdürülebilir orman yönetimi stratejileri kapsamında yönetilmesi gerektiği fikrinden yola çıkarak, ülkelerin kendilerine ait sistemlerini kabul etmektedir (PEFC, 2010; Türkoğlu, 2011).

FSC, dünya ormanlarının çevresel, sosyal ve ekonomik açıdan uygun yönetimini destekleyen uluslararası, üyelik tabanlı, kar amacı gütmeyen bir organizasyondur. Küresel ormansızlaşmaya karşı kurulan FSC, uluslararası geçerliliğe sahip standartlar ile dünya genelinde ormanların iyi yönetilmesini sağlamaya

çalışmaktadır. Bunun içinde, orman ürünleri tedarikçilerinin ya da tüketicilerinin satın alma güçlerini kullanırlarken, orman kaynaklarını da düşünmeleri sağlamaktadır (FSC, 2011; Türkoğlu, 2011).

Sürdürülebilir orman yönetimi ilke ve ölçütleri doğrultusunda hazırlanan FSC prensip ve kriterleri, küresel olarak tüm orman sistemlerine (tropik, ılıman, kuzey iklimi ormanları) hitap edecek şekilde düzenlenmiştir (Durusoy, 2002). Sertifika almak isteyen orman işletmeleri, bu ölçüt ve göstergeleri karşılaması durumunda sertifikayı kullanmaya hak kazanmaktadır (Türkoğlu ve Tolunay, 2014).

Orman yönetimi uzun vadeli bir süreci içermektedir. İyi uygulama sonuçları yıllar sonra belirgin hale gelmektedir. Orman yönetim sertifikası, dünyadaki ormanların kabul görmüş en uygun standartlar çerçevesinde iyi yönetilmesini ve bu uygulamaların yaygınlaşmasını amaçlayan bir sistemdir. Orman sahiplerinin ya da yöneticilerinin uygulamalarını bağımsız kurumlar tarafından denetlemesi sonucu uygun bulunanlara ürünlerinde sertifika kullanma hakkı verilmesiyle, ön plana çıkmaları sağlanmaktadır. Böylece, orman ürünleri işletmelerinin ya da diğer tedarikçilerin doğal kaynaklara zarar vermeden tüketmek adına bu sertifikaya sahip iyi yönetilmiş ormanlardan gelen hammadde satın almayı tercih etmeleri, bu sistemin üretimden tüketime kadar uzanan bir zincir oluşturmayı hedeflemektedir.

Orman sertifikalandırma, "doğa-dostu tüketiciler" ile ürünlerini pazara daha büyük bir avantajla sunmak isteyen üretici taraflar arasında güçlü bir ilişki kurmak suretiyle, ormanların daha iyi yönetilmesini teşvik etmek ve ormancılık faaliyetlerinin "sürdürülebilir kalkınma" ilkelerine uygun olarak yürütülmesine yardımcı olmak amacıyla geliştirilmiş bir araçtır (Geray, 1999). Orman kaynakları yöneticilerini, odun hammaddesi üreticilerini, orman ürünleri üretimi ve ticareti yapanları, oluşturulan sertifika kuruluşları yoluyla, isteğe bağlı bir izleme-denetim düzeni içerisine alarak, başarılı bir sürdürülebilir orman yönetimi doğrultusunda yönlendirmeye çalışan sertifikasyon mekanizmasında aranan temel ölçütler; ormanların "çevresel açıdan uygun", "toplumsal açıdan yarar sağlayıcı" ve "ekonomik açıdan uygulanabilir" bir şekilde yönetilmesidir (DPT, 2001).

Orman sertifikasyonunun üç ana amacı bulunmaktadır. Ormancılık uygulamalarını geliştirmek, ormanların yönetimini daha çevresel ve sosyal açıdan sorumlu hale getirmek ve uluslararası düzeyde devlet ve özel ormanların yönetimlerini aynı normlar üzerinde birleştirmek ve geliştirmektir (Vogt vd., 2000). Bu amacı sağlamak için uluslararası kabul görmüş en uygun standartlar çerçevesinde yönetilen ormanlara, orman yönetim sertifikası verilmektedir. Bu sayede, çevreci bilince sahip kuruluşlar ve tüketiciler tarafından bu ormanlardan üretilen hammaddelerin kullanılması teşvik edilmektedir (Türkoğlu ve Tolunay, 2013).

Sertifikasyon sürecinde önemli bir etkinlik olan akreditasyon birçok ülkede ve birçok sektörde topluma sunulan program ve hizmetlerin niteliğinin sistematik bir yaklaşımla güvence altına alınması için geliştirilen bir yöntemdir. Akreditasyonun sözlük anlamı; ulusal ya da uluslararası bir kurum tarafından; laboratuvarların, muayene ve belgelendirme kuruluşlarının ulusal ve uluslararası kabul görmüş teknik kriterlere göre değerlendirilmesi, yeterliliğinin onaylanması ve düzenli aralıklarla denetlenmesidir. Akredite olmak ise, yetkili bir kuruluş tarafından, kabul edilmiş

kalite standartlarına uygun ve dönemsel olarak yapılan akademik değerlendirmeler sonucunda bir bölümün veya programın kalitesi hakkında resmen yapılan yetkin kılma beyanını almak şeklinde ifade edilmektedir (TÜRKAK, 2015). Uygunluk değerlendirilmesi olarak da nitelendirilen akreditasyon süreci, laboratuvar, muayene ve belgelendirme kuruluşlarının nitelikleri ve çalışmalarının yeterliliği konusunda; ürünlerin, standartlara uygun ve güvenli olduğunu gösterir. Akreditasyon kurumu, sertifika kurumlarını denetleyerek, bir anlamda sertifika kurumlarını sertifikalandıran kurumlar hükmünde olmaktadır. Böylece akreditasyon kurumu, sertifikasyon kurumunun, orman sertifikasyonunu gerçekleştirebilecek yeterliğe sahip olup olmadığını kontrol etmektedir (Şener, 2009).

2010 yılı verilerine göre, PEFC belgelendirme ve denetim faaliyetleri, Uluslararası Standartlar Teşkilatı veya Uluslararası Akreditasyon Forumu (IAF)'na akredite olmuş dünya çapında 58'i orman yönetim sertifikası vermeye yetkili, 341 belgelendirme kuruluşu vasıtasıyla sertifika çalışmalarını sürdürmektedir (Türkoglu, 2011). PEFC Sertifikalandırma sistemi, öncelikle, sürdürülebilirlik göstergelerini karşılayan ulusal sertifika sistemleri PEFC tarafından onaylamaktadır. PEFC, 2010 yılı itibariyle 28, ulusal sertifika sistemini onaylamış ve 8 ulusal sertifika sistemi de onay için beklemektedir. PEFC onayından geçen ulusal sertifika sistemleri, ülkede bulunan ormanların PEFC sertifikası şemsiyesi altına girmesi için bağımsız üçüncü taraf denetlemelerinden de geçmesi gerekmektedir (PEFC, 2010; Türkoğlu, 2011).

FSC orman yönetim sertifika işlemi üçüncü taraf da denen bağımsız belgelendirme kuruluşlarının denetiminde gerçekleşmektedir. FSC, Uluslararası Akreditasyon Servisi (ASI) üyesi bir kuruluş olmasından dolayı belgelendirme kuruluşlarının sertifika vermeye ve denetlemeye yetkili olabilmesi için buradan akredite olması gerekmektedir. ASI, Uluslararası Standartlar Forumu (ISF)'ndan farklı bir akreditasyon kuruluşu olup, Orman İdare Konseyi, Deniz İdare Konseyi ve Tarım İdare Konseyi olmak üzere üç program barındırmaktadır (Türkoğlu, 2011).

FSC orman yönetim sertifikası almak isteyen orman işletmeleri, belgelendirme kuruluşuna resmi başvurusuyla birlikte sertifikasyon süreci başlamaktadır. Belgelendirme kuruluşu, işletmeden, ön değerlendirme ve taahhütleri içeren anlaşma maddelerini onaylanmasını isteyerek, süreç resmi statü kazanır. İşletme, sahip olduğu ormanları sürdürülebilir orman yönetim politikaları doğrultusunda ekonomik açıdan, çevreye uygunluk ve toplum yararını esas alan bir anlayışla uzun dönemli olarak sürdürülebilir bir şekilde yöneteceğini ve bu yönetimin FSC prensip, kriter ve göstergeleri çerçevesinde yürüteceğini taahhüt eden deklarasyonu yayımlamaktadır. Daha sonra ise bu prensip, kriter ve göstergeleri karşılama durumuna göre sertifikaya sahip olma durumu ortaya çıkmaktadır. Sertifikalandırma yapan kuruluşların en büyük görevi sertifika verecekleri işletmelerin denetimlerini tam ve eksiksiz olarak yapmalarıdır. Aksi takdirde tüketicilerin güven ve desteğini kaybeden sertifika da işlerliğini kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya kalabilmektedir (Türkoğlu, 2011).

OGM tarafından orman yönetimini sertifikalandırma çalışmaları, 2010 yılında, pilot çalışma alanı olarak belirlenen Bolu OBM, Aladağ Orman İşletme Şefliğinde başlamıştır. OGM, orman yönetim sertifikasının alınmasında FSC

sertifikalandırma kurumuna ait programı tercih etmiştir (OGM, 2010). FSC sertifikasının tercih edilmesinin sebebi PEFC sertifikası için Türkiye'de ulusal sertifika sisteminin bulunmaması ve Avrupa ülkelerinde ve Türkiye'de FSC sertifikalı hammadde talebinin daha fazla olması gösterilmektedir (Tolunay ve Türkoğlu, 2014).

2011 yılında, Aladağ Orman İşletme Şefliği 9.152 ha'lık alanı için FSC Orman Yönetim Sertifikası almaya hak kazanmıştır. Bolu Bölge Müdürlüğü'ndeki pilot çalışmanın başarılı olması sonucunda sertifikasyon çalışmaları hızlandırılmış ve 2012 yılında Kastamonu Orman Bölge Müdürlüğü, Daday Orman İşletme Müdürlüğü'nde 85.510 ha'lık alan için FSC orman yönetim sertifikası alınmıştır. 2012 yılından sonra ise OGM, Muğla, Kastamonu, Bursa, Zonguldak ve İstanbul Orman Bölge Müdürlüklerine bağlı bir kısım işletmelerde FSC sertifikalandırma çalışmalarını başlatmış ve FSC orman yönetim sertifikasına sahip olmuştur. Tablo 9.2'de Türkiye'deki FSC orman yönetim sertifikasına sahip işletmelerin sertifika numaraları, sertifika aldıkları tarih ve alan miktarı gösterilmektedir (Türkoğlu ve Tolunay, 2014).

Tablo 9.2. Türkiye'deki FSC orman yönetim sertifikasına sahip işletmeler

Sertifika No	Bağlı Olduğu OBM	Sertifikaya Sahip İşletme Müdürlükleri	Sertifikanın Alındığı Tarih	Alan Miktarı (ha)
FSC-C107954	Bolu	Aladağ Orman İşletme Müdürlüğüne bağlı Aladağ Şefliği	04.10.2011	9 152
FSC-C109883	Kastamonu	Daday Orman İşletme Müdürlüğü	21.02.2012	85 510
FSC-C105419	Muğla	Fethiye, Köyceğiz, Marmaris, Muğla, Nazilli, Yılanlı, Kavaklıdere, Dalaman, Kemer, Aydın, Milas ve Yatağan Orman İşletme Müdürlükleri	13.12.2012	1 157 871
FSC-C115893	Kastamonu	Araç, Ayancık, Taşköprü ve Tosya Orman İşletme Müdürlükleri	05.04.2013	304 204
FSC-C106794	Bursa	Yalova, Keles ve İnegöl Orman İşletme Müdürlükleri	07.03.2014	150 554
FSC-C120338	İstanbul	Demirköy, Kırklareli ve Vize Orman İşletme Müdürlükleri	18.03.2014	257 744
FSC-C121425	Zonguldak	Karabükv e Yenice Orman İşletme Müdürlükleri	01.04.2014	160 352
FSC-C106592	Bolu	Bolu, Gerede ve Seben Orman İşletme Müdürlükleri	17.04.2014	221 411
Türkiye'deki FSC Orman Yönetim Sertifikasına Sahip Orman Alanı				**2 346 798**

Kaynak: FSC, 2014; Türkoğlu ve Tolunay, 2014
OBM: Orman Bölge Müdürlüğü

Günümüzde, Türkiye ormanlarının 2.346.798 ha'lık bölümü FSC orman yönetim sertifikasına sahiptir. Muğla Orman Bölge Müdürlüğü'ndeki tüm işletmeler FSC sertifikasına sahip olup ve 1 157 871 ha' lık alan ile Türkiye'de tüm ormanları sertifikalı olan Orman Bölge Müdürlüğü'dür.

9.3. İklim Değişikliği ve Ormancılık

İklim değişikliği müzakere süreci, 5–16 Haziran 1972 tarihleri arasında Stockholm'de gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler (BM) Uluslararası İnsan Çevresi Konferansı'na uzanmakla beraber, Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde 3–14 Haziran 1992 tarihleri arasında düzenlenen BM Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda kabul edilen ve imzaya açılan Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS), insan kaynaklı faaliyetlerin neden olduğu iklim değişikliği olgusuna karşı uluslararası alanda atılan en önemli adımı teşkil etmektedir. BMİDÇS, 21 Mart 1994 tarihinde yürürlüğe girmiş ve Sözleşmeye Türkiye'nin de dâhil olduğu 194 ülke ve Avrupa Birliği (AB) 'de taraftır (UNFCCC, 2012a). Sözleşme'nin amacı, insan kaynaklı faaliyetlerin iklim sistemi üzerinde yarattığı tehlikeli etkiyi engellemek amacıyla atmosferdeki sera gazı birikimlerini durdurmaktır (UNFCCC, 1992).

Eşitlik temelinde ve ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar çerçevesinde sözleşmeye taraf olan ülkeler, ülke koşulları da dikkate alınarak, sera gazı emisyonlarını azaltmak, ulusal sera gazı emisyon envanterlerini tutmak, iklim değişikliği azaltım ve uyum konularında gerekli strateji, plan ve programları oluşturmak, uygulamak ve önlemleri almak, azaltım ve uyum faaliyetleri için sektörel bazda gerekli teknolojileri, uygulamaları ve işlemleri teşvik ve transfer etmek, geliştirmek, sera gazı yutak ve haznelerini korumak ve rehabilite etmek, iklim değişikliği konusunda kapasite geliştirmek, farkındalık yaratmak ve diğer ülkelerle işbirliği yapmak, iklim değişikliği konusunda oluşturulan stratejilerin sosyoekonomik sonuçlarına yönelik bilimsel, teknik ve teknolojik araştırma yapmak ve elde edilen bilgileri paylaşmak ve yapılan bütün çalışmaları Taraflar Konferansı'na bildirmekle yükümlüdürler (UNFCCC, 1992).

Gelişmişlik düzeylerinin farklı olması ve İklim Değişikliği Sözleşmesi'nin ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ilkesi çerçevesinde Taraf ülkeler, Ek–I, Ek–II ve Ek Dışı Ülkeler olmak üzere 3 gruba ayrılmıştır (Başsüllü, 2014a).

AB, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) üyesi olan ülkeler ve pazar ekonomisine geçiş sürecindeki ülkelerin yer aldığı Ek–I listesi ülkeleri, genel yükümlülüklere ek olarak, sera gazı emisyonlarını sınırlandırmak, sera gazı emisyonlarına ve yutaklar tarafından uzaklaştırılan emisyonlara ilişkin hesaplamalar yapmak ve hesaplamaları iletmek, sera gazı yutaklarını korumak, iyileştirmek ve geliştirmek ve diğer ülkelerle işbirliği yapmakla yükümlüdürler. Türkiye'nin de yer aldığı bu grupta 40 ülke ve Avrupa Birliği (AB) ülkeleri bulunmaktadır (UNFCCC, 1992).

Ek–II ülkelerinin, genel yükümlülüklere ve Ek–I ülkesi olarak üstlendikleri yükümlülüklere ek olarak, gelişmekte olan Taraf ülkelerin iklim değişikliği ile mücadele ve uyum konusunda yapacağı faaliyetlere ilişkin mali kaynak sağlamak, masrafları karşılamak ve çevreye uyumlu teknolojilerin ve bilginin aktarılması veya

bu teknolojilere ve bilgiye erişimin sağlanmasına yönelik teşviklerin, kolaylıkların sağlanması ve finanse edilmesi hususlarında yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu grupta 23 ülke ve AB ülkeleri yer almaktadır (UNFCCC, 1992).

Ek–I ve Ek–II dışında kalan ülkelerin ise belirli bir yükümlülükleri olmamakla beraber, bu ülkeler, sera gazı yutaklarını koruyarak sera gazı emisyonlarının azaltılması ile araştırma ve teknoloji konularında işbirliği yapmaları yönünde teşvik edilmektedir.

Uluslararası alanda yaşanan bu gelişmeler neticesinde, "4990 Sayılı Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun" 21 Ekim 2003 tarihli ve 25266 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (RG, 2003). BMİDÇS'ne taraf olmak amacıyla 24 Şubat 2004 tarihinde BM'ye yapılan resmi başvurunun ardından Türkiye, 24 Mayıs 2004 tarihinde BMİDÇS'ne 189. ülke olarak katılmıştır.

KP müzakerelerinin devam ettiği dönemde, BMİDÇS'ne taraf olmaması nedeniyle Türkiye, Ek–I ülkesi olmasına rağmen KP'nin Ek–B listesine yer almamıştır. Bu nedenle, Türkiye'nin 2008–2012 yıllarını kapsayan 1. taahhüt döneminde herhangi bir sayısallaştırılmış emisyon sınırlandırma ve azaltım yükümlülüğü olmamıştır (Başsüllü vd., 2014).

Türkiye'de, 5386 Sayılı Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesine Yönelik Kyoto Protokolüne Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun 5 Şubat 2009'da Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce kabul edilmiştir. Söz konusu Kanunun ardından, 7 Mayıs 2009 tarih ve 2009/14979 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile (RG, 2009) KP'ye katılımımız kararlaştırılmıştır. Türkiye, KP'nin 25. maddesi uyarınca, katılım belgesinin tevdii tarihini izleyen 90. gün olan 26 Ağustos 2009 tarihinde KP'ye taraf olmuştur (UNFCCC, 2012b).

KP'nin 1. taahhüt dönemi 31 Aralık 2012 tarihinde sona ermiştir. Kyoto sonrasına ilişkin ilk çalışma, 2007 yılında COP13'de, Bali Yol Haritası kapsamında 1/CP.13 kararı ile kabul edilen Bali Eylem Planı (UNFCCC, 2007) ile başlamış ve bu kapsamda yürütülen iklim değişikliği müzakerelerinde, 1 Ocak 2013 tarihinden geçerli olacak şekilde ve süresi 8 yıl olacak 2. bir taahhüt döneminin başlatılması (UNFCCC, 2012c) ve 2020 yılı itibariyle yürürlüğe girecek ve tüm ülkeleri kapsayacak yasal bağlayıcılığı olan bir anlaşmanın 2015 yılı itibariyle imzalanması yönünde çalışmaların devam ettirilmesi kararlaştırılmıştır.

2013-2020 yılları arasında geçerli olan ikinci taahhüt dönemi kabul edilmiş olmasına rağmen, Rusya, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Japonya ve Yeni Zelanda gibi ülkelerin taahhüt almamış olması KP sürecine önemli zarar vermiştir. Bu gelişmelerin üzerine, Türkiye'de özel şartları gereği taahhüt almayacağını beyan etmiştir (Başsüllü vd., 2014).

2020 sonrası iklim rejiminin şekillenmesi için verilen son tarih 2015 yılıdır. İklim değişikliği müzakereleri uluslararası çeşitli çalışma grupları ve komiteleri tarafından yapılmaktadır (Serengil vd., 2014).Yeni iklim anlaşması, 2020 sonrası yeni iklim düzenini oluşturacak ve iklim değişikliği azaltım ve uyum çalışmalarında yeni bir yol çizecektir. Bu nedenle, müzakereler, yeni iklim anlaşmasının içeriğinin,

kapsamının ve unsurlarının belirlenmesine yönelik olarak devam etmektedir. Müzakerelerde yeni iklim anlaşmasının içeriği, kapsamı ve unsurları genel olarak taraf ülkelerce aşağıdaki şekilde belirlenmiştir;

• Yeni iklim anlaşması, sözleşme altında ve sözleşmenin nihai amacını, eşitlik, şeffaflık, adalet ve diğer ilkelerini dikkate alarak uygulanmalıdır.

• Yeni iklim anlaşması, yasal olarak bağlayıcı olmalı, çevresel bütünlüğü ve küresel ortalama sıcaklık hedeflerine ulaşmayı sağlamalıdır,

• Yeni iklim anlaşması 2025 ve 2050 için küresel hedefler belirlemeli ve küresel emisyonların % 100'ünü kapsamalıdır.

• Yeni iklim anlaşması, tarafların tarihsel sorumluluklarını, ulusal şartlarını, kapasitelerini, sürdürülebilir kalkınma önceliklerini ve Sözleşmenin ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar prensiplerini dikkate almalıdır,

• Yeni iklim anlaşması, bütün ülkelere uygulanabilir olmalı ve azaltım, uyum, kapasite geliştirme, teknoloji geliştirme, teknoloji transferi, kayıp ve zarar mekanizması, REDD+ (Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation), teknik ve kamu/özel finans desteği konularını ve bu konuların uygulanmasına, ölçülmesine, raporlanmasına ve doğrulanmasına yönelik hususları içermelidir, Yeni iklim anlaşması, özellikle azaltım konusunda gelişmiş ülkeler ve büyük ekonomiler için 5 veya 10 yıllık dönemler için sayısallaştırılmış sera gazı emisyon azaltım taahhütlerini belirlemeli; uygulamalarda envanter, muhasebe ve şeffaflık konularını netleştirmeli; piyasa mekanizmalarının ve yeni oluşturulacak mekanizmaların kullanımı konularını açığa kavuşturmalıdır,

• Yeni iklim anlaşması, gelişmekte olan ülkeler için geliştirilmiş eylemler, ulusal uygun azaltım eylemleri, referans seviyesine göre emisyon azaltımı, sektörel girişimler, düşük emisyonlu kalkınma stratejileri, politikaları ve tedbirleri geliştirmelidir,

• Yeni iklim anlaşması, en az gelişmiş ülkeler ve küçük ada devletleri için de uygun eylemler tanımlamalıdır,

• Yeni iklim anlaşması, 2020 öncesi azaltım istekliliğinin artırılmasına yönelik yapılması gereken hususları içermelidir,

• Yeni iklim anlaşması, ülkelerin 2020 sonrasında iklim değişikliğine yönelik yapmayı planladıkları faaliyetleri ve eylemlerin tipini içermelidir,

• Yeni iklim anlaşması, bilimsel temellere dayanmalı, uzun ömürlü, adil, dinamik ve esnek olmalı ve güncel sorunlara ve gelecekte oluşabilecek değişimlere cevap verebilmelidir (Başsüllü, 2014b).

Orman ekosistemleri, iklim değişikliği sürecinde, atmosferden CO_2'i fotosentez süreci ile uzaklaştırarak bir yutak görevi üstlenmektedir. Buna ek olarak, atmosferden uzaklaştırılan CO_2,canlı biyokütleyi oluşturan ağaçların ve diğer odunsu bitkilerin gövde, yaprak, dal ve köklerinde, diri ve ölü örtüde ve orman toprağında karbon olarak depolanmaktadır. Bu yönüyle orman ekosistemleri bir hazne görevi üstlenmektedir (Sedjo, 2001).

Orman ekosistemlerinin yutak ve hazne görevlerinin yanında, ormansızlaşma ve orman bozulması kapsamı içine giren orman yangınları, orman alanlarının farklı arazi kullanım şekillerine dönüştürülmesi, kaçak kesimler, ölü organik maddenin çürümesi, orman hastalıkları ve zararlıları nedeniyle yaşanan mevcut biyokütle kayıpları vb. diğer faktörler neticesinde, orman ekosistemleri atmosfere CO_2 salarak bir emisyon kaynağı olarak da değerlendirilmektedir (Sedjo, 2001). Orman Kaynakları Değerlendirme (Forest Resources Assessment-FRA) 2010 raporuna göre, Dünyada her yıl 13 milyon ha civarında orman alanı tahrip edilmektedir. Bu kapsamda, ormansızlaşma ve orman bozulmasından kaynaklanan emisyonların toplam emisyonlar içindeki payının %18 olduğu belirtilmektedir (FAO, 2011).

Ormansızlaşma ve orman bozulmasından kaynaklanan emisyonların yüksek değerlere sahip olması uluslararası alanda devam eden iklim değişikliği müzakerelerinde de gündeme gelmiştir. REDD+ (Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation and the Role of Forest Conservation, Sustainable Management of Forest and Enhancement of Forest Carbon Stocks in Developing Countries) yani "Gelişmekte Olan Ülkelerdeki Ormansızlaşmadan ve Orman Bozulmasından Kaynaklanan Emisyonların Azaltılması; Ormanların Koruyucu Rolü, Ormanların Sürdürülebilir Yönetimi ve Orman Karbon Stoklarının Artırılması" süreci olmaktadır (Başsüllü vd., 2014). Bu süreç;

- *Ormansızlaşmadan kaynaklanan emisyonların azaltılması,*
- *Orman bozulmasından kaynaklanan emisyonların azaltılması,*
- *Ormanların koruyucu rolü,*
- *Ormanların sürdürülebilir yönetimi,*
- *Orman karbon stoklarının artırılması* konularını içermektedir (UNFCCC, 2010).

Orman ekosistemlerinin dışında kalan tarım, mera ve çayır ekosistemleri ile iskan alanları ve sulak alanlar gibi diğer karasal ve sucul ekosistemler de karbon depolayarak karbon döngüsünde rol almaktadır (Başsüllü vd., 2014).

Arazi kullanımı, arazi kullanım değişikliği ve ormancılık (AKAKDO) sektörü, orman, tarım, çayır ve mera, sulak alan, iskân ve diğer alanlar olmak üzere 6 gruba ayrılan arazi kullanım sınıfları arasında zaman içerisinde insan müdahalesiyle yapılan değişikliklerin, sera gazı emisyonları ve azaltımları üzerindeki etkisini belirlemeyi hedefleyen bir süreçtir (Başsüllü vd., 2014).

İnsan kaynaklı etkiler sonucu AKAKDO sektöründen kaynaklanan sera gazı emisyonları ile yutak alanlar tarafından uzaklaştırılan emisyonlar, *İklim Değişikliği Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (Intergovernmental Panel on Climate Change-IPCC)* tarafından 2003 yılında hazırlanan *AKAKDO İyi Uygulama Rehberi* veya 2006 yılında Tarım, Ormancılık ve Diğer Arazi Kullanımı (Agriculture, Forestry and Other Land Use-AFOLU) Rehberi yardımıyla hesaplanabilmektedir (Başsüllü vd., 2014).

Türkiye'nin KP'ye yönelik herhangi bir sera gazı azaltım taahhüdü veya sınırlandırması bulunmaması, diğer bir deyişle Türkiye'nin KP'nin Ek–B listesinde yer almaması nedeniyle, Türkiye, yıllık ulusal sera gazı envanter hesaplamalarını BMİDÇS kapsamında raporlamaktadır. KP'nin Ek–B listesindeki ülkeler ise,

AKAKDO hesaplamalarını, KP'nin 3.3 ve 3.4 maddeleri çerçevesince yapmaktadır. AKAKDO hesaplamalarından elde edilen uzaklaştırılan birimler (Removal Units-RMU), Ek-B ülkelerinin azaltım hedeflerinin yerine getirilmesinde kullanılabilmektedir (Başsüllü vd., 2014).

9.4. Ormancılıkta Karbon Ekonomisi ve Borsası

İklim değişikliği olgusu son yıllarda küresel anlamda giderek önem kazanmış, azaltım ve uyum ana başlıkları altında iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılması, iklim değişikliğine uyum, artan sera gazı emisyon miktarlarının azaltılması için yürütülen çalışmalar ve iklim değişikliği ile ilgili diğer konular uluslararası alanda müzakere edilen ve uzlaşı sağlanmaya çalışılan konular haline gelmiştir.

İklim değişikliği konusunun öneminin giderek artması uluslararası alanda bir takım gelişmelere neden olmuş ve 1979 yılında düzenlenen Birinci Dünya İklim Konferansı bu gelişmelerin ilk adımını oluşturmuştur. Konferansın ardından 1988 yılında Birleşmiş Milletler (BM) ve Dünya Meteoroloji Örgütü (WMO) tarafından Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) kurulmuştur. İkinci Dünya İklim Konferansı ise 1990 yılında Dünya Meteoroloji Örgütü tarafından düzenlenmiştir.

1992 yılına gelindiğinde, Rio'da, Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Zirvesi düzenlenmiş ve zirve esnasında imzalanan Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS) iklim değişikliğine yönelik ilk somut işbirliği olmuştur. Sözleşme 21 Mart 1994 tarihinde yürürlüğe girmiş ve şu an Avrupa Birliği (AB) dâhil 195 ülke Sözleşmeye taraf olmuştur (UNFCCC, 2012a). Türkiye, Sözleşmeye 24 Mayıs 2004 tarihinde katılmıştır.

BMİDÇS'ne bağlı olarak 3. Bakanlar Konferansı'nda (COP3) 11 Aralık 1997 tarihinde Kyoto Protokolü (KP) kabul edilmiştir. 16 Şubat 2005 yılında yürürlüğe giren ve şu an Avrupa Birliği (AB) dâhil 192 ülkenin taraf olduğu Protokol, temel olarak iklim değişikliğine neden olan ve Montreal Protokolü (RG, 1990) ile kontrol edilmeyen sera gazlarının emisyon miktarlarının 1990 yılı seviyesinin % 5,2 altına indirilmesini hedeflemektedir (Im, 2007; UNFCCC, 2012b; c). Türkiye KP'ye 26 Ağustos 2009 tarihinde taraf olmuştur.

Sera gazı azaltım hedeflerine ulaşmak amacıyla Kyoto Protokolü'nde tanımlanan *"Esneklik Mekanizmaları"* Protokolü, diğer uluslararası çevre sözleşmelerinden ayıran en önemli özellik olarak değerlendirilmektedir (ÇOB, 2008). Protokolde tanımlanan esneklik mekanizmaları;

- *Ortak Uygulama (Joint Implementation-JI),*
- *Temiz Kalkınma Mekanizması (Clean Development Mechanism-CDM),*
- *Emisyon Ticareti (Emission Trading-ET)* olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

Kyoto Protokolü'nün 17nci maddesi ile düzenlenen Emisyon Ticareti (ET) ile Ek–B listesinde yer alan Taraflar, 3'üncü maddedeki taahhütlerini yerine getirmek amacıyla emisyon ticaretine katılabilmektedirler (UNFCCC, 1998).

Yasal yükümlülüğünü yerine getiremeyen bir ülke, şirket veya birey, emisyon azaltım hedefini beklenenden daha fazla azaltmış olan bir ülkeden, şirketten veya bireyden karbon kredisi satın alabilmektedir.

"Emisyon Ticareti","Karbon Ticareti" veya *"Karbon Borsası"* olarak da adlandırılan "Karbon Piyasası", Dünya genelinde yeni uygulanmaya başlanmış olup, ülkelerin bu piyasaya girebilmek veya payını artırabilmek için ormancılık politikalarında, ekolojik ve ekonomik uygulamalarında önemli değişiklikler yaptığı belirtilmektedir (Bayramoğlu ve Toksoy, 2010).

Kyoto Protokolü kapsamında bulunan zorunlu karbon piyasası dışında şirketlerin, bireylerin ya da organizasyonların sera gazı salımlarını azaltmak veya denkleştirmek amacıyla kurulan gönüllü karbon piyasası da bulunmaktadır. Gönüllü karbon piyasasında, tezgâh üstü piyasalarda alınıp satılabilen, ormanlaştırma, enerji etkinliği, yenilenebilir enerji üretimi, güneş enerjisi, atık sektörü, biyoyakıt vb. konularda yürütülen sera gazı emisyonlarını azaltan veya yutak alanların artmasını sağlayan projelerden elde edilen Gönüllü Emisyon Azaltımları (VER) işlem görmektedir (Çikot, 2009).

İklim değişikliği sürecinde orman ekosistemlerinin, fotosentez yoluyla karbonu bünyesinde hapsederek atmosferdeki CO_2 miktarının ve dolayısıyla küresel iklim değişiminin olumsuz etkilerinin azaltılmasında ve küresel karbon döngüsünde önemli rol üstlendiği bildirilmektedir (Sedjo, 2001; Zengin vd., 2005; Görücü ve Eker, 2009). Özellikle, ormancılık sektörüne yönelik geliştirilen projelerden yapılan sera gazı uzaklaştırmaları neticesinde sertifikalı karbon kredileri elde edilebilmekte ve bu krediler karbon piyasalarında işlem görebilmektedir.

Yukarıda belirtildiği üzere, iklim değişikliği neticesinde ortaya çıkan karbon borsası/piyasası kavramı gelecekte önemini giderek artırarak küresel anlamda işlerlik kazanacaktır. Bu nedenle, zorunlu ve gönüllü karbon borsaları, Türkiye'nin takip etmesi gereken ve ülkemizin özel koşullarına göre bir model geliştirilmesi gereken bir konudur (Başsüllü, 2014).

Ülkemizde son dönemlerde yaşanan gelişmeler neticesinde, 2001 yılında İklim Değişikliği Koordinasyon Kurulu (İDKK) adıyla kurulan ve 2013/11 sayılı Başbakanlık Genelgesi (RG, 2013a) ile yapılandırılan İklim Değişikliği ve Hava Yönetimi Koordinasyon Kurulu (İDHYKK) bünyesinde 2010 yılında Karbon Piyasaları Teknik Çalışma Grubu oluşturulmuştur. Bu çalışma grubu ile Türkiye'nin uluslararası karbon pazarlarına girmesi konusunda yapılması gereken çalışmaların belirlenmesi, ulusal karbon piyasasının kurulması ve emisyon ticaretine yönelik politika, strateji, plan ve programların geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Belirtilen hedeflere ulaşabilmek amacıyla, ilk önce, 07 Ağustos 2010 tarihli ve 27665 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan (Değişiklik: 22 Ekim 2011 tarihli 28092 sayılı Resmi Gazete) *"Sera Gazı Emisyon Azaltımı Sağlayan Projelere İlişkin Sicil İşlemleri Tebliği"* yürürlüğe konulmuştur (RG, 2010; 2011). Bu Tebliğ ile gönüllü karbon piyasaları için geliştirilen projelerin ve bu projeler neticesinde gerçekleşen sera gazı emisyon miktarlarındaki azaltımların kayıt altına alınması, piyasada şeffaflığın ve üretilen sertifikaların güvenilirliğinin artırılması amaçlanmaktadır.

9 Ekim 2013 tarihli 28790 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Gönüllü Karbon Piyasası Proje Kayıt Tebliği ile 7 Ağustos 2010 tarihli ve 27665 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Sera Gazı Emisyon Azaltımı Sağlayan Projelere İlişkin Sicil İşlemleri Tebliği yürürlükten kaldırılmıştır (RG, 2013b).

Daha sonra, 25 Nisan 2012 tarihli ve 28274 sayılı Resmi Gazete ile "Sera Gazı Emisyonlarının Takibi Hakkında Yönetmelik" yayınlanarak yürürlüğe girmiştir (RG, 2012a). Bu Yönetmelik ile Yönetmeliğin EK–1 bölümünde yer alan faaliyetler neticesinde ortaya çıkan sera gazı emisyonlarının izlenmesi, doğrulanması ve raporlanması hedeflenmektedir.

Yukarıda belirtilen gelişmelere ek olarak, 2012 yılı sonlarına doğru hazırlık aşamasında olan, "Karbon Piyasasına Hazırlık Ortaklığı Projesi" ile Türkiye'nin, 2012 sonrası dönemde oluşturulacak olan yeni piyasa mekanizmalarına uyum sağlaması amaçlanmaktadır. Proje kapsamında izleme, doğrulama ve raporlama sisteminin kurulması, kapasite geliştirme ve pilot çalışma yapılması hedeflenmektedir.

Ayrıca, Sera Gazı Emisyonlarının Takibi Hakkında Yönetmeliğin EK–1 bölümünde yer alan sera gazı emisyonlarına neden olan faaliyet verilerinin ve emisyon miktarlarının izlenmesi ve raporlanmasına dair usul ve esasları içeren *"Sera Gazı Emisyonlarının İzlenmesi ve Raporlanması Hakkında Tebliğ"* taslağı da Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü İklim Değişikliği ve Hava Yönetimi Dairesi Başkanlığı tarafından hazırlanmıştır.

Yukarıda sözü edilen gelişmelere rağmen, konu hakkında özellikle Ülkemiz açısından yeterince bilimsel veri bulunmamaktadır. Buna ek olarak, yapılan bir araştırmada, karbon ekonomisine yönelik çalışmalara yeteri kadar önem verilmediği, emisyon ticareti için gerekli hukuki zeminin hazırlanması ve ulusal karbon borsasının oluşturulması gerektiği belirtilmiştir (Bayramoğlu ve Toksoy, 2010). Son dönemde karbon ekonomisi üzerine yapılan bir çalışmada, toplumun karbona yönelik ödeme eğilimi tespit edilmiş ve bu değer 23,52 $ olarak tespit edilmiştir (Tolunay ve Başsüllü, 2015). Karbon ekonomisi üzerine yürütülen çalışmalarda karbonun değeri genellikle belirli standart fiyatlar üzerinden değerlendirilmektedir. Bu açıdan çalışma, ödeme eğilimini tespit etmesi açısından diğer çalışmalardan ayrılmaktadır.

Bu çalışmaya ek olarak, İklim Değişikliği Ulusal Eylem Planında (İDEP) 2015 yılına kadar Türkiye'de karbon piyasasının kurulmasına yönelik olarak çalışmaların yapılması hedeflenmiştir (ÇŞB, 2011). Ayrıca, İstanbul Uluslararası Finans Merkez Stratejisi ve Eylem Planı'nda (DPT, 2009) ve 25 Şubat 2012 tarihli ve 28215 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Enerji Verimliliği Stratejisi Belgesi'nde (2012–2023) de (ETKB, 2012) karbon piyasasının/borsasının kurulması yapılacak çalışmalar arasında belirtilmiştir.

2012 yılında Doha'da ve 2013 yılında Bonn ve Varşova'da gerçekleştirilen iklim değişikliği müzakerelerinde Türkiye, bütün ülkeleri kapsayacak şekilde 2020 yılı sonrası için oluşturulacak yeni iklim rejiminde, üstüne düşen görevi yerine getireceğini ve yeni düzende yerini alacağını belirtmiştir. Bu açıdan, 2020 yılı

sonrasında bütün ülkelerin taahhüt alabileceği yeni sistemde, Türkiye de, sayısal emisyon sınırlandırması ve azaltım taahhüdü alabilecektir. Bu durumda, Türkiye, mevcut durum itibariyle yararlanamadığı KP esneklik mekanizmalarından ve yeni oluşturulacak piyasa ve piyasa dışı mekanizmalarından yararlanabilir hale gelecektir (Başsüllü, 2014).

Sera gazı azaltımı veya sınırlandırması ile yutak alanların artmasını sağlayan projelerden elde edilen karbon kredileri; belirli proje hazırlık, uygulama, doğrulama ve sertifikasyon aşamalarının ardından karbon piyasalarında alım satım işlemi görebilecek duruma gelmektedir. Bu açıdan, yasal mevzuatta gerekli düzenlemelerin yapılarak, karbon kredilerinin belirli standartlara uygun hale getirilmesi, belirli yetkili kuruluşlarca doğrulanması ve onaylanması gerekmektedir (Başsüllü, 2014).

Buna ek olarak, sera gazı emisyonuna neden olan kuruluşların da, ulusal emisyon tahsisat planlarına göre yapacakları emisyon azaltımı veya sınırlandırması faaliyetleri için belirli yasal ve kurumsal düzenlemelere tabi tutulması gerekmektedir. Yine, karbon kredilerinin işlem göreceği piyasaların da belirli bir yasal mevzuata, teknik ve kurumsal (idari) yapılanmaya göre kurulması gerekmektedir. Bu nedenle, 2020 yılı sonrası süreçte Türkiye'nin bu alanda herhangi bir teknik, teknolojik ve mali kayıp yaşamaması için şimdiden gerekli çalışmalara başlanması önem arz etmektedir (Başsüllü, 2014).

Karbon piyasalarına yönelik Türkiye'de yapılan sınırlı sayıdaki çalışmalar incelendiğinde, özellikle Arı (2010)'nın çalışması dikkat çekmektedir. Arı (2010) uzmanlık tezinde, Dünya'da uygulanan emisyon ticaret sistemlerine yönelik verdiği bilgilerin ardından, Türkiye'ye yönelik emisyon ticaret sistemi modeli geliştirmiş ve enerji verimliliği, yenilenebilir enerji ve katı atık sektörlerinde karbon piyasalarına konu olabilecek sera gazı azaltım potansiyelini belirleyerek karbon kredilerinden elde edilecek gelir tahminini yapmıştır.

Aasrud vd. (2010), çalışmalarında, karbon piyasa mekanizmasına hazırlık amacıyla, teknik, politik, kurumsal ve yasal düzenlemelerin yapılması veya bu aşamalardan geçilmesi gerektiği belirtilmiş ve bu aşamalara ilişkin bazı öneriler geliştirmiştir.

Ülkemizin uluslararası iklim değişikliği müzakerelerindeki mevcut hukuki durumu ve ülke içinde iklim değişikliği ile mücadele kapsamında son yıllarda yaşanan yasal ve kurumsal gelişmeler ışığında, ormancılık sektörünü de kapsayacak şekilde teknik, kurumsal ve yasal düzenlemeleri içeren detaylı ve yeni bir emisyon ticaret sistemi modeli tasarlanmıştır (Başsüllü, 2014).

Başsüllü (2014) tarafından Türkiye için geliştirilen ETS'nin Yetkili Ulusal Merci/Yetkili Odak Noktası (DNA/DFP), Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK), Borsa İstanbul Türkiye Karbon Piyasası (BIST TKP) ve İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.'den (Takasbank) oluşması öngörülmüştür.

Yetkili Ulusal Merci/Yetkili Odak Noktası (DNA/DFP)

Yetkili Ulusal Merci (DNA), temel olarak, sera gazı azaltımı veya uzaklaştırması ile yutak alanların artmasını sağlayan proje faaliyetlerinin, ülkenin

sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada katkıda bulunup bulunmadığına ve ülkenin proje faaliyetlerine katılım sağlamayı kabul edip etmediğine yönelik çalışmaları koordine eden kuruluştur (Forner, 2005; ÇŞB, 2012a). DNA ayrıca, karbon piyasalarında mevcut ve potansiyel fırsatların araştırılması ve bu fırsatların yatırımcılara ve küresel karbon fonlarına pazarlanması ile projelerin takibi ve izlenmesi çalışmalarını da yürütmekle görevlidir (ÇŞB, 2012).

Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK)

DNA/DFP tarafından proje kabul mektubunun yayınlanmasının ve sertifikalı emisyon azaltım kredileri ile tahsis edilmiş birimlerin transferine ilişkin onayın verilmesinin ardından sertifikalı emisyon azaltım kredilerinin ve tahsis edilmiş birimlerin piyasada alım satım işlemleri için borsaya kaydının yapılarak kıymetli evraka bağlanması gerekmektedir. Bu kapsamda, Ülkemizde, hangi menkul kıymetlerin kaydileştirileceği ve kayden izleneceği Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından belirlenmektedir (RG, 2012b; MKK, 2013).

6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 13üncü ve 81nci maddesi gereğince (RG, 2012b), Merkezi Kayıt Kuruluşu'nun (MKK) faaliyet, görev, yetki, çalışma ve denetim esasları Yönetmelik ile belirlenmiştir (RG, 2001).

Borsa İstanbul Türkiye Karbon Piyasası (TKP)

6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 138nci maddesi gereğince (RG, 2012b), 30 Aralık 2012 tarihinde borsa ile ilgili faaliyetleri yapmak üzere Borsa İstanbul A.Ş. (BİST) kurulmuştur. BIST faaliyetlerine, SPK tarafından hazırlanan esas sözleşmesinin 3 Nisan 2013 tarihinde doğrudan tescil ve ilan edilmesi ile başlamış ve Ülkemiz sermaye piyasalarındaki tüm borsalar BIST bünyesinde toplanmıştır (BIST, 2013).

BIST çatısı altında bugün itibariyle Pay Piyasası, Gelişen İşletmeler Piyasası, Borçlanma Araçları Piyasası, Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası (VİOP) ve Yurt Dışı Sermaye Piyasası Araçları olmak üzere 5 piyasa bulunmaktadır.

Dünya'daki örnekleri incelendiğinde emisyon ticaretinin, oluşturulan iklim borsası gibi yeni kurumsal bir borsa yapısı içinde işleyiş gösterdiği görülmektedir. Karbon kredilerinin nakit, spot, vadeli işlem (futures), peşin ödemeli, takas (swap) ve opsiyon sözleşmeleri ile ticaretinin yapılabilmesi nedeniyle, her bir farklı sözleşmeye ait işlem türünün de yapılabileceği bir piyasanın kurulmasının gerektiği düşünülmektedir (Başsüllü ve Tolunay, 2014).

BIST Esas Sözleşmesine istinaden, Yönetim Kurulunun alacağı karar ile bütün sera gazlarının ticaretine olanak sağlayacak Türkiye Karbon Piyasası (TKP) 6ncı piyasa olarak kurulacaktır.

Bu kapsamda, İMKB Yönetmeliği'ne (RG, 1996), "Sertifikalı Karbon Kredileri ve Tahsis Edilmiş Birimler İşlemleri" başlığı altında, "Borsada sertifikalı karbon kredilerinin ve tahsis edilmiş birimlerin işlem göreceği piyasa ile pazarlarda uygulanacak yöntem ve kurallar BIST Türkiye Karbon Piyasası Yönetmeliğinde belirtilir" maddesinin eklenmesi gerekli görülmektedir.

İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. (Takasbank)

MKK tarafından kaydileştirilecek sertifikalı emisyon azaltım kredilerinin ve tahsis edilmiş birimlerin, Türkiye Karbon Piyasası'nda yapılacak alım satım işlemlerini müteakiben oluşacak menkul kıymetlerin teslimi ve bedellerinin ödenmesine ilişkin işlemlerin yapılması gerekmektedir.

Ülkemizde, sermaye piyasalarında gerçekleştirilen alım satım işlemlerinden doğan menkul kıymetlerin alım satım işlemlerinin takası, 26 Ocak 1995 tarihli ve 95/6551 sayılı Bakanlar Kurulu kararı (RG, 1995) ve İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Takas Yönetmeliği (RG, 2013c) gereğince kurulan Takasbank-İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. tarafından yürütülmektedir (Takasbank, 2013a).

Takasbank'ın görevleri, 29 Mart 2013 tarihli İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. Ana Sözleşmesi'nde belirlenmiştir. Ana Sözleşmeye göre, Bankacılık Kanunu, Sermaye Piyasası Kanunu ve diğer ilgili mevzuat hükümlerine uygun olmak koşuluyla, takas ve saklama hizmetlerinin ilgili mevzuata göre verilmesinden, Ülkemizdeki piyasaların rekabet gücünü artırmak amacıyla transfer, ödeme, merkezi takas hizmeti ile merkezi karşı taraf hizmeti, saklama ve bankacılık hizmetleri gibi finansal hizmetlerin tamamının ve her türlü iktisadi faaliyetlerin gerçekleştirilmesinden Takasbank sorumludur (Takasbank, 2013b).

Ülkemizde kurulacak emisyon ticareti sistemi, Türkiye'nin tek yutak alanı olan ormancılık sektörünü de kapsayabilecektir. Bu açıdan ormancılık mevzuatının öncelikli olarak güncellenmesi gerekmektedir ve buna yönelik öneriler de geliştirilmiştir (Başsüllü ve Tolunay, 2015).

Ülkemizde iklim değişikliği ile daha etkin mücadelenin sağlanması, müzakereleri devam eden yeni piyasa mekanizmalarına katılım sağlanması, giderek artan sera gazı emisyonlarının kontrol altına alınması ve bu kapsamda geliştirilecek projelere finans kaynağı sağlanması ile 2020 yılı sonrasında alınabilecek sayısallaştırılmış emisyon sınırlandırması ve azaltım hedeflerinin yerine getirilmesi açısından özellikle enerji ve ormancılık sektörlerini içine alacak ve Dünya'daki diğer emisyon ticaret sistemleriyle bağlantılı şekilde çalışacak bir emisyon ticaret sisteminin kurularak işlerlik kazanması önem arz etmektedir (Başsüllü, 2014).

KAYNAKLAR

Aasrud, A., Baron, R., Karousakis, K., 2010. Market Readiness: Building Blocks For Market Approaches. OECD/IEA, COM/ENV/EPOC/IEA/SLT(2010)3, 55pp, Erişim Tarihi: 10.11.2013, http://www.oecd.org/env/cc/46563135.pdf.

Akyol, A., 2004. Türkiye'de Sürdürülebilir Orman Kaynakları Yönetimi İlkeleri, Göstergeleri ve Uygulamalar. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 131s, Isparta.

Akyol, A., Tolunay, A., 2006. Türkiye'de Sürdürülebilir Orman Kaynakları Yönetimi İlkeleri, Göstergeleri ve Uygulamaları. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, Journal of Natural and Applied Sciences, 10 (2), 221–234.

Akyol, A., 2009. Sürdürülebilir Orman Yönetimi Ölçüt ve Göstergeleri Açısından Ülkemizdeki Mevcut Durum. II. Ormancılıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi, 19–21 Şubat 2009, 36–46, SDÜ Orman Fakültesi, Isparta.

Akyol, A., 2010. Sürdürülebilir Orman Yönetimi Ölçüt ve Göstergelerinin Türkiye Modeli, Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta, s:169.

Akyol, A., Tolunay, A., 2011. Sürdürülebilir Orman Yönetimi ve Su Kaynakları Yönetim Politikaları, 2023 'e Doğru 1. Doğa ve Ormancılık Sempozyumu, TMMOB Orman mühendisleri Odası, 21-24 Kasım 2011, Antalya.

Akyol, A., Tolunay, A., 2012., Yenişarbademli (Isparta) İlçesinin Ekoturizm Potansiyeli ve Gelişiminin Sürdürülebilirliği Üzerine Değerlendirmeler, 2.Kirsal Turizm Kongresi, 20-22 Eylül 2012, Aksaray Üniversitesi, Aksaray.

Akyol, A., Tolunay, A., 2014. Sürdürülebilir orman yönetimi ölçüt ve göstergelerinin Türkiye için modellenmesi (Modelling of sustainable forest management criteria and indicators for Turkey), SDÜ Orman Fakültesi Dergisi, SDU Faculty of Forestry Journal, 15: 21-32

Arı, İ., 2010. İklim Değişikliği İle Mücadelede Emisyon Ticareti ve Türkiye Uygulaması. Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Uzmanlık Tezleri, Yayın No: 2817, ISBN:978-975-19-4873-1, 206s.

Başsüllü, Ç., 2014. Ormancılıkta Karbon Ekonomisi ve Borsası, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi (Basılmamıştır)

Başsüllü, Ç., 2014a. Ormancılıkta Karbon Ekonomisi ve Borsası. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 337s, Isparta/Türkiye.

Başsüllü, Ç., 2014b. İklim Değişikliği Müzakerelerinde Yeni İklim Anlaşması, 2020 Öncesi Azaltım İstekliliğinin Artırılması ve Türkiye'nin Beklentileri. Orman Mühendisliği Dergisi, ISSN 1301-3572, Yıl: 51, Sayı: 10-11-12, Ekim/Kasım/Aralık 2014, s.25-31, http://ormuh.org.tr/arsiv/files/26012015_DergiEKA.pdf, Ankara.

Başsüllü, Ç., Özdemir, E., Semerci, A., İpek, A., Tolunay, A., 2014. İklim Değişikliği Müzakerelerinde Ormancılık. II. Ulusal Akdeniz Orman ve Çevre Sempozyumu "Akdeniz Ormanlarının Geleceği: Sürdürülebilir Toplum ve Çevre", Bildiriler Kitabı s.518-536, ISBN 978-9944-452-81-6, 22-24 Ekim 2014, Isparta.

Başsüllü, Ç., Tolunay, A., 2014. Development of an institutional model for emission trading system:An approach to the carbon market of Turkey (Emisyon Ticaret Sistemi için Kurumsal Modelin Geliştirilmesi: Türkiye Karbon Piyasası Yaklaşımı), SDU Faculty of Forestry Journal (SDÜ Orman Fakültesi Dergisi), 15: 158-167.

Başsüllü, Ç., Tolunay, A., 2015. Adaptation of the Administrative Structure of the General Directorate of Forestry and Some Forestry Legislation to the Turkish Emissions Trading System. Turkish Journal of Forestry 2015, 16(1): 75-81, ISSN: 2149-2174.

Bayramoğlu, M.M., Toksoy, D., 2010. Ormanlarda Karbon Birikimi ve Ekonomisi. Orman Mühendisliği Dergisi, Yıl: 47, Sayı: 10-11-12, s.16-20, ISSN: 1301-3572.

BIST, 2013. Borsa İstanbul (BİST) Web Sitesi. Erişim Tarihi: 20.06.2013, http://borsaistanbul.com/ana-sayfa.

Brundland, G.H., 1987. Our Common Future. Report of the World Commission on Environment and Development, Oxford: Oxford University Press.

Carazo, V. R., 1997. Tarapoto Önerisinin Tanımı ve Analizi: Amazon Ormanlarının Sürdürülebilirliği İçin Kriter ve Göstergeler. XI. Dünya Ormancılık Kongresi Bildirileri, 6, 71-82, Antalya.

Castaneda F., 2000. Why National and Forest Management Unit Level Criteria and Indicators for Sustainable Management of Dry Forests in Asia? Paper Presented in the Workshop on National Level Criteria and Indicators for Sustainable Management of Dry Forests in Asia/South Asia, Organised by FAO/UNEP/ITTO/USFS/IIFM, Nov. 30-Dec. 03, Bhopal, India.

Çikot, Ö. 2009. Avrupa'da Karbon ve Enerji Borsaları. TSPAKB, Sermaye Piyasasında Gündem, Sayı: 82, ISSN 1304–8155, s.9–24, Erişim Tarihi:02.01.2012,http://www.tspakb. org.tr/tr/Portals/0/57ad7180- c5e7-49f5-b282-c6475cdb7ee7/AIM _Yayin_ve_Raporlar _Aylik _Yayinlar_2009_gundem_200906.pdf.

ÇOB, 2008. Kyoto Protokolü Esneklik Mekanizmaları ve Diğer Uluslararası Emisyon Ticareti Sistemleri. 13/05/2008 tarih ve B.18.ÇYG.0.02.00.04-020/8366 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 43s, Ankara.

ÇŞB, 2011. İklim Değişikliği Ulusal Eylem Planı (2011–2023). 176s, ISBN: 978-605-393-096-9, Erişim Tarihi: 15.10.2011, http://iklim.cob.gov.tr/iklim/Files/IDEP/İDEPTR.pdf, Ankara.

ÇŞB, 2012. Karbon Piyasalarında Ulusal Deneyim ve Geleceğe Bakış. 106s, ISBN: 978-605-393-088-4, Erişim Tarihi: 25.03.2012,

http://iklim.cob.gov.tr/iklim/New%20folder/KARBON%20piyasas%C4%B1,kitap[1].pdf, Ankara.

DPT, 2001. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ormancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu. DPT Yayın No 2531, Ankara.

DPT, 2009. İstanbul Uluslararası Finans Merkez Stratejisi ve Eylem Planı. 45s, Erişim Tarihi: 17.11.2012, http://ifm.ibb.gov.tr/Calismalar/Documents/Dokumanlar/DPT_IFM_Stratejisi_ve_Eylem_Plani.pdf.

Durusoy İ., 2002. Sertifikalandırma ve Türkiye Ormancılığında Gerekliliği, Olabilirliği, Uygulanması Sürecinde Karşılaşılması Muhtemel Darboğazların ve Fırsatların İrdelenmesi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 180s, Trabzon.

El-Lakany, M.H., 1997. Yakın Doğuda Sürdürülebilir Orman Yönetimi Kriterleri ve Göstergeleri, XI. Dünya Ormancılık Kongresi Bildirileri, 6, 103-110, Antalya.

ETKB, 2012. Enerji Verimliliği Strateji Belgesi 2012-2023. 21s, Erişim Tarihi: 17.11.2012, http://www.tesab.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=904:enerj-vermll-stratej-belges-2012-2023&catid=5:tesab&Itemid=20.

FAO, 2011. Global Forest Resources Assessment 2010. Main Report, FAO Forestry Paper 163, 343pp, Erişim Tarihi: 28.05.2012, www.fao.org/forestry/fra/fra2010/en/.

FSC, 2011. İnternet sitesi. http://www.fsc.org. Erişim Tarihi 01.02.2011.

Garba, M.L., 1997. Sürdürülebilir Orman Yönetimi İçin Kriterler ve Göstergeler Konusunda Afrika Kereste Örgütünün (ATO) Girişimleri. XI. Dünya Ormancılık Kongresi Bildirileri, 6, 123-126, Antalya.

Geray, U., 1998. Ekonomi, İÜ Orman Fakültesi Yayınları, 3870/430, Dilek Ofset Matbaası, İstanbul.

Geray, U., 1999. Ormancılıkta sertifikasyon olabilirlik raporu. Basılmamış.

Geray, U., 2001. Yönetim-Orman Kaynakları Yönetimi. Teknik Bülten Yıl 2, Sayı 3, 1-9, Ankara.

Görücü, Ö., Eker, Ö., 2009. Kahramanmaraş Ayvalı Baraj Havzasında Karbon Emisyonu ve Ekonomisi Üzerine Araştırmalar. II. Ormancılıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi, Sözlü Bildiri, Bildiriler Kitabı s.3–12, 19–21 Şubat 2009, Isparta, Türkiye.

Im, Eun Ho, 2007. The Economics of Carbon Sequestration in Western Oregon Forests. Ph.D. Thesis, 151pp, Oregon State University.

Leal, L.C., 1997. Pan-European Process. Proceedings of the XI World Forestry Congress, 13–22 October 1997, 6, 53-68, Antalya, Turkey.

McDonald, G.T., Lane, M.B., 2004. Converging Global Indicators for Sustainable Forest Management. Forest Policy and Economics, 6, 63–70.

Mendoza, G.A., Macoun, P., 1999. Guidelines for Applying Multi-Criteria Analysis to the Assessment of Criteria and Indicators. Criteria and Indicators Toolbox Series No 9, CIFOR, Bogor, Indonesia.

Mendoza, G.A., Prabhu, R., 2000. Development of a Methodology for Selecting Criteria and Indicators of Sustainable Forest Management: A Case Study on Participatory Assessment. Environmental Management, 26 (6), 659–673.

MKK, 2013. Merkezi Kayıt Kuruluşu Web Sitesi. Erişim Tarihi: 20.06.2013, https://www.mkk.com.tr/wps/portal/MKK.

OGM, 2014. Ormancılıkta Sertifikalandırma. http://web.ogm.gov.tr/sertifikasyon/Sayfalar/default.aspx, Erişim Tarihi: 20.03.2014

PEFC, 2010. İnternet adresi. http://www.pefc.org/internet/html/. Erişim Tarihi: 01.10.2010.

Pinchot, 2002. Crosswalk 1: Linkages between the IPF/IFF Proposals for Action and the Montreal Process Criteria and Indicators. http://www.pinchot.org/?module=uploads&func=download&fileId=8. Erişim Tarihi: 15.02.2010.

Prabhu, R., Colfer, C.J.P., Dudley, R.G., 1999. Guidelines for Developing, Testing and Selecting Criteria and Indicators for Sustainable Forest Management. A C&I Developer's Reference, The Criteria & Indicators Toolbox Series 1, CİFOR, Bogor, Indonesia.

Prabhu, R., Colfer, C.J.P., Venkateswarlu, P., Tan, L.C., Soekmadi, R., Wollenberg, E., 1996. Testing Criteria and Indicators for the Sustainable Management of Forests. Phase I. Final Report, CIFOR Special Publication, CIFOR, Bogor, Indonesia.

Prasad, R., 2000. Sustainable Forest Management for Dry Zone Forests of South Asia (Draft. Background Paper on Sub-Regional). Paper presented in the Workshop on National Level Criteria and Indicators for Sustainable Management of Dry Forests in Asia/South Asia, Organised by FAO/UNEP/ITTO/USFS/IIFM, Nov. 30-Dec. 03, Bhopal, India.

Rametsteiner, E., Kraxner, F., 2003. Europeans and Their Forests What Do Europeans Think About Forests and Sustainable Forest Management? A Review of Representative Public Opinion Surveys in Europe, Ministerial Conference on the Protection of Forests in Europe, Liaison Unit Vienna.

RG, 1990. 8 Eylül 1990 Tarihli ve 20629 Sayılı Resmi Gazete. (Karar Sayısı: 90/733, 6/6/1990 tarihli ve 3655, 3656 sayılı Kanunlarla onaylanmaları uygun bulunan "Ozon Tabakasının Korunmasına Dair Viyana Sözleşmesi"ne ve "Ozon Tabakasını İncelten Maddelere Dair Montreal Protokolü"ne katılmamız; Dışişleri Bakanlığı'nın 9/7/1990 tarihli ve EİUK–196–3716 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 1/8/1990 tarihinde kararlaştırılmıştır.) Erişim Tarihi: 26.08.2012, http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigaze

te.gov.tr/arsiv/20629.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20629.pdf.

RG, 1995. 23 Mart 1995 Tarihli ve 22236 Sayılı Resmi Gazete. Erişim Tarihi: 24.06.2013, http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22236.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22236.pdf.

RG, 1996. İMKB Yönetmeliği. 19/02/1996 Tarihli ve 22559 Sayılı Resmi Gazete, 14s, Erişim Tarihi: 28.06.2013, http://borsaistanbul.com/data/yonetmelikler/IMKB_Yonetmeligi.pdf.

RG, 2001. Merkezi Kayıt Kuruluşunun Kuruluş, Faaliyet, Çalışma ve Denetim Esasları Hakkında Yönetmelik. Erişim Tarihi: 20.06.2013,http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/06/20010621.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/06/20010621.htm.

RG, 2003. 4990 Sayılı Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleş-mesine Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun. Erişim Tarihi: 28.07.2012, http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/10/20031021.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/10/20031021.htm.

RG, 2009. 2009/14979 Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleş-mesine Yönelik Kyoto Protokolü'ne Katılmamız Hakkında Karar. 13 Mayıs 2009 Tarihli ve 27227 Sayılı Resmi Gazete, Erişim Tarihi: 26.07.2012, http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/05/20090507.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/05/20090507.htm.

RG, 2010.Sera Gazı Emisyon Azaltımı Sağlayan Projelere İlişkin Sicil İşlem-leri Tebliği. 07 Ağustos 2010 tarihli ve 27665 sayılı Resmi Gazete, Erişim Tarihi: 10.11.2012, http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/08/20100807.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/08/20100807.htm.

RG, 2011.Sera Gazı Emisyon Azaltımı Sağlayan Projelere İlişkin Sicil İşlemleri Tebliği'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ. 22 Ekim 2011 tarihli ve 28092 sayılı Resmi Gazete, Erişim Tarihi: 10.11.2012,http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/10/20111022.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/10/20111022.htm.

RG, 2012a.Sera Gazı Emisyonlarının Takibi Hakkında Yönetmelik. 25 Nisan 2012 tarihli 28274 sayılı Resmi Gazete, Erişim Tarihi: 10.11.2012, http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/04/20120425.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/04/20120425.htm.

RG, 2012b. Sermaye Piyasası Kanunu. 30 Aralık 2012 tarihli ve 28513 sayılı Resmi Gazete, Erişim Tarihi: 23.06.2013, http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121230-1.htm.

RG, 2013a. İklim Değişikliği ve Hava Yönetimi Koordinasyon Kurulu ile İlgili 2013/11 Sayılı Başbakanlık Genelgesi. 7 Ekim 2013 tarihli ve 28788 sayılı Resmi Gazete, Erişim Tarihi: 20.10.2013, http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/10/20131007.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/10/20131007.htm.

RG, 2013b. Gönüllü Karbon Piyasası Proje Kayıt Tebliği. 9 Ekim 2013 Tarihli ve 28790 Sayılı Resmi Gazete, Erişim Tarihi: 11.10.2013, http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/10/20131009.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/10/20131009.htm.

RG, 2013c. İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi Merkezi Takas Yönetmeliği. 18 Temmuz 2013 Tarihli ve 28711 Sayılı Resmi Gazete, Erişim Tarihi: 21.07.2013, http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/07/20130718.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/07/20130718.htm.

Sedjo, R.A., 2001. Forest Carbon Sequestration: Some Issues for Forest Investments, Resources for the Future, Discussion Paper 01–34, Washington, D.C., 23pp, Erişim Tarihi: 30.12.2011, http://www.rff.org/documents/RFF-DP-01-34.pdf.

Sencar, P., 2007. Türkiye'de Çevre Koruma ve ekonomik Büyüme İlişkisi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne.

Serengil, Y., Başsüllü, Ç., Semerci., A., 2014. İklim Değişikliği ile Mücadelede Ormancılık Sektörünün Azaltım Potansiyeli. II. Ulusal Akdeniz Orman ve Çevre Sempozyumu "Akdeniz Ormanlarının Geleceği: Sürdürülebilir Toplum ve Çevre", Bildiriler Kitabı s.537-545, ISBN 978-9944-452-81-6, 22-24 Ekim 2014, Isparta.

Şener, F.N., 2009. Türkiye'de Sürdürülebilir Ormancılık Uygulamalarının Sertifikasyon ve Akreditasyonunda Sivil ve İdari Yapılanma [Andırın Devlet Orman İşletme Müdürlüğü ve Göksun Devlet Orman İşletme Müdürlüğü Örneği (2003–2007)]. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 100s, Kahramanmaraş.

Taal, B.-Mass, 1997. Kurak Afrika Bölgesinde, Sürdürülebilir Orman Yönetimi Kriterleri ve Göstergeleri. XI. Dünya Ormancılık Kongresi Bildirileri, 6, 85–90, Antalya.

Takasbank, 2013a. Takasbank Web Sitesi. Erişim Tarihi: 20.06.2013, http://www.takasbank.com.tr/tr/Sayfalar/AnaSayfa.aspx.

Takasbank, 2013b. İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. Ana Sözleşme 29/03/2013. 13s, Erişim Tarihi: 24.06.2013, http://www.takasbank.com.tr/tr/Hukuki%20Cerceve/ana%20sozlesme.pdf.

Tolunay, A. ve Akyol, A., 2006. Kalkınma ve Kırsal Kalkınma: Temel Kavramlar ve Tanımlar. Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi Seri: A, Sayı: 2, Yıl: 2006, ISSN: 1302-7085, S. 116-127.

Tolunay A. ve Türkoğlu, T., 2011. Orman ürünleri sertifikasyonu, amacı, uygulamalar ve tüketici üzerine etkileri. Orman ve Av Dergisi, 6: 26-27.

Tolunay, A., T. Türkoglu, M. Elbakidze, P. Angelstam, 2014. Determination of the Support Level of Local Organizations in a Model Forest Initiative: Do Local Stakeholders Have Willingness to Be Involved in the Model Forest Development?, Sustainability, 6-10: 7181-7196.

Tolunay, A., T. Türkoğlu, 2014. Perspectives and Attitudes of Forest Products Industry Companies on the Chain of Custody Certification: A Case Study From Turkey, Sustainability, 6-2: 857-871.

Tolunay, A., Akyol, A., 2015. Identify of appropriate biodiversity indicators for ecologically sustainable forest management at national level, Sains Malaysiana, 44-2: 159–166

Tolunay, A., Başsüllü, Ç., 2015. Willingness to Pay for Carbon Sequestration and Co-Benefits of Forests in Turkey. Sustainability, 2015, 7(3), 3311-3337; doi:10.3390/su7033311.

Tropenbos Foundation, 1997. Hierarchical Framework for the Formulation of Sustainable Forest Management Standards. Tropenbos, the Netherlands.

TÜRKAK, 2015. http://www.turkak.org.tr/TURKAKSITE/AkreditasyonAkreditasyonNedir.aspx. Erişim tarihi: 10.07.2015

Türkoğlu, T., 2011. Türkiye'deki orman endüstrisi işletmelerine sürdürülebilir orman yönetimi çerçevesinde odun hammaddesi tedariki ve orman ürünlerinin sertifikasyonu. Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, s. 243 Isparta.

Türkoğlu, T. ve Tolunay, A., 2013a. FSC orman yönetim sertifikasının Muğla ormanlarına etkisinin nitel olarak araştırılması, II. Ulusal Akdeniz Çevre ve Orman Sempozyumu, 22-24 Ekim 2014, Bildiriler Kitabı, 506-517.

Türkoğlu, T. ve Tolunay, A., 2013b. Türkiye'deki orman ürünleri ithalatçısı işletmelerin sertifikalı orman ürünlerine ilişkin görüşleri, SDÜ Orman Fakültesi Dergisi, Cilt 14, Sayı 2, s. 95-101.

UNFCCC, 1992. United Nations Framework Convention on Climate Change. 24pp, Erişim Tarihi: 23.12.2011, http://unfccc.int/resource/docs/convkp/conveng.pdf.

UNFCCC, 1998. Kyoto Protocol to the United Nations Framework on Climate Change. United Nations Framework Convention on Climate Change, 20pp, Erişim Tarihi: 23.12.2011, http://unfccc.int/resource/docs/convkp/kpeng.pdf.

UNFCCC, 2007. Decision 1/CP.13: Bali Action Plan. pp.3–7, Erişim Tarihi: 28.07.2012, http://unfccc.int/resource/docs/2007/ cop13/eng/06a01.pdf.

UNFCCC, 2010. Decision 1/CP.16: The Cancún Agreements: Outcome of the Work of the Ad Hoc Working Group on Long–term Cooperative Action under the Convention. 31pp, Erişim Tarihi: 06.08.2012, http://unfccc.int/resource/docs/2010/ cop16/eng/07a01.pdf#page=2.

UNFCCC, 2012a. First Steps to a Safer Future: Introducing The United Nations Framework Convention on Climate Change. Erişim Tarihi: 02.01.2012, http://unfccc.int/essential_background/convention/items/6036.php.

UNFCCC, 2012b. Emissions Trading. Erişim Tarihi: 02.01.2012, http://unfccc.int/kyoto_protocol/mechanisms/emissions_trading/items/2731.php.

UNFCCC, 2012c. Status of Ratification of the Kyoto Protocol. Erişim Tarihi: 26.07.2012, http://unfccc.int/kyoto_protocol/ status_of_ratification/items/2613.php.

Vogt A. K., Larson, B. C., Gordon J. C., Vogt, D. J., Fanzers A., 2000. Forest Certifcation Roots, Issues, Challenges, and Benefits. CRC Pres., USA.

Wijewardana, D., 2006. Criteria and Indicators for Sustainable Forest Management: The Road Travelled and the Way Ahead. Ecological Indicators, 8, 115-122.

Wijewardana, D., Caswell, S., Lerche, C.P., 1997. Sürdürülebilir Orman Yönetimi İçin Kriter ve Göstergeler. XI. Dünya Ormancılık Kongresi Bildirileri, 6, 3–17, Antalya.

Zapata, J.B., 1997. Sürdürülebilir Kalkınmada Orta Amerika Süreci. XI. Dünya Ormancılık Kongresi Bildirileri, 6, 93-95, Antalya.

Zengin, H., Asan, Ü., Destan, S., Özkan, U.Y., 2005. Küresel Isınmanın Önlenmesinde Ormanların Rolü ve Önemi. Türk Ormancılığında Uluslararası Süreçte, Acil Eyleme Dönüştürülmesi Gereken Konular, Mevzuat ve Yapılanmaya Yansımaları Sempozyumu, s.231–241, 22–24 Aralık 2005, Erişim Tarihi: 16.02.2010, http://www.ogm.gov.tr/iklim/dokuman.htm, Antalya.

EKLER

EK:1

1982 ANAYASASININ ORMANCILIKLA İLGİLİ HÜKÜMLERİ

Ormanlar ve orman köylüsü

A. Ormanların korunması ve geliştirilmesi

MADDE 169.– Devlet, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir, bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir.

Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz. Devlet ormanları kanuna göre, Devletçe yönetilir ve işletilir. Bu ormanlar zamanaşımı ile mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz.

Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez. Ormanların tahrip edilmesine yol açan siyasî propaganda yapılamaz; münhasıran orman suçları için genel ve özel af çıkarılamaz. Ormanları yakmak, ormanı yok etmek veya daraltmak amacıyla işlenen suçlar genel ve özel af kapsamına alınamaz.

Orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen, aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tespit edilen yerler ile 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler, şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler dışında, orman sınırlarında daraltma yapılamaz.

B. Orman köylüsünün korunması

MADDE 170.– Ormanlar içinde veya bitişiğindeki köyler halkının kalkındırılması, ormanların ve bütünlüğünün korunması bakımlarından, ormanın gözetilmesi ve işletilmesinde Devletle bu halkın işbirliğini sağlayıcı tedbirlerle, 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tamamen kaybetmiş yerlerin değerlendirilmesi; bilim ve fen bakımından orman olarak muhafazasında yarar görülmeyen yerlerin tespiti ve orman sınırları dışına çıkartılması; orman içindeki köyler halkının kısmen veya tamamen bu yerlere yerleştirilmesi için Devlet eliyle anılan yerlerin ihya edilerek bu halkın yararlanmasına tahsisi kanunla düzenlenir.

Devlet, bu halkın işletme araç ve gereçleriyle diğer girdilerinin sağlanmasını kolaylaştırıcı tedbirleri alır.

Orman içinden nakledilen köyler halkına ait araziler, Devlet ormanı olarak derhal ağaçlandırılır

.

ORMAN KANUNU ([17])

Kanun Numarası: 6831

Kabul Tarihi: 31/8/1956

Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 8/9/1956 Sayı: 9402

Yayımlandığı Düstur: Tertip: 3 Cilt: 37 Sayfa: 2457

BİRİNCİ FASIL

Ormanların Tarifi, Taksimi, İdare ve Murakabesi

Madde 1 – Tabii olarak yetişen veya emekle yetiştirilen ağaç ve ağaççık toplulukları yerleriyle birlikte orman sayılır.

Ancak :

A) Sazlıklar;

B) Step nebatlariyle örtülü yerler;

C) Her çeşit dikenlikler;

Ç) Parklar;

D) **(Değişik: 23/9/1983 - 2896/1 Md.)** Şehir mezarlıklarıyla kasaba ve köylerin hudutları içerisinde bulunan eski (kadim) mezarlıklardaki ağaç ve ağaçlıklarla örtülü yerler,

E) Sahipli arazide bulunan ve civarındaki ormanlarda tabii olarak yetişmeyen ağaç ve ağaççık nevilerinin bulunduğu yerler;

F) **(Değişik: 22/5/1987 - 3373/1 Md.)** Orman sınırları içinde veya bitişiğinde tapulu, orman sınırları dışında ise her türlü tasarruf belgeleriyle özel mülkiyette bulunan ve tarım arazisi olarak kullanılan, dağınık veya yer yer küme ve sıra halinde ki her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler,

G) **(Değişik: 22/5/1987 - 3373/1 Md.)** Orman sınırları dışında olup, yüzölçümü üç hektarı aşmayan sahipli arazideki her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler,

H) **(Değişik: 5/11/2003-4999/1 Md.)** Orman sınırları içinde veya bitişiğinde tapulu, orman sınırları dışında ise her türlü tasarruf belgeleri ile özel mülkiyette bulunan ve muhitin hususiyetlerine göre yetişmiş veya yetiştirilecek olan (…) fıstık çamlıkları ve palamut meşelikleri dahil olmak üzere her nevi meyveli ağaç ve ağaççıklar ([18]);

([17]) *a - Bu Kanunda geçen "Ziraat Vekaleti" deyimi 20/6/1973 tarih ve 1744 sayılı Kanunun Ek 2 nci maddesiyle Orman Bakanlığı olarak; Orman Bakanlığı adı da 6/3/1985 tarih ve 3161 sayılı Kanunla "Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı" olarak değiştirilmiştir.*

b - Bu Kanun ile orman hizmet ve konularına ilişkin diğer kanun, tüzük ve yönetmeliklerde ve bunların ek ve değişikliklerinde Tarım Bakanı'na veya Bakanlığına verilen, görev ve yetkilerin Orman Bakanı'na veya Bakanlığına intikal etmiş olduğu 26/6/1972 tarih ve 1595 sayılı Orman Bakanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun 13. maddesinde hükme bağlanmıştır.

c - Bu Kanun uyarınca yapılan tahsisler için 19/10/1989 gün ve 383 sayılı KHK'nin geçici 1 inci maddesine bakınız.

([18]) *Bu arada yer alan "... kızılağaçlıklar ile aşılı kestanelikler, ..." sözcükleri, Anayasa Mahkemesinin 17/3/2004 tarihli ve E.:2003/100, K.:2004/33 sayılı Kararı ile iptal edildiğinden madde metinden çıkartılmıştır.*

İ) **(Değişik: 23/9/1983 - 2896/1 Md.)** Sahipli arazideki aşılı ve aşısız zeytinliklerle, özel kanunu gereğince Devlet Ormanlarından tefrik edilmiş ve imar, ıslah ve temlik şartları yerine getirilmiş bulunan yabani zeytinlikler ile 9/7/1956 tarih ve 6777 sayılı Kanunda tasrih edilen yabani veya aşılanmış fıstıklık, sakızlık ve harnupluklar,

J) Funda veya makilerle örtülü orman ve toprak muhafaza karakteri taşımayan yerler, orman sayılmaz.

Madde 2 – (Değişik: 5/6/1986 - 3302/1 Md.)

Orman sayılan yerlerden:

A) Öncelikle orman içindeki köyler halkının kısmen veya tamamen yerleştirilmesi maksadıyla, orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde yarar olduğu tespit edilen yerler ile halen orman rejimi içinde bulunan funda ve makilerle örtülü yerlerden tarım alanlarına dönüştürülmesinde yarar olduğu tespit edilen yerler,

B) 31/12/1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş yerlerden; tarla, bağ, bahçe, meyvelik, zeytinlik, fındıklık, fıstıklık (antep fıstığı, çam fıstığı) gibi çeşitli tarım alanları veya otlak, kışlak, yaylak gibi hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler ile şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerleşim alanları,

Orman sınırları dışına çıkartılır.

Orman sınırları dışına çıkartılan bu yerler Devlete ait ise Hazine adına, hükmi şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ise bu müesseseler adına, hususi orman ise sahipleri adına orman sınırları dışına çıkartılır. Uygulama kesinleştikten sonra tapuda kesin tashih ve tescil işlemi yapılır.

Bu yerler dışında orman sınırlarında hiçbir suretle daraltma yapılamaz.

(Değişik dördüncü fıkra: 5/11/2003-4999/2 Md.) Bu madde hükümleri; muhafaza ormanı, millî park alanları, tabiat parkları, tabiatı koruma alanları, izin ve irtifak hakkı tesis edilen ormanlık alanlar ve 3 üncü madde ile orman rejimi içine alınan yerlerde bu niteliklerinin devamı süresince; yanan orman sahalarında ise hiçbir şekilde uygulanmaz

(Ek: 22/5/1987 - 3373/1 Md.) Bu maddenin (B) bendi ile orman sınırları dışına çıkarılıp, 2924 sayılı Kanunun 11 ve 12 ‘nci maddeleri gereğince fiili durumlarına göre ifraz edilerek bedeli karşılığı satılacak yer, yapı ve tesisleri kullananlardan, satış işlemleri tamamlanıncaya kadar ecri misil alınmaz.

Madde 3 – Bulundukları mevki, vaziyet, haiz oldukları hususiyet noktasından memleketin ve halkın menfaat, sıhhat, selametine yarayacak veya tarihi, bedii veya turistik kıymeti bakımından muhafazası gereken, gerek Devletin ve gerek eşhasın hususi mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan yerlerin orman rejimine alınmasına Ziraat veya Maarif Vekâletleri veya Turizm Umum Müdürlüğünün teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetince karar verilebilir.

Madde 4 – Ormanlar mülkiyet ve idare bakımından:

A) Devlet ormanları;

B) Hükmi şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ormanlar;

C) Hususi ormanlar;

Vasıf ve karakter bakımından:

A) Muhafaza ormanları;

B) Milli parklar;

C) İstihsal ormanları;

olmak üzere ayrılır.

Madde 5 – Hükmi şahsiyeti haiz olmayan Devlet dairelerince hususi maksatlara göre tesis edilen ormanların bu daireler tarafından tesis gayelerine uygun surette idare ve intifasına Ziraat Vekaletince izin verilebilir.

Madde 6 – (Değişik: 22/5/1987 - 3373/3 Md.) Devlet ormanlarına ve Devlet ormanı sayılan yerlere ait her çeşit işler Orman Genel Müdürlüğünce yapılır ve yaptırılır.

Devletten başkasına ait olan bütün ormanlar, bu Kanunun hükümleri dairesinde Orman Genel Müdürlüğünün murakabesine tabidir.

İKİNCİ FASIL

I

Devlet Ormanları

Orman kadastrosu

Madde 7 – (Değişik: 5/6/1986 - 3302/2 Md.) ([19]), ([20])

(Değişik birinci fıkra: 5/11/2003-4999/3 Md.) Devlet ormanları ile evvelce sınırlaması yapılmış olup da sınırlandırma sırasında orman olduğu halde orman sınırları dışında kalmış ormanların, hükmî şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ormanların, hususi ormanların, orman kadastrosu ve bu ormanların içinde ve bitişiğinde bulunan her çeşit taşınmaz malların ormanlarla müşterek sınırlarının tayini ve tespiti ile 2'nci madde uygulamaları ile ilgili olarak kadastrosu kesinleşmiş yerlerde tespit edilen fennî hataların düzeltilmesi işleri orman kadastro komisyonları tarafından yapılır.**(Ek cümle: 15/1/2009-5831/2 Md.)** Ancak, henüz orman kadastrosuna başlanılmamış yerlerde, 3402 sayılı Kadastro Kanunu hükümlerine göre belirlenen orman sınırı, orman kadastro komisyonunca belirlenen orman sınırı niteliğini kazanır..

(Ek fıkra: 5/11/2003-4999/3 Md.) Orman kadastro komisyonlarınca ormanların kadastrosu ve Devlet ormanlarında yapılacak 2'nci maddenin (B) bendi uygulamaları resen, 2 nci maddenin (A) bendi uygulamaları müracaatın değerlendirilmesi ve Bakanlığın onayı ile bedelsiz olarak, hükmî şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ve hususi ormanlarda 2'nci maddenin (B)bendi uygulamaları ise bu ormanların sahiplerinin müracaatı üzerine bedeli karşılığında yapılır.

Orman kadastro komisyonları, Orman Genel Müdürlüğünce atanacak bir orman yüksek mühendisi veya orman mühendisinin başkanlığında, bir orman yüksek mühendisi veya orman mühendisi veya bunların bulunmaması halinde orman teknikeri, bir ziraat yüksek mühendisi veya ziraat mühendisi veya bunların bulunmaması halinde ziraat teknisyeni, mahalli ziraat odalarınca bildirilecek bir temsilci ile beldelerde belediye encümenince, mahalle ve köylerde muhtarlıkça bildirilecek bir temsilci olmak üzere bir başkan ve dört üyeden teşekkül eder.

(Değişik üçüncü fıkra: 5/11/2003-4999/3 Md.) Orman kadastro komisyonları ve amenajman heyetleri başkan ve üyelerine ödenecek tazminat ve harcırah miktarları her yıl bütçe

---

([19]) *10/10/2011 tarihli ve 657 sayılı KHK'nın 36 ncı maddesiyle bu maddenin üçüncü fıkrasında yer alan "Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığınca" ibaresi "Orman Genel Müdürlüğünce" şeklinde değiştirilmiştir.*

([20]) *19/4/2012 tarihli ve 6292 sayılı Kanunun 13 üncü maddesiyle bu maddenin birinci fıkrasında yer alan "herhangi bir nedenle" ibaresi "sınırlandırma sırasında orman olduğu halde" şeklinde, üçüncü fıkrasında yer alan "köylerde köy muhtarlığınca" ibaresi "mahalle ve köylerde muhtarlıkça" şeklinde değiştirilmiştir.*

kanunu ile belirlenir. Arazi çalışmalarının atama merkezleri dışında yapılması halinde arazi tazminatı yerine yurt içi gündelikler ödenir.

Komisyonların çalışma usul ve esasları yönetmelikle düzenlenir.

Madde 8 – (Değişik: 5/6/1986 - 3302/3 Md.)

Orman kadastrosunun ve bu Kanunun 2'nci maddesi gereğince orman sınırları dışına çıkarma işlemlerinin yapılacağı il ve ilçeler Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığınca belirlenir.

Kadastro çalışmalarının yapılacağı yerler en az bir ay önce radyo ve diğer yayın araçları ile ilan olunur.

Orman kadastrosu ve sınırları dışına çıkarma işlerine ait arazi çalışmalarının başlama tarihi ise, orman kadastro komisyonu tarafından en az 15 gün önceden çalışacak belde, mahalle ve köylerle bunlara bitişik belde, mahalle ve köylerin uygun yerlerine asılarak ilan edilir **([21]).**

İlan işlemlerine ait usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Madde 9 – (Değişik: 23/9/1983 - 2896/5 Md.) ([22])

(Değişik birinci fıkra: 19/4/2012-6292/13 Md.) İlan işleri tamamlanan belde, mahalle ve köylerde kadastrosu yapılacak ormanların sınırları komisyonlarca, arazi üzerinde belirlenerek tutanakla tevsik edilir, belirlenen sınır noktaları ölçülerek haritalama işlemleri yapılır.

Bu tutanak; sınırlandırılan ormanların işletme şeklini, ihtiva ettikleri ağaç türlerini, mülkiyet ve diğer ayni hakları, sınırda bulunan taşınmaz malların cinsini, maliklerinin ve işgal edenlerin ad ve soyadını, gösterilen veya verilen belgelerin tarih, numara ve nitelikleri ile ilgililer tarafından yapılan itirazları kapsayacak şekilde düzenlenir.

(Değişik üçüncü fıkra: 5/6/1986 - 3302/4 Md.) Tutanaklar, orman kadastrosu ve bu Kanunun 2 nci maddesinin (B) bendinin uygulamalarında her belde ve köy için, (A) bendinin uygulamasında ise bir veya birden fazla köy ve belde veya ilçe hudutları içinde kalan bütün köyler için tutulur ve tutanak defterine yazılır. Bu tutanaklar komisyon başkanı, üyeler, bilirkişiler ve hazır bulundukları takdirde orman içinde veya bitişiğinde taşınmaz mal sahibi olanlar ile kullananlar veya kanuni mümessilleri veya vekilleri tarafından imza edilir.

(Değişik dördüncü fıkra:5/11/2003-4999/4 Md.) Kadastro ve diğer ormancılık hizmetleri için gerekli hava fotoğrafları ve haritalar Orman Genel Müdürlüğünce yapılır veya yaptırılır.

Ölçme metotlarına ait uygulanacak teknik hususlar yönetmelikte belirtilir.

Kadastrosu yapılan ormanların sınır noktaları zeminde tespit ve tesis edilir. Tespit edilen sınır noktalarının tahrip edilmesi veya yerlerinin değiştirilmesi yasaktır **([23]).**

([21])*19/4/2012 tarihli ve 6292 sayılı Kanunun 13 üncü maddesiyle bu fıkrada yer alan "belde ve köylerle bunlara bitişik belde ve köylerin" ibaresi "belde, mahalle ve köylerle bunlara bitişik belde, mahalle ve köylerin" şeklinde değiştirilmiştir.*

([22]) *15/1/2009 tarihli ve 5831 sayılı Kanunun 3 üncü maddesiyle; bu maddenin yedinci fıkrasının birinci cümlesinden sonra gelmek üzere "3402 sayılı Kadastro Kanununa göre kadastrosuna başlanan çalışma alanlarında evvelce kesinleşmiş olan orman haritalarının kontrolü sonucunda tespit edilecek hesaplamalardan kaynaklanan yüzölçümü hataları 3402 sayılı Kanunun 4 üncü maddesine göre oluşan kadastro ekibince düzeltilir. Diğer vasıf ve mülkiyet değişikliği dışında kalan aplikasyon, ölçü ve çizimden kaynaklanan yüzölçümü ve fenni hatalar ise kadastro müdürlüğünce mahalli orman kuruluşuna bildirilir. Bildirim tarihinden itibaren onbeş günlük süre içerisinde orman kadastro komisyonu görevlendirilir." cümleleri eklenmiştir.*

(Ek fıkra: 5/11/2003-4999/4 Md.) Orman tahdidi veya kadastrosu yapılıp ilân edilerek kesinleşmiş yerlerde, vasıf ve mülkiyet değişikliği dışında aplikasyon, ölçü, çizim ve hesaplamalardan kaynaklanan yüzölçümü ve fennî hatalar tespit edildiğinde, bu hatalar Orman Genel Müdürlüğünün bilgisi ve denetimi altında orman kadastro komisyonlarınca düzeltilir. **(Ek cümle: 19/4/2012-6292/13 Md**.) Düzeltme işlemleri en son ilan edilen çalışma esas alınarak yapılır. **(Ek cümleler: 15/1/2009-5831/3 Md.)** 3402 sayılı Kadastro Kanununa göre kadastrosuna başlanan çalışma alanlarında evvelce kesinleşmiş olan orman haritalarının kontrolü sonucunda tespit edilecek hesaplamalardan kaynaklanan yüzölçümü hataları 3402 sayılı Kanunun 4 üncü maddesine göre oluşan kadastro ekibince düzeltilir. Diğer vasıf ve mülkiyet değişikliği dışında kalan aplikasyon, ölçü ve çizimden kaynaklanan yüzölçümü ve fenni hatalar ise kadastro müdürlüğünce mahalli orman kuruluşuna bildirilir. Bildirim tarihinden itibaren onbeş günlük süre içerisinde orman kadastro komisyonu görevlendirilir. Düzeltme, 10 uncu maddeye göre ilân olunur. İlân tarihinden itibaren otuz gün içinde düzeltmenin kaldırılması amacıyla sulh hukuk mahkemesine dava açılmadığı takdirde yapılan düzeltme kesinleşir. Düzeltmelerde 11 inci maddedeki hak düşürücü süre aranmaz.

Madde 10 – (Değişik: 19/4/2012 - 6292/13 Md.)

Sınırlaması ve bu Kanunun 2 nci maddesine göre, orman sınırları dışına çıkarma işlemleri bitirilen köy, belde veya mahallelere ait düzenlenen kadastro dosyaları Orman Genel Müdürlüğüne gönderilir. Orman Genel Müdürlüğünce bulunan şeklî ve hukuki noksanlıklar komisyonlarca düzeltildikten sonra, kadastro tutanak suretleri haritaları ile birlikte orman kadastro komisyonlarınca ilgili köy, belde veya mahallelerin uygun yerlerine asılmak suretiyle ilan edilir. Ayrıca, tutanak suretleri Maliye Bakanlığı ile Orman Genel Müdürlüğünün mahalli kuruluşlarına intikal ettirilir.

Asılma tarihi, beldelerde belediye encümenlerinin, mahalle ve köylerde ihtiyar heyetlerinin tasdik edecekleri belgelerle tevsik olunur. Bu belgeler komisyon dosyalarında saklanır.

Kadastrosu tamamlanan veya devam eden ormanlara ait haritaların yapılmasında ölçme, hesap, tersimat ve aplikasyon işleri harita ve kadastro mühendisleri veya teknikerleri tarafından yapılır, sorumluluk harita ve kadastro mühendislerine aittir. Çalışma alanlarında yapılan ölçüm ve haritalama işlemlerinin usulüne uygun olarak yapılmasını sağlamak ile kontrol onayını yapmak üzere Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü taşra teşkilatınca kontrol mühendisi görevlendirilir. Kadastro teknik standartlarına uygun üretilen bu haritalar, harita ve kadastro mühendislerinin kontrol onayından sonra komisyon başkanınca tasdik olunur.

Madde 11 – (Değişik: 5/11/2003-4999/6 Md.)

(Değişik birinci fıkra: 26/2/2014-6527/1 Md.) Orman kadastro komisyonlarınca alınan kararlara ilişkin düzenlenen tutanak ve haritalar askı suretiyle otuz gün süre ile ilan edilir. Bu ilan ilgililere şahsen yapılan tebliğ hükmündedir. Tutanak ve haritalara karşı itirazı olanlar; askı tarihinden itibaren otuz gün içinde kadastro mahkemelerinde, kadastro mahkemesi olmayan yerlerde kadastro davalarına bakmakla görevli mahkemelerde dava açabilirler. İlan süresi geçtikten sonra, dava açılmayan kararlara ilişkin düzenlenen tutanak ve haritalar kesinleşir. Orman kadastro komisyonlarınca düzenlenen tutanak ve haritaların kesinleştiği tarihten itibaren on yıl geçtikten sonra, kadastrodan önceki hukuki sebeplere dayanarak Hazine hariç itiraz olunamaz ve dava açılamaz.

(Değişik ikinci fıkra: 26/2/2014-6527/1 Md.) Hak sahibi gerçek ve tüzel kişiler tarafından açılacak sınırlamaya itiraz davalarında hasım Orman Genel Müdürlüğü; 2 nci maddeye göre orman sınırları dışına çıkarma işlemlerine karşı açılacak itiraz davalarında ise hasım Hazine ve Orman Genel Müdürlüğüdür.

([23])*19/4/2012 tarihli ve 6292 sayılı Kanunun 13 üncü maddesiyle bu fıkrada yer alan "sabit taş ve beton kazıklarla tespit edilir." ibaresi "zeminde tespit ve tesis edilir." şeklinde değiştirilmiştir.*

(Değişik üçüncü fıkra: 26/2/2014-6527/1 Md.) Orman Genel Müdürlüğünce açılacak davalarda hasım, hak sahibi gerçek ve tüzel kişilerdir.

(Değişik dördüncü fıkra: 26/2/2014-6527/1 Md.) Kadastrosu yapılıp kesinleşen Devlete ait ormanlar orman vasfı ile 2'nci maddeye göre orman sınırları dışına çıkarılan yerler ise kaydında belirtme yapılarak hâlihazır vasfı ile; kesinleşme tarihleri tescil tarihi olarak gösterilmek suretiyle, en geç üç ay içinde hiçbir harç ve bedel alınmaksızın Hazine adına tapu kütüklerine kaydedilir.

Bu Kanunun;

a) 20.6.1973 tarihli ve 1744 sayılı Kanunla değişik 2'nci maddesi,

b) 23.9.1983 tarihli ve 2896 sayılı, 5.6.1986 tarihli ve 3302 sayılı kanunlarla değişik 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (B) bendi,

Uygulamaları ile orman sınırları dışına çıkarılan, ancak fiilen orman olduğu Orman Genel Müdürlüğünce tespit edilen yerler, talep üzerine Maliye Bakanlığınca Orman Genel Müdürlüğüne tahsis edilir. Tahsisi yapılan bu yerler Hazine adına tapuya orman vasfıyla tescil edilir.

Sınır noktaları ile ölçü işinde kullanılan tüm noktalardaki taş, beton kazık ve diğer işaretler Orman Genel Müdürlüğünce korunur. Noktaların tahribatı veya yerlerinin değiştirilmesi yasaktır.

Madde 12 – (Değişik: 23/9/1983 - 2896/8 Md.) ([24]).

(Değişik birinci fıkra: 5/11/2003-4999/7 Md.) Orman kadastro komisyonları için lüzumlu olan taşıt araçları ile her türlü demirbaş donanımları, görevlilerin kanunî yollukları ve her türlü giderler Orman Genel Müdürlüğünce sağlanır.

(Ek fıkra : 22/5/1987 - 3373/6 Md.; Mülga: 11/10/2011-KHK-666/1 Md.) ([25]).

(Ek fıkra: 5/11/2003-4999/7 Md.) Orman kadastrosu ve 2 nci madde uygulamaları yapılıp kesinleşmiş ormanlarda, gerçek ve tüzel kişiler ile kamu kurum ve kuruluşlarınca orman sınırlarının arazi üzerine aplikesi talepleri her yıl Orman Genel Müdürlüğünün teklifi ve Çevre ve Orman Bakanlığının onayı ile belirlenen tarifeler üzerinden ücreti karşılığı yapılır.

(Ek fıkra: 19/4/2012 - 6292/13 Md.) Orman kadastrosu yapılıp kesinleşen yerlerde, orman idaresince başka bir değerlendirme yapılmaksızın kesinleşen orman kadastrosuna göre işlem yapılır.

II. Orman köylülerinin kalkındırılması ve nakledilmesi

Madde 13 – (Değişik: 23/9/1983 - 2896/9 Md.)

Devlet ormanları içinde veya bitişiğinde bulunup, köylerde veya dağınık yerlerde oturanlardan:

A) Bulundukları yerlerde kalkındırılmaları mümkün görülenler, bu Kanunun ek 3 üncü maddesinde belirtilen fondan öncelikle yararlandırılarak kalkınmalarına katkıda bulunulur.

([24]) *11/10/2011 tarihli ve 666 sayılı KHK ile bu maddede yapılan düzenlemeler; 10/10/2013 tarihli ve 28791 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan Anayasa Mahkemesi'nin 27/12/2012 tarihli ve E.: 2011/139, K.: 2012/205 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir.*

([25]) *11/10/2011 tarihli ve 666 sayılı KHK ile bu maddede yapılan düzenlemeler; 10/10/2013 tarihli ve 28791 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan Anayasa Mahkemesi'nin 27/12/2012 tarihli ve E.: 2011/139, K.: 2012/205 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir.*

B) Yerinde kalkındırılmaları mümkün görülmeyen veya su ve toprak rejimi bakımından bulundukları yerleşim yerlerinden kaldırılmaları zorunlu bulunan bu köyler halkının kısmen veya tamamen öncelikle bu Kanunun 2 nci madde birinci fıkra (A) bendinde belirtilen orman sınırları dışına çıkarılan yerlere, bu mümkün olmadığı takdirde diğer yerlere nakil ve yerleştirilmelerine, Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığının görüşü de alınarak Tarım ve Orman Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca karar verilir. Nakledilen köyler halkına ait araziler, Devlet ormanı olarak derhal ağaçlandırılır.

III. Ormanların muhafazası

Madde 14 – Devlet ormanlarında:

A) Yetişmiş veya yetiştirilmiş fidanları kesmek, sökmek, ekim sahalarını bozmak, yaş ağaçları boğmak, yaralamak, tepelerini veya dallarını kesmek veya koparmak veya ağaçlardan yalamuk, pedavra hartama çıkarmak;

B) Dikili yaş veya kuru ağaçları kesmek veya bunları kökünden sökmek veya bunlardan kabuk veya çıra veya katran veya sakız çıkarmak, yatık veya devrik ağaçları kesmek veya götürmek, kök sökmek, kömür yapmak;

C) **(Değişik: 3/11/1988 - 3493/1 Md.)** Palamut, ıhlamur çiçeği, her çeşit orman örtüsü, mazı kozalağı tıbbi ve sınai nebatları veya orman tohumlarını toplayıp götürmek;

D) **(Ek: 3/11/1988 - 3493/1 Md.)** Ormanlardaki göl, gölet, baraj ve derelerde dinamit atmak veya zehir bırakmak suretiyle avlanmak;

E) **(Ek: 3/11/1988 - 3493/1 Md.)** Ticaret amacıyla olmaksızın kendi ihtiyacı için toprak, kum ve çakıl çıkarmak;

Yasaktır.

Madde 15 – Ormanın gelişmesi için idarenin fenni maksatlarla yapacağı ameliyat dışında; 14 üncü maddenin (A) bendinde yazılı fiillerden fidan sökmek veya dal kesmek ile orman hasılatı elde etmek üzere aynı maddenin (B) bendinde ve muhtelif faydalar sağlamak için (C) bendinde yazılı fiil ve hareketleri yapmak, orman idaresinin izin ve müsaadesine bağlıdır.

Madde 16 – (Değişik birinci fıkra: 10/6/2010-5995/19 Md.) Devlet ormanları içinde maden aranması ve işletilmesi ile madencilik faaliyeti için zorunlu; tesis, yol, enerji, su, haberleşme ve altyapı tesislerine, fon bedelleri hariç, bedeli alınarak Çevre ve Orman Bakanlığınca izin verilir. Ancak, temditler dahil ruhsat süresince müktesep haklar korunmak kaydı ile Devlet ormanları sınırları içindeki tohum meşcereleri, gen koruma alanları, muhafaza ormanları, orman içi dinlenme yerleri, endemik ve korunması gereken nadir ekosistemlerin bulunduğu alanlarda maden aranması ve işletilmesi, Çevre ve Orman Bakanlığının muvafakatine bağlıdır. Genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin; baraj, gölet, liman ve yol gibi yapılarda dolgu amaçlı kullanacağı her türlü yapı hammaddesi üretimi için yapacağı madencilik faaliyetleri ile zorunlu tesislerinden bedel alınmaz.

Ruhsatname veya imtiyaz almış olanlarla, ruhsatname veya imtiyaz alacaklar, işe başlamadan evvel çalışma sahalarını orman idaresine haber vermeye ve ormana zarar gelebilecek hallerde, orman idaresinin göstereceği tedbirleri almaya ve yapmaya mecburdurlar.

(Ek fıkra: 26/5/2004-5177/34 Md.) Madencilik faaliyetlerinin ve faaliyetlerle ilgili her türlü yer, yol, bina ile tesislerin hükmi şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ormanlarda veya özel ormanlarda yapılmak istenmesi halinde Çevre ve Orman Bakanlığınca izin verilebilir. Bu takdirde kullanım bedeli, kullanım süresi, yapılan bina ve tesislerin devri gibi hususlar genel hükümlere uygun olarak taraflarca tespit edilir.

(Ek fıkra: 10/6/2010-5995/19 Md.) Madencilik faaliyetlerinin sona ermesi neticesinde idareye teslim edilen veya terk edilen doğal yapısı bozulmuş orman alanları rehabilite edilir. Rehabilite maksadı ile bu alanların orman yetiştirilmek üzere inşaat, yıkıntı ve hafriyat atıkları ile doldurularak ağaçlandırmaya hazır hale getirilmesi için büyükşehir mücavir

alanlarında büyükşehir belediyelerine, diğer yerlerde ise il ve ilçe belediyelerine bedeli karşılığında izin verilebilir.

(Ek fıkra: 10/6/2010-5995/19 Md.) Maddenin uygulanması ile ilgili tanım, şekil, şart ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Madde 17 – (Değişik birinci fıkra: 19/4/2012-6292/13 Md.) Devlet ormanları içinde bu ormanların korunması, istihsal ve imarı ile alakalı olarak yapılacak her nevi bina ve tesisler müstesna olmak üzere; otlatma planı yapılan alanlarda yıllık otlatma süresi dâhilinde hayvanların planlı otlatılmasını sağlayan, gecelemesini emniyet altına alan ve dağılmalarını engelleyen geçici çevirmeler şeklinde düzenlemeler dışında, her çeşit bina, ağıl ve hayvanların barınmasına mahsus yerler yapılması, tarla açılması, işlenmesi, ekilmesi ve orman içinde yerleşilmesi yasaktır. Ancak, Devlet ormanlarında 31/12/2011 tarihinden önce toplu yerleşimin bulunduğu; yaylak ve otlak olarak kullanılan alanlar içindeki yerler ile yılın belirli dönemlerinde geleneksel yaylacılık maksadıyla yerleşim yeri olarak kullanılan alanlar kullanım bütünlüğü de dikkate alınarak Orman Genel Müdürlüğünce tespit edilir. Tespit edilen bu alanlardan uygun görülenler Orman ve Su İşleri Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile yayla alanı olarak ilan edilir. İlan edilen yayla alanlarında 31/12/2011 tarihinden evvel yapılmış, hakkında müsadere kararı bulunanlar da dâhil her türlü bina ve tesisler mevcut haliyle vaziyet planında gösterilerek Orman Genel Müdürlüğü sabit kıymetlerine alınır. Yayla alanlarında bulunan bina ve tesisler orman idaresi tarafından işletilir, işlettirilebilir veya kiraya verilebilir. Elde edilen gelirler Orman Genel Müdürlüğü döner sermayesine gelir kaydedilir. Giderler ise Orman Genel Müdürlüğü döner sermayesinden karşılanır. Bu alanlardaki bina ve tesislerin kullanıcıları orman idaresince tespit edilir, ilgili kaymakamlık ve muhtarlıklar vasıtasıyla bir ay süreyle ilan edilir. Bu süre içinde yapılan itirazlar bir ay içinde orman idaresinde mevcut bilgi ve belgelere göre, bunun mümkün olmaması hâlinde başvuru sahiplerinin elindeki bilgi ve belgelere göre sonuçlandırılarak ilgililere bildirilir. Kullanıcısı tespit edilen bina ve tesisler vaziyet planına göre kullanıcısına, tespit tarihinden itibaren bir yıl içinde talebi hâlinde rayiç bedel üzerinden 8/9/1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine göre kiraya verilebilir. Kullanıcıları tarafından kiralanmayan bina ve tesisler ise yıkılır. Kiralanan bina ve tesislere ilişkin, ilgili kurumlarca orman idaresine bildirilen eksikliklerin tamamlanması yönünde kiracıya tebligat yapılarak en geç bir yıl içinde eksikliğin giderilmesi istenir. Eksikliklerin giderilmemesi hâlinde yapılan kiralama işlemi iptal edilir. İlgili mevzuattan doğacak her türlü zarar ve hukuki sorumluluk kiracıya aittir. Yayla alanı olarak ilan edilen yerlerde orman idaresince nüfus yoğunluğu, yöresel ihtiyaç ve sosyal problemler dikkate alınarak gerekli her tür ve ölçekte planlar Orman Genel Müdürlüğünce yapılır veya yaptırılır. Yapılan bu planlar Orman ve Su İşleri Bakanlığınca onaylanır. Yayla alanlarında mevcut bina ve tesislerin kiralayan tarafından iki yıl içinde planlara uygun hale getirilmesi istenir. Uyumlu hale getirenlerin kira sözleşmeleri yenilenir. Aksi halde kira sözleşmesi iptal edilir. Yayla alanlarına ilişkin iş ve işlemler yönetmelikle belirlenir.

Devlet ormanlarının herhangi bir suretle yanmasından veya açıklıklarından faydalanılarak işgal, açma veya herhangi şekilde olursa olsun kesme, sökme, budama veya boğma yollarıyla elde edilecek yerlerle buralarda yapılacak her türlü yapı ve tesisler, şahıslar adına tapuya tescil olunamaz. Buralara doğrudan doğruya orman idaresince el konulur. **(Mülga son iki cümle: 17/6/2004-5192/1 Md.) (Ek cümle: 17/6/2004-5192/1 Md.)** Yanan orman alanlarındaki her türlü emval Orman Genel Müdürlüğünce değerlendirilir.

(Değişik fıkra: 22/5/1987 - 3373/7 Md.; İptal: Ana. Mah.nin 17/12/2002 tarihli ve E.:2000/75, K.:2002/200 sayılı Kararı ile; Yeniden düzenleme: 17/6/2004-5192/1 Md.) (Değişik birinci cümle: 25/6/2010-6001/33 Md.) Savunma, ulaşım, enerji, haberleşme, su, atık su, petrol, doğalgaz, altyapı, katı atık bertaraf ve düzenli depolama tesislerinin; baraj, gölet, sokak hayvanları bakımevi ve mezarlıkların; Devlete ait sağlık, eğitim ve spor tesislerinin ve bunlarla ilgili her türlü yer ve binanın Devlet ormanları üzerinde bulunması veya yapılmasında kamu yararı ve zaruret olması halinde, gerçek ve tüzel kişilere bedeli mukabilinde Çevre ve Orman Bakanlığınca izin verilebilir. Devletçe yapılan ve/veya işletilenlerden bedel alınmaz. Bu izin süresi kırkdokuz yılı geçemez. Bu alanlarda Devletçe yapılanların dışındaki her türlü bina

ve tesisler iznin sona ermesi halinde eksiksiz ve bedelsiz olarak Orman Genel Müdürlüğünün tasarrufuna geçer. Söz konusu tesisler Orman Genel Müdürlüğü veya Çevre ve Orman Bakanlığı ihtiyacında kullanılabilir veya kiraya verilmek suretiyle değerlendirilebilir. İzin amaç ve şartlarına uygun olarak faaliyet gösteren hak sahiplerinin izin süreleri; yer, bina ve tesislerin rayiç değeri üzerinden belirlenecek yıllık bedelle doksandokuz yıla kadar uzatılabilir. Bu durumda devir işlemleri uzatma süresi sonunda yapılır. Verilen izinler amaç dışında kullanılamaz.

(Ek fıkra: 23/9/1983 - 2896/10 Md.; İptal: Ana. Mah.nin 17/12/2002 tarihli ve E.:2000/75, K.:2002/200 sayılı Kararı ile; Yeniden düzenleme: 17/6/2004-5192/1 Md.) Yukarıdaki fıkrada belirtilen bina ve tesislerin hükmi şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ormanlarda veya hususi ormanlarda yapılmak istenmesi halinde de Çevre ve Orman Bakanlığınca izin verilebilir. Bu takdirde kullanım bedeli, süresi, yapılan bina ve tesislerin devri gibi hususlar genel hükümlere uygun olarak taraflarca tespit edilir.

Madde 18 – (Değişik: 23/9/1983 - 2896/11 Md.)

Orman ürünlerini işleyecek her çeşit fabrika kurulması Tarım ve Orman Bakanlığının; Devlet ormanları hudutları içinde veya bu orman sınırlarına bir kilometreye kadar olan yerlerde taş, kum ve toprak, dört kilometreye kadar olan yerlerde ise hızar, şerit kurulması ve kireç, kömür, terebentin, katran, sakız ve benzeri gibi işletilmesinde ağaç kullanılan ocakların açılması ve balık üretmek üzere tesis kurulması Orman Genel Müdürlüğünün iznine bağlı olup, ruhsatname alınması ve rüsum hakkındaki hükümler saklıdır.

Yangın görmüş ormanlarla, gençleştirmeye ayrılmış veya ağaçlandırılan sahalarda ve baraj havzalarında birinci fıkradaki faaliyetlere hiçbir surette izin verilemez.

Madde 19 – (Değişik: 23/9/1983 - 2896/12 Md.)

Ormanlara her türlü hayvan sokulması yasaktır. **(Değişik ikinci cümle: 13/2/2011-6111/182 Md.)** Ancak, kamu yararı gereklerine uygun olarak, orman idaresince belirlenen orman alanlarında; orman idaresince tespit edilen usul ve esaslar çerçevesinde hayvan otlatılmasına izin verilebilir.

Hayvan otlatılmasına izin verilecek sahaların ve hayvan türlerinin belirlenmesi ile otlatma zamanı ve süresinin tayinine ve ilgililere duyurulmasına ilişkin hususlar yönetmelikle düzenlenir.

Yangın görmüş ormanlarla, gençleştirmeye ayrılmış veya ağaçlandırılmış sahalarda hiç bir surette hayvan otlatılamaz.

IV. Otlak ve mera işleri

Madde 20 – Devlet ormanları içinde bulunan yaylak, kışlak ve otlaklarla sulama yerlerinde hakları olanlardan buralara hayvanlarıyla yahut hayvansız olarak girip çıkmak isteyenler; bu yerlere orman idaresinin göstereceği yollardan geçmeye ve ormanlara zarar vermemeye matuf tedbirlere riayete mecburdurlar.

Madde 21 – (Değişik: 23/9/1983 - 2896/13 Md.)

Devlet ormanlarındaki otlaklara dışardan toplu olarak veya sürü halinde hayvan sokulup otlatılması, tanzim olunacak planlara göre orman idaresinin iznine bağlıdır.

Planlar otlak zamanından evvel tanzim ve orman işletme müdürlüklerince tasdik olunur.

Madde 22 – (Değişik: 23/9/1983 - 2896/14 Md.)

Tarım ve Orman Bakanlığı, Devlet ormanları içindeki ağaçsız otlak, yaylak ve kışlakların tanzim ve ıslahı hususunda gerekli tedbirleri alır.

V. Muhafaza ormanları

Madde 23 – Arazi kayması ve yağmurlarla yıkanması tehlikesine maruz olan yerlerdeki ormanlarla, meskûn mahallerin havasını, şose ve demiryollarını, toz ve kum fırtınalarına karşı muhafaza eden ve nehir yataklarının dolmasının önüne geçen veya memleket müdafaası için muhafazası zaruri görülen Devlet ormanları veya maki veya fundalarla örtülü yerler daimi olarak; tahrip edilmiş veya yangın görmüş Devlet ormanları da istihsal ormanı haline gelinceye kadar Ziraat Vekâletince muhafaza ormanı olarak ayrılabilirler.

Muhafazaya ayrılan ormanların hudutları belli edilerek civar köy ve kasabalarda ilan olunur. Bu gibi ormanların ayrılma şart ve esasları müddetleriyle sureti idare, imar ve ıslahı ve bunlardan faydalanma şekilleri Ziraat Vekâletince tespit olunur.

Madde 24 – Muhafaza ormanı olarak ayrılması icabeden ve mülkiyeti Devletten başkasına ait bulunan ormanlarla alelumum muhafaza ormanlarının tamamlanması için bunlara eklenmesi lazım gelen sahipli yerler, İcra Vekilleri Heyeti kararıyla muhafaza ormanı olarak ayrılır. Sahipleri muvafakat etmedikleri takdirde bu yerler umumi hükümlere göre istimlak edilir.

VI. Milli parklar

Madde 25 – (Değişik: 23/9/1983 - 2896/15 Md.)

Orman Genel Müdürlüğü; mevkii ve özelliği dolayısıyla lüzum göreceği ormanları ve orman rejimine giren sahaları; bilim ve fennin istifadesine tahsis etmek, tabiatı muhafaza etmek, yurdun güzelliğini sağlamak, toplumun çeşitli spor ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılamak, turistik hareketlere imkan vermek maksadıyla, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma sahaları ve orman mesire yerleri olarak ayırır, düzenler, yönetir ve gerektiğinde işletir veya işlettirir.

VII. İstihsal ve satış işleri

Madde 26 – (Değişik: 23/9/1983 - 2896/16 Md.)

Orman insan ilişkilerinde, ormanın korunması, kullanma değerlerinin esas tutulması, ormancılıkta ve amenajman planlarında çok taraflı faydalanma esaslarını getirmek maksadıyla; Devlet ormanlarından yapılacak istihsal, Tarım ve Orman Bakanlığınca tespit olunacak esaslar dairesinde ve amenajman planlarına göre Devlet tarafından yapılır veya 40 ıncı madde hükümleri dairesinde yaptırılabilir.

Madde 27 – (Değişik birinci fıkra: 23/9/1983 - 2896/17 Md.) Devlet ormanlarından kesilecek veya herhangi bir sebeple devrilmiş veya kesilmiş ağaçlardan, hangilerinin diplerinin ve hangi ürün çeşidinin kimler tarafından numaralanıp damgalanacağına, orman mahsullerinin kesim, imal, toplama, koruma ve satış icaplarına göre nakil, istif ve ölçme işlerine, nakliye tezkerelerinin tanzim ve kullanılmasına ait şekil ve esaslar Orman Genel Müdürlüğünce tayin ve tespit olunur.

(Değişik ikinci fıkra: 5/11/2003-4999/8 Md.) Damga çekiçleri dört çeşit olup şekilleri, bu Kanuna bağlı levhada tespit edilmiştir. Bu çekiçlerin yetkililerden başkası tarafından kullanılması yasaktır.

(Değişik üçüncü fıkra: 5/11/2003-4999/8 Md.) Orman Genel Müdürlüğünce belirlenecek esaslara göre damgaya tâbi iken damgasız, nakliye tezkeresine tâbi iken nakliye tezkeresiz, faturaya tâbi iken faturasız veya sevk irsaliyesiz olan orman emvali kaçak sayılır. Fatura veya sevk irsaliyesinin nakliye tezkeresi yerine geçerli sayılabilmesi için dayandığı nakliye tezkeresinin asgari olarak cilt, sayfa ve tarih bilgilerini taşıması gerekir.

Madde 28 – Ormancılık tekniği ve kıymetlendirme icapları zaruri kılmadıkça Orman Umum Müdürlüğünce hiçbir nevi mamul ve yarı mamul yapılamayacağı gibi orman dışında

şehir ve kasabalarda fabrika, depo ve satış yerleri de tesis olunamaz. İcabında Orman Umum Müdürlüğünce fabrika tesis ve işletilmesi İcra Vekilleri Heyeti kararına bağlıdır.

Madde 29 – Devlet ormanlarından elde edilecek orman mahsullerinin tarife bedelleri, mıntıkalar itibariyle ve piyasa icaplarına göre Orman Umum Müdürlüğü tarafından tanzim ve Ziraat Vekâletince tasdik olunur.

Madde 30 – (Değişik: 23/9/1983 - 2896/18 Md.)

Devlet ormanlarından elde edilen ürünlerin piyasa satışlarında açık artırma esastır. Açık artırmaya arz edilen orman ürünlerinin miktar ve vasıf itibariyle mahalli ihtiyaçlara ve satış icaplarına uygun partiler halinde ayarlanması zorunludur.

Kamu kurum ve kuruluşlarının ihtiyaçları ile lüzum ve fayda görülen veya acele olarak satış yapılmasını gerektiren hallerde, her türlü orman ürünü piyasa fiyatı üzerinden tahsisen satılabilir.

Bu maddede yazılı satışların usul ve esasları Bakanlar Kurulunca tespit olunur.

Madde 31 – (Değişik: 22/5/1987 - 3373/8 Md.) (1)

Mülki hudutları içinde verimli Devlet ormanı bulunan köylerde köy nüfusuna kayıtlı ve köyde devamlı oturan veya burada oturmakta iken yerleşim adresini bu madde kapsamındaki başka bir köye taşıyan ya da nüfusa kayıtlı olmasa bile yerleşim adresi olarak kesintisiz en az beş yıl oturan muhtaç ihtiyaç sahibi hane reislerine, köyde barınmaları için yapacakları ev, ahır, samanlık, ambar ve kümes ile köy halkının müşterek ihtiyacı olan okul, cami, sağlıkevi, köyyolu köprüsü ve köykonağı ihtiyaçları için yapacak emval bu ormanlar civarındaki istif veya satış istif yerlerinden tarife bedeli ile kesme, taşıma ve istif masrafları alınmak suretiyle bir defaya mahsus olmak üzere verilir. Bu maddeye giren inşaatlar için hak sahiplerinin talebi halinde bu yapacak emval yerine, karşılığı idarece nakit olarak ödenir. Tamiratlar için ise, en yakın istif veya satış istif yerlerinden maliyet bedelinin üçte biri üzerinden emval verilir veya karşılığı nakit olarak idarece ödenir.

Nakit ödeme hallerinde işletmesindeki kerestelik emvalin son üç aylık açık artırmalı satış fiyatı ortalamasından, yeni inşaatlarda tarife bedeli ve fiili masraflar, tamiratlarda ise maliyet bedelinin üçte biri düşülür. Bu şekilde hesaplanan meblağın yüzde doksanı (%90) ödenir.

Tamir için tamir ihtiyacının verildiği tarihten itibaren en az beş yıl geçmedikçe, ev, ahır, ambar, samanlık ve kümesin yeni olarak yapıldığı tarihten itibaren ise en az on yıl geçmedikçe tekrar ihtiyaç verilmez. Tamir için verilen miktar, yeni olarak yapılan ev, ahır, ambar, samanlık ve kümes için verilen ihtiyacın dörtte birini geçemez.

Emval yerine, nakit ödeme esas ve usulleri Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığınca tespit edilir.

Bu yerler halkının yakacak ihtiyaçları tarife bedeli ile karşılanır. Satış istif yerlerinden karşılanması halinde ise kesme, taşıma ve istif masrafları ayrıca alınır.

Bu maddeye göre verilen yapacak emvalin gayesi dışında kullanılması ve başka bir yere taşınması yasaktır. Ancak, hak sahiplerinin ev ve müştemilatının tabii afete maruz bulunması, baraj veya gölet alanı içinde kalması veya hak sahibinin iskana tabi olması hallerinde yapacak emvalin ve enkazın nakline veya satışına müsaade edilebilir. Bu ihtiyaçların aynı köy halkı arasında devrine idarece izin verilebilir.

Köyden kesin olarak ilişkisini keseceklere ait sahipli yapıların enkazı Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığının tespit edeceği esaslara göre nakledilebilir veya satılabilir.

Bu madde hükümlerine göre verilen yapacak ile bunların enkazı ve yakacak odun haczedilemez.

Nakit verilmesi halinde, nakit ödeme amacı ile ilgili inşaat ve tamiratın yapılması zorunludur. Aksi halde 98 inci madde hükümleri uygulanır.

Madde 32 – (Değişik: 22/5/1987 - 3373/9 Md.) ([26]).

Mülki hudutları içinde verimsiz devlet ormanı bulunan köylerde, köy nüfusuna kayıtlı ve köyde devamlı oturan veya burada oturmakta iken yerleşim adresini bu madde kapsamındaki başka bir köye taşıyan ya da nüfusa kayıtlı olmasa bile yerleşim adresi olarak kesintisiz en az beş yıl oturan muhtaç hane reisleri ile, hudutları içinde verimli devlet ormanı bulunan ve nüfusu 2500'den aşağı olan kasabaların muhtaç halkına kendi ihtiyaçlarına sarf etmeleri şartıyla yapacakları, ev, ahır, samanlık, ambar ve kümes ihtiyaçları için bir defaya mahsus; okul, cami, köyyolu köprüsü ve köykonağı gibi köy müşterek ihtiyaçları için de ihtiyaç hallerinde olmak üzere, en yakın satış istif yerlerinden maliyet bedelinin üçte biri karşılığı yapacak emval verilir.

Bu yerler halkının yakacak odun ihtiyaçları her yıl en yakın istif yerlerinden maliyet bedelinin üçte biri ile karşılanır.

Birinci fıkrada belirtilen köy ve kasaba hudutları dahilindeki ormanlardan ağaçlandırma, imar ve bakım gayesi ile yapılan kesimlerle elde edilen yakacak odunlar tarife bedeli ile bu köy ve kasaba halkına, ihtiyaçları için verilir.

31 inci maddenin yasaklarla ilgili hükümleri bu madde için de geçerlidir.

Madde 33 – (Değişik: 23/9/1983 - 2896/21 Md.)

Hariçten gelecek ve Hükümetçe iskâna tabi tutulacak göçmenlerle, Hükümetçe memleket içinde bir yerden diğer bir yere nakledilecek ve topluca köy kuracak veya köylerde yerleştirilecek olanlara ve köy hudutları içinde yapılacak düzenleme ve toplulaştırmaya tabi tutulacaklara, yer sarsıntısı, yangın, heyelan, sel ve çığ yüzünden felakete uğrayan köylerde bu yüzden zarar gören muhtaç köylülere; yapacakları ev, ahır, samanlık ve ambar için bir defaya mahsus olmak üzere Tarım ve Orman Bakanlığınca en yakın istif veya satış istif yerlerinden kesme, taşıma ve istif masrafları karşılığında yapacak emval verilebilir.

31 inci maddenin 4, 5 ve 6'ncı fıkralarındaki hükümler, bu madde hakkında da tatbik olunur.

Madde 34 – (Değişik: 25/5/2000 - 4570/1 Md.)

Üretimin Orman İdaresi tarafından yapılması halinde, sınırları içinde Devlet ormanı bulunan köy ve kasabalarda o yer nüfusuna kayıtlı olarak ikamet eden gerçek kişilerin veya sınırları içinde Devlet ormanı bulunan köy ve kasabaların her birinde hane adedinin çoğunluğu tarafından kurulan orman köylerini kalkındırma kooperatiflerinin baltalık ormanlarından birim fiyat (vahidi fiyat) usulü ile kesip, satış istif yerlerine taşıdıkları yakacak odunların yüzde yüzüne kadarı idarece tayin edilecek süre içinde, istedikleri takdirde kendilerine maliyet bedeli üzerinden verilir.

Ağaçlandırılacak, imar ve ihya edilecek sahalarda da baltalık ormanlarda yapılan çalışmalara ait hükümler aynen uygulanır.

Hane adedinin en az yüzde ellibiri tarafından kurulan orman köylerini kalkındırma kooperatiflerinin, birim fiyat usulü ile kesip satış istif yerlerine taşıdıkları kerestelik, soymalık ve kesme kaplamalık tomrukların ve sanayi odunlarının ayrı ayrı yüzde yirmibeşine kadarı, istedikleri takdirde satış istif yerlerinden, Orman Bölge Müdürlüklerinin son açık artırmalı satış ortalaması fiyatlarından yüzde yirmi düşülerek tespit edilecek bedelle, kendilerine satılır. Ancak, hakkını mal olarak almak istemeyen orman köyleri kalkındırma kooperatiflerine, birim fiyat usulü ile kesip, satış istif yerlerine taşıdıkları kerestelik, soymalık, kesme kaplamalık

---

([26]) *26/2/2014 tarihli ve 6527 sayılı Kanunun 2'nci maddesiyle, bu maddenin birinci fıkrasında yer alan "devamlı oturan" ibaresinden sonra gelmek üzere "veya burada oturmakta iken yerleşim adresini bu madde kapsamındaki başka bir köye taşıyan ya da nüfusa kayıtlı olmasa bile yerleşim adresi olarak kesintisiz en az beş yıl oturan muhtaç" ibaresi eklenmiştir.*

tomruk ve sanayi odunlarının ayrı ayrı yüzde yirmibeşine kadarı için, ilgili orman işletmesince istihsal edilen emvalden, aynı yıl içinde açık artırmalı olarak satılan miktarın genel satış ortalaması ile maliyet bedeli genel ortalaması arasındaki bedel farkı, bilançonun çıkarılmasını müteakip nakden ödenir.

Ancak, Orman Bölge Müdürlüklerinin son açık artırmalı satış ortalaması fiyatlarından yüzde yirmi düşülerek tespit edilecek bedel, maliyet bedelinin üstünde ise orman köylerini kalkındırma kooperatiflerinin hak ettikleri yüzde yirmibeş ürünler kendilerine maliyet bedeli satılır.

Devlet ormanlarında istihsalde çalışan gerçek ve tüzel kişilerin, kesip satış istif yerlerine taşıdıkları yapacak ve yakacak emvale ait istihkak tutarları ayrıca yüzde on fazlası ile kendilerine ödenir.

Yukarıdaki fıkralarda yazılı haklardan yararlanabilmek için kesme ve taşıma işinin birim fiyat (vahidi fiyat) kararı ve şartnamelerdeki sürelerle ve esaslara uygun olarak yapılması şarttır.

Bu madde kapsamındaki kooperatiflerden veya üst kuruluşlardan yaptıkları işin mahiyeti ve hacmine göre orman mühendisi veya orman teknikeri çalıştırmaları istenebilir.

Orman Kanununda değişiklik yapan 23.9.1983 tarihli ve 2896 sayılı Kanunun geçici 1 inci maddesi hükümlerinden evvelce yararlanmakta olan orman köylülerine de bu maddedeki bedel ve satış esasları uygulanır.

Bu madde hükümlerinin uygulanması ile ilgili esas ve usuller Orman Genel Müdürlüğünce belirlenir.

Madde 35 – (Değişik: 23/9/1983 - 2896/23 Md.)

31 inci, 32 nci ve 33 üncü maddelere göre yeni ev, ahır, ambar ve samanlık yapmak için yapacak orman emvali alanların, bu hususta tespit olunan, yapı sistemlerine uygun inşaat yapmaları zorunludur.

Yapı sistemlerinin tespitine ilişkin yönetmelik; İmar ve İskan Bakanlığı, Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığı ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının görüşleri de alınarak Tarım ve Orman Bakanlığınca hazırlanır, Bakanlar Kurulunca yürürlüğe konulur.

Madde 36 – (Değişik: 23/9/1983 - 2896/24 Md.)

Tarife bedeli ile kesme, taşıma ve istif masrafları ve maliyet bedeli karşılığında zati yapacak alma hakkına sahip olanların ihtiyaçları ve bunlardan muhtaçlık durumu arananlar için Orman Genel Müdürlüğünce belirlenecek esaslara göre muhtaçlık durumları, her sene orman bölge şefinin iştirakiyle köy ihtiyar heyetince ormanın verimi ve isteklilerin ihtiyacı göz önünde tutularak mahallinde tespit edilir.

Köyün müşterek ihtiyaçlarına öncelik tanınır.

Yakacak ihtiyaçları, mevcut hane ve nüfus sayısı esas tutularak verimin dağıtılması suretiyle karşılanır.

Hane sayısındaki eksilmeler ve nüfus sayısındaki değişiklikler köy ihtiyar heyetince orman idaresine bildirilir.

Maliyet bedeli ile zatı yakacak alma hakkına sahip olanların ihtiyaçları da aynı heyet tarafından mahallinde tespit edilir.

Köy muhtarı, verilen yapacak ve yakacak ihtiyaçlarını yerinde kullanmayıp her ne suretle olursa olsun elden çıkaranları orman idaresine bildirmekle yükümlüdür.

Madde 37 – (Değişik: 23/9/1983 - 2896/25 Md.)

Devlet ormanlarından çıkarılacak tomruk, tel direk, maden direk, sanayi odunu, kâğıtlık odun, lif - yonga odunu, sırık, çubuk, yakacak odun, reçine, sığla yağı, çıra ve şimşir

gibi yıllık üretim programına alınmış orman ürünlerinin dışındaki her nevi orman ürün ve artıklarını, tayin olunacak mıntıka ve süreler içinde toplayıp çıkarmaları için, öncelik sırasına göre 40 ıncı maddede belirlenen orman köylerini kalkındırma kooperatiflerine veya işyerindeki veya civarındaki köylülere ilanen duyurulmak suretiyle ve tarife bedelini ödemeleri şartıyla izin verilir.

Bu yerlerdeki halkın veya kooperatiflerin bu işe istekli olmadıklarının veya iş güçlerinin yeterli bulunmamasının tespit ve tevsiki halinde, bu ürün ve artıkların diğer isteklilerce toplanıp çıkarılmasına aynı şartlarla izin verilebilir veya orman idaresince istihsal olunup satılabilir.

Orman Genel Müdürlüğünce belirlenecek ormana zararlı ağaççıklar ve kökler ile diğer orman zararlılarının, orman idaresince tespit edilecek şartlarla kesilerek, köklenerek, sökülerek veya toplanarak ormandan çıkarılması için isteklilere izin verilebilir. Bunları kesen, kökleyen, söken veya toplayan kişilerden para alınmaz.

Madde 38 – (Mülga: 23/9/1983 - 2896/61 Md.)

Madde 39 – (Değişik: 23/9/1983 - 2896/26 Md.)

Devlet ormanlarından yapılacak istihsalden, 31 inci, 32'nci ve 33 üncü maddelerden istifade edenlerin ihtiyaçları öncelikle karşılanır.

Madde 40 – (Değişik: 23/9/1983 - 2896/27 Md.)

Devlet ormanlarında ağaçlama, bakım, imar, yol yapımı, kesme, toplama, taşıma, imal gibi orman işleri; işyerinin ve işyerinde çalışacakların hangi mülki hudut ve orman teşkilatı hudutları içerisinde kaldığına bakılmaksızın, öncelikle işyerinde veya civarındaki orman köylerini kalkındırma kooperatiflerine ve işyerindeki köylülere veya işyeri civarındaki orman işlerinde çalışan köylülere, işyerine olan mesafeleri ile iş güçleri dikkate alınarak gördürülür.

Yapılacak işe yukarıda belirtilen kooperatiflerin ve köylülerin iş güçlerinin yeterli bulunmaması veya işe ehil olmamaları veya aşırı fiyat istemeleri veya işin dağıtımı veya yapılması ile ilgili konularda çözülmesi mümkün olmayan ihtilaflar çıkarmaları gibi hallerde, bu işler; işyerine civar olmayan orman köylerini kalkındırma kooperatiflerine veya köylülere yaptırılabileceği gibi taahhüt yolu ile de yaptırılabilir.

Bu işleri yapacak müteahhitlerden, işin mahiyet ve hacmine göre ormancı teknik eleman çalıştırmaları istenilir. Ayrıca bu taahhüde gireceklerden mali yeterlilik belgesi istenir.

Madde 41 –(Değişik birinci fıkra: 5/11/2003-4999/9 Md.) Herhangi bir suretle satışı yapılmış orman emvali, bedeli ödenmeden veya karşılığı banka teminat mektubu veya Devlet tahvili temin edilmeden, damgaya tâbi olanlar damgalanmadan ve gayri mamûl orman emvali nakliye tezkeresi alınmadan, yarı mamûl ve mamûl orman emvali fatura veya sevk irsaliyesi olmaksızın nakledilemez. Bunlar için düzenlenecek belgelerde emvalin adedi, cinsi, nevi, vasfı, ebadı, miktarı, bedeli, hareket tarihi ve saati ile mesafe dikkate alınarak tanınan geçerlilik süresi gösterilir.

Nakliye tezkereleri mal sahibinin istediği yere ve taşıyıcının taşıma imkanlarına göre müddetli olarak verilir.

Malın ilk götürüldüğü yerlerden başka yerlere taşınmasında, taşıyanın eski nakliyeyi mal mevcuduna göre yeniletmesi lazımdır.

(Değişik dördüncü fıkra: 5/11/2003-4999/9 Md.) Orman emvali; adedi, cinsi, nevi, vasfı, ebadı, bedeli, hareket tarihi ve saati ile geçerlilik süresi itibarıyla ibraz olunan nakliye tezkeresi, fatura veya sevk irsaliyesine uyduğu ve damgaya tâbi olanlar damgalı bulunduğu takdirde, hepsi üzerinden hacmen yüzde on ve veznen yüzde onbeşine kadar çıkacak fazlalık için, nakliye tezkeresi, fatura veya sevk irsaliyesinde yazılı satış bedeli üzerinden tutarı ve bu tutarın yüzde on fazlası alınarak serbest bırakılır.

Yukardaki hadleri aşan miktar, bütün fazlalığa şamil olmak üzere kaçak sayılarak idarece müsadere olunur.

Madde 42 –(Değişik birinci fıkra: 5/11/2003-4999/10 Md.) Orman içinde yapılacak nakliyat, orman idaresinin göstereceği yollardan yapılır. Nakliye tezkereleri ile fatura veya sevk irsaliyeleri veya diğer taşıma belgeleri daima taşıyanların üzerinde bulunur ve ilgili memurlar tarafından istenildiğinde gösterilmesi zorunludur.

(Değişik ikinci fıkra: 5/11/2003-4999/10 Md.) Şehir ve kasabalardaki ticarethane ve fabrikalardan alınan orman emvali şehir içinde fatura veya sevk irsaliyesi ile taşınabilir. Bu belgelerin taşıma araçlarında bulundurulması zorunludur.

Resmi daire ve müesseseler kendi ihtiyaçları için kullanmak üzere kendi stok mahallerinden veya fabrikalarından iş yerlerine nakledecekleri keresteleri damgalı olmak şartıyla kendilerince mutat ve muteber olan vesikalarıyla sevk edebilirler.

Madde 43 – İstihsal edilmiş veya edilecek emvale ait açılacak istihkak davalarının kati hükme bağlanmasına kadar mahkemelerce verilecek ihtiyati tedbir kararları ya kesimin durdurulmasına veya kesilmiş emvalin muhafazasına veyahut bu emvalin tarafların kabul edeceği ve malın tam değerlendirilebileceği şartlar dairesinde satılıp bedelinin bankaya yatırılmasına mütedair olabilir.

Madde 44 – Ormanlardan verilen müşterek ve zati ihtiyaçlarla sair mahsulatı tayin edilen müddetler içerisinde mazereti olmaksızın çıkarmayanların izinleri iptal olunur. Bu emval başka hak sahiplerinin ihtiyaçlarına tahsis edilebilir.

ÜÇÜNCÜ FASIL

Hükmi şahsiyeti Haiz Amme Müesseselerine Ait Ormanlar

I. İşletme ve imar

Madde 45 – (Değişik birinci cümle: 15/1/2009-5831/4 Md.) Amme müesseselerine ait ormanların kadastrosu da bu Kanunun 7'nci maddesi hükümlerine göre yapılır. Bu suretle tespit olunacak hudutları, tahdit tarihinden itibaren iki sene içinde beton veya yontma taşlar dikmek ve sabit kayalar üzerine işaretler hakketmek suretiyle sahipleri belli etmeye mecburdurlar. Komisyonların masrafları Devlete tahdit işlerine ait diğer masraflar alakalılara aittir. **([27]).**

Madde 46 – Amme müesseselerine ait ormanları ya sahipleri işletir veya işletmeyi başkasına verebilir. Ancak bunlar orman idaresi tarafından parasız olarak tanzim edilecek harita ve amenajman planlarına göre işletilir ve idare olunur. Bu planlara riayeti orman idaresi kontrol eder.

Sahiplerinin orman idaresine müracaat tarihini takip eden ilk iş mevsiminde işe başlamak suretiyle en kısa zamanda planların ikmali mecburidir.

Madde 47 – Amme müesseselerine ait ormanlar parçalanarak, şahıslara veya müesseselere toprağı ile birlikte devir ve temlik edilemez.

II. İdare ve muhafaza:

Madde 48 – Amme müesseselerine ait ormanların idaresi ve muhafazası devletin kontrol ve murakabesi altında bu kanun hükümlerine göre sahiplerine aittir.

Madde 49 – Devlet ormanlarına ait 14, 17, 18, 19, 20, 21, 41, 42'nci maddelerin hükümleri, hükmi şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ormanlar hakkında da tatbik olunur.

([27]) *Maddede geçen "tahdit komisyonları" 20/6/1973 tarih ve 1744 sayılı Kanunun Ek 2'nci maddesi ile "Orman Kadastro Komisyonları" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.*

DÖRDÜNCÜ FASIL

Hususi Ormanlar

I. Tahdit, harita, işletme ve imar

Madde 50 – Hususi orman sahipleri, bu kanunun 7'nci maddesi hükümlerine göre tayin olunan orman hudutlarına Ziraat Vekâletince tespit edilecek işaretleri koymaya mecburdurlar.

Madde 51 – Hususi ormanlar, sahipleri tarafından yaptırılıp orman idaresince tasdik olunacak harita ve amenajman planlarına göre işletilir ve idare olunur. Bu plana riayeti orman idaresi kontrol eder. Tayin olunacak müddet içinde bu planları yaptırıp tasdik ettirmeyenlerin harita ve amenajman planları orman idaresince yapılır ve masrafı iki yılda ve dört müsavi taksitte kendilerinden alınır.

Madde 52 – (Değişik: 22/5/1987 - 3373/11 Md.)

Ekim ve dikim suretiyle meydana getirilen hususi ormanlar hariç, hususi ormanlar 500 hektardan küçük parçalar teşkil edecek şekilde parçalanıp başkalarına temlik ve mirasçılar arasında ifrazen taksim edilemez.

Ancak, şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerlerdeki hususi orman alanlarında bu Kanunun 17'nci maddesine göre izin almak ve yatay alanın yüzde altısını (%6) geçmemek üzere imar planlamasına uygun inşaat yapılabilir. İnşaatların yapılmasında orman alanlarının tabii vasıflarının korunmasına özen gösterilir.

Hususi ormanlar orman idaresince mahalli tapu idaresine bildirilir.

Madde 53 – Hususi ormanların sahipleri müteaddit olursa bunlar içlerinden birini veya bir başkasını orman idaresine karşı mesul müdür olarak göstermek mecburiyetindedirler. Üç ay zarfında göstermedikleri takdirde, orman idaresi o yer sulh hukuk mahkemesinden bir mesul müdür seçilmesini talep eder.

Madde 54 – Hususi ormanlarda yapılacak plan, damga, istihsal ve murakabe işlerinde çalışan orman memurlarının kanuni harcırah ve masrafları hususi orman sahipleri tarafından ödenir.

Bu harcırah ve masrafların karşılığı, bilahare mahsubu yapılmak üzere ve avans olarak orman veznesine peşinen yatırılır.

II. İdare ve muhafaza

Madde 55 – Hususi ormanların idare ve muhafazaları, Devletin kontrol ve murakabesi altında olmak üzere bu kanun hükümlerine göre sahiplerine aittir.

Madde 56 – Bu kanunun Devlet ormanları hakkındaki 14, 15, 17, 19'uncu maddeleriyle "Orman emvalinin bedeli ödenmeden veya karşılığı banka mektubu, Devlet ve Ziraat Bankası tahvilleriyle temin edilmeden" kaydı müstesna olmak üzere 41, 42'nci maddeleri hükümleri hususi ormanlarda da tatbik olunur.

Tohum ve fidandan yetiştirilecek hususi orman sahipleri bu kanunun 14'üncü maddesinin (A) ve (B) bentlerinde yazılı hükümlerden müstesnadır.

Bu ormanlarda avlanma, otlatma ve meyvelerin toplanması bu kanun hükümleri dahilinde sahiplerinin iznine bağlıdır.

BEŞİNCİ FASIL

Müşterek Hükümler

I. Ağaçlandırma ve imar işleri

Madde 57 – (Değişik: 5/6/1986 - 3302/8 Md.)

Orman sahasını artırmak maksadıyla, orman sınırları içinde yangın ve çeşitli sebeplerle meydana gelmiş açıklıklarda, verimsiz, vasıfları bozulmuş ve amenajman planlarında toprak muhafaza karakteri taşımadığı halde muhafazaya ayrılmış orman alanları ile, Devlete ait olup orman yetişme muhiti şartları bakımından elverişli olan yerlerde; köy tüzelkişilikleri ve diğer gerçek ve tüzelkişiler tarafından Orman Genel Müdürlüğünce uygun görülecek planlara göre ağaçlandırma yapılabilir.

Köy, kasaba ve şehirler civarında Devlete veya diğer kamu tüzelkişilerine ait arazilerle de gerekli şartlar bulunduğu ve ilgili kuruluşların talebi olduğu veya muvafakatleri alındığı takdirde bu kuruluşlarca tesis edilmek ve bakılmak şartıyla orman idaresince ağaçlandırmalar yapılabilir.

Bu yerler için lüzumlu fidan ile ağaçlandırma planları ve ağaçlandırma ile ilgili yardımlar bedelsiz sağlanabilir. Ağaçlandırılan sahayı orman halinde koruyup idame ettirmeyenlerden izin hakları geri alınır. İmar ihya çalışması yapılacak bozuk koru ve bozuk baltalık ormanların da bu fıkra hükümleri uygulanır. Mülkiyeti hazinede kalmak üzere bu ağaçlandırma sonucu meydana gelecek ormandan faydalanma usulü, bu Kanunda yer alan hususi ormanlara ait hükümler göre yürütülür. Bozuk ormanlardan çıkacak her nevi orman emvali, üretim, taşıma ve diğer giderler kendilerine ait olmak üzere bu sahaları boşaltıp ağaçlandıracaklara tarife bedeli üzerinden pazar satışı olarak verilir. Uygulama usul ve esasları Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikte gösterilir.

Madde 58 –(Değişik:5/11/2003-4999/11 Md.)

Orman rejimine dahil veya yeniden orman tesis edilecek yerlerde havza bazında yapılacak ağaçlandırma, erozyon ve sel kontrolü, çığ ve heyelanların önlenmesi, ekosistemlerin korunup geliştirilmesi ve havzada yaşayan insanların hayat şartlarının iyileştirilmesi faaliyetleri, Çevre ve Orman Bakanlığının koordinatörlüğünde ilgili kuruluşlarla birlikte hazırlanan entegre projeler halinde uygulanır.

Ancak, Devlet ormanı içinden geçen mevcut demiryolu, karayolu ve köy yollarının tamiri, tahkimi ve bakımı orman idaresine bilgi verilerek ilgililer tarafından yapılır.

Madde 59 – (Değişik: 23/9/1983 - 2896/29 Md.)

57 nci maddenin ikinci fıkrasında yazılı yerlerdeki ağaçlandırılmış sahalar, ilgili kamu kuruluşuna teslim edilir ve bunlar hakkında bu Kanunun hükmi şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ormanlara ilişkin hükümleri uygulanır.

Kendi arazilerinde ağaçlandırma yapmak isteyen gerçek kişilerle özel hukuk tüzelkişilere, sahipleri tarafından talep edildiği takdirde; plan ve proje yapımında ve bunların uygulamalarında, orman idaresince teknik yardım yapılabilir, plan ve projeleri Orman Genel Müdürlüğünce tasdik edilmiş sahaların fidan ihtiyaçları parasız karşılanır. Bunlar hakkında hususi ormanlara ilişkin hükümler uygulanır.

Madde 60 – (Değişik: 23/9/1983 - 2896/30 Md.)

Orman idaresi ve diğer kamu kuruluşları ile gerçek ve özel hukuk tüzelkişilerin orman ağacı ve ağaççığı fidan ihtiyaçlarını karşılamak üzere uygun görülen yerlerde, her yıl ağaçlandırılacak sahaya yetecek miktarda fidan üretecek genişlikte fidanlıklar tesis edilir.

Madde 61 – Orman hudutları dışında olup da ağaçlandırılması zaruri görülen yerlerde Orman Umum Müdürlüğünce hazırlanacak plan dairesinde ağaçlandırma yapılır.

Madde 62 – (Değişik: 5/6/1986 - 3302/9 Md.)

Ağaç sevgisinin yayılmasını ve kökleşmesini teminen Orman genel Müdürlüğü gerekli yayın ve propagandayı yapar.

Öğrencilerin ve askerlerin ağaç dikimi ve bakımında görevlendirilmesi ve ağaçların faydaları hakkında dersler okutulmasıyla ilgili esaslar Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı ile

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Milli Savunma Bakanlığı tarafından müştereken hazırlanacak yönetmeliklerde düzenlenir.

Madde 63 – En ufak parçası yarım hektardan ve parçalar yekûnu bir hektardan aşağı olmamak şartıyla kavak, okaliptüs ve kızılağaç dahil olmak üzere yeni ağaçlandırılan arazinin sahibi, ağaçlandırmadan itibaren elli sene için ağaçlandırdığı sahalara ait arazi ve bina vergilerinden muaf tutulur. Bu sahaları orman halinde muhafaza etmeyenlerden vergi muafiyeti kaldırılır.

Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan arazide ağaçlandırma yapmak isteyenler vali veya kaymakama müracaat ederler. Bu yerlerin bu durumda olduğu tespit olunduktan sonra, orman idaresi tarafından yapılacak ağaçlandırma planına göre, ağaçlandırma işine Ziraat Vekâletince izin verilir.

Ağaçlandırma planları ve ağaçlama bilgisine ait türlü yardımlar, orman idaresince parasız yapılır. Plana göre ve müddeti içinde ağaçlandırılan sahalar ağaçlamaya başlanan yıldan itibaren beş yılsonunda bu ağaçlamayı yapana parasız temlik olunur.

Ağaçlanan sahayı; orman halinde koruyup idame ettirmeyenlerden temlik edilen yer geri alınır. Bu şartlara göre kurulan ve idame ettirilen ormanlar Devlet ormanlarına katılmak üzere istimlak edilmez.

Madde 64 – (Değişik : 22/5/1987 - 3373/12 Md.; mülga 21/2/2001-4629/1 Md.)

Madde 65 – Orman veya ağaç yetiştireceklere ve kültür arazisi kenarlarında çit yapacaklara orman fidanlıklarından ambalajlı olarak Orman Umum Müdürlüğünce fidanların yaşına, cins ve nev'ine göre tespit edilen bedeli mukabilinde fidan ve tohum verilebilir. Resmi daire ve müesseselerin fidan ihtiyaçları da ambalaj ve nakil masrafları kendilerine ait olmak üzere bedelsiz sağlanabilir.

Madde 66 – (Değişik: 23/9/1983 - 2896/32 Md.)

Orman yetiştirecek orman köylerini kalkındırma kooperatiflerine lüzumlu fidanlar, orman idaresi tarafından bedelsiz verilebilir. Dikim işi ilgili orman memurlarının gözetimi altında yaptırılır. Bu ağaçlama sahaları orman idaresinin devamlı gözetim ve kontrolü altında bulundurularak gelişip yetişmesi için lüzumlu tedbirlerin alınması sağlanır.

Madde 67 – Devlete ait fidanlıklarla diğer fidanlıklarda kullanılacak veya orman yetiştirmek maksadıyla ekilecek orman ağacı tohumlarının, orman idaresinin kontrolü altında toplanmış, muayene edilmiş ve menşe şahadetnamesi (Sertifika) verilmiş tohumlardan olması şarttır.

Orman fidanlıklarından yurt dışına sevk edilecek fidanlarla, orman ağacı tohumlarına orman idaresince bir menşe şahadetnamesi (Sertifika) verilir. Yabancı memleketlerden ithal edilecek orman ağacı fidanları ile tohumlarının cins, nevi ve sair hususlarını belirten menşe şahadetnameleri (Sertifika) alakalı orman idaresince incelendikten sonra giriş izni verilir.

Orman fidanlığı kuracak hususi müteşebbislere Orman Umum Müdürlüğünce parasız tohum verilebilir.

II. Orman yangınlarının söndürülmesi

Madde 68 – Ormanların içinde veya yakınında ateş ve yangın belirtisi görenler bunu derhal orman idaresine veya en yakın muhtarlığa, jandarma dairelerine veya mülkiye amirlerine haber vermeye mecburdurlar.

Yangın ihbarında Devlete ait her türlü askeri ve mülki haberleşme vasıtalarından derhal ve parasız olarak faydalanılır.

PTT merkezleriyle, demiryolları istasyonlarından çekilen yangın ihbarına ait telgraflarla yangının seyrini bildiren ve yangın hakkındaki yardım taleplerini ve

söndürülmesine ait direktifleri ihtiva eden telgraflardan ve aynı hususlara taalluk eden telefon muhaberatından ücret alınmaz.

Yangın haberleşmesini en seri şekilde sağlamak üzere ormanlardaki yangın gözetleme kule ve kulübeleriyle bakım merkezi ve orman teşkilatının kuruluş merkezleri arasında orman idaresince gerektiği yerlerde telefon devreleri ve İcra Vekilleri Heyeti kapariyle ruhsat almak suretiyle telsiz alıcı ve verici istasyonları tesis olunur.

Telefon devreleri PTT İdaresi santrallerine ve PTT İdaresinin santrali olmayan yerlerde jandarma santrallerine bağlanabilir.

PTT santrallerine bağlı olanlar hariç olmak üzere hususi telefon hatları için hiçbir ücret, resim, vergi ve ruhsat parası verilmez.

Madde 69 – Orman yangınlarında yangına civar köy ve kasabaların 18 yaşını bitirip 50 yaşını doldurmamış bütün erkek nüfusu beraberinde mevcut balta, kürek, kazma, testere gibi yangın söndürmeye yarayacak aletleriyle yangın yerine gitmeye ve yangını söndürmeye mecburdurlar.

Söndürme işine gelenler yangını söndürmeye kafi gelmezse daha ilerdeki köy ve kasaba halkından mükellef olanlar da yangın yerine gönderilirler. Aynı şekilde, vali, kaymakam, nahiye müdürü ve köy muhtarları ve civardaki asker ve jandarma birlik kumandanları bölgedeki orman başmüdürü ve onun lüzum göstereceği orman memurları yangın mahalline yardımcı göndermeye ve bizzat gitmeye mecburdurlar. Yangın söndürülmesinde çalışanların bu yüzden hasara uğrayan zati eşya ve teçhizatını Devlet ormanlarında orman idaresi, diğer ormanlarda alakalıları tazmine mecburdurlar.

Bu maddenin tatbikatı hakkında Milli Müdafaa, Dâhiliye ve Ziraat Vekâletlerince bu kanunun neşri tarihinden itibaren üç ay zarfında bir talimatname hazırlanır.

Madde 70 – Ormanlarda yangın söndürülmesi için gideceklerin muayyen tarifeli vasıta ile hareket ettikleri takdirde gidiş ve dönüş ücretleri orman idaresi tarafından ödeneceği gibi müstacel zamanlarda salahiyetli memurların görecekleri lüzum üzerine bunlar kamyon, araba gibi diğer vasıtalarla da götürülüp getirilebilirler.

(Değişik ikinci fıkra: 23/1/2008-5728/190 Md.) Bunların ücreti de orman idaresi tarafından ödenir. Bunlara söndürme işinde çalıştıkları müddetçe devlet ormanlarında orman idaresi, diğer ormanlarda alakalılar tarafından parasız ekmek ve katık verilir. Başkaca ücret verilmez.

Mahallin en yüksek mülkiye amiri tarafından lüzum görülecek miktarda askeri nakil vasıtaları ile diğer daire ve İktisadi Devlet Teşekküllerine, belediyelere ait nakil vasıtalarının, sadece akaryakıt bedelleri Orman Umum Müdürlüğünce ödenmek kaydıyla ücretsiz olarak orman yangınlarının söndürülmesine müteallik işlerde kullanılmasına emir verilebilir.

Madde 71 – (Değişik: 17/6/2004 - 5192/2 Md.) ([28]), ([29]).

([28]) *25/4/2013 tarihli ve 6462 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle, bu maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan "sakatlananlara sakatlık" ibaresi "engelli hâle gelenlere engellilik", (c) bendinde yer alan "Sakatlık" ibaresi "Engellilik", ikinci fıkrasında yer alan "sakatlanan" ibaresi "engelli hâle gelen", beşinci fıkrasında yer alan "sakatlanan" ibaresi "engelli hâle gelen", altıncı fıkrasında yer alan "sakatlık" ibaresi "engellilik" şeklinde değiştirilmiştir.*

([29]) *11/10/2011 tarihli ve 666 sayılı KHK ile bu maddede yapılan düzenlemeler; 10/10/2013 tarihli ve 28791 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan Anayasa Mahkemesi'nin 27/12/2012 tarihli ve E.: 2011/139, K.: 2012/205 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir.*

Orman yangınlarını söndürme çalışmalarına bilfiil katılmış olanlardan;

a) Ölenlerin kanuni mirasçıları ile yaşamak için gerekli hareketleri yapmaktan aciz ve hayatını başkasının yardım ve desteği ile sürdürebilecek şekilde malûl olanlara, ek gösterge dahil en yüksek devlet memuru brüt aylığının yüz katı tutarında,

b) Diğer engelli hâle gelenlere engellilik derecesine göre (a) bendindeki tutarın %25'inden %75'ine kadar bir tutarda,

c) Engellilik derecelerine girmeyecek şekilde yaralananlara, toplam ödeme tutarı (a) bendindeki tutarın %20'sini geçmemek ve ödemesi ayda bir yapılmak üzere, iş göremezlik halinin devam ettiği her gün için 2500 gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarda,

Tazminat ödenir. Bu ödemeler damga vergisi hariç herhangi bir vergi ve kesintiye tâbi tutulmaz.

Devlet memuru olup da engelli hâle gelen veya ölenler hakkında genel hükümler uygulanır. Ayrıca, bu memurlar (c) bendi hariç olmak üzere birinci fıkra hükmünden de yararlanırlar.

Birinci fıkranın (a) bendi esaslarına göre tespit edilen tazminatın kanunî mirasçılara intikalinde; ölenin eş ve füruu veya yalnızca füruu ile içtima eden ve ölüm tarihinde sağ olan ana ve babasının her birine ayrı ayrı olmak üzere %15 tutarındaki kısmı verildikten sonra kalanı içtima eden diğer mirasçılara ödenir. Diğer hallerde miras hükümleri uygulanır. Ancak ana veya babaya verilen tazminat çocukların her birine ödenen tazminattan fazla olamaz.

Bu madde hükümlerine göre ödenecek tazminat, maddî ve manevî zararların karşılığıdır. Yargı mercilerinde maddi ve manevi zararlar karşılığı olarak idarenin ödemekle yükümlü tutulacağı tazminatın hesabında, bu madde hükümlerine göre ödenen tazminat göz önünde tutulur.

Orman yangınlarını söndürme çalışmalarında yaralanan, engelli hâle gelen ve hastalananların hastanelere nakli ve tedavi masrafları orman idaresince karşılanır.

Bu madde hükümlerine göre ödenecek tazminattan yararlanacakların tespit usulü, engellilik dereceleri itibariyle uygulanacak tazminat oranları, ödemeye ilişkin esas ve usuller ile uygulamaya ilişkin diğer hususlar Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından çıkarılacak bir yönetmelik ile düzenlenir.

(Mülga son fıkra: 11/10/2011-KHK-666/1 Md.) ([30]).

Madde 72 – Orman yangınları için çekilen bilumum telgrafları telgrafhane ve demiryolu istasyon memurları derhal çekmeye ve telgrafı alan memurlar da bunu hemen mahalline göndermeye mecburdurlar.

Madde 73 – Mahalli Hükümetin veya orman memurlarının sevk kağıdı üzerine istasyon memurları yangını söndürmek üzere gidecek olanları asker tarifesiyle ve mahsubu bilahare yapılmak üzere yangına civar olan mahalde indirmek şartıyla yolcu veya marşandiz katarıyla ve mümkün olan yerlerde hususi katarla götürüp getirmeye mecburdurlar.

Madde 74 – Orman idaresinin göstereceği lüzum üzerine mahallerinin en büyük mülkiye amirleri, kuraklık veya yangın olup da henüz söndürülmüş fakat sirayet ihtimalleri

([30]) *11/10/2011 tarihli ve 666 sayılı KHK ile bu maddede yapılan düzenlemeler; 10/10/2013 tarihli ve 28791 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan Anayasa Mahkemesi'nin 27/12/2012 tarihli ve E.: 2011/139, K.: 2012/205 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir.*

tamamen bertaraf edilmemiş olmak gibi fevkalade zamanlarda muayyen bir müddet için ormanlara girmeyi men ve oralardaki her türlü işlerin tatilini emredebilirler.

Madde 75 – Orman idaresi yangınları önlemek maksadıyla en çok beş yılda tahakkuk ettirilecek bir plan ve program dahilinde yangın emniyet yolları ve yangın kule ve kulübeleri yapmak ve bunları idare merkezlerine telli ve telsiz telefonla bağlamakla mükellef olduğu gibi yangın tehlikesinin fazla olduğu mıntıkalarda yangın mevsimine münhasır olmak üzere lüzum gördüğü yerlerde ve yeter miktarda yangın söndürme alet ve malzemesini havi motorlu vasıtalarla teçhiz ve takviye edilmiş yangın ekipleri bulundurur.

(Ek: 24/5/2000 - 4569/1 Md.) Orman yangınlarını önleme ve orman yangınlarıyla mücadele harcamaları için Orman Genel Müdürlüğü Katma Bütçesine yeterli miktarda ödenek konulur.

Madde 76 – (Değişik: 4/7/1995 - 4114/1 Md.)

a) Devlet ormanlarında; Orman İdaresince belirlenen konak yerlerinden başka yerlerde gecelemek,

b) Ormanlarda izin verilen ve ocak yeri olarak belirlenen yerler dışında ateş yakmak veya izin verilen yerlerde yakılan ateşi söndürmeden mahalli terk etmek,

c) Ormanlara sönmemiş sigara veya yangına dolaylı olarak yol açabilecek madde atmak,

d) Ormanlara dört kilometre mesafede veya bu Kanunun 31 inci ve 32'nci maddeleri kapsamına giren köyler hudutları içinde anız veya benzeri bitki örtüsü yakmak,

Yasaktır.

III. Orman memurlarının silah taşıma ve kullanma hak ve salahiyetleri:

Madde 77 – (Değişik: 23/1/2008-5728/191 Md.)

Orman memurları, bu Kanunda tanımlanan suçların işlenmesinin önlenmesi veya işlenen suçlarla ilgili olarak başlatılan soruşturmadaki görevleri kapsamında kolluk görevlisi sıfatını taşırlar.

Orman teşkilatında her sınıf, derece ve vazifede çalışan memurlardan, Çevre ve Orman Bakanlığınca ve Orman Genel Müdürlüğünce lüzum görülecek olanlar, Bakanlar Kurulunca seçilecek silahla teçhiz olunurlar.

Bu silahlar memurlara orman idaresince demirbaş olarak verilir. Ayrıca, kolluk görevi yapan orman memurları idarece verilecek özel kıyafetle donatılır.

Devlet ormanlarından gayrı ormanlarda çalışan orman bekçilerine de umumi hükümler dairesinde silah taşıma izni verilebilir.

Madde 78 – 77'nci madde mucibince silah taşımaya salahiyetli olanlar vazifelerini ifa sırasında aşağıda yazılı hallerde silahlarını kullanabilirler:

A) **(Değişik: 23/1/2008-5728/192 Md.)** Türk Ceza Kanununda düzenlenen hakkın kullanılması, meşru savunma veya zorunluluk hallerinde;

B) Tecavüz veya taarruza yarayan alet ve silahları taşıyanlarla alet veya silahların derhal teslimi emredildiği halde bu emre riayet edilmeyerek fiilen tecavüz ve taarruzda bulunulması ve bu tecavüz ve taarruzun da başka şekilde def'ine imkân olmaması;

C) (B) bendi gereğince teslim edilen alet ve silahları veya el konan müsadereye tabi nakil vasıtaları ile orman emvalini veya memurun silahını almak veya orman bölge ve muhafaza binalarına zorla girmek maksadıyla yakın tecavüz ve taarruzun başka şekilde def'ine imkân bulunamaması.

IV. Kanuna aykırılık oluşturan fiillerin takibi ([31]).

Madde 79 – (Değişik: 23/1/2008-5728/193 Md.)

Orman memurları, bu Kanuna aykırılık oluşturan fiillere ilişkin delilleri bir tutanakla tespit eder. Bu Kanuna aykırılık oluşturan fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen orman malları ile bu Kanunda yer alan suçların işlenmesinde kullanılan nakil vasıtası ve sair eşyaya Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre el konulur. Ancak, Cumhuriyet savcısına ulaşılamadığı hallerde el koyma, orman işletme şefinin yazılı emri ile yapılır. Ayrıca, orman muhafaza memurları Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre şüphelileri yakalama yetkisine sahiptir.

Sahipleri tarafından tohum ve fidandan yetiştirilen hususi ormanlarda da bu madde hükümleri uygulanır.

Talep vukuunda polis, jandarma, köy muhtar ve bekçileri orman memurlarına yardıma mecburdurlar.

Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde, Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri uygulanır.

Madde 80 – (Mülga: 23/1/2008-5728/578 Md.)

Madde 81 – Orman içinde veya civarında bulunan köylerin muhtar ve ihtiyar meclisi kendi köy hudutları içinde bulunan Devlet ormanlarının muhafazasında orman teşkilatı ile iş birliği yapmakla vazifelidir.

Bu maksatla suçların takibi faslında yazılı salahiyetleri, orman teşkilatı mensupları ile birlikte veya Ziraat Vekaletince belirtilecek esaslar dahilinde ayrı olarak kullanırlar.

Madde 82 – Orman memurları, bu kanun hükümlerine muhalif hareket edenlerin hüviyetlerini, ikametgâhlarını ve suçlarının mahiyetini tespit ile kendileri, suçlu ve varsa hazır bulunanlardan en az iki kimseye imzalattıracakları bir zabıt tanzim ederler.

Hüviyeti tespit edilemeyen suçlular vakit geçirilmeksizin hüviyeti tespit edilebilecek en yakın köyün muhtar veya ihtiyar heyetine ve bunlarla da tespitti mümkün olmazsa en yakın zabıta merkezine götürülürler.

Memurlar, vakit geçirmeksizin bu zabıtları bağlı bulundukları amirlerine gönderirler. Amirlerce tetkik edilerek en kısa bir zamanda mahalli cumhuriyet müddeiumumiliğine verilir.

Bu zabıtlar, hilafı ispat olununcaya kadar muteberdir.

Zabıt varakasının hilafına iddia halinde, maznun, mahkemeye bu iddiası hakkında kanaat verecek deliller gösterir ve mahkeme bu müdafaayı tamike şayan götürse delillerini istima ve tetkik eder. Neticede maznunun iddiasını haklı gösterecek bazı sebepler karşısında kalırsa ancak o takdirde, zabıt varakasını imza etmiş olan memurları çağırıp dinledikten ve başka deliller varsa inceledikten sonra hasıl edeceği kanaate göre davayı intaç eder.

Madde 83 – (Değişik birinci fıkra: 23/1/2008-5728/194 Md.) Bu Kanunda yazılı orman suçlarına ilişkin davalardan; 110 uncu maddenin üçüncü fıkrasında gösterilen suçlara ilişkin davalar asliye ceza mahkemesinde; dördüncü fıkrasında gösterilen suçlara ilişkin davalar ağır ceza mahkemesinde; beşinci fıkrasında gösterilen suçlara ilişkin davalar Ceza Muhakemesi Kanununun 250 nci maddesi uyarınca görevlendirilen ağır ceza mahkemesinde; bu suçlar dışında kalan davalar sulh ceza mahkemesinde görülür.

Orman suçlarına ait davalar mahkemelerce acele mevaddan sayılır.

Madde 84 – (Değişik: 23/1/2008-5728/195 Md.)

([31]) *Bu madde başlığı; 23/1/2008 tarihli ve 5728 sayılı Kanunun 193 üncü maddesiyle "IV. Suçların takibi:" iken metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.*

Orman Kanununa aykırılık oluşturan fiillerden dolayı el konulan ağaç, tomruk, kereste, yakacak ve sair mahsuller, vazifeli orman memurları tarafından muhafaza edilmek üzere orman depolarına, orman deposu yoksa ve fiilin işlendiği yer belediye hudutlarında ise o yer belediyesine, köy hudutları içinde ise o köy muhtarına, yokluğunda vekiline, onun da yokluğunda ihtiyar heyeti üyelerinden birine yediemin senedi mukabilinde teslim olunur. Belediye veya köy yetkililerine teslim edilen bu mallar en kısa zamanda orman depolarına idarece nakledilir. Bunlardan çürüyecek veya bozulacak olanlarla muhafazası zor ve masraflı bulunanlar, Ceza Muhakemesi Kanununun 132'nci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları hükümlerine uygun olarak orman işletme müdürlüklerinin müsadereli mallar satış komisyonlarınca, mahallinde veya pazar yerlerinde ilan edilmek suretiyle derhal satılır.

Nakil vasıtası ve suç aletleri ile orman emvalinin satış bedelinin tamamı Orman Genel Müdürlüğü hesabına irat kaydedilir.

Madde 85 – (Değişik birinci fıkra: 23/1/2008-5728/196 Md.) Orman içinde kimin tarafından kesildiği veya hazırlandığı belli olmayan veya kaçması sebebiyle faili tespit olunamayan orman mahsulleri ve suç aletleri, orman idaresinin satış usullerine göre satılır ve bedelleri irat kaydolunur.

Bu mallarla beraber bulunan nakil vasıtalarının bulunamayan sahipleri on beş gün müddetle yapılacak ilanla araştırılır. İlan sonunda sahibi meydana çıkmayan vasıtalar hakkında birinci fıkra hükmü tatbik olunur.

Madde 86 – İzin almadığı veya orman içinde bir hizmeti bulunmadığı halde ağaç kesecek veya nakledecek vasıtalarla orman içinde görülen veya halinden şüphe edilen kimseleri orman dışına çıkarmaya orman memurları salahiyetlidirler.

Madde 87 – Otlatma izni verilmeyen ormanlarda başıboş görülen hayvanlar en yakın köy muhtarlarına veya belediyelere makbuz karşılığı teslim olunur. Hayvan sahibi zuhur edip zabıt varakasını imza ederse hayvan kendisine verilir.

Muhtara veya belediyeye teslimden itibaren ilan edilen on beş gün içinde sahibi bulunamayan hayvanlar idarece usulen satılarak bedeli bankaya veya orman idaresi veznesine yatırılır.

Bankaya veya orman idaresi veznesine yatırıldıktan sonra bir sene içinde sahibi zuhur etmezse bu bedel orman idaresince irat kaydolunur.

Hayvan sahipleri bakma masraflarını ödemeye mecburdurlar.

Madde 88 – (Değişik: 23/1/2008-5728/197 Md.)

Bu Kanunda tanımlanan suçlardan dolayı arama, Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre yapılır. Ancak, Ceza Muhakemesi Kanununun 119 uncu maddesinin birinci fıkrasına göre, Cumhuriyet savcısına ulaşılamadığı hâllerde arama, orman şefinin yazılı emri ile yapılır.

Madde 89 – Bu kanunun tatbiki bakımından imalat ve fabrikasyonun kontrolüne Orman Umum Müdürlüğü salahiyetlidir. Bu kontrolün ve umumiyetle nakliye tezkereleri yoklamasının nasıl yapılacağı Orman Umum Müdürlüğünce tespit olunur.

Madde 90 – Bakım kuruluşunun tamamlandığı mıntıkalardaki vilayet ve kaza merkezlerinde bir ihbar vaki olmadıkça veya takip sebebine uymadıkça orman mahsulleri ve bunlara ait nakliye ve tezkere kontrolü yapılmaz.

Orman idaresi bu kanunun meriyete girdiği tarihten itibaren en çok beş sene içinde ormanların bakım kuruluşlarını tamamlar.

V. Ceza Hükümleri

Madde 91 – (Değişik: 23/1/2008-5728/198 Md.)

14 üncü maddenin (A) ve (B) bentleri ile yasak edilen fiillerden dikiliden ağaç kesenler, kökünden sökenler veya hayatiyetini sona erdirecek şekilde boğanlar, ağaçlardan yalamuk, pedavra, hartama çıkaranlar üç aydan beş yıla kadar hapis ve bin güne kadar adlî para cezasıyla cezalandırılır. Ancak suçun konusunun münhasıran yakacak nitelikte emval veren ağaç olması halinde, verilecek ceza yarı oranında indirilir.

Suçun konusunun fidan olması halinde birinci fıkraya göre verilecek ceza bir kat artırılır.

Fidan ekim sahasını bozan kişi bir yıldan beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

Birinci fıkradaki ağaç kesme ve sökme fiillerinin işlenmesinde motorlu araç ve gereçler kullanılması halinde verilecek ceza bir kat artırılır. Ancak, fidanlar hakkında bu hüküm uygulanmaz.

(Değişik beşinci fıkra: 31/3/2011-6217/11 Md.) 14 üncü maddenin (A) ve (B) bentleriyle yasak edilen ve yukarıdaki fıkralarda yazılı bulunmayan fiilleri işleyenlere, ikiyüzelli Türk Lirasından ikibin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir. Bu fiillerin, 3 üncü madde gereğince orman rejimi altına alınan yerlerde veya 23 üncü, 24 üncü ve 25 inci maddeler gereğince muhafaza ormanı veya milli park olarak ayrılmış ormanlarda işlenmesi halinde verilecek idarî para cezası beşyüz Türk Lirasından az olamaz. Bu fiilin konusunu oluşturan veya işlenmesi suretiyle elde edilen eşyanın mülkiyetinin kamuya geçirilmesine de karar verilir.

Bu Kanunun 14 üncü maddesinin (A) ve (B) bentlerine muhalif hareket edenler orman sahipleri ise iki seneye kadar hapis ve adlî para cezasıyla cezalandırılır. Ancak kendi arazisi üzerinde tohum ekmek veya fidan dikmek suretiyle yetiştirilecek ormanların sahipleri yukarıdaki fıkra hükmüne tabi değildir.

Madde 92 – (Değişik: 23/1/2008-5728/199 Md.)

Bu Kanunun 16 ncı maddesi gereğince izin almadan ormanlardan açılan maden ocakları idarece kapatılır. Çıkarılan madenler ve her türlü tesisler ile alet, edevat ve nakil vasıtalarına el konulur. El konulan mallar, Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre müsadere edilir.

Bu Kanunun 16'ncı maddesi gereğince izinsiz maden ocağı açanlara veya işletenlere, 91 inci madde hükümleri saklı kalmak üzere iki yıldan yedi yıla kadar hapis ve yirmibin Türk Lirasına kadar adlî para cezası verilir.

Kanun hükümlerine göre verilen ruhsat veya izin belgesindeki sürenin dolmasına rağmen maden ocağı işletmeye devam edenler ya da izin verilen alandaki sınırı aşanlar, 91 inci madde hükümleri saklı kalmak üzere, bu Kanunun 93 üncü maddesi hükümlerine göre cezalandırılır.

Başkaca zarar husule gelmiş ise bu zarar ayrıca genel hükümlere göre hukuk mahkemesinde dava açmak suretiyle tazmin ettirilir. İzin alarak bu nevi ocakları açanlar idarece kendilerine veya temsilcilerine tebliğ edilecek tedbirlere riayet etmezler ise beşbin Türk Lirasından yüzbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir. Ayrıca, bu tedbirlere riayet edilinceye kadar ocaklar işletilmekten men edilir.

Madde 93 – (Değişik: 23/1/2008-5728/200 Md.)

Bu Kanunun 17 nci maddesinde yasak edilen fiilleri işleyenler veya izne bağlı işleri izinsiz yapanlar, 91 inci madde hükümleri saklı kalmak üzere altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.

İşgal ve faydalanma suçunun yeniden tarla açmak suretiyle veya yanmış orman sahalarında ya da kesinleşmiş orman kadastrosu sınırları içerisinde işlenmesi halinde verilecek ceza bir kat artırılır.

Bu maddede tanımlanan suçların konusunu oluşturan, işlenmesinde kullanılan ve işlenmesiyle elde edilen eşya veya mahsul Türk Ceza Kanununun müsadereye ilişkin hükümlerine göre müsadere edilir. Müsadere olunan mahsuller satılarak bedeli Orman Genel Müdürlüğünce irat kaydolunur. Müsadere olunan tesisler ise Orman Genel Müdürlüğünce aynen muhafaza edilebileceği gibi ihtiyaç görüldüğü takdirde ormancılık veya diğer kamu hizmetlerinde kullanılabilir. Aksi takdirde ilgili orman idaresince, yıkılmak suretiyle karar infaz olunur. İdarenin bu hususta talebi halinde genel zabıta kuvvetleri idareye yardım etmekle mükelleftir.

17'nci maddenin üçüncü fıkrasındaki yerleri amaç dışı kullananlar ve amaç dışı kullanılmasına izin verenler bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Madde 94 – (Değişik: 23/1/2008-5728/201 Md.)

Bu Kanunun 18 inci maddesinde belirtilen ve yapılması izne bağlı fabrika, hızar ve şeritlerle, kireç, terebentin, katran, sakız, 92 nci madde kapsamı dışında kalan taş, kömür, toprak ve buna benzer ocaklar ile balık üretim tesislerini orman sınırları içinde izinsiz kuranlar, 91 inci madde hükümleri saklı kalmak üzere altı aydan iki yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır. Ayrıca, bunların işletilmesi men edilerek tesislerin Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre müsaderesine hükmolunur.

Bu Kanunun 18 inci maddesinde belirtilen ve birinci fıkrada yazılı fiili orman sınırları dışında işleyenlere bin Türk Lirasından onbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir ve bunların işletilmesi yasaklanır.

Bu Kanunun 14 üncü maddesinin (C) ve (E) bentlerinde yazılı fiilleri işleyenlere yüz Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Madde 95 – (Değişik: 23/1/2008-5728/202 Md.)

Bu Kanunun 19 uncu maddesi hükümlerine aykırı olarak ormanlara izinsiz hayvan sokanlarla, ormana başı boş hayvan girmesine sebep olanlara beher kıl keçi için altı Türk Lirası, büyükbaş hayvanların beheri için üç Türk Lirası, küçükbaş hayvanların beheri için bir Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Bu suretle verilecek idarî para cezası yirmi Türk Lirasından az olamaz.

Ormanlara izinsiz hayvan sokma fiilini, fiilin işlendiği orman içi köy nüfusuna kayıtlı ve fiilen bu köyde oturanlar dışındakilerin işlemesi hâlinde, yukarıdaki cezalar iki kat artırılır.

Yanmış orman sahaları ile alelumum gençleştirme sahalarına, gençleştirmeye tefriki tarihinden itibaren onbeş sene içinde hayvan sokulması veya başıboş bırakılmak yüzünden girmesi hâlinde yukarıda yazılı cezalar iki kat tatbik olunur.

Madde 96 – (Değişik: 23/1/2008-5728/203 Md.)

Bu Kanunun 20 nci ve 21 inci maddelerinde yazılı hükümlere aykırı hareket edenlere yüzyirmi Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Madde 97 – (Değişik: 23/1/2008-5728/204 Md.)

Devlet çekici ile damgalanan ağaçları keserken bu damgayı orman idaresince tespit edilen şekilde dip kütükte bırakmayanlarla damgalı ağaçları tespit edilen hadde nazaran daha yüksekten kesenlere kesilen her ağaç için altmış Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Bu Kanunun 27 nci maddesinde yazılı damga çekiçlerini taklit edenler veya taklit fiiline iştirak etmeksizin kullananlar Türk Ceza Kanununun 202 nci maddesinin ikinci fıkrasına göre cezalandırılırlar.

Madde 98 – (Değişik: 23/1/2008-5728/205 Md.)

31'inci, 32'nci ve 33'üncü madde hükümlerine göre, köylülere zati ihtiyaçları ile köy müşterek ihtiyaçları için verilen yapacak orman emvalini; yerinde kullanmayıp her ne surette

olursa olsun elden çıkaranlar, bunları veriliş gayesine uygun kullanmayanlar, yirmi günden az olmamak üzere adlî para cezasıyla cezalandırılır.

Madde 99 – (Değişik: 23/1/2008-5728/206 Md.)

37 nci madde gereğince verilen izinlerde gösterilecek tedbir ve şartlara riayet etmeyenlere ikiyüz Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Madde 100 – (Değişik: 23/9/1983 - 2896/45 Md.)

(Değişik birinci fıkra:5/11/2003-4999/12 Md.) 41 inci maddeye aykırı olarak her çeşit orman emvalini nakliye tezkeresiz, faturasız veya sevk irsaliyesiz, damgaya tâbi olanları damgasız olarak nakledenler 108 inci madde gereğince cezalandırılır.

Nakliye tezkeresini değiştirmeksizin ağaç, odun, kömür ve diğer orman mahsullerini taşıyanların malları, kaçak olup olmadığının incelenmesi için 84 üncü maddede gösterilen şekilde alıkonulur. Kaçak olmadığı ve nakliyesinin yenilenmediği tahakkuk ederse, alıkonulan mallar derhal taşıyana teslim edilerek nakliyesi verilir.

Malların kaçak olduğu anlaşılırsa 108 inci madde hükmü tatbik olunur.

(Değişik dördüncü fıkra: 23/1/2008-5728/207 Md.) Nakliye tezkeresini değiştirmeden nakliyat yapanlara bin Türk Lirası idarî para cezası verilir. Ormandan kesilen ağaçlardan damgaya tabi orman emvalini damgasız olarak orman idaresinin istif yerlerine götürenlere beşyüz Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Madde 101 – (Değişik birinci fıkra: 23/1/2008-5728/208 Md.) Yazılı olarak yapılan tebligat tarihinden itibaren iki yıl içinde 50'nci maddede yazılı işaretlerle ormanların hudutlarını belli etmeyen hususi orman sahiplerine beşbin Türk Lirası idarî para cezası verilir.

(Değişik ikinci fıkra: 23/1/2008-5728/208 Md.) Orman sahipleri bu cezanın kesinleşmesinden sonra bir yıl içinde yine bu mükellefiyeti ifa etmezler ise bunlara onbin Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Son hükmün infazından itibaren 1 yıl içinde tahdit muamelesi yine yapılmadığı takdirde masrafı bilahare orman sahibinden alınmak üzere bu muamele orman, idaresi tarafından yapılabilir.

Madde 102 – (Değişik birinci fıkra: 23/1/2008-5728/209 Md.) 51 inci madde gereğince tanzim, kabul ve tasdik olunan orman amenajman planlarında ormanın imarı, geliştirilmesi, ağaçlandırma yapılması, hastalık ve haşerelerle mücadele edilmesi gibi yapılmasına lüzum gösterilen işleri plan dairesinde ve verilen müddet içinde yapmayan ve gerekli tedbirleri almayan orman sahiplerine beşbin Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Bu cezanın infazından sonra, orman sahipleri kendilerine verilecek mühlet içinde bu işleri yapmazlar veya lüzumlu tedbirleri almazlarsa bunlar orman idaresi tarafından yapılır ve masrafları tamamen kendilerinden alınır.

Madde 103 – (Değişik: 23/1/2008-5728/210 Md.)

67'nci madde hükümlerine aykırı hareket edenlere bin Türk Lirası idarî para cezası verilir. Devlet veya her kime ait olursa olsun yeniden orman yetiştirme veya orman boşluğu ile göçük, devrik ve heyelan gibi hâllerle meydana gelen açıklıkları doldurmak veya satış maksadıyla işlenen sahalarda geçici olmak kaydıyla yapılan tohumlama alanlarıyla fideliklere herhangi bir şekilde veya hayvan sokulması veya girmesi suretiyle orman yetiştirme alanlarında zarara sebebiyet verenlere üçbin, diğer alanlarda zarara sebebiyet verenlere bin Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Madde 104 – (Değişik: 23/1/2008-5728/211 Md.)

68 inci maddedeki mecburiyete riayet etmeyenler altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Orman idaresine ait telefon şebekesi ve tesislerine her türlü alet ve malzemesine zarar verenler Türk Ceza Kanununun 152'nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi gereğince cezalandırılırlar.

Bu suç Mayıs ayı başından Kasım ayı sonuna kadar devam eden yangın mevsiminde işlenirse ceza iki katına çıkarılır.

Madde 105 – (Değişik: 23/1/2008-5728/212 Md.)

69'uncu maddeye göre ormanlarda vukua gelecek yangınları söndürmek için yetkili memurlar ve orman teşkilatı tarafından yangın mahalline gitmeleri emrolunmasına veya mahallî mutat vasıtalarla ilan edilmesine rağmen orman yangınını söndürmeye gitmekten imtina edenler veya gidip de çalışmayanlar ve verilen işi yapmayanlar hakkında, mahallin en büyük mülkî amiri tarafından ikiyüz Türk Lirası idarî para cezası uygulanır.

Bu maddede yazılı memurlarla orman teşkilatında vazifeli olanlardan yangın yerine yardım göndermeyenlerle alaka göstermeyenler, Türk Ceza Kanununun 170 inci maddesinde tanımlanan suçu ihmali davranışla işlemiş olmak dolayısıyla cezalandırılır.

Madde 106 – (Değişik: 23/1/2008-5728/213 Md.)

Bu Kanunun 72 ve 73 üncü maddelerine muhalif hareket eden veya ettirenler Türk Ceza Kanununun 257 nci maddesinin ikinci fıkrası gereğince cezalandırılırlar.

Madde 107 – (Değişik: 23/1/2008-5728/214 Md.)

74 üncü maddede gösterilen tedbirlere riayet etmeyenlere mahallin en büyük mülkî amiri tarafından Kabahatler Kanununun 3'nci maddesine göre idarî para cezası verilir.

Madde 108 – (Değişik: 23/1/2008-5728/215 Md.)

Orman mallarının bu Kanun hükümlerine aykırı olarak kesildiğini, taşındığını veya toplandığını bildiği halde; taşıyanlar, biçenler, işleyenler, kabul edenler, kullananlar, satanlar, satın alanlar veya bulunduranlar bir seneye kadar hapis ve adlî para cezası ile cezalandırılır.

Birinci fıkrada yazılı fiillerin, ticarethane sahibi olsun olmasın, her türlü orman ürünü ticareti ile uğraşanlarla, kar maksadıyla aldıkları orman mallarını işleyerek her ne şekilde olursa olsun alet ve eşya haline dönüştürdükten sonra satanlar tarafından işlenmesi halinde, bir seneden yedi seneye kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

Suçun konusunu oluşturan orman ürünlerinin değerinin azlığı göz önünde bulundurularak verilecek cezalar yarısına kadar indirilebilir.

Bu Kanunda yazılı suça konu olan her türlü orman emvali, nakil vasıtaları ve suç aletleri Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre müsadere edilir.

Madde 109 – (Değişik: 23/1/2008-5728/216 Md.)

Ağaçlarda bulunan resmi damga ve numaraları bozanlar ve orman hudutlarındaki taksimata mahsus işaretleri ve levhaları ve orman kadastrosunda sınır noktalarını gösteren sabit taş veya beton kazıkları, ormanlardaki otlak, yaylak ve kışlakların sınır işaretlerini kıranlar, kaldıranlar, belirsiz hâle getirenler, yerlerini değiştirenler, fiilleri suç oluşturmadığı takdirde, beşyüz Türk Lirasından dörtbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası ile cezalandırılır.

Madde 110 – (Değişik: 23/1/2008-5728/217 Md.)

76'ncı maddenin (a) bendinde belirtilen fiili işleyenlere elli Türk Lirası idarî para cezası verilir.

76'ncı maddenin (b), (c) ve (d) bentlerinde belirtilen fiilleri işleyenler hakkında bir yıldan üç yıla kadar hapis ve adlî para cezasına hükmolunur.

Dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak orman yangınına sebebiyet verenler iki yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ancak failin yangının söndürülmesine ve

etkilerinin azaltılmasına yönelik çabaları veya meydana gelen zararın azlığı göz önünde bulundurularak, verilecek ceza yarısına kadar indirilir. Zararın belirlenmesinde yangın sonucu tamamen yanan ağaç ve ağaççıkların değeri, kısmen yanan ağaç ve ağaççıkların değerinde meydana gelen azalma, alt tabaka orman örtüsünün yanması nedeniyle oluşan zarar ve toprağın humuslu tabakasının yanması nedeniyle meydana gelen verim kaybı dikkate alınır.

Kasten orman yakan kişi, on yıldan az olmamak üzere hapis ve onbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

Devletin güvenliğine karşı suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde devlet ormanlarını yakan kişi müebbet hapis ve yirmibin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

Bu maddede yazılı suçların işlenmesi sebebiyle, ölüm veya yaralanmanın meydana gelmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı cezaya hükmolunur.

Madde 111 – Bu kanunun 3 üncü maddesiyle orman rejimi altına alınan yerlerde ve 23, 24, 25 inci maddeler gereğince muhafaza ormanı ve milli park olarak ayrılmış ormanlarda, ormanlara müteallik suçları işleyenlerin müstahak olacakları ceza iki misli olarak hükmolunur.

Madde 111/a – (Ek : 3/11/1988 - 3493/15 Md.; Değişik : 23/1/2008-5728/218 Md.)

Bu Kanunda mercii belirtilmemiş idarî yaptırım kararları, orman işletme şefleri tarafından verilir.

Madde 112 – (Değişik: 23/1/2008-5728/219 Md.)

Bu Kanunla yasaklanan; dikiliden ağaç kesilmesi dışındaki fiillerin işlenmesi nedeniyle meydana gelen zarar için ayrıca genel hükümlere göre hukuk mahkemesinde gerçek zarar üzerinden tazminat talebinde bulunulabilir.

Gerçek zarar;

A) Bu Kanuna aykırılık oluşturan fiilin konusu orman emvali ağaçtan elde edilmiş ise; fiilin işlendiği yere en yakın orman idaresi satış yerinde söz konusu orman emvalinin bir evvelki yıla ait bilanço döneminde yapılan açık artırmalı satışlarda, aynı cins ve türdeki emval için belirlenen satışlar ortalamasından, bu tür emvale ait o dönemde yapılmış kesim, taşıma ve istif giderlerinin çıkarılmasıyla elde olunacak birim fiyat üzerinden hesap edilir.

B) Fiilin konusu fidan ise; fiilin işlendiği yıl, aynı fidanların her birisinin dikimi ve arazi hazırlanması için hesaplanacak gerçek masraflar ile o yıla kadar kesilen fidanlar için yapılmış bakım giderleri toplamı bir misli fazlasıyla tazmin ettirilir.

C) Ormanlardan temin olunan ve değeri para ile ölçülebilecek diğer her türlü orman emvalinin gerçek zarar birim fiyatı ise (A) bendi hükmüne kıyasen hesaplanır.

Orman işletme müdürlükleri, görev alanları içerisinde bulunan her ilçe merkezi için ayrı olmak üzere, bu madde hükümlerine göre ormanlardan elde edilebilecek her türlü emval için tazminata esas olacak birim değerlerini, her yılın ikinci ayının yirminci gününe kadar bir cetvel hâlinde tespit ve tanzim edip bağlı bulunduğu orman bölge başmüdürlüğüne tasdik ettirerek bu cetvelleri ilgili bulundukları ilçelerde belediyeler vasıtasıyla ilan ettirip, derhal birer nüshalarını mıntıkasındaki hukuk mahkemelerine ve bu davaların takip olunacağı kendi birimlerine gönderir. Bu cetveller ertesi yılın ikinci ayının son günü akşamına kadar geçerli sayılır. Tazminatın hesaplanmasında bu cetveller dikkate alınır.

Madde 113 – (Değişik: 23/9/1983 - 2896/55 Md.)

Bu Kanunla yasaklanan fiilin dikiliden ağaç kesilmesine taalluku halinde ağaç müsadere edilmiş olsa dahi talep halinde hükmolunacak tazminat mahalli rayice göre hesaplanır.

(Değişik ikinci fıkra: 23/1/2008-5728/220 Md.) Mahallî rayiç; bu Kanuna aykırılık oluşturan fiilin işlendiği yere en yakın orman satış istif yerinde, söz konusu orman mahsulü

emvalin bir evvelki yıla ait bilanço döneminde yapılan açık artırmalı satışlarda aynı cins ve türdeki emval için beliren satışlar ortalamasıdır.

112'nci maddenin son fıkrası hükmü bu madde için de geçerlidir.

Madde 114 – (Değişik: 23/9/1986 - 2896/56 Md.)

Her türlü orman suçları ile tahrip olunan veya yakılan sahalar için, bu Kanunda yazılı tazminattan başka ayrıca, ağaç cinsine göre cari yıl içindeki mahalli birim saha ağaçlandırma gideri esas tutularak ağaçlandırma masrafına da hükmolunur.

112'nci maddenin son fıkrası hükmü bu madde için de aynen uygulanır.

(Ek fıkra: 23/1/2008-5728/221 Md.) Bu Kanunun 112 ve 113 üncü maddeleri ile bu madde hükümleri uyarınca açılacak tazminata ve ağaçlandırma giderine ilişkin davalar hukuk mahkemesinde görülür. Bu davalarda orman idaresi harçtan muaftır.

ALTINCI FASIL

Müteferrik Hükümler

Madde 115 – (Değişik: 23/9/1986 - 2896/57 Md.)

Devlet ormanları üzerinde kamu yararına yapılacak her türlü yapı ve tesisler için herhangi bir şekilde irtifak hakkı tesisi Maliye ve Tarım ve Orman Bakanlıklarının iznine bağlıdır.

Madde 116 – (Değişik: 23/9/1986 - 2896/58 Md.)

Bu Kanunun 1 inci maddesinde belirtilen orman sayılmayan yerlerdeki ağaç ve ağaççıklardan, sahipleri aşağıda yazılı şekillerde faydalanırlar:

A) **(Değişik birinci fıkra: 5/11/2003-4999/13 Md.)** Bu kanunun-(Ç) ve (E) bentlerinde yazılı yerlerden, (D) bendindeki şehir mezarlıklarından, (H) bendindeki her nevi meyveli ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerlerden (…) ([32]).fıstık çamlıkları ve palamut meşelikleri hariç), sahipleri her türlü zati ihtiyaçları ve pazar satışları için hiçbir kayıt ve şarta tâbi olmadan kesim ve taşıma yapabilir ([33]).

(Ek: 22/5/1987 - 3373/15 Md.) Kesilen ağaçların Devlet Ormanlarında bulunan ağaç nevilerinden olması halinde bu ağaçlar için bir tutanak düzenlenir, ayrıca damga ve nakliye tezkeresi aranmaz.

B) **(Değişik: 22/5/1987 - 3373/15 Md.)** (F) ve (G) bentlerinde yazılı yerlerden, (D) bendinde belirtilen kasaba ve köy hudutları içerisindeki mezarlıklardan, (H) bendindeki fıstık çamlıkları, palamut meşeliklerinden sahiplerinin her türlü yapacak ve yakacak ihtiyaçları mahalli orman idaresine haber vermek ve bir tutanakla tevsik edilmek suretiyle karşılanabilir. Bu durumda damga ve nakliye tezkeresi aranmaz. Bu yerlerden sahiplerinin pazar satışları için yapacakları her türlü kesimler, keşif, damga ve nakliye işlemlerine tabidir. Orman idaresinin yapacağı masraflar arazi sahiplerinden peşin olarak tahsil edilir.

(Ek fıkra:5/11/2003-4999/13 Md.; İptal: Anayasa Mahkemesinin 17/3/2004 tarihli ve E.:2003/100, K.:2004/33 sayılı Kararı ile.)

(Değişik ikinci fıkra: 23/1/2008-5728/222 Md.) Bu hükme aykırı hareket edenlere yüz Türk Lirası idarî para cezası verilir.

([32]) *Bu arada yer alan "... kızılağaçlıklar ile aşılı kestanelikler, ..." sözcükleri, An.Mah.nin 17/3/2004 tarihli ve E.:2003/100, K.:2004/33 sayılı Kararı ile iptal edildiğinden madde metninden çıkarılmıştır.*

([33]) *A) bendinin birinci paragrafı değiştirildiği halde, 5/11/2003 tarihli ve 4999 sayılı Kanunun 13 üncü maddesindeki "(A) bendinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir" hükmüne istinaden "Değişik birinci fıkra" ibaresi kullanılmıştır.*

Madde 117 – 8/2/1937 tarihli ve 3116 sayılı, 24/3/1950 tarihli ve 5653 sayılı kanunlar meriyetten kaldırılmıştır.

Ek Madde 1 – (Ek: 19/7/1971 - 1444/1 Md.; Mülga : 23/9/1983 - 2896/61 Md.)

Ek Madde 2 –- (Ek: 20/6/1973 - 1744/2 Md.)

6831 sayılı Kanunda geçen Ziraat Vekaleti deyimi, Orman Bakanlığı olarak ve aynı Kanunun 45 inci maddesinde geçen "Tahdit Komisyonları" deyimi, "Orman Kadastro Komisyonları" olarak değiştirilmiştir.

Ek Madde 3 – (Ek : 20/6/1973 - 1744/2 md.;Mülga:21/2/2001-4629/1 Md.)

Ek Madde 4 – (Ek: 20/6/1973 - 1744/2 Md.)

6831 sayılı Orman Kanununun 3 üncü ve 24 üncü maddelerine göre orman rejimine alınan sahalar ile Orman yetiştirilmek üzere sınırlanan bölgeler içinde şahısların özel mülkiyetinde olup da Orman bütünlüğünün korunması için devlet ormanlarına katılmasında zaruret bulunan tarım arazisinin satın alınması maksadı ile Orman Bakanlığı bütçesine her yıl on milyon liradan az olmamak üzere gerekli ödenek konur.

Ek Madde 5 - (Ek: 23/9/1983 - 2896/60 Md.)

Bu Kanunun 2, 7, 8, 9, 10, 11, l2, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 31, 32, 33, 35, 40, 57, 63, 84, 112, 113, 114, 115, 116 ncı maddelerinin uygulanmasıyla ilgili şekil, şart ve esaslar ile orman alanlarından her türlü yararlanma karşılığı alınacak bedel miktarlarının tespiti ve tahsiline ilişkin hususlar için Tarım ve Orman Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikler, Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe konulur.

Ek Madde 6 – (Ek: 24/5/2000 - 4569/2 Md.)

1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanununun ek 9 uncu maddesi hükümleri Orman Bakanlığı ve Orman Genel Müdürlüğüne bağlı döner sermaye işletmeleri hakkında uygulanmaz. Şu kadar ki, bu döner sermayelerin konsolide bilançolarının kârla kapanması halinde tahakkuk eden kurumlar vergisinin mahsubundan sonraki kârı üzerinden her yılın mayıs ayının sonuna kadar %10 oranında Hazine hissesi Genel Bütçeye irat kaydedilir.

Ek Madde 7-(Ek: 5/11/2003-4999/15 Md.; Mülga : 23/1/2008-5728/578 Md.)

Ek Madde 8-(Ek: 5/11/2003-4999/16 Md.; Değişik: 17/6/2004-5192/4 Md.)

Bu Kanun ile 9.8.1983 tarihli ve 2873 sayılı Millî Parklar Kanununa tâbi alanlar üzerinde bulunan yapı ve tesisler yirmidokuz yıla kadar kiraya verilebilir. Kiracı her yıl, yıllık kira bedelinin yüzde beşi tutarında bir ödemeyi, ağaçlandırma bedeli olarak sözleşme süresince kira ödeme dönemlerinde Çevre ve Orman Bakanlığının ilgili hesabına yatırır.

Ek Madde 9 – (Ek: 31/7/2008 - 5801/2 Md.)

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünce yapılacak spor tesislerine bu Kanunun 17'nci maddesinin üçüncü fıkrası esaslarına göre izin verilebilir. Verilen bu izinlerden bedel alınmaz.

(Ek fıkra: 25/6/2010-6001/33 Md.) 9/5/1985 tarihli ve 3202 sayılı Köye Yönelik Hizmetler Hakkında Kanun çerçevesinde köye ve bağlı yerleşim birimlerine yönelik yol, su, atık su, gölet, mezarlık ve altyapı hizmetlerinin yerine getirilmesi maksadı ile verilen izinlerden bedel alınmaz.

(Ek fıkra: 19/4/2012-6292/13 Md.) Gerçek veya özel hukuk tüzel kişileri ya da vakıflar tarafından kurulan yükseköğretim kurumları hariç olmak üzere; yükseköğretim kurumlarına eğitim ve araştırma maksatlı tesisler yapılması için bu Kanunun 17'nci maddesinin üçüncü fıkrası esaslarına göre orman sayılan alanlardan bedelli izin verilebilir. Ayrıca, izin verilen bu alan içinde izin sahibi yükseköğretim kurumuna veya Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğüne yurt yapılması maksadıyla bedelli izin verilebilir. **(Ek**

cümle: 26/2/2014-6527/3 Md.) Verilen bu izinlerden ağaçlandırma ve arazi izin bedeli dışında herhangi bir bedel alınmaz.

(Ek fıkra: 19/4/2012-6292/13 Md.) Yukarıdaki fıkrada belirtilen bina ve tesislerin, yükseköğretim kurumlarınca veya Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğünce özel ve hükmi şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ormanlarda yapılmak istenmesi hâlinde Orman ve Su İşleri Bakanlığınca izin verilebilir. Bu takdirde kullanım bedeli, süresi, yapılan bina ve tesislerin devri gibi hususlar genel hükümlere uygun olarak taraflarca tespit edilir. İzin verilen alanda yapılacak yol ve açık olarak düzenlenen; otopark, garaj, havuz, spor alanları ve benzeri tesisler ile enerji nakil hattı, su isale hattı, haberleşme, doğalgaz hattı, kanalizasyon gibi her türlü altyapı tesisleri ve yine bu Kanunun 17 nci maddesine göre genel kamu hizmetlerine yönelik verilen izinler hariç olmak üzere, binaların taban alanları toplamı, izne konu orman sayılan alanın yüzde onbeşini geçemez.

(Ek fıkra: 26/2/2014-6527/3 Md.) Devlet ormanlarında, erişme kontrolü uygulanan karayollarındaki ulaştırma yapıları ve müştemilatı olan hizmet tesisleri ile bakım işletme tesislerine, karayolu sınır çizgisi içinde kalmak kaydıyla izin verilir. Devlet idareleri ile kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılan, işletilen, işlettirilen veya yap-işlet-devret modeli esas alınarak yaptırılan ve işlettirilen bu tesislerden herhangi bir bedel alınmaz.

(Ek fıkra: 26/2/2014-6527/3 Md.) Ayrıca; demiryolu, otoyol, Devlet ve il yolları ile su isale hatlarının yapımında zorunlu olarak ortaya çıkan kazı fazlası malzemenin depolanacağı alanlara, Orman Genel Müdürlüğünce belirlenen yerlerden ağaçlandırma bedeli alınarak izin verilebilir.

Ek Madde 10 – (Ek : 15/1/2009-5831/5 Md.)

Bu Kanunun; 20/6/1973 tarihli ve 1744 sayılı Kanunla değişik 2 nci maddesi ile 23/9/1983 tarihli ve 2896 sayılı Kanun ve 5/6/1986 tarihli ve 3302 sayılı Kanunla değişik 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (B) bendi uygulamaları ile orman sınırları dışına çıkarılan yerler, çıkarma işleminin kesinleştiği tarihten itibaren kazandırıcı zamanaşımı yolu ile iktisap edilemez.

Ek Madde 11 – (Ek: 25/6/2010-6001/33 Md.)

Bu Kanunun 17'nci maddesinin üçüncü fıkrasına göre;

a) Sağlık, eğitim ve spor tesisi yapımı maksadıyla verilen izinlere konu asli tesislerin dışındaki kafeterya, kantin, otopark gibi yan ünitelerin kiralanmasının, aynı fıkra kapsamında diğer izinlere konu tesislerin tamamının veya bir bölümünün kiralanmasının veya özelleştirme uygulamaları kapsamında işletme hakkının devredilmesinin, yap-işlet-devret modeli ile yaptırılmasının izin sahibi tarafından talep edilmesi halinde izin verilebilir.

b) Turizm izinleri dışındaki izinlere konu tesislerin izin sahibince üçüncü kişilere kiralanması halinde; orman sayılan alana isabet eden kira bedelinin yüzde ellisi her yıl Orman Genel Müdürlüğü özel bütçe hesabına izin sahibi tarafından yatırılır.

c) Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarına verilen bedelsiz izinlerin özelleştirme uygulamaları kapsamında işletme hakkının devri hâlinde, mevcut izinlerin izin bedeli karşılığı olarak işletme hakkı devir bedeli üzerinden, ormanlık alanların devredilen toplam kullanım alanları içindeki yüzde oranı dikkate alınarak hesaplanacak tutarın binde beşi bir defaya mahsus olmak üzere işletici tarafından devir alma tarihinden itibaren üç ay içinde defaten Orman Genel Müdürlüğü özel bütçe hesabına yatırılır. Bu izinlerden ayrıca bir bedel alınmaz. Kamu kurum ve kuruluşlarına verilen bedelli izinlerin özelleştirme uygulamaları kapsamında işletme hakkının devri halinde taahhüt senedinde yer alan bedeller dışında işletme hakkı bedeli üzerinden herhangi bir bedel alınmaz. İzinler, ilgili kamu idareleri veya kamu kurum ve kuruluşları adına devam eder. Ancak taahhüt senetlerinde yer alan haklar işletme süresi içinde aynı şekilde işleticiler tarafından kullanılır ve yükümlülükler yine işletme süresi içinde işleticiler tarafından yerine getirilir.

ç) Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarına verilen bedelsiz izinlere konu tesislerin yap-işlet-devret modeli esas alınarak yaptırılması ve işlettirilmesi halinde işletme süresi içinde herhangi bir bedel alınmaz. Kamu kurum ve kuruluşlarına verilen bedelli izinlerde ise taahhüt senedinde yer alan bedeller dışında herhangi bir bedel alınmaz. İzinler, ilgili kamu idareleri veya kamu kurum ve kuruluşları adına devam eder. Ancak taahhüt senetlerinde yer alan haklar işletme süresi içinde aynı şekilde işleticiler tarafından kullanılır ve yükümlülükler yine işletme süresi içinde işleticiler tarafından yerine getirilir.

d) Bu maddenin yürürlüğe girmesinden önce genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarına verilen bedelsiz izinlerin işletme hakkının devredilmiş veya izinlere konu tesislerin yap-işlet-devret modeli ile yaptırılmış olması hâlinde herhangi bir bedel alınmaz. Kamu kurum ve kuruluşlarına verilen bedelli izinlerde ise taahhüt senedinde yer alan bedeller dışında herhangi bir bedel alınmaz. İzinler, ilgili kamu idareleri veya kamu kurum ve kuruluşları adına devam eder. Ancak taahhüt senetlerinde yer alan haklar işletme süresi içinde aynı şekilde işleticiler tarafından kullanılır ve yükümlülükler yine işletme süresi içinde işleticiler tarafından yerine getirilir.

e) **(Ek: 6/3/2013-6444/3 Md.)** Sağlık ve eğitim tesisleri yapılması maksadıyla verilen izinlere konu tesislerin kamu özel iş birliği modeli çerçevesinde yaptırılması veya mevcut izinli tesislerin yenilenmesi hâlinde ilgili bakanlıkların talebi üzerine yüklenici adına üst hakkı tesis edilebilir. İzinler ilgili bakanlıklar adına devam eder. Adına üst hakkı tesis edilen yükleniciden ağaçlandırma bedeli dışında kira dâhil başkaca hiçbir bedel alınmaz. Bu kapsamdaki izinler öncelikle bozuk orman alanlarında verilebilir. İzin verilen alanın en az iki katı alan Maliye Bakanlığı tarafından Orman Genel Müdürlüğüne ağaçlandırılmak üzere tahsis edilir.

Ek Madde 12 – (Ek: 13/2/2011-6111/183 Md.)

Bozuk veya verimsiz orman alanları; ağaçlandırma, erozyon kontrolü ve rehabilitasyon çalışmalarına konu edilir. Bu alanlarda; mevcut türlerden gerekenler korunur, aşılanır ve/veya rehabilite edilir. Ayrıca orman içi boşluk alanlar, bölgede doğal olarak yetişen türlerle ekim, dikim ve aşılama suretiyle imar-ihya ve/veya rehabilite edilerek doldurulur. Ağaçlandırılan, erozyon kontrolü yapılan, imar-ihya ve rehabilite edilen sahalardan elde edilen odun dışı orman ürünleri; öncelikle bu sahaların bakımını gerçekleştiren köy tüzel kişiliklerine, tarımsal kalkınma kooperatiflerine, 5200 sayılı Kanunla kurulmuş üretici birlikleri ve birliklere ve/veya yöre halkına tarife bedeli ile verilebilir.

Ek Madde 13 – (Ek: 16/5/2012-6306/10 Md.)

Şehrin içindeki veya yakın çevresindeki ormanlık alanların afetler öncesinde piknik alanı, mesire yeri ve afet sonrasında geçici barınma yeri olarak kullanılması için Orman Genel Müdürlüğünce veya bu Genel Müdürlüğün uygun görmesi hâlinde talepte bulunan idarelerce altyapı hizmetleri verilir.

Ek Madde 14 – (Ek: 10/9/2014-6552/90 Md.)

Orman veya orman rejimine tabi alanların; mesire yeri, şehir ormanı, millî park, tabiat parkı, tabiat anıtı, yaban hayatı koruma ve geliştirme sahaları ve avlak olarak ayrılan kısımlarında, orman koruma ve yangınla mücadele için yapılacak yapı ve tesisler ile idarenin ve ziyaretçilerin zaruri ihtiyaçlarını karşılayacak olan taban alanı 250 metrekareyi ve kat adedi bir bodrum kat ve çatı arası hariç ikiyi geçmeyen yapılar uzun devreli gelişme planlarına veya gelişim ve yönetim planlarına göre yapılır. Bu alanlar için imar planı şartı aranmaz.

Ancak, kıyı ve sahil şeritlerinde kalan alanlarda ve kesin yapı yasağı getirilen korunan alanların, orman veya orman rejimine tabi olması hâlinde birinci fıkra hükmü uygulanmaz. İmar planı olan alanlarda plana uyulur.

Bu madde kapsamında inşa edilecek yapıların etüt ve projeleri yöresel doku ve mimari özelliklere, fen, sanat ve sağlık kurallarına uygun olarak Orman ve Su İşleri Bakanlığının sorumluluğunda yapılır.

Bu Kanunun ek 13 üncü maddesinde tarif edilen alanlarda yapılacak altyapı hizmetleri, Orman Genel Müdürlüğünün izniyle, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, il özel idareleri, büyükşehir belediyeleri veya belediyeler tarafından yapılır.

2873 sayılı Millî Parklar Kanununun uygulandığı alanlarda, alanın sit statüsü özelliği korunması kaydıyla, 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun diğer hükümleri uygulanmaz.

YEDİNCİ FASIL

Muvakkat Hükümler

Muvakkat Madde 1 – (Mülga: 23/9/1984 - 2896/61 Md.)

Muvakkat Madde 2 – (Değişik: 5/6/1986 - 3302/10 Md.)

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce yapılmasına başlanmış, ancak tamamlanamamış orman sınırlama ve orman sınırları dışına çıkarma işlemleri, bu Kanunla değiştirilen ilgili madde hükümlerine göre orman kadastro komisyonlarınca tamamlanır.

Tamamlama çalışmalarının usul ve esasları Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığınca belirlenir.

Muvakkat Madde 3 – Mülga 3116 sayılı kanunun 7'nci maddesinde yazılı üç aylık itiraz müddetini geçirenler bu Kanunun meriyet tarihinden itibaren altı ay içinde müracaatla itirazda bulunabilir.

Muvakkat Madde 4 – Bu Kanunun 30 uncu maddesinin orman mahsullerinin satışlarına müteallik hükümlerinin tatbikatında, 6809 sayılı kanun hükümleri mahfuzdur.

Muvakkat Madde 5 – 1 Mart 1954 tarihinden itibaren 15 Ağustos 1956 tarihine kadar 3116 sayılı Orman Kanununun 5653 sayılı kanun ile değiştirilen 114, 115, 116'ncı ve mezkûr Orman Kanununun 122, 123, 124 üncü maddelerinde yazılı suçları ve mevzuu 20 kentali geçmeyen (20 dahil) odun, 10 kentali geçmeyen (10 dahil) kömür, 5 metre mikabı geçmeyen (5 dahil) ağaç veya tomruk, 3 metre mikabı geçmeyen (3 dahil) ve balta, bıçkı, testere gibi vasıta ve aletler ile kaba şekilde yarı mamul hale getirilmiş olan kereste, yırtma, kapak, pedavra gibi emvale taalluk eden tahkik veya takip safhasında bulunan orman suçlarını işleyenler haklarında takibat yapılmaz ve verilen cezalar infaz olunmaz.

Yularınki fıkrada zikredilen suç mevzularına murtabit bulunan orman idaresinin şahsi hakları da düşer ve orman idaresi tarafından kayıtları terkin olunur.

Geçici Madde 6 – (Ek : 20/6/1973 - 1744/3 Md.; Mülga : 23/9/1983 - 2896/61 Md.)

Geçici Madde 7 – (Ek: 24/5/2000 - 4569/3 Md.)

Orman Genel Müdürlüğü döner sermaye işletmeleri bünyesinde bulunan ve bir yıl içinde beş ayı geçmemek üzere münhasıran yangınla mücadele hizmetlerinde çalıştırılacak geçici işçiler için, Orman Genel Müdürlüğü 2000 yılı katma bütçesinde yeni tertip açılır. Şu kadar ki, bu tertibe yedek ödenekten aktarılacak tutar, vize edilen toplam 45 000 adam/ay kullanımı kapsamındaki yangın işçilerinin ücret ve ikramiye harcamalarının gerektirdiği miktarı geçemez.

Geçici Madde 8 – (Ek: 25/6/2010-6001/33 Md.)

Bu Kanunun 17'nci maddesi hükümlerine göre 8/11/2003 tarihinden önce verilen turizm ve diğer izinlerin kesin izin hakları devam eder, izinli saha içinde kalmak kaydıyla mevcut tesislere tadilat, kapasite, tür ve sınıf değişikliği izni verilebilir. Çevre ve Orman Bakanlığınca verilen tadilat, kapasite, tür ve sınıf değişikliği izinleri dâhil olmak üzere daha önce turizm amaçlı tesisler için verilen izinler ile diğer izinlerin irtifak hakkına dönüştürülmesinin izin sahibi tarafından talep edilmesi halinde, izin sahibi lehine bu Kanunun 115 inci maddesine göre irtifak hakkı tesis edilebilir.

Geçici Madde 9 – (Ek: 19/4/2012-6292/13 Md.)

Tapuda kişiler adına kayıtlı iken, orman sınırları içerisinde kaldığı gerekçesiyle tapuları iptal edilen yerler üzerinde bulunan ve 31/12/2011 tarihinden önce müsaderesine karar verilen ve Orman Genel Müdürlüğü sabit kıymetlerine alınan tesislerden 29/6/1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu kapsamındaki fabrika veya ticarethane niteliğindeki tesisler öncelikle kullanıcılarına olmak üzere yirmi dokuz yıla kadar kiraya verilebilir. Bu nitelikteki tesislerle ilgili devam eden davalar sonucunda müsadere kararı verilmesi hâlinde, müsaderesine karar verilen bu tesisler ile genel bütçeli kamu idarelerine veya özel bütçeli idarelere verilmiş olan izinli alanlarda izin maksadı haricinde yapılmış tesisler hakkında da bu hüküm uygulanır.

Madde 118 – Bu kanun neşri tarihinde meriyete girer.

Madde 119 – Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

31/8/1956 TARİHLİ VE 6831 SAYILI ANA KANUNA İŞLENEMEYEN GEÇİCİ MADDELER:

1. 23/9/1983 tarihli ve 2896 sayılı Kanunun geçici maddeleri:

Geçici Madde 1 – Yürürlükten kaldırılan 38 inci madde hükümlerinden bu Kanunun yayımı tarihine kadar yararlanmış bulunanların hakları saklıdır. Ancak, köy tüzelkişiliği tarafından bu ormanların korunmasına devam olunmadığı veya amenajman planları esaslarına ve izin şartlarına riayet edilmediği anlaşıldığı takdirde Tarım ve Orman Bakanlığınca tahsisten vazgeçilebilir.

Geçici Madde 2 – Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce yapılmasına başlanmış, ancak tamamlanamamış orman kadastrosu ve orman sınırları dışına çıkarma işlemleri, bu Kanunla değiştirilen ilgili madde hükümlerine göre orman kadastro komisyonlarınca tamamlanır.

Geçici Madde 3 – Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce kurulmuş orman ürünü işleyen fabrikalar, hızar ve şeritler ile açılmış ocakların, 6831 sayılı Orman Kanununun bu Kanunla değiştirilen 18'inci maddede belirlenen yeni mesafelere uygunlukları aranmaz. Ancak, bu fabrikalar, hızar ve şeritler ile ocakların sahipleri, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç altı ay içinde açık adresi, yeri ve faaliyetlerini yazılı olarak, bölgelerindeki en yakın orman idaresine bildirmekle zorunludur.

Geçici Madde 4 – Bu Kanunun 60 'ıncı maddesiyle eklenen ek madde 5 gereğince hazırlanacak yönetmelikler, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren dokuz ay içinde yayımlanır.

Geçici Madde 5 – Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce 6831 sayılı Orman Kanununun 17'nci ve 115 inci maddelerine istinaden 99 yıl süreyle verilmiş bulunan izin ve irtifak haklarındaki süreye ilişkin haklar saklı olup, bunlar hakkında bu Kanunla değiştirilen 17'nci maddenin 3 üncü fıkrasındaki 49 yılsonundaki süre uzatımıyla ilgili hüküm uygulanmaz ve yapılmış her türlü bina ve tesislerin bedelsiz ve eksiksiz hazineye devri işlemi bu 99 yıllık süre sonunda yapılır.

2. 3/11/1988 tarih ve 3493 sayılı Kanunun geçici maddesi:

Geçici Madde – Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce 6831, 1475, 2918 ve 2926 sayılı Kanun hükümlerine muhalefetten açılan ve devam eden davalardan, kanunların değiştirilen hükümlerine göre mahkemelerin görev alanı dışına çıkarılan suçlarla ilgili olanlar hakkında görevsizlik kararı verilir, varsa tutuklular derhal tahliye edilir. Kararın bir örneği ve tutanak ilgisine göre mahallin en büyük mülki amirine, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Bölge Müdürüne, BAĞ-KUR İl Müdürüne, İl Emniyet Müdürlüğüne veya ilçe emniyet amirliğine veya orman bölge şefliğine gönderilir. Bu makamlar, evrakın ilgilileri hakkında tutanaklarında yazılı suçlarının Kanunun değişikliğinden önceki cezalarından sadece para cezasının asgari haddini uygulamak suretiyle karar verirler. Verilecek para cezasından, aynı suçtan dolayı tutuklu kılınan süreler 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 4 üncü

maddesinin birinci fıkrasının birinci bendinde kabahatler için gösterilen asgari hadde göre hesap edilerek mahsup edilir. Para cezaları 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil olunur.

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce 6831, 1475, 2918 ve 2926 sayılı Kanunların değiştirilen hükümlerine göre mahkemelerin görev alanı dışına çıkarılan suçlardan dolayı kesinleşmiş ve henüz yerine getirilmemiş mahkûmiyet kararlarının sadece para cezasına ilişkin kısımları infaz olunur ve hükümlü olanlar ise derhal tahliye edilir. İnfaz edilecek para cezasından, aynı suçtan dolayı tutuklu ve hükümlü kalınan süreler 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının birinci bendinde kabahatler için gösterilen asgari hadde göre hesap edilerek mahsup edilir.

3. 17/6/2004 tarihli ve 5192 sayılı Kanunun Geçici Maddesi:

Geçici Madde 1- Orman Kanununun bu Kanunla değişik 71 inci maddesi hükümleri uyarınca geçmişe yönelik herhangi bir tazminat farkı ödenmez.

4. 31/3/2011 tarihli ve 6217 sayılı Kanunun Geçici Maddesi:

Geçici Madde 3 – Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar, 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun 93 üncü maddesinin üçüncü fıkrasına göre müsadere olunan tesisler 29/6/1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu kapsamında fabrika veya ticarethane ise ve Cumhuriyet başsavcılığı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ya da yargılama sonucunda mahkeme tarafından beraat kararı verilmiş ise, müsadere olunan bu tesisler bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki yıl içinde Orman Genel Müdürlüğünce yirmidokuz yıllığına kiraya da verilebilir.